

Úřední věstník

Evropské unie

C 228

České vydání

Informace a oznámení

Ročník 66

29. června 2023

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

578. plenární zasedání EHSV – zasedání s obměnou složení, 26. 4. 2023–27. 4. 2023

2023/C 228/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k doporučení EHSV ohledně důkladné reformy evropského semestru (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2023/C 228/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Právo na zdravé životní prostředí v Evropské unii, zejména v souvislosti s válkou na Ukrajině (stanovisko z vlastní iniciativy)	10
2023/C 228/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Další posílení digitální konkurenceschopnosti EU (průzkumné stanovisko)	17
2023/C 228/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu 30 let jednotného trhu – jak vylepšit jeho fungování (průzkumné stanovisko)	22
2023/C 228/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	28
2023/C 228/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Demokracie na pracovišti (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	43
2023/C 228/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Postup při sociální nerovnováze (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	58
2023/C 228/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Rozvoj kompetencí a dovedností v kontextu souběžné ekologické a digitální transformace (průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví)	64

CS

2023/C 228/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropský průkaz osob se zdravotním postižením (průzkumné stanovisko na žádost Evropské komise)	71
2023/C 228/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Iniciativě týkající se virtuálních světů, jako je metaverzum (průzkumné stanovisko na žádost Evropské komise)	76
2023/C 228/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přechod k dlouhodobě udržitelnému dopravnímu systému (průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví)	81

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

578. plenární zasedání EHSV – zasedání s obměnou složení, 26. 4. 2023–27. 4. 2023

2023/C 228/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady k posílení sociálního dialogu v Evropské unii (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Posílení sociálního dialogu v Evropské unii: využití jeho plného potenciálu ke zvládnutí spravedlivých transformací (COM(2023) 40 final)	87
2023/C 228/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o shromažďování a předávání předběžných informací o cestujících (API) pro usnadnění kontrol na vnějších hranicích, kterým se mění nařízení (EU) 2019/817 a nařízení (EU) 2018/1726 a zrušuje směrnice Rady 2004/82/ES (COM(2022) 729 final) a a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o shromažďování a předávání předběžných informací o cestujících pro prevenci, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti a o změně nařízení (EU) 2019/818 (COM(2022) 731 final)	97
2023/C 228/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o schvalování typu motorových vozidel a motorů, jakož i systémů, konstrukčních částí a samostatných technických celků určených pro tato vozidla z hlediska jejich emisí a životnosti baterie (Euro 7) a o zrušení nařízení (ES) č. 715/2007 a (ES) č. 595/2009 (COM(2022) 586 final – 2022/0365 (COD))	103
2023/C 228/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí (COM(2022) 732 final – 2022/0426 (COD)) a ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zpráva o pokroku dosaženém v oblasti boje proti obchodování s lidmi (čtvrtá zpráva) (COM(2022) 736 final)	108
2023/C 228/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o obalech a obalových odpadech, o změně nařízení (EU) 2019/1020 a směrnice (EU) 2019/904 a o zrušení směrnice 94/62/ES (COM(2022) 677 final – 2022/0396 (COD))	114
2023/C 228/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí (COM(2022) 748 final – 2022/0432 (COD))	121

2023/C 228/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Na cestě k silnému a udržitelnému odvětví řas v EU (COM(2022) 592 final)	126
2023/C 228/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Politický rámec pro plasty z biologického materiálu a biologicky rozložitelné a kompostovatelné plasty (COM(2022) 682 final)	132
2023/C 228/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zvláštních pravidlech týkajících se humánních léčivých přípravků určených k uvedení na trh Severního Irsku (COM(2023) 122 final – 2023/0064 (COD))	141
2023/C 228/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro vstup některých zásilek maloobchodního zboží, rostlin k pěstování, sadby brambor, strojů a některých vozidel provozovaných pro zemědělské nebo lesnické účely do Severního Irsku z jiných částí Spojeného království, jakož i pro neobchodní přesuny některých zvířat v zájmovém chovu do Severního Irsku (COM(2023) 124 final – 2023/0062 (COD))	144
2023/C 228/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropské statistice o obyvatelstvu, domech a bytech, kterým se mění nařízení (ES) č. 862/2007 a zrušují nařízení (ES) č. 763/2008 a (EU) č. 1260/2013 (COM(2023) 31 final – 2023/0008 (COD))	148
2023/C 228/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o pravidla DPH pro digitální věk (COM(2022) 701 final – 2022/0407 (CNS)) a k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 904/2010, pokud jde o ujednání o správní spolupráci v oblasti DPH potřebná pro digitální věk (COM(2022) 703 final – 2022/0409 (CNS))	149
2023/C 228/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice (EU) 2015/413 o usnadnění přeshraniční výměny informací o dopravních deliktech v oblasti bezpečnosti silničního provozu (COM (2023)126 final) .	154
2023/C 228/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k pracovnímu dokumentu útvarů Komise – Hodnocení pravidel pro státní dotace na zdravotní a sociální služby obecného hospodářského zájmu a nařízení o podpoře <i>de minimis</i> na poskytování služeb obecného hospodářského zájmu (SWD(2022) 388 final)	155

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

578. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV – ZASEDÁNÍ S OBMĚNOU SLOŽENÍ, 26. 4. 2023–27. 4. 2023**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k doporučení EHSV ohledně důkladné reformy evropského semestru****(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 228/01)

Zpravodajové: **Gonçalo LOBO XAVIER,****Javier DOZ ORRIT,****Luca JAHIER**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	27. 10. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	18. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	226/2/6

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský semestr sehrál navzdory svým nedostatkům důležitou roli při koordinaci vnitrostátních hospodářských politik v rámci EU. Jeho postupy však neumožnily uspokojivé zapojení občanů a vnitrostátních politických, hospodářských a sociálních subjektů v členských státech do jeho procesů a doporučení. Úroveň zapojení organizované občanské společnosti do evropského semestru je ve většině členských států nedostatečná a nekvalitní. Ačkoli došlo k určitému zlepšení v oblasti konzultací při přípravě národních plánů pro oživení a odolnost, nepodařilo se je upevnit a v některých zemích se v poslední době z politických důvodů snížilo odhodlání poskytovat tomuto zapojení další podporu.

1.2. Sdělení Evropské komise stanovující směry revidovaného rámce správy ekonomických záležitostí EU ⁽¹⁾, které Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje ⁽²⁾, zavádí pružnější a diferencovanější rámec fiskální politiky, který bude vyžadovat jednání a dohody mezi orgány EU a členskými státy. Pro jejich úspěch je zásadní odpovědnost členských států za tento proces a za přijaté závazky. K dosažení tohoto cíle je nutná reforma postupů a harmonogramů evropského semestru.

1.3. EHSV se domnívá, že odpovědnost členských států je možná pouze při konkrétním a strukturálním zapojení politických, hospodářských a sociálních subjektů do procesu evropského semestru. EHSV se domnívá, že jedním z pilířů tohoto revidovaného evropského semestru se musí stát zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, stejně jako zapojení vnitrostátních parlamentů a místních a regionálních orgánů. Pravomoci Evropského parlamentu (EP) by měly být rozšířeny na takovou úroveň, aby měl více práv spolurozhodovat o hlavních směrech hospodářských politik a návrzích evropské povahy.

1.4. EHSV navrhuje reformu evropského semestru s cílem posílit jeho transparentnost a demokratičnost, zapojení organizované občanské společnosti a účinnost jejího fungování v souvislosti s cíli hospodářského růstu a kvalitní zaměstnanosti, sociální soudržnosti, sbližování mezi členskými státy a urychlení ekologické a digitální transformace. Stávající systémy ukazatelů musí být přezkoumány, doplněny a vzájemně sladěny, což přispěje ke zlepšení postupů hodnocení.

1.5. EHSV se domnívá, že hlavní nástroje evropského semestru, zejména doporučení pro jednotlivé země, by se měly vztahovat na období tří let s každoročním hodnocením a přezkumem. Tento návrh je v souladu se sdělením Evropské komise o revidovaném rámci správy ekonomických záležitostí EU a usnadní procesy odpovědnosti jednotlivých členských států a zapojení organizované občanské společnosti.

1.6. Právě dodržování doporučení pro jednotlivé země umožňuje posoudit platnost a účinnost evropského semestru. EHSV se proto domnívá, že nejvhodnější pobídkou je propojení jejich provádění s rozpočtem EU a získání části prostředků z něj po vzoru Nástroje pro oživení a odolnost.

1.7. EHSV navrhuje zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti prostřednictvím strukturovaného formálního konzultačního postupu na evropské i vnitrostátní úrovni, který by zahrnoval jak fázi přípravy a rozhodování, tak fázi provádění, monitorování a hodnocení. Tento postup by měl probíhat v rámci zvláštního subjektu nebo v rámci již existujícího subjektu, kterému budou tyto funkce právně svěřeny. Důležitou úlohu by v tomto procesu měly hrát i stávající národní hospodářské a sociální rady.

1.8. EHSV se domnívá, že zásady a obecné charakteristiky strukturovaného a trvalého zapojení organizované občanské společnosti do jednotlivých fází evropského semestru by měly být definovány v nařízení EU, přičemž je třeba respektovat skutečnost, že podrobnější specifikace postupů a orgánů, v jejichž rámci má tato konzultace probíhat, jakož i dodržování kritérií otevřenosti, transparentnosti a reprezentativnosti, musí určovat vnitrostátní právní předpisy.

1.9. Podle názoru EHSV by toto nařízení mělo stanovit základní kritéria a zásady týkající se mimo jiné těchto otázek: harmonogramy (související s harmonogramy Nástroje pro oživení a odolnost a evropského semestru), formality schůzí a včasného a řádného přístupu veřejnosti k dokumentaci, zápisy, informování veřejnosti o návrzích a reakcích veřejné správy a plán provádění dohod.

1.10. EHSV se domnívá, že je třeba prohloubit diskusi o fiskální kapacitě a vlastních zdrojích EU. Výbor se domnívá, že geopolitické, hospodářské, sociální a environmentální výzvy, kterým bude EU v příštích letech čelit, budou vyžadovat financování společných evropských statků.

2. Úvod

2.1. Účelem tohoto stanoviska je podpořit úvahy a formulování návrhů na důkladnou reformu postupů evropského semestru, aby se správa ekonomických záležitostí EU stala transparentnější, demokratičtější a efektivnější a aby se do ní účinněji zapojila organizovaná občanská společnost.

⁽¹⁾ COM(2022) 583 final, Sdělení o směrech pro reformu rámce správy ekonomických záležitostí EU.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV *Sdělení o směrech pro reformu rámce správy ekonomických záležitostí EU* (Úř. věst. C 146, 27.4.2023, s. 53).

2.2. Naše analýza a návrhy zohledňují obsah sdělení Komise, v němž jsou stanoveny směry pro revidovaný rámec správy ekonomických záležitostí EU, jakož i stanovisko EHSV k tomuto sdělení a usnesení Výboru o zapojení organizované občanské společnosti do přípravy a provádění národních plánů pro oživení a odolnost (2021 a 2022) ⁽³⁾.

2.3. Stejně jako při přípravě výše uvedených usnesení jsme provedli rozsáhlou konzultaci se zástupci organizované občanské společnosti prostřednictvím národních delegací skupiny Evropský semestr (složené ze tří členů z každé země – po jednom z každé skupiny). Tato konzultace proběhla formou dotazníku a sedmi návštěv jednotlivých zemí (kulaté stoly). Výsledky konzultace jsou uvedeny v příloze ⁽⁴⁾ a shrnuty v bodě 5 stanoviska.

3. Úvod

3.1. Evropský semestr byl zaveden po krizi v roce 2008 jako nástroj správy ekonomických záležitostí EU. Zpočátku se zaměřoval na finanční stabilitu členských států, postupem času se však do něj vedle hospodářských a rozpočtových politik začlenily i otázky zaměstnanosti a sociální otázky. Nyní se jedná o půlroční cyklus koordinace hospodářské politiky, politiky zaměstnanosti, sociální politiky a fiskální politiky: členské státy přizpůsobují své rozpočty a hospodářské politiky cílům a pravidlům dohodnutým na úrovni EU. Od svého zavedení v roce 2011 se stal uznávaným fórem pro projednávání výzev v oblasti fiskální a hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti zemí EU v rámci společného ročního harmonogramu. Vzhledem k hospodářským a sociálním důsledkům pandemie v roce 2020 a války vyvolané neoprávněnou a nevyprovokovanou invází Ruské federace na Ukrajinu bylo zapotřebí větší koordinace mezi členskými státy. V roce 2021 byl proto evropský semestr upraven tak, aby zohledňoval vytváření plánu pro oživení a odolnost. Provádění národních plánů pro oživení a odolnost nyní určuje jejich agendu v oblasti reforem a investic pro nadcházející roky. Evropský semestr díky své širší oblasti působnosti a mnohostrannému dohledu provádění národních plánů pro oživení a odolnost vhodně doplňuje.

3.2. Podle čl. 18 odst. 4 písm. q) nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost ⁽⁵⁾ by k přípravě a realizaci národních plánů pro oživení a odolnost mělo být poskytnuto shrnutí konzultačního procesu vedeného v souladu s vnitrostátním právním rámcem a stručné vysvětlení, jak je v tomto plánu zohledněn příspěvek zúčastněných stran. Mezi tyto zúčastněné strany patří místní a regionální orgány, sociální partneři, organizace občanské společnosti, mládežnické organizace a další. Jak však EHSV zdůraznil ve svém usnesení přijatém v květnu 2022, zapojení organizované občanské společnosti bylo dosud obecně vnímáno jako neuspokojivé, a to i s ohledem na přirozené rozdíly mezi jednotlivými zeměmi ve stávajících konzultačních procesech.

3.3. Čtyři hlavní cíle evropského semestru jsou: 1) zamezit nadměrným makroekonomickým nerovnováhám v EU; 2) zajistit zdravé udržitelné veřejné finance (Pakt o stabilitě a růstu); 3) podporovat strukturální reformy zaměřené na posílení hospodářského růstu, zaměstnanosti a sociálních politik (Evropa 2020, Zelená dohoda, cíle udržitelného rozvoje, evropský pilíř sociálních práv); a 4) podpořit investice. V návaznosti na krizi COVID-19 a přijetí nástroje NextGenerationEU je nyní cílem také monitorování národních plánů pro oživení a odolnost.

3.4. V listopadu 2022 zveřejnila Evropská komise sdělení, v němž vytyčila směry pro reformu rámce správy ekonomických záležitostí EU ⁽⁶⁾ a navrhla zachovat referenční hodnoty Paktu o stabilitě a růstu (schodek rozpočtu ve výši 3 % HDP a poměr dluhu k HDP ve výši 60 %) a zavést postupy pro snižování dluhu rozlišené podle jednotlivých zemí a vyjednané s jejich vládami (s vnitrostátními střednědobými plány fiskálního vývoje). Tento revidovaný rámec by byl jednodušší, transparentnější a účinnější, s větší odpovědností členských států a lepším prosazováním. V rámci této revidované struktury by byly fiskální plány nejzadluženějších členských států stanoveny na období čtyř let (s možností prodloužení o další tři roky), přičemž by se řídily konkrétním a dohodnutým programem investic a reforem, který by podléhal každoročnímu monitorování dodržování. Tento návrh odráží „ducha NextGenerationEU“, na který se odkazuje.

⁽³⁾ Usnesení EHSV *Zapojení organizované občanské společnosti do národních plánů pro oživení a odolnost – co se osvědčilo a co nikoliv?*, přijato v únoru 2021 (Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 1), a *Zapojení organizované občanské společnosti do národních plánů na podporu oživení a odolnosti – jak ho můžeme zlepšit?*, přijato v květnu 2022 (Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 1).

⁽⁴⁾ Příloha ke stanovisku z vlastní iniciativy *Doporučení EHSV ohledně důkladné reformy evropského semestru*.

⁽⁵⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁽⁶⁾ COM(2022) 583 final.

V závěrech Rady ECOFIN ze dne 14. března 2023 ⁽⁷⁾ je uvedena řada oblastí, v nichž se názory členských států sbližují, a oblasti, na nichž je v souvislosti s reformovaným rámcem třeba dále pracovat. Představují politické vodítko pro Evropskou komisi při přípravě příslušných legislativních návrhů. Rada zejména konstatovala, že členské státy by měly do všech fází evropského semestru a cyklu tvorby politik systematicky, včas a smysluplně zapojovat sociální partnery, občanskou společnost a další relevantní zúčastněné strany, neboť to má zásadní význam pro úspěch koordinace a provádění hospodářské a sociální politiky a politiky zaměstnanosti. To dne 23. března potvrdila také Evropská rada.

3.5. Prostřednictvím tohoto nástroje koordinace se EHSV neustále snaží zvýšit zapojení organizované občanské společnosti do rozhodování, které se jí může týkat. Cílem bylo posílit demokratickou legitimitu občanské společnosti a důvěru v instituce EU a zajistit účinnější provádění výše uvedených vnitrostátních plánů a programů. Tato konzultace byla proto vedena s cílem identifikovat doporučení organizované občanské společnosti v členských státech a posílit její úlohu v těchto procesech. Konzultace zohlednila probíhající změny týkající se evropského semestru (provádění Nástroje pro oživení a odolnost, začlenění kapitoly REPowerEU a revize rámce správy ekonomických záležitostí EU).

4. Metodika použitá pro tuto konzultaci

4.1. Údaje a informace potřebné pro vypracování této zprávy byly shromážděny v období od prosince 2022 do března 2023. Celkem bylo zasláno 23 příspěvků členských států (odpovědi na dotazník a/nebo v rámci kulatého stolu) ⁽⁸⁾. Konzultace vycházely z přímých zkušeností členů a byly do nich zapojeni sociální partneři a organizace občanské společnosti. V některých zemích se jich zúčastnily národní hospodářské a sociální rady či obdobné subjekty, v jiných zase proběhly konzultace s představiteli vlády.

4.2. Toto stanovisko čerpá také z externích zdrojů, jako jsou publikace expertních skupin, srovnávací výzkumné studie a vnitrostátní debaty. Kromě toho byl dotazník rozeslán několika evropským organizacím občanské společnosti, které tvoří součást styčné skupiny EHSV, a dalším zástupcům všech tří skupin EHSV.

5. Závěry týkající se výsledků konzultací

Oddíl I: Pokračování naší předchozí práce na národních plánech pro oživení a odolnost

5.1. Otázka č. 1 – Současný stav zapojení organizované občanské společnosti do provádění plánu pro oživení a odolnost

Obecně nedošlo k žádným významným změnám. Hlavními překážkami jsou nedostatek politické vůle vlád, absence systematického a jednotného přístupu k monitorování a absence stálých a formálních postupů a struktur pro informování a dialog. Organizovaná občanská společnost navrhuje vytvoření centrální platformy pro evropský semestr, která by zahrnovala veškeré vnitrostátní informace a vytvoření standardizovaných konzultačních a monitorovacích mechanismů s aktivnější úlohou národních hospodářských a sociálních rad (a obdobných orgánů).

Oddíl II: Názory organizované občanské společnosti na evropský semestr

Otázka č. 2 – Konzultace s občanskou společností pořádané v rámci evropského semestru

Konzultace organizované občanské společnosti v kontextu evropského semestru jsou obecně považovány za nedostatečné a/nebo neúčinné, za formalitu s nízkou mírou přijetí jejich návrhů. Dotazované zúčastněné strany na vnitrostátní úrovni navrhuji: definovaný a pravidelný konzultační cyklus s lepším přístupem k dokumentaci a větší transparentností, zveřejňování výsledků, časový harmonogram v souladu s cyklem evropského semestru a zviditelnění procesu pro veřejnost.

5.2. Otázka č. 3 – Účinnost a legitimita evropského semestru jakožto nástroje pro koordinaci hospodářské a fiskální politiky

Většina zástupců organizované občanské společnosti hodnotí úlohu evropského semestru při koordinaci hospodářských politik a politik zaměstnanosti pozitivně, i když uvedené nedostatky brání jeho větší účinnosti a legitimitě, a domnívá se, že interaktivitu procesu brzdí administrativní zátěž a chybějící strukturovaná a jednotná metoda konzultací. Respondenti kritizují také nízkou míru přijímání doporučení pro jednotlivé země a nedostatečné začlenění evropského pilíře sociálních

⁽⁷⁾ Evropský semestr 2023 – souhrnná zpráva generálního sekretariátu Rady Evropské unie (20. března 2023).

⁽⁸⁾ AT, BE, BG, CZ, IE, IT, EL, ES, FI, FR, HR, CY, LT, LU, HU, MT, NL, PL, RO, SI, SK, SE a DK.

práv a sociálních ukazatelů do mechanismů hodnocení. Většina navrhuje, aby se při reformě evropského semestru upřednostnily střednědobé a dlouhodobé cíle.

5.3. Otázka č. 4 – Doporučení pro jednotlivé země

Většina respondentů se domnívá, že doporučení pro jednotlivé země jsou v souladu se střednědobými a dlouhodobými výzvami, ačkoli jsou příliš obecná nebo zaměřená na fiskální udržitelnost a opomíjejí otázky, jako je zdravotnictví, vzdělávání a sociální začleňování, a pouze částečně odrážejí zájmy sociálních partnerů a organizací občanské společnosti. Lepší dodržování doporučení pro jednotlivé země vyžaduje lepší sladění s prioritami vlády a občanů, transparentnější a participativnější mechanismy monitorování a hodnocení a účinnější systém pobídek a sankcí.

5.4. Otázka č. 5 – Pilíře evropského semestru, které by měly být v první řadě posíleny

V důsledku pandemie byla posílena priorita strukturálních reforem a růstu. Strukturální reformy podporují odolnost ekonomiky a vyžadují investice, což je druhá priorita evropského semestru. Investice by měly podporovat hospodářský rozvoj a sociální soudržnost. Posílení sociálního dialogu a účast organizované občanské společnosti v evropském semestru musí být zaručeny evropským legislativním aktem. Zásadní udržitelnost veřejných financí nesmí být v rozporu s investicemi, které podporují vzestupnou hospodářskou a sociální konvergenci.

5.5. Otázka č. 7 – Evropské strukturální a investiční fondy (fondy ESI)

Většina respondentů se domnívá, že je třeba posílit vazbu mezi fondy ESI a prováděním doporučení pro jednotlivé země a politický a sociální dialog a součinnost mezi vnitrostátními orgány odpovědnými za řízení evropského semestru a fondů ESI s cílem vytvořit plán provádění doporučení pro jednotlivé země. Je třeba podporovat větší integraci a sbližování vnitrostátních cílů, politik a zdrojů, lepší propojení fondů s evropskými politikami a lepší využívání zdrojů na podporu rozvoje znevýhodněných regionů.

Oddíl III: Názory organizované občanské společnosti na evropskou správu ekonomických záležitostí

5.6. Otázka č. 6 – Aspekty, jež by měly být posíleny, aby se zlepšilo provádění evropské správy ekonomických záležitostí

Transparentnost a odpovědnost jsou považovány za nejdůležitější prvky pro zlepšení provádění evropské správy ekonomických záležitostí. Je důležité zajistit, aby všechny zúčastněné strany měly přístup k informacím o doporučeních v oblasti hospodářské politiky a jejich provádění, vytvořit jasné makroekonomické ukazatele, prahové hodnoty a cíle, aby byl rámec správy ekonomických záležitostí EU a evropský semestr podrobnější, cílenější a hmatatelnější. Dále následuje názor, že je třeba posílit zapojení Evropského parlamentu, vnitrostátních parlamentů, sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, aby se zajistilo, že hospodářské politiky budou odrážet potřeby a zájmy širokého spektra zúčastněných stran.

6. Obecné připomínky

Reforma rámce správy ekonomických záležitostí EU

6.1. EHSV podporuje návrhy Komise na reformu správy ekonomických záležitostí⁽⁹⁾ a vyzývá k urychlenému přijetí jejích legislativních nástrojů, aby mohly vstoupit v platnost v roce 2024, kdy bude rovněž zrušena obecná úniková doložka Paktu o stabilitě a růstu.

6.2. Změny obsažené ve sdělení Evropské komise, zejména ty, jejichž cílem je snížit úroveň veřejného dluhu v členských státech podle zásad diferenciací a flexibility⁽¹⁰⁾, budou nutně znamenat změny v postupech evropského semestru. EHSV se domnívá, že nevyhnutelným důsledkem musí být také větší zapojení vnitrostátních politických, hospodářských a sociálních subjektů, aby bylo zajištěno řádné demokratické zastoupení celé společnosti. V této důležité oblasti hospodářské politiky by měly být náležitě zohledněny různé názory a zájmy, které zastupují zejména sociální partneři a organizace občanské společnosti. Evropská komise zdůrazňuje význam odpovědnosti jednotlivých zemí. V této souvislosti je nezbytné, aby vnitrostátní střednědobé plány fiskálního vývoje vycházely z toho, co bylo učiněno v souvislosti s plány pro oživení a odolnost, a aby to posílily, tj. aby do nich byl začleněn článek podobný čl. 18 odst. 4 písm. q) nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost, který vytvoří povinnost větší kontroly způsobu, jímž členské státy konzultují organizovanou občanskou společnost a začleňují její požadavky do plánů. Je nezbytné, aby se sociální partneři a organizace občanské společnosti

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV *Sdělení o směrech pro reformu rámce správy ekonomických záležitostí EU* (Úř. věst. C 146, 27.4.2023, s. 53).

⁽¹⁰⁾ Návrh týkající se této flexibility EHSV nastínil zejména v odstavcích 3.6 a 3.7 výše uvedeného stanoviska.

vyjádřili k reformám a investicím navrhovaným v těchto plánech a k jejich provádění.

6.3. Evropská komise nedávno zveřejnila sdělení nazvané *Průmyslový plán Zelené dohody: zajištění vedoucího postavení evropského klimaticky neutrálního průmyslu* ⁽¹¹⁾. Spojuje potřebu zajistit soulad s cíli Zelené dohody, realizaci koncepce strategické autonomie evropského průmyslu a opatření k posílení konkurenceschopnosti evropského „zeleného“ průmyslu tváří v tvář důsledkům zákona o snižování inflace, který prosazuje vláda USA. Jedním z návrhů průmyslového plánu Zelené dohody je vytvoření Evropského fondu suverenity v souvislosti s revizí víceletého finančního rámce na období 2021–2027 v polovině období s cílem investovat do nejinnovativnějších technologií v oblasti zelené a digitální transformace a „chránit tak soudržnost a jednotný trh před riziky způsobenými nerovnoměrnou dostupností státní podpory“ ⁽¹²⁾.

6.4. Politická a akademická debata o správě ekonomických záležitostí EU zahrnuje otázky, jako je vybudování stálé centrální fiskální kapacity EU a úroveň a druh vlastních zdrojů, kterými by EU měla disponovat. Není účelem tohoto stanoviska se k těmto otázkám vyjadřovat. EHSV se domnívá, že orgány EU by se měly nad těmito otázkami urychleně a důkladně zamyslet, stejně jako nad modely další integrace měnové, fiskální a rozpočtové politiky. Domníváme se však, že Výbor hovoří za většinu evropské organizované občanské společnosti, když uvádí, že nalezení společných evropských řešení a vytvoření společných evropských statků má zásadní význam pro řešení geopolitických, hospodářských, environmentálních a sociálních výzev, kterým EU a její členské státy čelí, a pro úspěšné provedení ekologické a digitální transformace vedoucí k produktivnějšímu, konkurenceschopnějšímu a environmentálně a sociálně udržitelnějšímu hospodářskému modelu. Podle názoru EHSV je pro překonání technologické propasti vůči USA a Číně a posílení hodnotových řetězců nutná společná evropská průmyslová politika. Strategická autonomie, po níž volají evropské orgány, v oblastech od zahraniční a obranné politiky až po politiku v oblasti průmyslu, technologií, obchodu, zdraví, dovedností a výzkumu a vývoje, vyžaduje společná evropská řešení a společné evropské statky. Potřebujeme více než vnitrostátní řešení založená na fiskální kapacitě jednotlivých členských států, která by mohla vážně ovlivnit řádné fungování jednoho z největších úspěchů EU: jednotného trhu.

6.5. EHSV se domnívá, že pro řádné financování společných evropských statků musíme začít tím, že se budeme snažit o řádné, účinné a efektivní využívání stávajících finančních zdrojů a co nejlépe využijeme všechny zdroje, které jsou k dispozici v rámci veřejných a veřejně-soukromých investic a finančních nástrojů, jež má EU k dispozici. Za tímto účelem EHSV vyzývá k maximální flexibilitě při provádění programů, součinnosti a převodech finančních prostředků mezi nimi a k uplatňování přísných systémů hodnocení a monitorování. Účast občanské společnosti může tento proces zprůhlednit a zefektivnit.

6.6. Bez ohledu na výše uvedené bude rozsah investičních potřeb, pokud jde o společné statky a podporu investic, které mají členské státy provést, vyžadovat další finanční prostředky. Kromě toho je také třeba vytvořit vhodné podmínky pro zajištění odpovídajících soukromých investic a zabezpečení co nejvhodnějšího právního rámce pro dlouhodobý horizont. Tento názor vyjádřil EHSV ve výše uvedeném usnesení (z roku 2022) o národních plánech pro oživení a odolnost v souvislosti s dosažením cílů Zelené dohody a urychlením transformace energetiky. Musíme si uvědomit, že nezbytnou podmínkou pokroku v tomto směru je především úspěšné provádění národních plánů pro oživení a odolnost.

6.7. EHSV se domnívá, že v rámci řádné správy ekonomických a rozpočtových záležitostí je třeba co nejdříve vyřešit otázku systému vlastních příjmů EU, splnit závazky stanovené ve víceletém finančním rámci na období 2021–2027 a v nástroji NextGenerationEU a položit základy pro dlouhodobé posílení evropského rozpočtu.

Evropský semestr a jeho postupy

6.8. Evropský semestr sehrál navzdory svým nedostatkům důležitou roli při koordinaci vnitrostátních hospodářských politik. Jeho postupy však neumožnily dostatečně jasné a pravidelné zapojení občanů a vnitrostátních politických, hospodářských a sociálních subjektů v členských státech do jeho procesů a doporučení. Během velké recese tohoto století byl evropský semestr přenosovým kanálem pro jasné procyklické politiky, které se samozřejmě odvíjely od zásad politické ekonomie, podle nichž byl řízen. Na krizi COVID-19 reagovaly Evropské orgány velmi odlišně a postupy evropského semestru byly nahrazeny postupy nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost. Ten díky pozitivní pobídce svých grantů a půjček zformoval prostřednictvím národních plánů pro oživení a odolnost určitý model orientačního plánování investic a strukturálních reforem. Po skončení platnosti Nástroje pro oživení a odolnost nebude možné se k předchozímu modelu semestru vrátit. Proto je nutná reforma, kterou EHSV navrhuje.

⁽¹¹⁾ COM(2023) 62 final.

⁽¹²⁾ Výkonná místopředsedkyně Evropské komise Margrethe Vestager na plenárním zasedání EHSV dne 24. ledna 2023 uvedla, že z 677 miliard EUR, které členské státy od začátku pandemie vyčlenily pro podniky, připadá 50 % na Německo a 25 % na Francii.

6.9. Problémy, které organizovaná občanská společnost identifikovala ve fungování evropského semestru a Nástroje pro oživení a odolnost, se přirozeně v jednotlivých členských státech liší svou povahou a intenzitou. Nejkritizovanější však jsou zejména následující aspekty:

- komunikace se zúčastněnými stranami a společností není dostatečně kvalitní a transparentní,
- účast sociálních partnerů a organizované občanské společnosti zřídka kdy dosahuje takové úrovně kvality, která by umožnila uznat jejich užitečnost,
- vzhledem k úzkým časovým rámcům pro konzultace s organizovanou občanskou společností v rámci evropského semestru je obtížné zapojit všechny vnitrostátní politické, hospodářské a sociální subjekty a dodržovat pokyny obsažené v národních plánech reforem a doporučeních pro jednotlivé země,
- v mnoha případech nejsou národní plány reforem a doporučení pro jednotlivé země dostatečně dobře strukturovány, pokud jde o jejich cíle a návrhy reforem, a jejich sociální obsah je nedostatečný,
- úroveň dodržování doporučení pro jednotlivé země je v řadě zemí nedostatečná a mechanismus sankcí se ukázal jako neúčinný.

6.10. Postupy Nástroje pro oživení a odolnost situaci v některých ohledech zlepšily. Přestože jsme stále na počátku provádění hodnocení v polovině období⁽¹³⁾, konzultace, které proběhly k oběma výše uvedeným usnesením EHSV a k tomuto stanovisku, prokázaly značnou úroveň souladu s požadovanými reformami. To nepochybně souvisí s pozitivní pobídkou, kterou představuje získání prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost. Míra provádění investic však zaostává. Úroveň účasti organizované občanské společnosti se v počátečních fázích provádění národních plánů pro oživení a odolnost zlepšila ve srovnání s úrovní dosaženou v přípravné fázi i ve srovnání s obvyklou úrovní v rámci semestru. V roce 2022 však ke zlepšení nedošlo a v některých zemích byly v důsledku politických změn zjištěny závažné nedostatky.

6.11. Reforma rámce správy ekonomických záležitostí, jak ji navrhuje Evropská komise, jednoznačně vyžaduje úpravu evropského semestru. Revidovaný rámec společné fiskální politiky nabídne pružnější a diferencovanější rámec zahrnující jednání a dohody mezi orgány EU a členskými státy. To bude znamenat změny v harmonogramech a postupech evropského semestru. Má-li zůstat evropský semestr účinný a úspěšný, bude muset usnadnit odpovědnost členských států za proces a přijaté závazky, čehož lze dosáhnout pouze širším zapojením politických, hospodářských a sociálních subjektů do procesu. Podle EHSV proto musí být zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti jedním z pilířů revidovaného evropského semestru. Zásadní je rovněž zapojení vnitrostátních parlamentů a místních a regionálních orgánů.

6.12. EHSV již vyzval k přijetí evropského legislativního aktu, který by upravoval zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti do evropského semestru. Čl. 18 odst. 4 písm. q) nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost lze považovat za zárodek pravidla, které EHSV požaduje. Navrhujeme, aby se jednalo o nařízení, které stanoví základní zásady a charakteristiky konzultací s organizacemi občanské společnosti. Tímto způsobem by nařízení respektovalo národní tradice a postupy pro sociální participaci, a zároveň by vyžadovalo, aby bylo prováděno v souladu se základními zásadami a charakteristikami stanovenými v evropském nařízení.

6.13. Evropská komise oznámila, že brzy zveřejní sdělení o posílení sociálního dialogu a doporučení o úloze sociálního dialogu na vnitrostátní úrovni. EHSV se domnívá, že pokud tato iniciativa vyústí v přijetí právních předpisů, měly by být tyto předpisy doplněny k nařízení, které Výbor požaduje.

7. Návrhy na reformu evropského semestru

7.1. EHSV navrhuje reformu evropského semestru s cílem posílit tyto zásady, hodnoty a trendy: transparentnost, demokracii, zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, účinnost jeho fungování a přínos pro růst ekonomik a kvalitní zaměstnanost, příspěvek k sociální soudržnosti a konvergenci mezi členskými státy a dokončení ekologické a digitální transformace hospodářství EU.

7.2. Za tímto účelem je třeba obnovit, doplnit a vzájemně sladit stávající systémy ukazatelů – ekonomické a zaměstnanecké, sociální a environmentální – a posílit tak postupy hodnocení, do nichž by měli být zapojeni také sociální partneři a organizace občanské společnosti.

⁽¹³⁾ Hodnotící zpráva EHSV *Hodnocení Nástroje pro oživení a odolnost v polovině období* (má být přijata v září 2023).

7.3. EHSV se zasazuje o to, aby evropský semestr při koordinaci ekonomik EU a formulování návrhů na podporu jejich udržitelného růstu vždy zohledňoval sociální rozměr ekonomických rozhodnutí. Opatření podporovaná v rámci evropského semestru musí upřednostňovat jak inovační kapacitu a růst produktivity, tak provádění spravedlivé transformace v rámci ekologické a digitální transformace evropského hospodářství a provádění evropského pilíře sociálních práv. Jde o úspěšnou rovnováhu nazvanou „konkurenceschopná udržitelnost EU“, jak byla definována v posledních dvou stanoviscích k roční analýze udržitelného růstu, a EHSV ji plně podpořil.

7.4. EHSV se domnívá, že hlavní nástroje evropského semestru – roční strategie pro udržitelný růst, národní plány reforem a doporučení pro jednotlivé země – by měly mít dobu platnosti tři roky, s každoročním hodnocením a přezkumem. To by rovněž umožnilo zlepšení procesu zapojení politických, hospodářských a sociálních subjektů, zvýšilo by to odpovědnost členských států a podpořilo lepší provádění těchto nástrojů.

7.5. Dodržování doporučení pro jednotlivé země ve střednědobém horizontu, které EHSV prosazuje, pomůže posoudit platnost a účinnost evropského semestru. Konzultace prováděné v rámci tohoto stanoviska zjišťovaly zejména názory organizované občanské společnosti na hodnotu sankcí za nedodržování povinností a na neúčinnější typy sankcí. EHSV se domnívá, že nejvhodnějším přístupem je poskytnout pobídky k dodržování předpisů, aby byly splněny vnitrostátní závazky, a to jejich propojením s rozpočtem EU a tím, že členské státy obdrží určité finanční prostředky podle vzoru Nástroje pro oživení a odolnost. Aby byly tyto závazky vyvážené a v souladu se všemi pilíři správy ekonomických záležitostí, je nezbytné, aby byl proces odpovědnosti členských států demokratický a aby se do něj zapojily politické a sociální subjekty.

7.6. Demokratičtější evropský semestr znamená zapojit do jeho postupů, a v některých případech i do jeho rozhodnutí, evropské a vnitrostátní demokratické politické orgány. Těmi je myšlen Evropský parlament a vnitrostátní parlamenty, jakož i místní a regionální politické instituce. Záměrem tohoto stanoviska není navrhnout konkrétní recepty nebo kompetence. Je však třeba zdůraznit, že proces odpovědnosti členských států za doporučení a opatření semestru, jež je tak nezbytná pro jejich účinnost, vyžaduje, aby tyto vnitrostátní orgány hrály důležitou roli jak při vypracovávání plánů a doporučení, tak při jejich hodnocení. Obdobně by měly být rozšířeny pravomoci EP tak, aby mohl spolurozhodovat o hlavních směrech hospodářských politik a návrzích evropské povahy.

7.7. EHSV navrhuje zapojení sociálních partnerů a reprezentativních organizací občanské společnosti prostřednictvím strukturovaného formálního postupu konzultací na evropské i vnitrostátní úrovni. Měli by se účastnit jak fáze vypracovávání pokynů, doporučení a opatření, tak fáze provádění a hodnocení. Měl by být k dispozici zvláštní, pokud možno již existující subjekt, který by byl formálně a právně pověřen konzultacemi v rámci evropského semestru a zapojením občanské společnosti do jeho hodnocení. V mnoha zemích by mohly hrát významnou roli při konzultacích a hodnocení evropského semestru národní hospodářské a sociální rady. To však zůstává v kompetenci jednotlivých zemí, v souladu s tradicemi a právními předpisy jednotlivých členských států. Jednotlivé země také v současné době rozhodují o tom, zda budou sociální partneři a organizace občanské společnosti zapojeni prostřednictvím stejného postupu a orgánů, nebo prostřednictvím odlišných procesů.

7.8. EHSV se domnívá, že zapojení sociálních partnerů a organizované občanské společnosti do různých fází evropského semestru by mělo být stanoveno prostřednictvím nařízení EU, které by stanovilo hodnoty, zásady a hlavní charakteristiky, jež je třeba dodržovat, přičemž určení postupů a orgánů odpovědných za jejich provádění by bylo ponecháno na vnitrostátních právních předpisech. Podle názoru EHSV jsou hlavní požadavky na účinný formální konzultační proces na vnitrostátní úrovni, který by měl být zahrnut do takového nařízení, následující:

- Tento proces musí být stálý a strukturovaný a jeho specifikace by se měly řídit vnitrostátními právními předpisy; v případě členských států, které již takové právní předpisy zavedly, by měly být tyto právní předpisy přezkoumány a aktualizovány v souladu s ustanoveními nařízení EU.
- Tento proces by neměl být jednorázový, omezený na určité období nebo rok, ale měl by být založen na vhodném stálém mechanismu konzultací a diskusí, který by zahrnoval všechny jednotlivé fáze a měl by mít odpovídající struktury a metody. Pravidelné zprávy o konzultačním procesu by měly být každoročně zveřejňovány, předávány Evropské komisi a vnitrostátním parlamentům a zpřístupňovány organizované občanské společnosti a široké veřejnosti v každém členském státě.
- Postupy musí splňovat kritéria otevřenosti, transparentnosti a reprezentativnosti. Otevřený přístup k informacím by se měl vztahovat na všechny dokumenty a statistiky týkající se Nástroje pro oživení a odolnost a evropského semestru, včetně klíčových údajů o investičních projektech a výsledků hospodářských, sociálních a environmentálních srovnávacích přehledů. Využívání internetových portálů, které je vhodně strukturovaným způsobem sdružují, by mělo být rozšířeno na všechny členské státy.

- Každý členský stát musí určit typ orgánu nebo orgánů, jejichž prostřednictvím bude participační proces probíhat, spolu s charakteristikami, které by měly mít, aby byla zajištěna reprezentativnost jejich členů a nezasahování politiky do jejich jmenování. Formální konzultace s organizovanou občanskou společností by měly probíhat jak ve fázi přípravy klíčových dokumentů evropského semestru – roční analýzy udržitelného růstu, společné zprávy o zaměstnanosti, hlavních směrů politik zaměstnanosti, národních programů reforem, doporučení pro jednotlivé země atd. –, tak ve fázi provádění a hodnocení. Zapojení organizované občanské společnosti by se mělo rozšířit i na reformní procesy vyplývající z doporučení pro jednotlivé země a z postupu při makroekonomické nerovnováze nebo z revidovaného mechanismu modelu správy ekonomických záležitostí EU.
- Harmonogramy konzultačního procesu by měly být na úrovni EU dostatečně jednotné, aby umožnily konvergenci ke společnému postupu a zajistily soulad s již zavedenými harmonogramy a harmonogramy přizpůsobenými začlenění Nástroje pro oživení a odolnost do semestru.
- Jednání budou svolávána včas a v náležité formě a potřebné dokumenty a informace budou zaslány svolaným sociálním partnerům a organizacím občanské společnosti, přičemž zástupci organizované občanské společnosti budou mít dostatek času na jejich prostudování. Z jednání bude pořízen zápis, který bude obsahovat návrhy zástupců organizované občanské společnosti.
- Vlády členských států a Evropská komise by měly včas reagovat na návrhy sociálních partnerů a organizací občanské společnosti a začlenit návrhy a odůvodněné odpovědi do pracovních dokumentů evropského semestru v jeho různých fázích. Součástí by měl být i plán provádění přijatých návrhů.
- Účast organizované občanské společnosti prostřednictvím delegátů z jejích reprezentativních organizací a prostřednictvím formálních strukturovaných konzultací může být doplněna, avšak nikdy nahrazena otevřenými nebo polootevřenými konzultacemi vedenými online.

7.9. EHSV se domnívá, že podobná kritéria by měla být uplatňována i na postupy sociálního dialogu a dialogu občanské společnosti a na orgány, které je podporují na evropské úrovni. Je zřejmé, že vzhledem k rozdílům v rozsahu, obsahu a harmonogramech by bylo třeba provést určité úpravy.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Právo na zdravé životní prostředí v Evropské unii, zejména v souvislosti s válkou na Ukrajině

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2023/C 228/02)

Zpravodajka: **Ozlem YILDIRIM**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	27. 10. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	13. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	162/1/1

1. Závěry a doporučení

1.1 Ukrajina se dne 23. června 2022 stala kandidátskou zemí EU. Jakmile vstoupí do EU, bude z hlediska rozlohy největším nebo druhým největším členským státem EU. Její velká rozloha se vyznačuje celou škálou různých ekosystémů. Podle údajů sekretariátu Úmluvy o biologické rozmanitosti se Ukrajina rozkládá na 6 % území Evropy, ale nachází se zde 35 % evropské biologické rozmanitosti.

1.2 Ke škodám na životním prostředí způsobeným válkou patří degradace ekosystémů, znečištění ovzduší a vody a kontaminace orné půdy a pastvin. Podle zpráv bylo od začátku války zasaženo požáry 200 000 hektarů lesa, 680 000 tun fosilních paliv skončilo v plamenech a 180 000 metrů krychlových půdy bylo kontaminováno municí. Válka poškodila chráněné oblasti a zničila čistírný odpadních vod. Konflikt vyvolal více než 100 lesních požárů, při nichž se uvolnilo 33 milionů tun CO₂.

1.3 Na základě definice navržené právními odborníky a zveřejněné v červnu 2021 se zdá, že jednání Ruska lze v podstatě pokládat za ekocidu. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) požadoval, aby byla „ekocida“, jak ji definovala nezávislá skupina odborníků pro právní definici ekocidy, zakotvena do právních předpisů EU jako trestný čin. Uznání trestného činu ekocidy v revidované směrnici EU o trestněprávní ochraně životního prostředí povede ke změnám v právních předpisech i mimo EU, zejména u Mezinárodního trestního soudu, což by mohlo pomoci v tom, aby byla Rusku uložena určitá míra odpovědnosti za způsobené škody na životním prostředí.

EHSV:

1.4 vyzdvihuje naléhavou nutnost zlepšit ochranu životního prostředí s ohledem na základní práva v EU a další aspekty. Stav životního prostředí se ještě více zhoršil v důsledku války na Ukrajině. Došlo mj. k poškození tělesného a duševního zdraví, degradaci ekosystému, znečištění ovzduší a vody a kontaminaci orné půdy a pastvin, což bezprostředně ohrožuje zemědělskou produkci a odhaluje nestálost v celosvětovém potravinovém zabezpečení;

1.5 upozorňuje na environmentální a sociální dopady ruské invaze a na to, že je důležité a nutné podporovat dokumentování, mapování a měření těchto důsledků, usilovat o právní ochranu životního prostředí, zajistit odpovědnost, položit základy pro zelené a udržitelné poválečné oživení a přispět k posouzení finančních potřeb při přerozdělování finančních prostředků určených na zelené oživení;

1.6 vyzývá Komisi a Radu, aby podnikly kroky ke zjištění negativních důsledků nezákonné války Ruska proti Ukrajině pro životní prostředí a tím i pro lidská práva. Komise a Rada musí podporovat úsilí občanské společnosti o dokumentování škod na životním prostředí, včetně trestné činnosti proti životnímu prostředí, kterou Rusko páchá, a podporovat úlohu občanské společnosti při obnově Ukrajiny;

1.7 naléhavě vybízí EU, aby pomáhala chránit ukrajinské životní prostředí a napravovat škody na životním prostředí způsobené válkou. EHSV trvá na tom, že veškeré úsilí o obnovu bude probíhat v souladu s mezinárodními normami MOP a se zásadami sociální podmíněnosti;

1.8 upozorňuje na skutečnost, že lidské zdraví a kvalitu životního prostředí nelze oddělit, neboť zdraví ekosystémů, zvířat a lidí je vzájemně provázáno, a že EU musí toto právo chránit. Zhoršování stavu životního prostředí je hlavní příčinou špatného zdravotního stavu. Například hlukové znečištění má za následek 12 000 úmrtí ročně. Vzájemná provázanost stavu životního prostředí a lidského zdraví je obzvláště zřejmá také v oblasti potravinového zabezpečení;

1.9 vyzývá Komisi a Radu, aby zpřísnily metody kontroly potravin a zemědělských produktů při uvádění na jednotný trh, přičemž je nutné se zaměřit specificky na odhalování znečištění životního prostředí následkem války na Ukrajině, aby bylo zaručeno zdraví všech evropských občanů a našeho životního prostředí;

1.10 zdůrazňuje, že právo na zdravé životní prostředí má zásadní význam pro sociální a hospodářský blahobyt lidí v Evropě i na celém světě. Odhaduje se, že přibližně 40 % pracovních míst na světě závisí na zdravém klimatu a ekosystému. S ohledem na mezinárodní právní rámec a tuto tvrdou realitu není překvapující, že EU přijata řadu právních předpisů, aby splnila svou povinnost zaručit dodržování práva na zdravé životní prostředí;

1.11 vyzývá všechny členské státy a evropské orgány, aby zintenzivnily své úsilí o zlepšení účinnosti stávajících právních nástrojů, jelikož účinnost v praxi často chybí. Mnoho příkladů soudních sporů, v nichž jsou napadána selhání členských států nebo samotné EU v oblastech, jako je čistota ovzduší, klima, rybolov nebo voda, ukazuje, do jaké míry se veřejným orgánům nedaří dodržování tohoto práva zajistit.

2. Obecné připomínky

2.1 Právo na zdravé životní prostředí v souvislosti s válkou Ruska na Ukrajině a přistoupením Ukrajiny k EU

2.1.1 Dne 16. března 2022 vyloučil Výbor ministrů Rady Evropy s okamžitou platností Rusko⁽¹⁾. Zatímco tedy byla EU uprostřed jednání o svém přistoupení k Evropské úmluvě o lidských právech (dále jen „úmluva“), přestalo být Rusko dnem 16. září 2022 touto úmluvou vázáno. Tím se na celém evropském kontinentu dramaticky omezila ochrana lidských práv. V době invaze a do 16. září 2022 však bylo Rusko úmluvou vázáno a i přes své následné vystoupení z mezinárodních institucí mělo plnit – a nadále i má – celou řadu mezinárodních závazků týkajících se nejen lidských práv⁽²⁾, ale i životního prostředí. Rusko v rámci své agrese porušilo mimo jiné mezinárodní rámcovou úmluvu o změně klimatu⁽³⁾ a Úmluvu o biologické rozmanitosti.

2.1.2 Je nezbytné zajistit ochranu lidských práv a životního prostředí ve zbytku Evropy – nejen ve 27 členských státech EU, kde bude ochrana lidských práv posílena přistoupením EU k úmluvě, ale také ve zbývajících 19 členských zemích Rady Evropy, včetně Ukrajiny.

⁽¹⁾ CM/Del/Dec(2022) 1431/2.3, *Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine* (Důsledky agrese Ruské federace vůči Ukrajině).

⁽²⁾ Viz například čl. 11 odst. 2 písm. b) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

⁽³⁾ Viz například čl. 3 odst. 5: „Smluvní strany by měly spolupracovat při rozvíjení podpůrného a otevřeného mezinárodního hospodářského systému, který by vedl k udržitelnému hospodářskému růstu a rozvoji všech smluvních stran.“

2.1.3 Je to o to důležitější vzhledem ke skutečnosti, že se Ukrajina dne 23. června 2022 stala kandidátskou zemí EU. Jakmile Ukrajina vstoupí do EU, bude z hlediska rozlohy největším nebo druhým největším členským státem EU ⁽⁴⁾. Velká rozloha Ukrajiny se vyznačuje celou škálou různých ekosystémů. Podle údajů sekretariátu Úmluvy o biologické rozmanitosti ⁽⁵⁾ se Ukrajina rozkládá na 6 % území Evropy, ale nachází se zde 35 % evropské biologické rozmanitosti. Kromě toho se v uplynulém roce dostala ukrajinská zemědělská půda, která má zásadní význam pro celosvětové dodávky potravin, a rozsáhlá infrastruktura pro fosilní paliva, na níž jsou některé sousedící členské státy z hlediska dodávek energie obzvláště závislé, pod nesmírný tlak.

2.1.4 Na základě definice navržené právními odborníky a zveřejněné v červnu 2021 ⁽⁶⁾ se zdá, že jednání Ruska lze v podstatě pokládat za ekocidu. Ukrajinský trestní zákoník ⁽⁷⁾ zahrnuje od roku 2001 trestný čin ekocidy. Současně s Evropským parlamentem a jeho rozhodnutím ⁽⁸⁾ i EHSV požadoval, aby byla „ekocida“, jak ji definovala nezávislá skupina odborníků pro právní definici ekocidy, zakotvena do právních předpisů EU jako trestný čin ⁽⁹⁾. Uznání trestného činu ekocidy v revidované směrnici EU o trestněprávní ochraně životního prostředí povede ke změnám v právních předpisech i mimo EU, zejména u Mezinárodního trestního soudu, což by mohlo pomoci v tom, aby byla Rusku uložena určitá míra odpovědnosti za způsobené škody na životním prostředí.

2.1.5 Dne 19. ledna 2023 přijal Evropský parlament usnesení, v němž vyzval ke zřízení tribunálu pro zločin agrese vůči Ukrajině. EHSV je na svém únorovém plenárním zasedání podpořil ⁽¹⁰⁾. V textu tohoto usnesení je problematika životního prostředí zmíněna dvakrát. Zprv se uznává souvislost mezi válkou a dlouhodobými škodami na přírodním prostředí a klimatu. Zadruhé se vyzývá k vytvoření mezinárodního rejstříku, v němž by byly mj. zaznamenávány rozsáhlé a závažné škody na přírodním prostředí a klimatu s cílem pomoci do budoucna stanovit náhrady za způsobené škody. V této souvislosti je zásadní, aby byla zdůrazněna a posílena souvislost mezi škodami na životním prostředí a jejich funkcí válečné zbraně a aby byly tyto trestné činy stíhány.

2.1.6 Ke škodám na životním prostředí způsobeným válkou patří degradace ekosystémů, znečištění ovzduší a vody a kontaminace orné půdy a pastvin. Například úniky ze dvou ruských plynovodů v Baltském moři by mohly mít nebyvalý dopad na klima a další oblasti životního prostředí ⁽¹¹⁾. Od začátku války bylo zasaženo požáry 200 000 hektarů lesa, 680 000 tun fosilních paliv skončilo v plamenech a 180 000 metrů krychlových půdy bylo kontaminováno municí. Válka poškodila chráněné oblasti a zničila čistírny odpadních vod. Nebezpečí je o to větší, že Ukrajina je druhou zemí v Evropě co do počtu jaderných elektráren a má celkem 15 reaktorů. Konflikt vyvolal více než 100 lesních požárů, při nichž se uvolnilo 33 milionů tun CO₂. Ruské bombardování ničí biologickou rozmanitost na Ukrajině. Ukrajinskí odborníci odhadují škody na životním prostředí způsobené Ruskem na 24 miliard EUR.

2.1.7 Válka na Ukrajině přináší v oblasti životního prostředí nebyvalé a dlouhodobé výzvy. Nepříznivě ovlivňuje také tělesné a duševní zdraví, jednotu a dobré životní podmínky ukrajinského lidu a jeho budoucích generací. Tyto dopady ještě více pociťují zranitelné skupiny. Musí se věnovat zvláštní pozornost psychologickým dopadům války a otázkám duševního zdraví. Válka způsobuje kontaminaci ovzduší, vody a půdy a hlukové znečištění a toto vše se na jejich obětech bude projevovat po celé generace. O řadě problémů lze říci, že mají dopad i za hranicemi Ukrajiny, a obecně existují závažná rizika pro veřejné zdraví. Stejně jako dopady války jsou i dopady zhoršování stavu životního prostředí na duševní a tělesné zdraví, zejména dopady kontaminace ovzduší, půdy a vody, jednoznačně mezigenerační. Tyto dopady pocítí nejen děti, které dnes na Ukrajině žijí nebo z ní uprchly, – trpět budou i příští generace.

2.1.8 Proto je obzvláště relevantní úsilí ukrajinských mládežnických hnutí a organizací vnést do veřejného dění hlas své generace. Je důležité, aby se jejich názory a postoje staly součástí úsilí vynakládaného na obnovu země.

⁽⁴⁾ Žádný členský stát není větší. Ze současných kandidátských zemí je větší pouze Turecko.

⁽⁵⁾ Úmluva o biologické rozmanitosti: Národní strategie a akční plán v oblasti biologické rozmanitosti.

⁽⁶⁾ „Protiprávní nebo svěvolný čin spáchaný s vědomím, že existuje značná pravděpodobnost vážného a rozsáhlého nebo dlouhodobého poškození životního prostředí“, Stop Ecocide Foundation (Nadace Stop ekocidě).

⁽⁷⁾ Trestní zákoník Ukrajiny.

⁽⁸⁾ Rozhodnutí ze dne 29. března 2023.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV: Zlepšení trestněprávní ochrany životního prostředí (Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s. 143).

⁽¹⁰⁾ Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Ukrajina – rok po ruské invazi – pohled evropské občanské společnosti“ (Úř. věst. C 146, 27.4.2023, s. 1).

⁽¹¹⁾ Nord Stream: Russian gas pipe leaks could have an „unprecedented“ environmental impact (Úniky z ruského plynovodu by mohly mít „nebyvalý“ dopad na životní prostředí) | Euronews.

2.1.9 Škody na našem společném ekosystému, například degradace půdy, přímo ohrožují budoucí zemědělskou produkci a odhalují křehkost globálního potravinového zabezpečení. Zejména současná struktura komoditního trhu nepřispívá k „udržitelnému hospodářství v souladu s našimi potřebami“ ani k cílům spojeným s udržitelným rozvojem, ambicemi v oblasti klimatu a spravedlivou transformací zakotveným v Agendě OSN 2030 a Zelené dohodě pro Evropu, ale spíše aktivně působí proti nim ⁽¹²⁾.

2.1.10 Klíčovou úlohu při ochraně životního prostředí na Ukrajině hrála před válkou občanská společnost. Válka dramaticky ovlivnila schopnost občanské společnosti vykonávat svou činnost. Mnoho ochránců životního prostředí muselo uprchnout nebo se podílet na válečném úsilí. Ti, kteří jsou stále schopni fungovat, se nyní soustředí na dokumentování důsledků ruské útočné války pro životní prostředí ⁽¹³⁾. Jejich zapojení bude mít zásadní význam pro obnovu ukrajinského životního prostředí a pro zajištění toho, aby Ukrajina přijala právní předpisy EU v oblasti životního prostředí, a mohla tak přistoupit k EU.

2.1.11 Ochrana životního prostředí a dopady na každodenní život a zdraví jsou pro Ukrajince i nadále důležité. Podle průzkumu veřejného mínění se navíc 95,2 % respondentů domnívá, že obnova přírody bude důležitá i pro poválečnou obnovu Ukrajiny ⁽¹⁴⁾.

2.1.12 S odpovídající mezinárodní podporou by se zničení ukrajinské infrastruktury těžkého průmyslu ze strany Ruska mohlo stát pro Ukrajinu příležitostí k tomu, aby využila svůj potenciál v oblasti solární a větrné energie a s pomocí alternativních zdrojů elektřiny zajistila lepší a ekologičtější obnovu. To by bylo ku prospěchu jejích občanů žijících v zemi i za hranicemi a zároveň by se tím zásadním způsobem zlepšilo postavení Ukrajiny při jejích jednáních o přistoupení k EU.

2.1.13 Situace je zatím i nadále nestabilní. Panuje značná nejistota ohledně budoucnosti. Vedle dramatické lidské a humanitární katastrofy vyvstanou rovněž otázky ohledně konečných nákladů na obnovu Ukrajiny a toho, do jaké míry lze Rusko učinit odpovědným za jejich uhrazení. EU musí plnit důležitou úlohu. EHSV ve svém usnesení *Válka na Ukrajině a její hospodářský, sociální a environmentální dopad* ⁽¹⁵⁾ upozornil na důsledky války pro lidstvo a zdůraznil, že dopady války na životní prostředí v důsledku bombardování, úniků ropy a plynu a incidentů v chemických závodech a jaderných elektrárnách představují pro Ukrajince, EU, a nejen pro ně závažný problém. Tyto dopady na životní prostředí budou mít nevyhnutelně dlouhodobé důsledky pro lidské zdraví a ekosystémy. Dopady války na životní prostředí jsou pro obyvatelstvo vážnou hrozbou. Odborníci z OSN varují ⁽¹⁶⁾, že by mohlo trvat několik let, než znečištění zmizí, což zvyšuje riziko vzniku rakoviny a respiračních onemocnění a zpomalení vývoje u dětí. Další obavy panují v souvislosti s reprodukčním zdravím. EHSV zdůraznil, že EU musí pomáhat s ochranou ukrajinského životního prostředí a nápravou škod na životním prostředí způsobených válkou. EHSV trvá na tom, že veškeré úsilí o obnovu bude probíhat v souladu s mezinárodními normami MOP a se zásadami sociální podmíněnosti. EHSV navrhl, aby EU reagovala prostřednictvím programů, jako jsou RescEU a LIFE, v koordinaci s vnitrostátními, regionálními a místními mechanismy a ve spolupráci se soukromým sektorem a nevládními organizacemi.

2.1.14 Dokud válka stále pokračuje, je důležitá přeshraniční spolupráce mezi organizacemi občanské společnosti, vládami a mezinárodními organizacemi, aby byly mapovány a monitorovány škody na životním prostředí přeshraniční povahy a bylo možné posoudit rozsah škod a potřebu finančních prostředků, mobilizovat investice a přerozdělit zdroje na udržitelnou a sociální obnovu Ukrajiny. V případě mapování podpořila Evropská agentura pro životní prostředí úsilí o zlepšení schopnosti shromažďovat informace o stavu životního prostředí v době před válkou, které by mohly být použity jako východisko pro monitorovací procesy ⁽¹⁷⁾.

2.1.15 Komise a Rada musí podporovat úsilí občanské společnosti o dokumentování škod na životním prostředí, včetně trestné činnosti proti životnímu prostředí, kterou Rusko páchá. EU musí rovněž zajistit, aby v rámci svého úsilí o podporu obnovy Ukrajiny předcházela katastrofálním ekologickým a environmentálním dopadům války a zmírnila je, a zajistila tak dodržování lidských práv.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV *Krise cen potravin – vliv spekulací a konkrétní návrhy opatření v souvislosti s válkou na Ukrajině* (Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 51).

⁽¹³⁾ Viz například činnost organizace EcoAction: *Crimes against the environment after one month of Russia's war against Ukraine* (Trestné činy proti životnímu prostředí po měsíci ruské války proti Ukrajině) – Ecoaction.

⁽¹⁴⁾ How the war changed Ukrainians: public opinion poll about the war, the environment, post-war reconstruction and EU accession (Jak válka změnila ukrajinské občany: průzkum veřejného mínění týkající se války, životního prostředí, obnovy po válce a přistoupení k EU), Resource and Analysis Centre „Society and Environment“, 2023.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s. 1.

⁽¹⁶⁾ OECD, *Consequence's environnementales de la guerre en Ukraine et perspectives pour une reconstruction verte* (oecd.org), červenec 2022.

⁽¹⁷⁾ ENI Shared Environmental Information System (SEIS).

2.1.16 Své úsilí musí EU nasměřovat rovněž tam, aby ukrajinské hospodářství a hospodářství EU již nebyly závislé na fosilních palivech a aby se při opatřeních zaměřených na obnovu již nevyužívala infrastruktura založená na fosilních palivech. EU se musí rovněž postarat o to, aby byla Ukrajina schopna plnit svou úlohu v celosvětovém potravinovém systému a – s ohledem na přistoupení Ukrajiny k EU – aby EU mohla plnit své závazky vyplývající z Pařížské dohody a celosvětového rámce pro biologickou rozmanitost z Kchun-mingu a Montrealu. EU by rovněž měla zajistit, aby její programy sankcí měly pozitivní dopad na životní prostředí. Nevládní organizace například vyzvaly k uplatňování takových sankcí, které by nejen bránily Rusku pokračovat v nezákonné válce, ale také těžit z nezákonného, neregulovaného a nehlášeného rybolovu⁽¹⁸⁾.

2.2 Právní povinnost EU chránit právo na zdravé životní prostředí

2.2.1 Dne 28. července 2022 přijalo Valné shromáždění OSN přelomovou rezoluci, v níž uznalo právo na čisté, zdravé a udržitelné životní prostředí za lidské právo⁽¹⁹⁾ a vyzvalo státy, mezinárodní organizace, podniky a všechny ostatní zúčastněné strany, aby zvýšily úsilí o zajištění čistého, zdravého a udržitelného životního prostředí pro všechny. Pro tuto rezoluci hlasovalo 27 členských států EU spolu i převážná většina všech ostatních zemí. V souladu s informační zprávou EHSV z roku 2021 *Ochrana životního prostředí jako předpoklad dodržování základních práv*⁽²⁰⁾ se v rezoluci OSN uznává, že zhoršování stavu životního prostředí, změna klimatu, úbytek biologické rozmanitosti, dezertifikace a neudržitelný rozvoj patří k nejnaléhavějším a nejzávažnějším hrozbám pro schopnost současných i budoucích generací účinně požívat všech lidských práv. V rezoluci jsou mimo jiné vyzývány mezinárodní organizace, jako je EU, aby prohlubovaly mezinárodní spolupráci, posilovaly budování kapacit a nadále sdílely osvědčené postupy s cílem zvýšit úsilí o zajištění čistého, zdravého a udržitelného životního prostředí pro všechny.

2.2.2 Na základě práva na zdravé životní prostředí je uznána základní souvislost mezi životním prostředím a lidským zdravím. Lidské zdraví a kvalitu životního prostředí nelze oddělit, neboť zdraví ekosystémů, zvířat a lidí je vzájemně provázáno, a EU musí toto právo chránit. Zhoršování stavu životního prostředí je hlavní příčinou špatného zdravotního stavu. Například v roce 2019 bylo 307 000 předčasných úmrtí přičítáno jemným částicím, 40 400 oxidu dusičitému a 16 800 akutním účinkům ozonu⁽²¹⁾. Tento problém přirozeně přesahuje rámec kvality ovzduší. Například hlukové znečištění má za následek 12 000 úmrtí ročně⁽²²⁾. Vzájemná provázanost stavu životního prostředí a lidského zdraví je obzvláště zřejmá také v oblasti potravinového zabezpečení.

2.2.3 Právní řád EU je v celosvětovém měřítku na špičce, pokud jde o uznání práva na zdravé životní prostředí na nadnárodní úrovni. Kromě ustanovení smluv (článek 37 Listiny základních práv a článek 11 Smlouvy o fungování Evropské unie) platí různá další ustanovení, zejména čl. 3 odst. 3 a čl. 21 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii, článku 191 Smlouvy o fungování EU⁽²³⁾, a různá další ustanovení Listiny⁽²⁴⁾, která ve svém souhrnu znamenají, že je uznáno právo na čisté, zdravé a udržitelné životní prostředí. Podle čl. 51 odst. 1 Listiny platí tato povinnost pro orgány EU vždy a pro členské státy při provádění práva EU⁽²⁵⁾. Evropský parlament stanovil, že „právo na zdravé životní prostředí by mělo být uznáno v Listině a že EU by měla být v čele iniciativy usilující o uznání podobného práva na mezinárodní úrovni“⁽²⁶⁾.

2.2.4 Podle čl. 52 odst. 3 Listiny základních práv je EU rovněž povinna dodržovat ustanovení úmluvy, pokud ustanovení Listiny odpovídají ustanovením úmluvy. Evropský soud pro lidská práva již de facto uznal právo na bezpečné a zdravé životní prostředí zejména prostřednictvím práva na respektování soukromého života, rodinného života a obydlí (článek 7 Listiny, článek 8 úmluvy)⁽²⁷⁾. Z toho vyplývají nejen negativní povinnosti (povinnost neporušovat právo na zdravé životní

⁽¹⁸⁾ Agence Europe, bulletin Europe Daily č. 13014, „Thirteen NGOs call for inclusion of Russian fishing vessels in upcoming EU sanctions against Putin's regime“ (Třináct nevládních organizací požaduje zahrnutí ruských rybářských plavidel do připravovaných sankcí EU proti Putinovu režimu), 6. září 2022.

⁽¹⁹⁾ Rezoluce (A/76/L.75) – Digitální knihovna OSN.

⁽²⁰⁾ Informační zpráva EHSV Ochrana životního prostředí jako předpoklad dodržování základních práv.

⁽²¹⁾ Evropská agentura pro životní prostředí, *Air Quality in Europe 2021: Health impacts of air pollution in Europe* (Kvalita ovzduší v Evropě 2021: dopady znečištění ovzduší v Evropě na zdraví), 15. listopadu 2021.

⁽²²⁾ Evropská agentura pro životní prostředí, *Health risks caused by environmental noise in Europe* (Zdravotní rizika způsobená hlukem ve venkovním prostředí v Evropě), 14. prosince 2020.

⁽²³⁾ V tomto článku jsou stanoveny cíle politiky EU v oblasti životního prostředí.

⁽²⁴⁾ Zejména článek 2 (právo na život), článek 3 (právo na nedotknutelnost lidské osobnosti), článek 35 (zajištění vysokého stupně ochrany lidského zdraví při vymezování a provádění politik a činností EU) a článek 38 (ochrana spotřebitele).

⁽²⁵⁾ „Ustanovení této listiny jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie.“

⁽²⁶⁾ P9_TA(2021)0277, *Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 – Navrácení přírody do našeho života*, bod 143.

⁽²⁷⁾ Irmina Kotiuk, Adam Weiss a Ugo Taddei, in *Journal of Human Rights and the Environment*, svazek 13, zvláštní vydání, září 2022.

prostředí), ale také pozitivní povinnosti přijímat opatření, například opatření týkající se kvality ovzduší, aby bylo zajištěno dodržování tohoto práva⁽²⁸⁾. Tyto povinnosti budou ještě lépe vymahatelné, jakmile EU přistoupí k Úmluvě, jak jí ukládá čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii. V souladu s Evropským parlamentem požadovalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy vypracování protokolu k Úmluvě, v němž by bylo „právo na bezpečné, čisté, zdravé a udržitelné životní prostředí“ výslovně uznáno⁽²⁹⁾. Tím by bylo zavedeno vymahatelné právo ve všech 27 členských státech EU a 19 třetích zemích, které jsou rovněž členy Rady Evropy.

2.2.5 Obecně se také uznává, že EU má mimořádně velký vliv na předpisy v oblasti životního prostředí na celém světě. Různé oblasti práva EU, které mají vliv na právo na zdravé životní prostředí – zejména pravidla týkající se toxických látek podle nařízení REACH⁽³⁰⁾ – jsou učebnicovým příkladem tzv. „bruselského efektu“⁽³¹⁾, kdy se pravidla EU stávají celosvětovou normou.

2.2.6 Právo na zdravé životní prostředí má zásadní význam pro sociální a hospodářský blahobyt lidí v Evropě i na celém světě. Odhaduje se, že přibližně 40 % pracovních míst na světě závisí na zdravém klimatu a ekosystému⁽³²⁾. S ohledem na mezinárodní právní rámec a tuto tvrdou realitu není překvapující, že EU přijala řadu právních předpisů, aby splnila svou povinnost zaručit dodržování práva na zdravé životní prostředí. Jasným příkladem jsou její předpisy upravující kvalitu vnějšího ovzduší (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/50/ES⁽³³⁾). Generální advokátka Juliane Kokott konstatovala: „Ustanovení o kvalitě vnějšího ovzduší jsou tedy konkretizací povinností Unie k ochraně, které vyplývají ze základního práva na život podle čl. 2 odst. 1 Listiny a také z vysoké úrovně ochrany životního prostředí předepsané čl. 3 odst. 3 SEU, článkem 37 Listiny a čl. 191 odst. 2 SFEU“⁽³⁴⁾. V zájmu maximální ochrany lidského zdraví EHSV doporučil, aby byly do roku 2030 plně sladěny normy EU pro kvalitu ovzduší s aktualizovanými globálními pokyny Světové zdravotnické organizace pro kvalitu ovzduší.

2.2.7 Akční programy EU pro životní prostředí – stanovené v čl. 192 odst. 3 SFEU – stále více uznávají zdravé životní prostředí jako právo. V osmém akčním programu pro životní prostředí se výslovně uznává: „Pokrok směrem k uznání práva na čisté, zdravé a udržitelné životní prostředí, jak je stanoveno v rezoluci Rady OSN pro lidská práva 48/13, je základní podmínkou pro dosažení prioritních cílů 8. akčního programu pro životní prostředí“⁽³⁵⁾.

2.2.8 Často však chybí účinnost v praxi⁽³⁶⁾. EHSV proto a EHSV vyzývá všechny členské státy a evropské orgány, aby zintenzivnily své úsilí o zlepšení účinnosti stávajících právních nástrojů. Mnoho příkladů soudních sporů, v nichž jsou napadána selhání členských států nebo samotné EU v oblastech, jako je čistota ovzduší, klima, rybolov nebo voda, ukazuje, do jaké míry se veřejným orgánům nedaří dodržování tohoto práva zajistit.

2.2.9 V souvislosti s válkou Ruska proti Ukrajině a vyhlídkami Ukrajiny na přistoupení k EU je více než kdy jindy důležité, aby EU a její členské státy prosazovaly právo na zdravé životní prostředí. To znamená dát ochraně životního prostředí stejnou prioritu jako jiným oblastem práva, jako je hospodářská soutěž nebo ochrana údajů, kde je EU celosvětovým vzorem v teorii i v praxi.

⁽²⁸⁾ Pokud jde o pozitivní povinnosti podle článku 8 Úmluvy (a tedy i článku 7 Listiny), viz např. věc *Fadějevová proti Rusku*, stížnost č. 55723/00, rozsudek ze dne 9. června 2005.

⁽²⁹⁾ Usnesení 2396 (2021), *Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe* (Zakotvení práva na zdravé životní prostředí: potřeba posílené činnosti Rady Evropy).

⁽³⁰⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES (Úř. věst. L 396, 30.12.2006, s. 1).

⁽³¹⁾ Anu Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World* (Bruselský efekt: jak Evropská unie vládne světu), Oxford University Press, 2020.

⁽³²⁾ MOP, *World Employment and Social Outlook 2018 – Greening with jobs* (Globální vyhlídky na zaměstnanost a sociální záležitosti v roce 2018 – Ekologizace a pracovní místa), 2018.

⁽³³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/50/ES ze dne 21. května 2008 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduším pro Evropu (Úř. věst. L 152, 11.6.2008, s. 1).

⁽³⁴⁾ Věc C-723/17, *Lies Craeynest a další v. Brussels Hoofdstedelijk Gewest a Brussels Instituut voor Milieubeheer*, bod 53.

⁽³⁵⁾ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/591 ze dne 6. dubna 2022 o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2030 (Úř. věst. L 114, 12.4.2022, s. 22).

⁽³⁶⁾ Stanovisko EHSV *Provádění právních předpisů EU v oblasti ochrany životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady* (Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 33).

2.2.10 EU tak má příležitost uznat mezigenerační povahu práva na zdravé životní prostředí.

2.2.11 Není překvapující, že ochranu životního prostředí obzvláště důrazně požadují mládežnická hnutí. Vzhledem k negativním dopadům zhoršování stavu životního prostředí na reprodukční zdraví je ohrožena samotná existence budoucích generací. EU by měla následovat příklad členských států, které zřídily instituce pověřené ochranou zájmů budoucích generací. Taková instituce na úrovni EU by pomohla zajistit, aby mohly budoucí generace požívat sociálních a hospodářských výhod, které přinese dnešní ochrana životního prostředí.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Další posílení digitální konkurenceschopnosti EU**(průzkumné stanovisko)**

(2023/C 228/03)

Zpravodaj: **Gonçalo LOBO XAVIER**Spoluzpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Žádost o vypracování stanoviska	Předsednictví Evropské rady, 14. 11. 2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie Průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	4. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	145/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) nepochybuje o tom, že digitální konkurenceschopnost má zásadní význam pro celkovou konkurenceschopnost EU a měla by být považována za zásadní součást agendy EU pro konkurenceschopnost, jak bylo zdůrazněno v předchozích zprávách EHSV. Aby EU uspěla v globálním konkurenčním prostředí, je třeba konkurenceschopnost výrazně zlepšit. Za tímto účelem EHSV vyzval k zavedení testu konkurenceschopnosti, který by byl v souladu s politikami a cíli EU a byl začleněn do procesů tvorby politik a právních předpisů EU. Měl by zahrnovat komplexní posouzení dopadů jakýchkoli nových iniciativ na konkurenceschopnost a zajistit, aby byly aspekty konkurenceschopnosti řádně zohledněny při rozhodování. EHSV se domnívá, že s touto perspektivou a s jasnými sděleními by bylo snazší zapojit občany a motivovat je k dosažení celkových cílů.

1.2. EHSV podporuje postoj, že EU musí zajistit příznivé podnikatelské prostředí, a to na základě komplexní strategie, která spojuje a harmonizuje různé oblasti politiky, přičemž konkurenceschopnost, sociální rozměr a dopad podniků na blahobyt občanů budou stát v popředí. Podle EHSV by mělo být cílem podpořit konkurenceschopnost založenou na digitálních technologiích zlepšením podmínek pro rozvoj a poskytování digitálních řešení podniky v EU na jedné straně a na straně druhé pro přijímání a využívání digitálních řešení napříč širokou škálou podniků v EU, včetně odvětví, jako je výroba, doprava a logistika, maloobchod, zemědělství a stavebnictví, máme-li zmínit pouze ta relevantnější.

1.3. Evropsští občané musí být do strategie pro digitální konkurenceschopnost zapojeni a musí cítit jistotu, pokud jde o jedno z nejdůležitějších témat týkajících se digitální oblasti a sběru údajů – kybernetickou bezpečnost. EHSV je toho názoru, že EU musí podporovat evropskou ekonomiku založenou na datech tím, že zlepší dostupnost, přístupnost a přenos dat spolu s náležitou ochranou údajů. Za tímto účelem potřebuje EU strategičtější přístup, který zúčastněným stranám umožní bezpečně shromažďovat, ukládat, sdružovat, sdílet a analyzovat údaje. Je zásadně důležité urychlit iniciativy zaměřené na vytvoření přeshraničních datových prostorů specifických pro jednotlivá odvětví s cílem umožnit lepší analýzu a využívání dat ve prospěch evropské společnosti, EU a konkurenceschopnosti jejích podniků. Datové prostory by mohly podnítit a podpořit nové rozšiřitelné průmyslové inovátory a začínající podniky. Dobře fungující jednotný trh s daty je rovněž zásadní, neboť je neoddelitelně spjat s jednotným trhem zboží, služeb, kapitálu a lidí, jakož i s energetickými a dopravními systémy.

1.4. Pro EHSV jsou investice do komplexní, účinné a bezpečné digitální infrastruktury nezbytným základem pro jakýkoli digitální rozvoj. To lze jasně vidět v jiných zeměpisných oblastech, které jsou v některých odvětvích předními globálními aktéry. Kromě digitálních sítí, datových center, výpočetní kapacity atd. musí být zahrnut i přístup k nízkouhlíkové energii a kritickým surovinám potřebným v digitálních produktech a systémech.

1.5. Aby se EU ujala vedoucí úlohy v klíčových oblastech, jako je kybernetická bezpečnost, musí na jedné straně prosazovat a podporovat kybernetickou bezpečnost a na straně druhé zvyšovat konkurenceschopnost svých podniků. EHSV se v tomto ohledu domnívá, že certifikace EU musí zůstat řízena trhem a vycházet ze stávajících mezinárodních norem. EU by měla zvýšit úroveň bezpečnosti „poevropštěním“ stávajících vnitrostátních systémů certifikace s cílem zajistit harmonizovaný trh mezi členskými státy, a to ještě před návrhem nových systémů v rámci aktu o kybernetické bezpečnosti. EU musí též zaručit soudržný a harmonizovaný legislativní rámec na úrovni EU a zabránit nesrovnalostem v právních předpisech EU, např. riziku nesouladu požadavků s ustanoveními o kybernetické bezpečnosti obsaženými ve vertikálních právních předpisech v novém legislativním rámci.

1.6. Podle EHSV je zřejmé, že excelence v klíčových technologiích vyžaduje výrazné zvýšení veřejných i soukromých investic do výzkumu a inovací, rozvoj infrastruktur výzkumu, vývoje a inovací světové úrovně, přilákání talentů a vytvoření ekosystémů založených na spolupráci mezi podniky, univerzitami a výzkumnými institucemi. Jakkoliv je důležité posílit zavádění umělé inteligence, kvantových a dalších pokročilých technologií, je třeba rovněž uznat, že mnoho malých a středních podniků čelí velkým výzvám při zavádění byt jen základních digitálních technologií. EU a členské státy by měly zaměřit zvláštní úsilí na podporu a usnadnění digitalizace malých a středních podniků. To bude zahrnovat zapojení malých a středních podniků do inovačních center, datových prostorů a podnikatelských ekosystémů. Je rovněž nezbytné zvýšit povědomí malých a středních podniků o příležitostech, které nabízí digitalizace, o dostupné podpoře pro rozvoj dovedností a o dostupných technických odborných znalostech a pokynech týkajících se právních předpisů v této oblasti.

1.7. V této souvislosti EHSV opět zastává názor, že lidé jsou jednou z nejdůležitějších evropských hodnot, která může změnit tempo hospodářského a sociálního rozvoje. Je nezbytné, aby členské státy rozhodujícím způsobem investovaly do systémů vzdělávání a odborné přípravy, včetně celoživotního učení, s cílem reagovat na současné a budoucí potřeby vývoje a používání digitálních nástrojů a řešení. EU musí rovněž podporovat a usnadňovat přeshraniční mobilitu pracovních sil a talentů, a to jak v rámci EU, tak ve spolupráci se třetími zeměmi. EHSV se rovněž domnívá, že do tohoto procesu musí být zahrnuta a zapojena část obyvatelstva ve „zralém věku“.

1.8. Aby regulační rámec přispíval k digitální konkurenceschopnosti, musí EU zajistit, že právní předpisy budou plnit svůj účel, podporovat inovace a investice a poskytovat rovné podmínky a rovné zacházení na jednotném trhu. EU musí rovněž spolupracovat s podobně smýšlejícími zeměmi na posílení společných mezinárodních pravidel a norem. Veškeré právní předpisy musí při zachování vysokých standardů přispívat k úspěšné digitalizaci a konkurenceschopnosti podniků. Veřejný sektor musí rovněž digitalizovat své vlastní činnosti a služby, včetně administrativních postupů. Urychlení povolovacích řízení v případě investic a dalších obchodních operací je příkladem naléhavých potřeb, kdy by digitalizace byla součástí řešení.

1.9. EHSV podporuje myšlenku, že přístup k financování, ať už jde o rizikový kapitál, veřejné financování nebo jakýkoli jiný zdroj financování, je dalším předpokladem úspěšné a účinné digitální transformace. Pokud jde o víceletý finanční rámec, mělo by být navýšeno financování programu Digitální Evropa, aby se například posílila úloha, viditelnost a dostupnost center pro digitální inovace. Je k tomu dobrý důvod vzhledem k tomu, že digitální společnosti rostou v průměru dvaapůlkrát rychleji než nedigitální společnosti. EHSV zjevně nepožaduje samostatnou investiční položku pro „digitální transformaci“. Požaduje však kombinovanou a rozumnou strategii týkající se procesu financování digitalizace s cílem vytvořit vhodné podmínky pro všechny zúčastněné strany zapojené do inovačního ekosystému.

1.10. Stejně jako v mnoha různých oblastech hospodářství a společnosti (průmyslová strategie, systémy zdravotní péče, maloobchod atd.) EHSV požaduje inteligentní a kombinovanou strategii týkající se dovedností. Mnoho odvětví již připravuje rozsáhlé projekty týkající se změny kvalifikace a prohlubování dovedností jejich pracovní síly na základě digitalizace a zelené transformace. EHSV vyzývá k vytvoření koordinovaného programu v oblasti dovedností, který by stávající i nové pracovní síle umožnil překonat související výzvy. Členské státy by měly vyčlenit dostatek zdrojů na řešení této výzvy, což musí být bezprostřední prioritou, zejména na podporu malých a středních podniků, které se stále potýkají s obtížemi spojenými s krizí COVID-19 a válkou na Ukrajině.

1.11. EHSV se domnívá, že pro posílení a měření digitální konkurenceschopnosti EU mají zásadní význam ambiciózní a náročné klíčové ukazatele výkonnosti. Stávající ukazatele (založené na indexu digitální ekonomiky a společnosti, DESI) a cíle stanovené v kontextu Digitálního kompasu by měly být posouzeny a doplněny z hlediska digitální konkurenceschopnosti, aby bylo možné sledovat nejen podpůrné faktory, ale i přínosy digitálního rozvoje, jako jsou nové digitální produkty a jejich podíl na trzích, účinnější výrobní procesy a související dopad na produktivitu a zavádění

digitálních řešení společenských výzev (např. zdraví a klimatu). Monitorování ukazatelů se musí zabývat pokrokem v EU a členských státech v průběhu času a zahrnout srovnání s mezinárodními konkurenty. Důležitá je rovněž motivace občanů pomocí lepší komunikace a jejich zapojení do tohoto procesu.

2. Souvislosti

2.1. Toto stanovisko je reakcí na žádost švédského předsednictví Rady o vypracování průzkumného stanoviska EHSV v oblasti konkurenceschopnosti EU v návaznosti na stanovisko INT/1000 ⁽¹⁾ Test konkurenceschopnosti přijaté na žádost českého předsednictví. Švédské předsednictví Rady požádalo EHSV, aby se zabýval tím, *co je zapotřebí k tomu, aby EU dále posílila svou digitální konkurenceschopnost, a zejména umožnila podnikům těžit z digitalizace*. Toto stanovisko se snaží zaměřit na konkurenceschopnost EU v souvislosti s digitální transformací směrem k udržitelnějšímu modelu hospodářského růstu. Zabývá se opatřeními a politikami, které jsou nezbytné k dalšímu posílení digitální konkurenceschopnosti EU, a zejména k tomu, aby podniky a pracovníci mohli těžit z procesu digitalizace.

2.2. Je důležité připomenout, že EHSV ve stanovisku INT/1000 uznal, že jednotný trh a unijní model růstu sociálně tržního hospodářství významně přispěly k podpoře hospodářského růstu a sociálního blahobytu v celé EU. Tento základ je důležitý ve všech návrzích zaměřených na posílení digitální konkurenceschopnosti a tento konkrétní příklad nebude výjimkou.

2.3. Je rovněž důležité si uvědomit, že konkurenceschopnost Evropy ve srovnání s jejími hlavními konkurenty se v posledních letech zhoršila, jak dokládají klíčové hospodářské ukazatele konkurenceschopnosti a růstu produktivity. Digitalizace je však oblastí, v níž EU učinila důležité kroky a mohla by být základem pro větší konkurenceschopnost a vyšší ziskovost pro podniky a lepší pracovní podmínky pro pracovníky. Je zapotřebí výhledová střednědobá perspektiva, která nastíní další postup v procesu směřujícím k digitální transformaci.

3. Digitalizace v kontextu agendy pro konkurenceschopnost

3.1. EHSV vyzval Komisi, aby z agendy pro konkurenceschopnost učinila jednu ze svých priorit s hlavním cílem posílit konkurenceschopnost EU. Cílem všech iniciativ Komise v oblasti digitalizace je usnadnit digitální transformaci v ekonomikách a společnostech v celé EU. Úspěšná transformace však vyžaduje pevný a neutuchající závazek ze strany členských států. Tento závazek je již vyjádřen v opatřeních na podporu oživení a odolnosti na úrovni jednotlivých členských států, EHSV se však domnívá, že ne všechny členské státy možná směřují k digitalizaci stejným tempem a se stejnou intenzitou, což je zásadní pro zvýšení konkurenceschopnosti EU.

3.2. EU se musí více než kdy dříve spoléhat na jednotný trh, ale stejně tak by se měla zaměřit na přístup na zahraniční trhy, investice a přístup k financování, daňové systémy, výzkum a inovace, dovednosti a posílení trhu práce a také na mikropodniky a malé a střední podniky a souběžnou transformaci, rovněž s přihlédnutím k rámci pro udržitelné financování, podle něž by konkurenceschopnost měla být v souladu se sociálními a environmentálními cíli ⁽²⁾. Digitální transformace je v tom všem klíčová, neboť poskytuje základ pro inovace, zvyšování konkurenceschopnosti a rozvoj trhu práce a zároveň poskytuje příležitosti pro lepší pracovní podmínky v kontextu sociálně tržního hospodářství.

3.3. EHSV se domnívá, že digitalizace je hnací silou k tomu, aby jednotný trh dosáhl svého potenciálu. EHSV je toho názoru, že po 30 letech sociálních a hospodářských přínosů vyplývajících z jednotného trhu lze dosáhnout mnohem více a že digitalizace, bude-li provedena úspěšně a se stejnou intenzitou a inkluzí v celé EU, bude mimořádným přínosem pro podniky, pracovníky i občany všech věkových kategorií a ze všech sociálních prostředí.

3.4. EHSV je rovněž toho názoru, že pro posílení konkurenceschopnosti Evropy má zásadní význam politická podpora podnikatelské a znalostní ekonomiky, která může udržet a přilákat talenty a nabídnout lepší pracovní podmínky. Takto EHSV chápe úplný proces digitální transformace v podnicích. Podle EHSV je zřejmé, že EU musí zajistit celkově příznivé podnikatelské prostředí, a to na základě komplexní strategie, která spojuje a harmonizuje různé oblasti politiky.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 76.

⁽²⁾ Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 76.

3.5. EHSV uznává řadu iniciativ a politik, které byly v minulosti uplatňovány s cílem zvýšit konkurenceschopnost, nepochybně s dobrými úmysly. Skutečnost však ukázala, že EU nyní zaostává za USA a Čínou, pokud jde o produktivitu. V této souvislosti nabízí digitalizace příležitost prosadit se jak vůči USA, tak vůči Číně a zároveň uplatňovat model hospodářského růstu, který je udržitelnější a zaměřuje se jak na hospodářský, tak na sociální blahobyt občanů EU.

4. Politiky na podporu digitalizace v kontextu agendy pro konkurenceschopnost

4.1. EHSV v řadě svých stanovisek vyjádřil názor, že digitální transformace vyžaduje další a cílenější investice do rozvoje digitálních dovedností. Existuje rovněž silný ekonomický argument pro zvýšení investic do lidských zdrojů a konkrétně do souvislosti mezi rozvojem dovedností a produktivitou a nepřímo konkurenceschopností. Rozvoj škály digitálních dovedností je nezbytný pro podporu inovací na pracovišti. EHSV se domnívá, že inovace na pracovišti by se měly zaměřit zejména na metody organizace práce a na způsob využití a rozvoje dovedností na pracovišti, a nikoli pouze na nabídku pracovníků. Pracovní podmínky a podmínky zaměstnávání jsou stejně důležité jako investice do nových technologií nebo zařízení. EHSV proto doporučuje, aby se podniky a veřejný sektor zamyslely nad tím, jaké politiky a formy organizace práce se prokázaly jako úspěšné a posílily inovace prostřednictvím investic do dovedností. Tyto úspěchy by pak mohly být zopakovány i v jiných podnicích.

4.2. EHSV ve svých předchozích stanoviscích rovněž doporučil investice do infrastruktury nezbytné k podpoře digitalizace v celé EU. Opět platí, že právě k tomu jsou určeny plány pro oživení a odolnost. Obáváme se, že tyto investice mohou být z velké části směřovány do veřejného sektoru. EHSV uznává, že posun směrem k digitalizovaným veřejným službám, například v soudnictví, znamená, že se nepřímo zvýší konkurenceschopnost díky vyšší efektivitě. Podniky však rovněž vyžadují poměrně vysokou úroveň investic a bez dostupné finanční podpory mohou podniky všech velikostí, zejména malé a střední podniky, mít problémy udržet finanční výdaje potřebné k digitalizaci svých pracovních procesů a investicím do své pracovní síly.

4.3. EHSV doporučuje přezkoumat stávající možnosti financování digitalizace, které poskytují státní subjekty v celé EU. Obecně jsou režimy zaměřené na poskytování finanční podpory podnikům v oblasti digitalizace založeny na projektech s formálním postupem podávání žádostí a schvalování, který je pro zajištění financování vyžadován před zahájením projektových činností. Kromě obvyklých správních postupů před zadáním zakázky spojených s těmito režimy, které mohou být pro některé podniky zátěží (ačkoli jsou tyto postupy postupně racionalizovány), mají současné procesy tendenci zdržovat zahájení projektů a iniciativ na podporu digitalizace v podnicích.

4.4. To může být neproveditelné pro podniky, které vyžadují okamžité výsledky, aby mohly zahájit proces uvádění výrobků/služeb/procesů na trh a zároveň si zachovat konkurenční výhodu, zaměřit se na nové trhy a snížit náklady nebo jednoduše reagovat na požadavky zákazníků. Takové režimy zaměřené na projekty proto mohou soukromé podniky od podávání žádostí o financování odrazovat. EHSV proto požaduje novou, byť doplňkovou, formu financování založenou na digitálních aktivitách, a nikoli pouze na projektech. V rámci tohoto přístupu by byly podnikům poskytovány daňové úlevy nebo platby v hotovosti na základě jejich ročních vykázaných výdajů na digitální činnosti, přičemž způsobilé výdaje by byly stanoveny předem, aby byla zajištěna jasnost. Způsobilé náklady by zahrnovaly veškeré výdaje na odbornou přípravu a rozvoj zaměstnanců v oblasti digitalizace.

4.5. Ačkoli EHSV uznává kapacitu EU v oblasti digitalizace, která je zaměřena jak na legislativní, tak na technologické aspekty, domníváme se, že přímé vnitrostátní i zahraniční investice, zejména na podporu výzkumu a inovací v oblasti digitalizace, mají i nadále zásadní význam. To podle našeho názoru rovněž posílí konkurenceschopnost EU na světovém trhu. Snaha o strategickou autonomii při výrobě polovodičů je pozitivní a EHSV je toho názoru, že EU si může těžko dovolit zažít nedostatek, který by mohl narušit evropský průmysl. Polovodiče jsou jádrem průmyslové politiky EU, jejímž cílem je dosáhnout strategické autonomie v digitální oblasti. Ačkoli je třeba tato rizika zmírnit, EHSV varuje před protekcionistickým přístupem, který ohrožuje partnerství v oblasti výzkumu s digitálními technologickými společnostmi po celém světě.

4.6. Udržitelný hospodářský růst založený na úspěšné digitální transformaci má pro prosperitu EU zásadní význam. To je rovněž v souladu s cílem EU dosáhnout vysoce konkurenceschopného sociálně tržního hospodářství směřujícího k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, s vysokým stupněm ochrany a zlepšováním kvality životního prostředí. EHSV se domnívá, že toho lze dosáhnout pouze zvýšením růstu produktivity ze současných úrovní ve všech odvětvích hospodářství. EHSV je toho názoru, že digitalizace hraje a může i nadále hrát klíčovou úlohu při dosahování výše uvedených

hospodářských a sociálních cílů. EHSV rovněž konstatuje, že ve výrobě byl růst produktivity nejrychlejší v odvětvích založených na technologiích, což podporuje názor, že digitalizace může zvýšit jak zisky podniků, tak reálné příjmy pracovníků. Digitalizace je navíc zásadním způsobem, jak pokročit v ekologické transformaci. EU proto musí maximalizovat příležitosti tím, že současně podpoří obě linie souběžné transformace.

4.7. V zájmu dosažení skutečné digitální konkurenceschopnosti v hospodářství a společnosti EHSV požaduje inteligentní a kombinovanou strategii týkající se dovedností. Několik odvětví již připravuje rozsáhlé projekty týkající se změny kvalifikace a prohlubování dovedností jejich pracovní síly na základě digitalizace a zelené transformace. EHSV vyzývá ke koordinovanému programu v oblasti dovedností, který by stávající i nové pracovní síle umožnil překonat související výzvy, což musí být prioritou.

5. Test konkurenceschopnosti a hodnocení programů digitalizace

5.1. Digitální konkurenceschopnost je pro celkovou konkurenceschopnost EU nepostradatelná a měla by být považována za zásadní součást agendy EU pro konkurenceschopnost. Má-li EU uspět v silné celosvětové konkurenci, je třeba výrazně zlepšit konkurenceschopnost. Za tímto účelem EHSV rovněž vyzval k zavedení testu konkurenceschopnosti, který by byl v souladu s politikami a cíli EU a byl začleněn do procesů tvorby politik a právních předpisů EU. K zajištění toho, aby se kontrola konkurenceschopnosti a agenda plně realizovaly v praxi, jsou rovněž zapotřebí řádné řídicí struktury.

5.2. EHSV bere na vědomí stávající pokyny a soubor nástrojů pro zlepšování právní úpravy, poukazuje však na to, že jak zdůraznil Výbor pro kontrolu regulace, je jednoznačně nutné dosáhnout zlepšení, zejména pokud jde o provádění opatření nezbytných ke zvýšení konkurenceschopnosti.

5.3. V neposlední řadě EHSV vyzývá k účinnému využívání finančních zdrojů přidělených na činnosti v oblasti inovací i výzkumu a vývoje související s procesem digitalizace. V této souvislosti je rovněž zásadní vyhodnotit dopad a řádné provádění stávajících programů, které mohly být vyvinuty za účelem vytvoření podmínek pro digitalizaci. Evropští občané, a zejména organizovaná občanská společnost, mohou dobře vnímat upřednostnění přístupu k financování, pokud jde o soukromé i veřejné investice.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu 30 let jednotného trhu – jak vylepšit jeho fungování**(průzkumné stanovisko)**

(2023/C 228/04)

Zpravodaj: **Felipe MEDINA MARTÍN**Spoluzpravodaj: **Angelo PAGLIARA**

Žádosti o vypracování stanoviska	Předsednictví Evropské rady, 14. 11. 2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie Průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	4. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	137/1/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se domnívá, že vnitřní trh byl a stále je jedním z velkých politických a hospodářských úspěchů procesu evropské integrace. Občané a podniky z něj mají prospěch a je třeba jej považovat za proces neustálého zlepšování, který se vždy přizpůsobuje novým potřebám, jež se objevují. Za posledních 30 let bylo dosaženo mnoha výhod, ale stále je zapotřebí kritický přezkum a nové zlepšování, a to nejen pokud jde o to, čeho je ještě třeba dosáhnout, ale také pokud jde o nové výzvy, jimž je třeba čelit, jako je pandemie COVID-19, energetická krize nebo invaze Ruska na Ukrajinu. EHSV by k tomuto procesu zlepšování rád přispěl a navrhuje následující opatření k jeho posílení.

1.2 EHSV doufá, že „program pro jednotný trh na období 2021–2027“, jehož cílem je zlepšit fungování vnitřního trhu a konkurenceschopnost a udržitelnost podniků, bude doplněn odpovídajícími nástroji kontroly a ochrany, pokud jde o kvalitu práce, rovné podmínky pro všechny podniky, občanská práva a ochranu spotřebitele. EHSV zároveň žádá, aby byla zavedena veškerá nezbytná opatření k překonání všech forem sociálního a daňového dumpingu s cílem zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž a řádné fungování jednotného trhu a zabránit všem formám narušení.

1.3 Přetrvávající geopolitické výzvy budou mít vliv na fungování jednotného trhu, systémy dodávek a odolnost evropského hospodářství. EHSV vítá posun ke snižování kritické závislosti na třetích zemích a vyzývá Evropskou komisi, aby přijala veškerá nezbytná opatření k aktualizaci evropské průmyslové politiky zachováním a posílením jednotného trhu a přínosů pro spotřebitele, pracovníky a podniky.

1.4 Nedávná krize ukázala, že hlavní prioritou jednotného trhu EU by mělo být zlepšení životní úrovně a pracovních podmínek podporou růstu a spravedlivé konkurenceschopnosti a vytvořením prostředí, jež bude příznivé pro podniky a sociálně vstřícné. EHSV považuje volný pohyb osob a pracovníků za jeden ze základních kamenů jednotného trhu, a proto vyzývá k urychlení v oblasti uznávání kvalifikací a diplomů mezi členskými státy. Zvláštní pozornost je třeba věnovat propuštěným pracovníkům.

1.5 EHSV se domnívá, že evropské podniky čelí problémům souvisejícím s nedostatky jednotného trhu, které vážně ovlivňují konkurenceschopnost a udržitelnost. Navzdory rozsáhlému úsilí vyvíjenému v oblasti provádění pravidel jednotného trhu je většina regulační zátěže i nadále vytvářena na vnitrostátní úrovni. Za tímto účelem by orgány EU měly usilovat o úplnou harmonizaci, přičemž by zajistily své vyšší standardy, a členské státy by měly zohlednit, že jejich doplnění mohou mít dopad na integritu a řádné fungování trhu, a měly by se pokud možno vyhnout opatřením, která by mohla

způsobit výrazné narušení a roztržičnost. EHSV doporučuje orgánům EU postupovat proaktivněji a včas navrhnout právní předpisy v zájmu jejich harmonizace. Je nezbytné co nejvíce omezit vnitrostátní iniciativy, které by mohly ohrozit vnitřní trh a jeho společná pravidla. V této souvislosti EHSV zdůrazňuje, že by měl být posílen systém Informačním systémem technických předpisů (TRIS), aby mohly být vytvořeny podmínky pro skutečný jednotný trh, a nikoli 27 různých trhů.

1.6 EHSV žádá pevný závazek ke zlepšení kvality právních předpisů v Evropě a v členských státech. EHSV se domnívá, že v počátečních fázích evropských právních předpisů by měl být prováděn přezkum – povinná analýza dopadu před každou právní iniciativou a veřejná konzultace – s cílem učinit iniciativu transparentnější a zlepšit její cíle. Ve stejném duchu by se program zlepšování právní úpravy a program REFIT měly zaměřit na dosažení větší otevřenosti a integrace trhů se zbožím a službami, aby bylo dosaženo co největšího přínosu pro občany a evropské hospodářství, a analyzovat, zda existují nadbytečné právní předpisy, a soustředit se především na oblasti, kde je nezbytná harmonizace, a na posílení stávajících právních předpisů v oblasti sociální ochrany.

1.7 EHSV se domnívá, že je třeba klást větší důraz na provádění, zjednodušování a prosazování, zejména pokud jde o členské státy. EHSV je vyzývá, aby důsledně prováděly a prosazovaly společná pravidla a vyvarovaly se dalších vnitrostátních předpisů, pokud nejsou nezbytné⁽¹⁾.

1.8 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby každé nařízení vyhodnotila z hlediska jeho přínosu ke konkurenceschopnosti podniků a blahobytu občanů a aby identifikovala překážky, které je třeba systematicky odstraňovat a eliminovat.

1.9 EHSV se domnívá, že dnešní množství právních nástrojů, které má Evropská unie k dispozici na ochranu svého vnitřního trhu, je dostatečné a přiměřené potřebám: postup TRIS, vzájemné uznávání právních předpisů, SOLVIT, 28. režim, postup pro podávání stížností, normy CEN-CENELEC atd. Jde o zásadní nástroje pro ochranu jednotného trhu, jejich potenciál však není vždy využit, a proto musí být účinnější a užitečnější.

1.10 EHSV se domnívá, že ze všech nových výzev, jimž jednotný trh čelí, je třeba upřednostnit podporu otevřené strategické autonomie EU ohledně dodávek a obchodu, v odvětví energetiky, v oblasti kritických surovin a obecněji, pokud jde o vedoucí postavení v oblasti inovací, digitalizaci a pokročilý výzkum. EHSV doporučuje posílit spolupráci a dohody s podobně smýšlejícími zeměmi.

1.11 V oblasti zboží a služeb EHSV uznává pozitivní dopad společného nákupu v různých odvětvích, jako je plyn nebo maloobchod. Tento druh evropských partnerství má mnoho příznivých účinků na hospodářskou soutěž a zřejmých výhod pro spotřebitele, takže je orgány EU musí jasně podporovat.

1.12. EHSV je přesvědčen, že výzvy jednotného trhu vyplývající z digitální transformace musí být řešeny prostřednictvím sociálního dialogu a vedoucího postavení EU také při uplatňování společných právních předpisů s cílem chránit nejzranitelnější osoby a zajistit, aby účinnost, o kterou je usilováno, neoslabovala sociální, hospodářskou a územní soudržnost ani politickou stabilitu.

1.13 Jednotný trh není dokonalý a je třeba jej neustále přizpůsobovat měnícím se podmínkám tak, aby bylo zachováno jeho fungování v dobách krize, a musíme též aktivně podporovat jeho svobody (pandemie ukázala, že volný pohyb nelze považovat za samozřejmost). Toto výročí by proto mělo být příležitostí k opětovnému zařazení této politiky na evropský program a k navržení zlepšení v blízké budoucnosti.

1.14 EHSV je znepokojen tím, že uvolnění pravidel státní podpory v reakci na zákon o snížení inflace (Inflation Reduction Act, IRA) by mohlo vést k dalším asymetriím mezi členskými státy, což by ohrozilo odolnost jednotného trhu, a domnívá se, že nejlepším způsobem, jak dodat nový impuls evropské průmyslové politice a investicím do zelených technologií, je vytvoření Evropského fondu suverenity.

1.15 EHSV zdůrazňuje, že jednotný trh významně přispívá k zamezení protekcionismu a k vytvoření rovných podmínek v EU. V této souvislosti se EHSV domnívá, že je třeba důkladně analyzovat kritéria pro přidělování státní podpory, jejich účincích, užitečnosti a odolnosti. Existují hospodářská odvětví, která nikdy neměla přístup k tomuto druhu podpory, jež je navíc mezi některými členskými státy nevyvážená, což způsobuje rozdíly v konkurenceschopnosti v rámci EU.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 28.

2. Úvod

2.1 V roce 2023 si připomínáme 30. výročí jednoho z největších politických, hospodářských a sociálních úspěchů Evropské unie v procesu evropské integrace: jednotného trhu. Toto výročí by však mělo být příležitostí k zásadnímu přizpůsobení filozofie jednotného trhu a k jejímu sladění se současnými výzvami. Tento proces byl zahájen v roce 1986 Jednotným evropským aktem, který podpořil přijetí společných pravidel – namísto vnitrostátních – v mnoha různých oblastech, a to schválením stovek strategických legislativních opatření a uplatňováním zásady vzájemného uznávání.

2.2 Dnes nikdo nepopírá, že jednotný trh má pozitivní, ale také negativní účinky. Lze jej však považovat za zásadní prvek evropského modelu, jenž umožnil volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu po celé Evropské unii, a usnadnil tak život většině podniků, institucí i občanů.

2.3 Jednotný trh je hybnou silou pokroku nejen z hospodářského a sociálního hlediska, ale také politického, a urychluje tak proces integrace. Volný pohyb osob díky jednotnému trhu ovlivnil životy několika generací Evropanů, kteří si díky programům, jako je Erasmus, mohou od útlého věku osvojovat evropský přístup, vytvářet si vazby s mnoha podobnými lidmi z různých členských států a porozumění vůči nim a sdílet společný evropský způsob života.

3. Obecné připomínky

3.1 Pandemie ukázala, že EU potřebuje nový hospodářský a obchodní model. Nedávné krize, současné geopolitické napětí, výzvy spojené se souběžnou ekologickou a digitální transformací a nedávné schválení amerického právního předpisu IRA ukazují, že nastal čas modernizovat jednotný trh a dát mu nový impuls, přičemž je vždy třeba mít na paměti, že jednotný trh je nástrojem pro Evropany, a nikoli cílem sám o sobě.

3.2 Jednotný trh se vyvíjí s tím, jak postupuje proces evropské integrace. Zatímco zpočátku se jednotný trh zaměřoval na odstranění necelních překážek a opatření s rovnocenným účinkem na obchod se zbožím uvnitř Společenství a na harmonizaci právních předpisů (jednotný evropský trh), následně politické potřeby a ambice rozšířily jeho působnost na nové oblasti, jako jsou služby a digitální ekonomika.

3.3 Veškerého tohoto pokroku bylo dosaženo pouze s obrovským úsilím všech zúčastněných stran, správních orgánů a hospodářských a sociálních subjektů. V posledních letech se však zdá, že jednotný trh již není politickou prioritou, a otvírání a integrace trhů se zbožím a službami se přesunuly na spodní místa pořadu jednání. V tomto ohledu je prvním nedostatkem, který je třeba vzít na vědomí, nedostatečné úsilí ze strany členských států v posledních letech. Rada se při mnoha příležitostech zavázala jednotný trh zlepšit a posílit, ale její závěry se jen zřídka promítly do vnitrostátních politik. EHSV proto vyzývá Radu a členské státy k přijetí dalších opatření v tomto ohledu.

3.4 EHSV podotýká, že jednotný trh musí být užitečný pro zvýšení konkurenceschopnosti evropských podniků na světových trzích. Je navržen tak, aby se neustále vyvíjel, což představuje slabou stránku a riziko, ale zároveň mu to dává novou úlohu, a sice odolnost. Tato nová úloha se připojuje k úlohám tradičním, které musí zůstat dynamické a nemohou být považovány za samozřejmost.

3.5 EHSV vyzývá Komisi a Radu k přijetí veškerých nezbytných opatření, s jejichž pomocí budou evropské průmyslové politiky a podniky způsobilé plnit cíle ekologické a digitální transformace. Mohou k tomu využít stávající nástroje EU a případně realizovat navrhovaný Evropský fond suverenity. Připomíná však členským státům a Komisi, že před případným zřizováním dalších nástrojů je již dnes k dispozici řada programů a nástrojů zaměřených na financování, které by bylo vhodné maximálně využít. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby zapojila EHSV do diskusí o pravidlech státní podpory.

3.6 EHSV souhlasí⁽²⁾ s tím, že EU potřebuje silnou a ambiciózní digitální politiku, aby mohla využít příležitostí, které nabízejí digitální inovace, a zvýšit tak konkurenceschopnost EU. EHSV zdůrazňuje, že skutečný jednotný trh a jednoduchá přeshraniční legislativa umožní mnoha odvětvím reagovat na požadavky spotřebitelů a soutěžit v globálně konkurenceschopném, digitálnějším prostředí.

⁽²⁾ Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 1.

3.7 Digitalizace jednotného trhu může Evropanům a evropským podnikům poskytnout další růst a blahobyt. EHSV proto vyzývá Evropskou komisi, aby přijala veškerá nezbytná opatření k posílení investic s cílem překonat stávající digitální propast mezi evropskými regiony. Je naléhavě zapotřebí, aby členské státy posílily investice do vzdělávání a odborné přípravy s cílem rozvíjet jednotný digitální trh a zvýšit jeho účinnost. Jedná se zde především o zajištění kvalifikovaných pracovníků, inovativních podniků a kvalitních pracovních míst potíráním nejistých pracovních podmínek.

3.8 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby se zaměřila na rizika vyplývající z tvorby, oběhu a uchovávání osobních a citlivých údajů vyplývajících z procesů digitalizace, i na rizika spojená s jejich využíváním a správou. EHSV zároveň žádá Komisi, aby přijala veškerá nezbytná opatření s cílem zabránit tomuto riziku a jako základ regulačního rámce využila závěry jednání o úmluvě Rady Evropy o umělé inteligenci, lidských právech, demokracii a právním státu⁽³⁾. Cílem musí být ochrana osobních údajů, pracovníků a spotřebitelů, ale je třeba umožnit jejich důvěrné využívání, aby bylo možné těžit z přínosů nových technologií.

3.9 Zásadně důležité je urychlit iniciativy směřující k digitalizaci a odvětvovým celoevropským datovým prostorům s cílem umožnit lepší analýzu a využívání údajů ve prospěch evropské společnosti a konkurenceschopnosti evropských podniků. Datové prostory by mohly vést ke vzniku nových rozšiřitelných průmyslových inovátorů a začínajících podniků a podpořit je. Dobře fungující jednotný trh s daty má zásadní význam i proto, že je neoddelitelně spjat s jednotným trhem zboží, služeb, kapitálu a lidí i s energetickými a dopravními systémy.

4. Jednotný trh zboží a služeb

4.1 EHSV se domnívá, že je stále třeba analyzovat nedostatky jednotného trhu a přijmout opatření k jejich odstranění, zejména prostřednictvím překonání zbytečné regulační a administrativní zátěže s cílem usnadnit konkurenceschopnost a udržitelnost evropských podniků a současně zachovat a posílit stávající právní předpisy v oblasti sociální ochrany.

4.2 EHSV upozorňuje na problémy způsobené členskými státy při předjímání přijetí společných opatření na evropské úrovni a na to, jak ovlivňují a usměrňují společná řešení obsažená v evropské legislativě. V některých případech je tomu tak proto, že Evropská komise nenavrhl žádná opatření, ale někdy je to způsobeno členskými státy, které postupují dříve než evropským návrh (např. označování původu masných výrobků, označování potravin na přední straně obalu, irský návrh týkající se zdravotních varování u alkoholických nápojů atd.), což brání procesu harmonizace a volnému pohybu zboží. Proto EHSV naléhavě vyzývá Evropskou komisi, aby předjímala případnou potřebu regulace a předcházela bujení vnitrostátních předpisů a následnému tříštění jednotného trhu.

4.3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535⁽⁴⁾ stanoví postup při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti, které jsou k dispozici členským státům. Toto legislativní opatření stanoví možnost přikázat členskému státu povinnost odložit přijetí návrhu předpisu o 12–18 měsíců, pokud se právě připravuje iniciativa EU, která by mohla být ohrožena vnitrostátním předpisem, a aktuálně probíhá jeho přezkum. V praxi je však výsada Evropské komise zveřejňována tak, aby nebyla prosazována, a v konečném důsledku je evropská legislativa formována členskými státy.

4.4 Dalším dostupným nástrojem, který má zastavit postupy v rozporu s jednotným trhem nebo jim bránit, je systém SOLVIT. Jedná se o postup používaný v případech, kdy správa jiného členského státu neuplatňuje správně evropskou legislativu a brání plnému výkonu práv občanů a podniků na jednotném trhu. Jde o systém mediace mezi vnitrostátními správními orgány, který se při nápravě situace v praxi opírá spíše o odhodlání daného orgánu než o jeho právní sílu, a proto se EHSV domnívá, že jeho účinnost je omezená a je třeba ji zvýšit.

4.5 Dalším dostupným nástrojem je postup pro podávání stížností u Evropské komise. EHSV považuje tento nástroj za účinný, neboť je flexibilní a transparentní, ale potřebuje silnou politickou podporu a zlepšit je nutno také efektivnost a účinnost příslušného postupu.

⁽³⁾ Rozhodnutí Rady (EU) 2022/2349 ze dne 21. listopadu 2022 o zmocnění k zahájení jednání jménem Evropské unie o úmluvě Rady Evropy o umělé inteligenci, lidských právech, demokracii a právním státu (Úř. věst. L 311, 2.12.2022, s. 138).

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 ze dne 9. září 2015 o postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti (Úř. věst. L 241, 17.9.2015, s. 1).

4.6 V roce 2018 byla schválena strategie pro otvírání a rozvoj různých evropských odvětví. Problémy však přetrvávají, pokračuje diskriminace a ne všechny členské státy informují Evropskou komisi podle čl. 15 odst. 7 směrnice o službách.

4.7 EHSV poukazuje na to, že některá odvětví, jako jsou finanční služby nebo malo- a velkoobchod, jsou velmi roztržštěná, ale podařilo se jim sjednotit a stát se silnějšími na evropské úrovni. Maloobchodní a velkoobchodní odvětví přijala podstatu a nepopíratelné výhody jednotného trhu, a díky nákupním společenstvím a jednotnému trhu každodenně lépe slouží evropským spotřebitelům. Přetrvávají velké problémy, pokud jde o harmonizaci a účinné provádění svobody usazování v případě maloobchodního a velkoobchodního odvětví, v jehož rámci dosud nebyla plně provedena strategie „maloobchodní odvětví pro 21. století“. Kromě toho je nutné podpořit nákupní společenství v maloobchodě jako prostředek zlepšení podmínek pro spotřebitele v rámci pozitivních důsledků pro hospodářskou soutěž na evropské úrovni.

5. Jednotný trh pro pracovníky

5.1 V rámci výzev, jimž jednotný trh čelí, poukazuje EHSV na transformaci práce a následné přetvoření vztahů mezi stranami, jakož i na související rizika z hlediska flexibility (pracovní doba, pracoviště a služby), zejména pokud jde o pracovníky platform a obecněji digitální profese a inteligentní pracovníky.

5.2 Nedávná krize ukázala, že hlavní prioritou jednotného trhu EU by mělo být zlepšení životní úrovně a pracovních podmínek a zároveň podpora růstu a spravedlivé konkurenceschopnosti a vytvoření prostředí, jež bude příznivé pro podniky a sociálně vstřícné. Navzdory dosaženému pokroku je 21,7 % evropské populace stále ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením (Eurostat, 2021).

5.3 EHSV považuje volný pohyb osob a pracovníků za jeden ze základních kamenů jednotného trhu, a proto vyzývá k urychlení uznávání kvalifikací a diplomů mezi členskými státy. Zvláštní pozornost je nutno věnovat zajištění spravedlivého zacházení s vyslanými pracovníky, pokud jde o platy a pracovní podmínky.

5.4 Jak ukázala krize způsobená pandemií, volný pohyb zdravotnických pracovníků je pro Evropskou unii faktorem sbližování a vlastní ochrany, ale mnoho povolání (například v právní oblasti a ve výuce) stále zůstává stranou tohoto procesu. EHSV⁽⁹⁾ žádá, aby byla přepracována opatření na podporu zaměstnanosti a dovedností a aby se investovalo do souborů dovedností budoucích pracovníků prostřednictvím lepšího odborného vzdělávání a přípravy a individuálního učení, čímž by se podpořily podniky. Zvláštní pozornost by měla být věnována zeleným pracovním místům.

5.5 Digitální infrastruktura má zásadní význam pro úspěšné uplatňování přínosů jednotného trhu ve všech evropských oblastech a regionech, zejména v těch, které zaostávají za průměrem. Zaostávání v oblasti infrastruktury zvyšuje nerovnosti a ovlivňuje příležitosti pro lidi a podniky. EHSV proto vyzývá Evropskou komisi, aby přijala veškerá nezbytná opatření k posílení investic s cílem překonat stávající digitální propast v EU. Zvláštní pozornost je třeba věnovat podnikům, zejména malým a středním.

6. Další postup. Budoucí výzvy pro jednotný trh

6.1 Orgány EU musí dále posílit jednotný trh s cílem plně rozvinout jeho potenciál pro vytváření růstu, pracovních míst a lepší společnosti v budoucnosti.

6.2 Orgány EU by při zajištění vyšších norem měly usilovat o úplnou harmonizaci právních předpisů EU tam, kde je to možné a vhodné s cílem zabránit zbytečné roztržštěnosti jednotného trhu, například v oblasti zdanění. EHSV poukazuje na to, že mezi výzvy, jimž čelí jednotný trh, patří další postup směrem k daňové harmonizaci mezi členskými státy, zamezení dumpingu a ve střednědobém horizontu sbližování mezd, rovněž předcházení sociálnímu dumpingu a nekalé hospodářské soutěži, zejména pokud jde o přilákání investic, umístění podniků a najímání pracovníků.

6.3 Je třeba prosazovat, aby se provádění a zjednodušení stalo prioritou a hlavní zásadou jednotného trhu. Orgány EU musí zajistit, aby ve vysoce zpolitizovaném evropském prostředí byla chráněna úloha Komise jako strážkyně Smluv. Jestliže se vnitrostátní zákonodárci rozhodnou využít svého prostoru pro uvážení a doplnit na vnitrostátní úrovni nějaké další požadavky, pak by tak – v souladu s povinnostmi vyplývajícími z interinstitucionální dohody o zdokonalení tvorby právních předpisů – měli učinit transparentním způsobem, měli by o tom informovat Komisi a ostatní vnitrostátní orgány a uvést důvody, které je k tomu vedly. Dále je nutno zabránit odchylkám v sankcích v různých částech EU.

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 1.

6.4 Kvalita právních předpisů znamená lepší právní předpisy. Přípravný proces by měl zahrnovat kontrolu konkurenceschopnosti při tvorbě politik, lepší modelování posouzení dopadů a hlubší analýzu toho, jak právní předpisy ovlivňují kumulativní byrokratickou zátěž podniků, zejména pak malých a středních.

6.5 Odstranění zbytečných vnitrostátních překážek: Evropská komise a členské státy by měly vyhodnotit, zda jsou vnitrostátní technické předpisy stále vhodné pro daný účel, obstojí i v budoucnu a jsou přiměřené pro zlepšení volného pohybu zboží a služeb.

6.6 Komise a členské státy musí zajistit rovné podmínky pro všechny hospodářské subjekty, které budou podpořeny silným právním rámcem zajišťujícím, aby všechny výrobky a služby prodávané a poskytované na trhu EU byly v souladu s předpisy EU a bezpečné, aby byla zachována důvěra a bezpečnost spotřebitelů dle nové regulace bezpečnosti produktů a služeb, do níž spadají též produkty a služby digitální.

6.7 Orgány EU se musí účinně zabývat protekcionismem a diskriminací ze strany členských států, aby zajistily, že politická rozhodnutí na úrovni EU i na vnitrostátní úrovni budou sloužit zájmům spotřebitelů stejnou měrou.

6.8 Zlepšení dostupných nástrojů s cílem umožnit podnikům a spotřebitelům přístup k informacím o oznamování (jednotné okno pro oznamování) a zajistit užitečnější a flexibilnější postupy, například posílením sítě pro podávání stížností určené přeshraničním spotřebitelům. EHSV podporuje vytváření sítí zaměřených na snadno přístupné mechanismy pro řešení sporů, neboť jestliže spotřebitelé budou mít možnost snadno uplatnit nároky vůči podnikům usazeným v jiných členských státech, zvýší to jejich důvěru v jednotný trh.

6.9 Co se týče jednotného trhu veřejných zakázek, jedná se o oblast s vnitrostátními omezeními pro podniky usazené v jiném členském státě, která mohou narušit běžné fungování jednotného trhu. Proto je nutná rázná reakce orgánů EU ve prospěch dokončení regulačního rámce, který pomůže zvýšit sociální ochranu občanů ⁽⁶⁾.

6.10 Evropská komise, členské státy a další zúčastněné strany by měly spolupracovat na zajištění udržitelných společenství. Klimatická krize je hrozbou i příležitostí: rychlé přizpůsobení jednotného trhu je nezbytné, aby se zohlednily změny priorit v rámci Zelené dohody. Je třeba podporovat využívání technologií s nulovými emisemi a rychle přizpůsobit odbornou přípravu pracovníků. Zelené investice by mohly vést k dlouhodobému růstu na vnitřním trhu EU a zároveň významně přispět k boji proti změně klimatu.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 20.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví**(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)**

(2023/C 228/05)

Zpravodaj: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Žádost španělského předsednictví dopis ze dne 27. července 2022
Rady

Právní základ Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
(průzkumné stanovisko)

Odpovědná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství

Přijato v sekci 3. dubna 2023

Přijato na plenárním zasedání 27. dubna 2023

Plenární zasedání č. 578

Výsledek hlasování

(pro/proti/zdrželi se hlasování) 158/73/12

1. Závěry a doporučení

1.1. V souladu s usnesením Evropského parlamentu ze dne 4. července 2017 se nejistým (nekvalitním) zaměstnáním rozumí „zaměstnanec“ poměr, v němž nejsou dodržovány unijní, mezinárodní a vnitrostátní normy a zákony a který neposkytuje dostatečné prostředky pro důstojný život nebo odpovídající sociální ochranu“.

1.2. Práce může být faktorem, který chrání duševní zdraví, ale může také přispět k rozvoji onemocnění, a proto ji WHO považuje za sociální faktor ovlivňující zdraví.

1.3. Podle přesvědčivých vědeckých důkazů nekvalitní zaměstnání zvyšuje pravděpodobnost zhoršení duševního zdraví dotčených pracovníků. Vysoká nejistota zaměstnání například zvyšuje pravděpodobnost deprese, úzkosti a sebevraždy, vysoké požadavky a nízký stupeň kontroly zvyšují pravděpodobnost pracovní neschopnosti v důsledku diagnostikované duševní poruchy a kombinace těchto dvou rizik zvyšuje pravděpodobnost výskytu depresivních poruch.

1.4. Mezi různé formy nekvalitního zaměstnání patří práce na částečný úvazek bez možnosti volby, nízké mzdy, které neumožňují pokrýt základní potřeby, smlouvy na nulový počet hodin nebo smlouvy na vyžádání či dočasné smlouvy za účelem pokrytí strukturálních potřeb, trvalá nejistota ohledně doby trvání zaměstnání, pracovní doby, platu, úkolů atd., nedostatečná samostatnost a rozvoj při výkonu práce a nadměrné požadavky vedoucí k dlouhé nebo příliš intenzivní pracovní době a k nemožnosti sladit pracovní a rodinný život. Takové formy práce zřídka předstávají pro pracovníky dobrovolnou volbu, i když existují pracovníci, kteří se pro ně rozhodnou.

1.5. Nekvalitní formy zaměstnání jsou rozšířenější mezi pracovníky vykonávajícími manuální práci, ženami, mladými lidmi a přistěhovalci. To zvyšuje sociální nerovnost a může posilovat diskriminaci a sociální gradient duševních onemocnění.

1.6. Podle směrnice Rady 89/391/EHS⁽¹⁾ o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, Listiny základních práv Evropské unie, Evropské sociální charty, Smlouvy o fungování EU a zásad evropského pilíře sociálních práv a jeho akčního plánu

⁽¹⁾ Směrnice Rady ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci (Úř. věst. L 183, 29.6.1989, s. 1).

nelze vytváření a zvyšování zisků podniků ani snižování nákladů práce nebo záruku flexibility pro zaměstnavatele opírat o bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

1.7. Nekvalitní pracovní místa jsou neslučitelná s dosažením cílů udržitelného rozvoje v EU.

1.8. EHSV se domnívá, že v zájmu omezení nekvalitních pracovních míst a výskytu souvisejících problémů v oblasti duševního zdraví je nezbytné zajistit, aby byly uplatňovány a prosazovány evropské a vnitrostátní právní předpisy, které stanoví povinnost zaručit dobré a zdravé podmínky pracovního poměru a pracovní podmínky a musí umožňovat vést důstojný život.

1.9. Proto se EHSV domnívá, že je nezbytné posílit monitorování a kontrolu dodržování těchto právních předpisů s tím, že je třeba zajistit odpovídající zdroje příslušnému veřejnému orgánu (v poměru definovaném MOP) a zpřísnit finanční sankce za jejich nedodržování.

1.10. EHSV rovněž navrhuje, aby podnikům a organizacím, které by nezaručily dodržování těchto právních předpisů, nebylo umožněno účastnit se nabídkových řízení a žádat o veřejnou podporu, v souladu s platnými směrnici o zadávání veřejných zakázek.

1.11. EHSV bere na vědomí sdělení Strategický rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 (COM(2021) 323 final). Zároveň navrhuje, aby byly na úrovni EU přijaty zvláštní právní předpisy k otázce prevence psychosociálních rizik, rozpracována a zmodernizována směrnice o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (89/391/EHS), zavedena opatření pro prevenci psychosociálních rizik u zdroje a pozměněny způsoby uspořádání, řízení a organizace práce. Věda totiž prokázala, že zvláštní vnitrostátní předpisy účinněji zajišťují prevenci a snižují míru vystavení těmto rizikům. Přínosy, které z nich plynou, by tak mohly být prostřednictvím směrnice rozšířeny do všech zemí EU.

1.12. EHSV zdůrazňuje, že potírání zjištěných psychosociálních rizik spojených s pracovní činností přímo u zdroje prostřednictvím organizačních zásahů zaměřených na úpravu pracovních podmínek je krokem v rámci podpory duševního zdraví na pracovišti, v souladu s tím, co v září 2022 nastínila WHO a MOP ve svých pokynech a informačním dokumentu ⁽²⁾.

1.13. EHSV bere na vědomí a podporuje probíhající jednání o návrhu směrnice o zlepšení pracovních podmínek při práci prostřednictvím platformy z roku 2021. Dále EHSV navrhuje, aby byly definovány řádné postupy pro řízení využívání umělé inteligence při práci, s cílem zajistit prevenci pracovních rizik a předcházet oslabování dalších pracovních práv.

1.14. V neposlední řadě EHSV navrhuje, aby byla za tímto účelem na evropské a vnitrostátní úrovni vytvořena průmyslová politika, která by podpořila vznik kvalitních pracovních míst zajišťujících zdravé pracovní podmínky a zlepšila konkurenceschopnost.

2. Obecné připomínky

2.1. Španělská vláda považuje za jednu z priorit svého předsednictví Rady EU v roce 2023 „zabývat se dopadem nekvalitního zaměstnání na duševní zdraví“. Náprava v této věci je totiž naprosto nezbytná, „aby bylo možno definovat nové politiky zaměstnanosti, jež umožní dosáhnout pokroku směrem ke zdravějším a inkluzivnějším trhům práce, jejichž středobodem bude člověk a které budou založeny na důstojné práci“ ⁽³⁾. Proto požádala EHSV, aby vypracoval průzkumné stanovisko k tomuto tématu.

⁽²⁾ https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_856821/lang-en/index.htm

⁽³⁾ Úřad druhého místopředsedy vlády, ministerstvo práce a sociální ekonomiky: žádost o vypracování průzkumného stanoviska.

2.2. Nekvalitní pracovní místa jsou neslučitelná s dosažením rozvojových cílů tisíciletí OSN do roku 2030, konkrétně cíle č. 8 „důstojná práce a hospodářský růst“, cíle č. 3 „zdraví a kvalitní život“ nebo cíle č. 5 „rovnost mužů a žen“⁽⁴⁾. Dle WHO⁽⁵⁾ je „důstojná práce přínosná pro duševní zdraví a naopak špatné pracovní podmínky – včetně diskriminace a nerovnosti, nadměrné pracovní zátěže, nízkého stupně kontroly nad svou prací a nejistoty zaměstnání – duševní zdraví ohrožují“.

2.3. Usnesení Evropského parlamentu o pracovních podmínkách a nejistém zaměstnání definuje nejisté zaměstnání⁽⁶⁾ jako „zaměstnanecký poměr, v němž nejsou dodržovány unijní, mezinárodní a vnitrostátní normy a zákony a který neposkytuje dostatečné prostředky pro důstojný život nebo odpovídající sociální ochranu“.

2.4. Dle tezauru Evropské agentury pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA) se nejistým zaměstnáním rozumí takové zaměstnání, které je „špatně placené, není jisté a chráněné, a neumožňuje tedy podporovat domácnost“⁽⁷⁾. Mezinárodní síť výzkumných pracovníků v této oblasti Precarious Work Research (PWR) jej definuje jako „vícerozměrný model, který zahrnuje mimo jiné nejistotu zaměstnání, nedostatečný příjem a absenci práv a ochrany v pracovněprávním vztahu, což se může týkat jak neformálních, tak i formálních pracovníků“⁽⁸⁾. Jak uvádí nadace Eurofound, všeobecná definice nekvalitního zaměstnání neexistuje, avšak panuje všeobecná shoda na tom, že touto otázkou je třeba se zabývat s cílem zajistit důstojné a zdravé pracovní podmínky, jež budou v souladu s agendou důstojné práce MOP⁽⁹⁾.

2.5. Ve světle těchto definic lze některé formy pracovního poměru a pracovních podmínek, kterými se vyznačují špatná pracovní místa, považovat za nekvalitní zaměstnání. Jde mimo jiné o práci na částečný úvazek bez možnosti volby, dlouhou pracovní dobu nebo požadavky na nepřetržitou dostupnost, nízké mzdy či mzdy v nepředvídatelné výši, zneužívání smluv na dobu určitou, smlouvy na nulový počet hodin nebo na vyžádání, práci bez smlouvy nebo práci bez preventivních opatření.

2.6. Nekvalitní zaměstnání může znamenat: delší a intenzivnější pracovní dobu, nedostatečnou samostatnost a rozvoj při výkonu práce, neustálé změny pracovního rytmu a pracovní dobu neumožňující sladit pracovní a rodinný život, nedostatečné úvazky a mzdy, které neumožňují pokrýt základní potřeby, neustálou nejistotu ohledně doby trvání zaměstnání a pracovních podmínek (pracovní doba, plat, úkoly atd.), obtížný výkon pracovních práv – mimo jiné práva na kolektivní akce, což snižuje vyjednávací sílu –, větší zranitelnost vůči zneužívání, diskriminaci a obtěžování, nemožnost vést důstojný život, přestože má daný jedinec zaměstnání („working poor“).

2.7. Nekvalitní zaměstnání může mít dopad na různé oblasti každodenního života, včetně zdraví. Agentura EU-OSHA konstatuje, že „studie o dopadech nekvalitního zaměstnání na bezpečnost a ochranu zdraví při práci zjistily negativní dopady s tím, že čím větší je nestabilita zaměstnání, tím více je spojena s nemocností nebo úmrtností“⁽¹⁰⁾.

2.8. Některé konkrétní příklady založené na vědeckých důkazech nejvyšší kvality, které srovnávají situaci pracovníků vystavených tomuto jevu se situací pracovníků, kteří mu vystaveni nejsou (dlouhodobé studie nebo studie s rozsáhlými databázemi, které umožňují vyloučit náhodu a izolovat další mimopracovní a pracovní příčiny), ukazují, že vysoká vnímaná nejistota zaměstnání charakterizující nekvalitní zaměstnání zvyšuje pravděpodobnost deprese o 61 %, pravděpodobnost

⁽⁴⁾ Valné shromáždění OSN, 17. zasedání (2015). *Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030, usnesení přijaté Valným shromážděním dne 25. září 2015.*

⁽⁵⁾ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-at-work>

⁽⁶⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0290_EN.html

⁽⁷⁾ <https://osha.europa.eu/cs/tools-and-resources/eu-osha-thesaurus/term/62001d>

⁽⁸⁾ <https://doi.org/10.1186/s13643-021-01728-z>

⁽⁹⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/it/node/91840>

⁽¹⁰⁾ EU-OSHA (2013), *Priority pro výzkum v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v Evropě pro období 2013–2020*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie. 10.2802/25457.

úzkostí o 77 %⁽¹¹⁾ a pravděpodobnost sebevraždy o 51 %⁽¹²⁾. Dále z nich vyplývá, že vysoké kvantitativní požadavky zvyšují pravděpodobnost pracovní neschopnosti v důsledku diagnostikované duševní poruchy o 23 %, že nízký stupeň kontroly ji zvyšuje o 25 %⁽¹³⁾ a že kombinace těchto dvou faktorů zvyšuje pravděpodobnost deprese o 77 %. Také dlouhá pracovní doba zvyšuje pravděpodobnost deprese o 14 %⁽¹⁴⁾.

2.9. Pokud by bylo v EU odstraněno vystavení psychosociálním pracovním rizikům, snížil by se výskyt depresí o 17 až 35 % a výskyt kardiovaskulárních onemocnění o 5 až 11 %⁽¹⁵⁾.

2.10. Nestabilní formy zaměstnání a špatné pracovní podmínky zřídka představují pro pracovníky dobrovolnou volbu. Je prokázáno, že tyto formy zaměstnání se častěji vyskytují u pracovníků vykonávajících manuální práci, u žen, mladých lidí a přistěhovalců⁽¹⁶⁾. To zvyšuje sociální nerovnost týkající se třídy, pohlaví, věku, státní příslušnosti nebo etnického původu a posiluje to diskriminaci z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám, stávající nerovnosti v oblasti zdraví a sociální gradient duševních onemocnění. Takové formy práce zřídka představují pro pracovníky dobrovolnou volbu, i když existují pracovníci, kteří se pro ně rozhodnou.

2.11. Výskyt nekvalitního zaměstnání se rovněž liší mezi zeměmi EU⁽¹⁷⁾ a mezi odvětvími činnosti, přičemž vyšší je v těch, jež souvisejí s domácími pracemi a péčí (úklid, sociálně-zdravotní odvětví, pohostinství, ubytovací služby, bezpečnost, doručování domů atd.)⁽¹⁸⁾. Pandemie COVID-19 tuto situaci ještě umocnila. Nekvalitní zaměstnání se nicméně vyskytuje ve všech odvětvích, včetně veřejného sektoru, a ve všech zemích.

2.12. Podle směrnice 89/391/EHS o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci je zaměstnavatel povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců s ohledem na všechna hlediska týkající se práce. Podle ustanovení článku 31 Listiny základních práv Evropské unie má každý pracovník právo na pracovní podmínky respektující jeho zdraví, bezpečnost a důstojnost. Všichni pracovníci mají rovněž mimo jiné právo na stanovení maximální přípustné pracovní doby, na denní a týdenní odpočinek a na každoroční placenou dovolenou. To je dále promítnuto do Evropské sociální charty, Smlouvy o fungování EU a zásad evropského pilíře sociálních práv a jeho akčního plánu. Ani vytváření a zvyšování zisku podniků ani snižování nákladů práce nebo zajištění flexibility pro zaměstnavatele nesmí být na úkor zdraví a bezpečnosti pracovníků.

⁽¹¹⁾ Niedhammer, I., Bertrais, S., & Witt, K. (2021). Psychosocial work exposures and health outcomes: a meta-review of 72 literature reviews with meta-analysis. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 47(7), 489–508.

⁽¹²⁾ Blomqvist, S., Virtanen, M., LaMontagne, A. D., & Magnusson Hanson, L. L. (2022). Perceived job insecurity and risk of suicide and suicide attempts: a study of men and women in the Swedish working population. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 48(4), 293–301.

⁽¹³⁾ Duchaine, CS a kol. (2020). Psychosocial stressors at work and the risk of sickness absence due to a diagnosed mental disorder: a systematic review and meta-analysis. *JAMA psychiatry*, 77(8), 842–851.

⁽¹⁴⁾ Niedhammer, Bertrais, Witt (2021), (viz výše).

⁽¹⁵⁾ Niedhammer a kol. (2022). Update of the fractions of cardiovascular diseases and mental disorders attributable to psychosocial work factors in Europe. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 95(1), 233–247.

⁽¹⁶⁾ <https://oshwiki.osha.europa.eu/cs/themes/precarius-work-definitions-workers-affected-and-osh-consequences>

⁽¹⁷⁾ Matilla-Santander N a kol. (2019). Measuring precarious employment in Europe 8 years into the global crisis. *J Public Health (Oxf)*, 41(2):259–267.

⁽¹⁸⁾ Eurofound (2021). *Working conditions and sustainable work: An analysis using the job quality framework*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie.

2.13. Nutno poznamenat, že pokud jde o duševní zdraví obecně, hrají důležitou úlohu systémy veřejné zdravotní péče. Pokud nebudou provedeny rychlé/nezbytné změny a úpravy v systémech veřejné zdravotní péče a nebude zajištěna dostupnost psychologické a psychiatrické pomoci v urgentním, distančním a terapeutickém režimu, nebudeme schopni se náležitě věnovat duševnímu zdraví nejen zaměstnanců, ale ani občanů v Evropě obecně.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Nerovnováha sil mezi kapitálem a prací je z hlediska nekvalitní práce rizikovým faktorem. Tuto nerovnováhu je nutné vyrovnat, a to jak prostřednictvím právních předpisů, tak prostřednictvím sociálního dialogu a opatření odborových organizací. Tím se vytvoří podmínky, které umožní ochránit pracovníky a pracovnice a současně zachovat příznivou hospodářskou situaci a zabránit nekalé hospodářské soutěži.

3.2. Nutnost posílit dodržování souboru právních předpisů týkajících se práv pracovníků a jejich zástupců a rozvíjet je dokládá skutečnost, že třemi hlavními důvody, které v EU motivují podnik k tomu, aby se na svých pracovištích zabýval BOZP, jsou: snaha dodržovat právní předpisy (89,2 %), snaha splnit požadavky pracovníků a pracovníků a jejich zástupců (81,8 %) a snaha vyhnout se represivním opatřením příslušného pracovního orgánu (79,4 %) ⁽¹⁹⁾.

3.3. Další příklad účinnosti právních předpisů, pokud jde o omezování špatných a nestabilních smluvních podmínek, nalezneme ve Španělsku: nedávno přijatá reforma práce, která je výsledkem sociálního dialogu, snížila abnormálně vysokou míru dočasného zaměstnávání na španělském trhu práce.

4. Návrhy

4.1. EHSV poukazuje na to, že existují přesvědčivé důkazy, že nekvalitní zaměstnání zvyšuje pravděpodobnost špatného duševního zdraví. Na základě doporučení ohledně duševního zdraví na pracovišti, která pocházejí jednak z vědních oborů týkajících se pracovního a veřejného zdraví a pracovní epidemiologie, a jednak od mezinárodních institucí, a s ohledem na práva stanovená ve směrnici 89/391/EHS o prevenci pracovních rizik u zdroje se všechna zde navrhovaná opatření vědomě zaměřují na omezení rizik spojených s nekvalitním zaměstnáním, aby se zabránilo následnému zhoršování duševního zdraví pracovníků. Vzhledem k tomu, že rizikové faktory, které mohou mít dopad na duševní zdraví, se mezi jednotlivými odvětvími a dokonce mezi různými pracovišti v rámci téhož odvětví značně liší, lze za nejlepší řešení nejčastěji nalézt prostřednictvím sociálního dialogu na odvětvové nebo podnikové úrovni, kde je možné uplatňovat cílený přístup, při zohlednění všech právních rámců.

4.2. EHSV poukazuje na to, že Evropská komise ve svém strategickém rámci pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 ⁽²⁰⁾ uvedla, že mimo jiné:

- spustí „kampaň EU-OSHA za zdravé pracoviště“ na období 2023–2025 pro vytvoření bezpečné a zdravé digitální budoucnosti, která se bude vztahovat především na psychosociální a ergonomická rizika,
- ve spolupráci s členskými státy a sociálními partnery připraví nelegislativní iniciativu na úrovni EU týkající se duševního zdraví při práci, která posoudí nová rizika související s duševním zdravím pracovníků a vypracuje pokyny pro činnost před koncem roku 2022,
- vyvine analytický základ, elektronické nástroje a pokyny pro posuzování rizik souvisejících se zelenými a digitálními pracovními místy a postupy, mimo jiné zejména psychosociálních a ergonomických rizik.

⁽¹⁹⁾ <https://visualisation.osha.europa.eu/esener/cs/survey/datavisualisation/2019>

⁽²⁰⁾ Sdělení Strategický rámec pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v měnícím se světě práce (COM(2021) 323 final).

4.3. Zaručit uplatňování stávajících evropských a vnitrostátních právních předpisů, které stanoví podmínky kvalitního zaměstnání a kvalitní pracovní podmínky

4.3.1. EHSV konstatuje, že platné evropské směrnice týkající se pracovních podmínek a pracovního poměru, zastoupení a účasti se vztahují na práva, povinnosti a odpovědnost související s úpravou pracovní doby (2003/88/ES⁽²¹⁾), rovnováhou mezi pracovním a soukromým životem ((EU) 2019/1158⁽²²⁾), přiměřenou minimální mzdou ((EU) 2022/2041⁽²³⁾), zákazem diskriminace (2006/54/ES⁽²⁴⁾, 2000/78/ES⁽²⁵⁾, 2000/43/ES⁽²⁶⁾), transparentními a předvídatelnými pracovními podmínkami ((EU) 2019/1152⁽²⁷⁾), prevencí pracovních rizik a ochranou zdraví a bezpečnosti při práci (89/391/EHS a její specifická provedení) a informováním pracovníků a jejich zástupců a projednáváním s nimi (2009/38/ES⁽²⁸⁾, 2003/72/ES⁽²⁹⁾, 2002/14/ES⁽³⁰⁾). Svoboda sdružování, kolektivního vyjednávání a právo na demonstrace a stávky jsou také chráněny Listinou základních práv Evropské unie. Pokud by byl tento soubor právních předpisů proveden v plné míře, mohli by pracovníci získat možnost důstojné práce, snížila by se nejistota a podpořilo by to duševní zdraví.

4.3.2. EHSV však poukazuje na to, že zde existuje prostor pro zlepšení, pokud jde o provádění, prosazování a dodržování těchto právních předpisů týkajících se pracovních podmínek, které jsou stanoveny jako minimální právní požadavky. A to platí i pro uplatňování existujících právních předpisů.

4.4. Pro EHSV navrhuje:

4.4.1. posílit monitorování a prosazování stávajících pracovněprávních předpisů plynoucích z těchto směrnic, aby bylo zajištěno jejich účinné provádění. Za tímto účelem musí členské státy poskytnout příslušným pracovním orgánům dostatečný počet lidských zdrojů (v poměru definovaném MOP)⁽³¹⁾;

4.4.2. zajistit odpovídající finanční sankce za porušování těchto směrnic;

4.4.3. zakázat účast na veškerých nabídkových řízeních a neposkytovat veřejnou podporu na evropské, vnitrostátní nebo místní úrovni, pokud není zajištěn soulad s těmito směrnicemi;

4.4.4. v plné míře využívat možností, které nabízí Výbor vrchních inspektorů práce (SLIC), pokud jde o koordinaci monitorování a prosazování předpisů uvedených v bodě 4.3.1.

4.4.5. EHSV podporuje probíhající jednání o návrhu směrnice o zlepšení pracovních podmínek při práci prostřednictvím platformy z roku 2021 a bere na vědomí probíhající jednání o postoji Rady a pozměňovací návrhy, které v prosinci 2022 navrhl Výbor pro zaměstnanost Evropského parlamentu. Dále EHSV navrhuje, aby byly definovány řádné postupy pro řízení využívání umělé inteligence při práci, s cílem zajistit prevenci pracovních rizik a předcházet oslabování dalších pracovních práv.

⁽²¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby (Úř. věst. L 299, 18.11.2003, s. 9).

⁽²²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU (Úř. věst. L 188, 12.7.2019, s. 79).

⁽²³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2041 ze dne 19. října 2022 o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii (Úř. věst. L 275, 25.10.2022, s. 33).

⁽²⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 204, 26.7.2006, s. 23).

⁽²⁵⁾ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁽²⁶⁾ Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (Úř. věst. L 180, 19.7.2000, s. 22).

⁽²⁷⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1152 ze dne 20. června 2019 o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách v Evropské unii (Úř. věst. L 186, 11.7.2019, s. 105).

⁽²⁸⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/38/ES ze dne 6. května 2009 o zřízení evropské rady zaměstnanců nebo vytvoření postupu pro informování zaměstnanců a projednání se zaměstnanci v podnicích působících na úrovni Společenství a skupinách podniků působících na úrovni Společenství (Úř. věst. L 122, 16.5.2009, s. 28).

⁽²⁹⁾ Směrnice Rady 2003/72/ES ze dne 22. července 2003, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců (Úř. věst. L 207, 18.8.2003, s. 25).

⁽³⁰⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/14/ES ze dne 11. března 2002, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství (Úř. věst. L 80, 23.3.2002, s. 29).

⁽³¹⁾ https://www.ilo.org/global/topics/labour-administration-inspection/resources-library/publications/WCMS_844151/lang-en/index.htm, odst. 4.1.8

4.5. Zaměření na prevenci psychosociálních pracovních rizik

4.5.1. EHSV bere na vědomí sdělení Strategický rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 (COM(2021) 323 final). Zároveň navrhuje, aby byly na úrovni EU přijaty zvláštní právní předpisy k otázce prevence psychosociálních rizik, rozpracována a zmodernizována směrnice o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (89/391/EHS), zavedena opatření pro prevenci psychosociálních rizik u zdroje a pozměněny způsoby uspořádání, řízení a organizace práce. Věda totiž prokázala, že zvláštní vnitrostátní předpisy účinněji zajišťují prevenci a snižují míru vystavení těmto rizikům ⁽³²⁾.

4.5.2. EHSV dále zdůrazňuje, že právo na bezpečné a zdravé pracovní prostředí bylo zařazeno mezi základní principy a práva v práci ujednané MOP na 110. Mezinárodní konference práce v červnu 2022 a že potírání psychosociálních rizik spojených s pracovní činností přímo u zdroje prostřednictvím organizačních zásahů zaměřených na úpravu pracovních podmínek je nezbytným prvním krokem v rámci podpory duševního zdraví na pracovišti, v souladu s tím, co v září 2022 WHO a MOP ve shodě stanovily v rámci svých pokynů a informačního dokumentu stanovujících strategie pro praxi ⁽³³⁾. Vedle prevence psychosociálních rizik tyto instituce jako další krok doporučují zaměřit se na zlepšení duševního zdraví při práci, jeho ochranu a prosazování, a to prostřednictvím školení a opatření, jež podporují gramotnost v oblasti duševního zdraví. Třetím krokem je podpořit pracovníky s duševním onemocněním, aby se mohli plně a za rovných podmínek zapojit do práce, a to prostřednictvím přiměřených adaptačních opatření a programů na podporu návratu do zaměstnání. A dále pak doporučují vytvořit příznivé prostředí a průřezová opatření za účelem zlepšení duševního zdraví při práci prostřednictvím vedení, investic, práv, začlenění, účasti, důkazů a dodržování předpisů.

4.5.3. EHSV zdůrazňuje, že – jak je uvedeno také v rámcové dohodě sociálních partnerů o stresu – podle rámcové směrnice 89/391 mají všichni zaměstnavatelé zákonnou povinnost chránit bezpečnost a zdraví pracovníků. Tato povinnost se vztahuje i na problémy související s pracovním stresem, pokud představují riziko pro zdraví a bezpečnost.

4.5.4. EHSV navrhuje, aby tato směrnice rozpracovala koncepci primární prevence psychosociálních rizik spojených s pracovní činností na základě organizačního a kolektivního přístupu. Za tímto účelem by měla obsahovat:

4.5.4.1. kvalitativní požadavky na používané metody hodnocení (validované pomocí zdravotních údajů, jež budou měřit psychosociální rizika stanovená na základě vědeckých důkazů, jež znázorní nerovnosti atd.),

4.5.4.2. v případě potřeby stanovení, plánování a provádění preventivních opatření za účelem odstranění nebo minimalizace těchto rizik: 1) prostřednictvím zohlednění výsledků hodnocení psychosociálních rizik; 2) u zdroje pomocí organizačních zásahů změnit pracovní podmínky, u nichž bylo zjištěno, že jsou škodlivé, aby se zabránilo tomu, že se preventivní opatření zaměří výhradně na prohlubování dovedností a rehabilitaci,

4.5.4.3. povinnost zaměstnavatele dosáhnout snížení pracovních rizik zavedením vhodných opatření zaměřených na řešení zjištěných psychosociálních rizik spojených s pracovní činností a úpravu pracovních podmínek, což by mohlo zahrnovat: zlepšení technologií a výrobních postupů pro zboží a služby a zvýšení počtu zaměstnanců za účelem snížení pracovní zátěže; zajištění pracovní doby slučitelné s péčí v rámci rodiny; podporu participativních a kooperativních pracovních metod s cílem zajistit pracovníkům dostatečný vliv na to, jakým způsobem má být vykonávána jejich práce, zvýšení funkční podpory mezi pracovníky a jejich nadřízenými; zavedení spravedlivých postupů nábory, přidělování úkolů, školení a povyšování s cílem zlepšit kvalitu vedení; navrhování komplexnějších úkolů s cílem umožnit pracovníkům uplatnit dovednosti a znalosti a získat nové; podporu stability zaměstnání a pracovních podmínek a předvídatelnost změn, které musí být odůvodněné a přiměřené, aby se zabránilo nejistotě zaměstnání; přiměřenou mzdu, která by měla umožnit důstojný život v souladu s platnými právními předpisy, sociálním dialogem a kolektivními smlouvami. Všechna tato opatření by přispěla k omezení výskytu nekvalitního zaměstnání a ochraně duševního zdraví,

⁽³²⁾ Jain, A. a kol. (2022), *The impact of national legislation on psychosocial risks on organisational action plans, psychosocial working conditions, and employee work-related stress in Europe*. Social Science & Medicine 302.

⁽³³⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_protect/-protrav/-safework/documents/publication/wcms_856976.pdf

4.5.4.4. požadavek, aby byl zohledňován preventivní účel hodnocení s cílem podpořit efektivní řízení těchto rizik a vyhnout se čistě byrokratickému opětovnému hodnocení,

4.5.4.5. zajistit, aby všechna tato preventivní opatření u zdroje psychosociálních rizik, od návrhu hodnocení až po organizační změny a monitorování jejich efektivity z hlediska snižování rizik, byla založena na účasti pracovníků a jejich zástupců na úrovni pracoviště nebo podniku dle platných pravidel pro informování zaměstnanců nebo jejich zástupců a konzultace s nimi. Za tímto účelem by měla být v souladu s platnými vnitrostátními předpisy zajištěna existence a fungování příslušných subjektů, jestliže tak stanoví vnitrostátní předpis nebo kolektivní smlouva: výborů pro bezpečnost a ochranu zdraví, delegátů v oblasti prevence, rad zaměstnanců atd., a mělo by být také zaručeno jednání mezi zástupci pracovníků a zaměstnavatelem dle platných předpisů a kolektivní smlouvy.

4.6. Průmyslová politika zaměřená na podporu vytváření kvalitních pracovních míst

4.6.1. Průmyslová politika jednotlivých zemí ovlivňuje – spolu s dalšími faktory – schopnost podniků vytvářet kvalifikovaná pracovní místa vysoké kvality v rámci dané ekonomiky. EHSV proto navrhuje, aby koncepce průmyslové politiky na evropské úrovni zohledňovala cíl vytvářet kvalifikovaná a pracovní místa vysoké kvality, která zajistí zdravé pracovní podmínky a lepší konkurenceschopnost. To by mohlo být založeno mimo jiné na:

4.6.1.1. mnohem aktivnější spolupráci veřejných orgánů, včetně agentur pro hospodářský rozvoj, zaměřené na zajištění nezbytných infrastruktur a aktivních politik zaměstnanosti soustředěných na plnění specifických potřeb průmyslových odvětví s největším potenciálem vytvářet kvalitní pracovní místa v dané lokalitě, přičemž by výměnou bylo požadováno, aby podniky, které jsou příjemci podpory, nabízely určitý minimální počet těchto pracovních míst,

4.6.1.2. směřování investic do výzkumu a vývoje technologií zvyšujících produktivitu, příznivých pro pracovní sílu, s cílem synergicky zvýšit jejich schopnost vytvářet hodnotu,

4.6.1.3. zahrnutí kritérií prevence pracovních rizik a ochrany zdraví pracovníků do koncepce průmyslové politiky,

4.6.1.4. zahrnutí kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji zajišťujících pracovní práva do mezinárodních obchodních dohod.

4.7. EHSV navrhuje zahrnout do průřezových osnov povinného vzdělávání a odborné přípravy znalosti individuálních a kolektivních pracovních práv a osvojování podnikatelských dovedností s cílem vybavit budoucí pracovníky a zaměstnavatele nezbytnými poznatky v této oblasti.

4.8. V návaznosti na výsledky průzkumů a údajů publikovaných nadací Eurostat, agentury EU-OSHA EHSV navrhuje, aby byly pravidelně zjišťovány nejrozšířenější formy nekvalitního zaměstnání a kontext jejich rozvoje (země, odvětví atd.) a nejvíce zasažené skupiny (pracovníci vykonávající manuální práci, ženy, mladí lidé atd.) a sledován jejich vývoj.

4.9. EHSV navrhuje posílit výzkum kvality práce a duševního zdraví, přičemž začít je třeba zlepšením informačních systémů a epidemiologického dozoru v těchto oblastech.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrhy byly v průběhu jednání zamítnuty, získaly však nejméně jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 60 odst. 2 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 1**Předkládá:**

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví****Odstavec 2.7****Vložit nový odstavec****Umístění: za stávající odstavec 2.6**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
	V definici, kterou použil Evropský parlament ve svém usnesení z roku 2017 ⁽¹²⁾, je na jedné straně uvedeno, že nejistým zaměstnáním se rozumí práce, která není v souladu s platnými právními předpisy; hovoří se v ní však rovněž o práci, která „neposkytuje dostatečné prostředky pro důstojný život nebo odpovídající sociální ochranu“. EHSV současně konstatuje, že podle nadace Eurofound je nejistá práce pojem, který nemá definici obecně uznávanou v celé Evropě, ačkoli panuje široká shoda na tom, že tento komplexní problém je nutno řešit. Podle WHO mohou v pracovním kontextu rizika pro duševní zdraví, která se rovněž nazývají psychosociální rizika, souviset vedle dalších aspektů s náplní práce či pracovní dobou, specifickými vlastnostmi pracoviště nebo možnostmi profesního rozvoje. WHO rovněž uvádí, že ačkoliv jsou psychosociální rizika přítomna ve všech odvětvích, v případě některých pracovníků – v závislosti na tom, čemu se věnují nebo jak či kde pracují – je vystavení těmto rizikům pravděpodobnější ⁽¹³⁾. Samostatná dohoda sociálních partnerů na úrovni EU týkající se stresu rovněž uvádí, že pracovní stres může být způsoben různými faktory, mezi něž patří pracovní náplň, organizace práce, pracovní prostředí, špatná komunikace atd. ⁽¹⁴⁾. To znamená, že při posuzování souvislosti mezi nekvalitním zaměstnáním a riziky v oblasti duševního zdraví je třeba vzít v potaz skutečnost, že neexistuje definice, jež by byla v Evropě tou obecně uznávanou. Dále je třeba zohlednit následující skutečnosti: — Neexistuje automatická příčinná souvislost mezi tím, co je v tomto stanovisku považováno za nekvalitní

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
	práci, a špatným duševním zdravím, avšak nekvalitní práce je jedním z rizikových faktorů, které mohou mít negativní dopad na duševní zdraví pracovníků. Tvrzení uvedená v odstavcích ⁽¹⁵⁾ 1.3 a 2.6 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují. — Duševní zdraví je výsledkem kombinace individuálních, rodinných a sociálně-ekonomických a environmentálních faktorů, přičemž určité rizikové faktory pro duševní zdraví jsou přítomny na pracovištích, ale i ve společnosti obecně. Aby bylo možné určit, zda se jedná o tento typ zaměstnání, musí být vždy posouzena konkrétní situace daného jednotlivce. To se odráží i v rámcové dohodě sociálních partnerů o stresu ⁽¹⁶⁾, v níž se uvádí, že důležitým faktorem při řešení problémů souvisejících s pracovním stresem je rozmanitost pracovní síly a že různí jedinci mohou reagovat různě na podobné situace a tentýž jedinec může reagovat různě na podobné situace v různých obdobích svého života. Tvrzení uvedená v odstavcích 1.5 a 2.6 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují. — Navíc řadou problémů spojených s různými druhy zaměstnání se již zabývají právní předpisy EU i členských států týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, pracovní doby a dalších relevantních aspektů. Tvrzení uvedená v odstavcích 1.11, 2.6, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují. — Zároveň platí, že uvedené formy zaměstnání, jež toto stanovisko považuje za nekvalitní, mohou být odrazovým můstkem ke vstupu na trh práce a postupnému přechodu k zaměstnání trvalejší povahy. Tvrzení uvedená v odstavci 1.5 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují. ⁽¹²⁾ Přijaté texty – Pracovní podmínky a nejisté zaměstnání – úterý 4. července 2017 (europa.eu) ⁽¹³⁾ https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-at-work ⁽¹⁴⁾ Viz https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress a https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf ⁽¹⁵⁾ Uvedená čísla odstavců odpovídají číslování odstavců ve stanovisku sekce SOC v podobě, v jaké bylo předloženo na plenárním zasedání a v jaké bylo uvedeno na portálu členů v souvislosti s plenárním zasedání EHSV ve dnech 26.–27. dubna (v případě přijetí těchto či jiných pozměňovacích návrhů může dojít ke změnám v číslování odstavců). ⁽¹⁶⁾ Viz https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress a https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf

Výsledek hlasování

hlasů pro: 81

hlasů proti: 127

zdrželo se hlasování: 13

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 3**Předkládá:**

BLIJLENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví****Odstavec 4.5.1****Vložit nový odstavec****Umístění: za stávající odstavec 4.4**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
	Podpora duševního zdraví a dobrého duševního stavu je v zájmu celé společnosti. Podpora duševního zdraví je důležitá i v rámci pracovního života, neboť problémy v oblasti duševního zdraví mohou vést k nižší produktivitě práce, nižší pracovní výkonnosti a vysokému počtu absencí, zatímco dobré duševní zdraví je spojeno s lepší motivací a produktivitou. EHSV schvaluje záměr Komise ⁽²⁹⁾připravit ve spolupráci s členskými státy a sociálními partnery nelegislativní iniciativu na úrovni EU týkající se duševního zdraví při práci, která posoudí nově vznikající problémy v oblasti duševního zdraví pracovníků. EHSV rovněž podporuje záměr Komise zařadit do kampaně o zdravých pracovištích jako téma psychosociální a ergonomická rizika. EHSV má za to, že je třeba, aby byla na úrovni EU, členských států i pracovišť v příslušných případech věnována bližší pozornost vhodným politikám a opatřením pro rozvoj primární prevence psychosociálních rizik spojených s pracovní činností, a to na základě organizačního a kolektivního přístupu. Není však nutné navrhnout zvláštní právní předpisy týkající se prevence psychosociálních rizik na unijní úrovni. Tvzení uvedená v odstavcích 1.11, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují. ⁽²⁹⁾ COM(2021) 323 final.

Výsledek hlasování

hlasů pro: 91

hlasů proti: 127

zdrželo se hlasování: 18

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 4**Předkládá:**

BLIJLENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví****Odstavec 4.6.1****Vložit nový odstavec****Umístění: za stávající odstavec 4.6**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
	Vzhledem k hlubokým změnám v prostředí, v němž podniky fungují, je naléhavě nutné, aby EU vypracovala komplexní a aktuální průmyslovou politiku, která bude založena na inovacích a excelenci. Firmy budou vytvářet zaměstnanost a kvalitní pracovní místa, pokud bude existovat příznivé regulační a investiční prostředí a pokud bude možné podniky provozovat se ziskem. To znamená, že pracovní místa nelze naplánovat prostřednictvím průmyslové politiky. Stejně tak není udržitelné ani rozumné žádat po podnicích, které využívají infrastrukturu nebo aktivní politiky na podporu trhu práce, aby vytvářely nějaký minimální počet pracovních míst. Vedle průmyslové politiky navíc existují platné unijní a vnitrostátní regulační rámce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, přičemž průmyslová politika sama o sobě nestanoví kritéria prevence pracovních rizik. Podniky rovněž potřebují přístup ke kvalifikované pracovní síle, avšak v současné době se potýkají s nedostatkem pracovních sil a dovedností. To podtrhuje význam účinných systémů celoživotního učení a lepšího předjímání budoucích potřeb v oblasti dovedností. Tvrzení uvedená v odstavcích 4.6.1.1 a 4.6.1.3 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují.

Výsledek hlasování

hlasů pro: 89

hlasů proti: 139

zdrželo se hlasování: 9

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 5**Předkládá:**

BLIJLENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví****Odstavec 1.3****Vložit nový odstavec****Umístění: za stávající odstavec 1.2**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
	<i>Například samostatná dohoda sociálních partnerů na úrovni EU týkající se stresu uvádí, že pracovní stres může být způsoben různými faktory, mezi něž patří pracovní náplň, organizace práce, pracovní prostředí, špatná komunikace atd. ⁽¹⁾. Při posuzování souvislosti mezi nekvalitním zaměstnáním a riziky v oblasti duševního zdraví je třeba vzít v potaz skutečnost, že neexistuje definice nekvalitní práce, jež by byla v Evropě tou obecně uznávanou. Dále je třeba zohlednit následující skutečnosti:</i> — <i>Neexistuje automatická příčinná souvislost mezi tím, co je v tomto stanovisku považováno za nekvalitní práci, a špatným duševním zdravím, avšak nekvalitní práce je jedním z rizikových faktorů, které mohou mít negativní dopad na duševní zdraví pracovníků. Tvrzení uvedená v odstavcích ⁽²⁾ 1.3 a 2.6 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují.</i> — <i>Duševní zdraví je výsledkem kombinace individuálních, rodinných a sociálně-ekonomických a environmentálních faktorů, přičemž určité rizikové faktory pro duševní zdraví jsou přítomny na pracovištích, ale i ve společnosti obecně. Aby bylo možné určit, zda se jedná o tento typ zaměstnání, musí být vždy posouzena konkrétní situace daného jednotlivce. Tvrzení uvedená v odstavcích 1.5 a 2.6 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují.</i>

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
	— Navíc řadou problémů spojených s různými druhy zaměstnání se již zabývají právní předpisy EU i členských států týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, pracovní doby a dalších relevantních aspektů. Tvrzení uvedená v odstavcích 1.11, 2.6, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují. — Zároveň platí, že uvedené formy zaměstnání, jež toto stanovisko považuje za nekvalitní, mohou být odrazovým můstkem ke vstupu na trh práce a postupnému přechodu k zaměstnání trvalejší povahy. Tvrzení uvedená v odstavci 1.5 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují. (¹) Viz https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress a https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf (²) Uvedená čísla odstavců odpovídají číslování odstavců ve stanovisku sekce SOC v podobě, v jaké bylo předloženo na plenárním zasedání a v jaké bylo uvedeno na portálu členů v souvislosti s plenárním zasedání EHSV ve dnech 26.–27. dubna (v případě přijetí těchto či jiných pozměňovacích návrhů může dojít ke změnám v číslování odstavců).

Výsledek hlasování

hlasů pro: 83

hlasů proti: 139

zdrželo se hlasování: 15

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 6

Předkládá:

BLIJLENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745

Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví

Odstavec 1.4

Vložit nový odstavec

Umístění: za stávající odstavec 1.3 (viz odstavec 5)

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
	<i>EHSV schvaluje záměr Komise ⁽³⁾ připravit ve spolupráci s členskými státy a sociálními partnery nelegislativní iniciativu na úrovni EU týkající se duševního zdraví při práci, která posoudí nově vznikající problémy v oblasti duševního zdraví pracovníků. EHSV má za to, že je třeba, aby byla na úrovni EU, členských států i pracovišť v příslušných případech věnována bližší pozornost vhodným politikám a opatřením pro rozvoj primární prevence psychosociálních rizik spojených s pracovní činností, a to na základě organizačního a kolektivního přístupu. Není však nutné navrhovat zvláštní právní předpisy týkající se prevence psychosociálních rizik na unijní úrovni. Tvrzení uvedená v odstavcích 1.11, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohoto stanoviska jsou s těmito skutečnostmi v rozporu nebo je dostatečně nezohledňují.</i> ⁽³⁾ Sdělení Strategický rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v měnícím se světě práce – COM(2021) 323 final.

Výsledek hlasování

hlasů pro: 91

hlasů proti: 141

zdrželo se hlasování: 11

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Demokracie na pracovišti
(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)**

(2023/C 228/06)

Zpravodaj: **Reiner HOFFMANN**

Spoluzpravodaj: **Krzysztof BALON**

Žádost španělského předsednictví dopis ze dne 27. 7. 2022
Rady Evropské unie o vypracování
stanoviska

Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
	Průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	3. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	175/69/13

1. Závěry a doporučení

1.1 V průběhu desetiletí se v evropských právních předpisech vyvinul stabilní systém účasti pracovníků, pokud jde o otázky související s pracovištěm. Založen je na právních předpisech a praxi v členských státech a na základních svobodách EU. Demokratický svět práce je jedním ze stavebních kamenů dalšího rozvoje evropského sociálního modelu v udržitelném a konkurenceschopném prostředí.

1.2 Nedávné krize ukázaly, že aktivně chápáná občanská a pracovní práva se vzájemně upevňují. Posiluje se sociální soudržnost, zvyšuje se stabilita demokratického společenského uspořádání a společnost je méně náchylná k přijímání populistických a autoritářských postojů.

1.3 Díky mechanismům a právním nástrojům, jejichž účelem je zajistit demokracii na pracovišti, jsou podniky odolnější, ekonomicky úspěšnější a zároveň lépe schopny plnit svou úlohu, co se týče zaměstnanosti a důstojné práce. Demokracie na pracovišti jakožto hlavní zásada by se měla vztahovat na všechny pracovníky a druhy práce, jakož i na všechna pracoviště, ať už jsou soukromé, veřejné, nebo sociální povahy, bez ohledu na velikost, odvětví nebo jiné organizační aspekty. Je třeba vzít v potaz podmínky malých a středních podniků. Empirické důkazy ukazují, že *zastoupení pracovníků* nabízí flexibilitu a manévrovací prostor, které jsou na úrovni pracovišť nezbytné pro přizpůsobení se strukturálním změnám.

1.4 Skutečnost, že se svět práce rychle mění, představuje rovněž příležitost k jeho větší demokratizaci. Aby se tak mohlo stát, je nezbytné zvyšovat veřejné povědomí o zapojení zaměstnanců a sociálním dialogu a posilovat jej i v přeshraničním kontextu. Nezbytným předpokladem je zde spolehlivý evropský právní rámec usměrňující a zefektivňující vnitrostátní systémy informování, konzultací a účasti a podpořený akčními programy, které mají na této úrovni předvídatelné dopady.

1.5 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá nedávné sdělení Evropské komise o posílení sociálního dialogu jako základu pro větší demokracii na pracovišti, jakož i prohlášení, že sociální dialog je založen na živé kultuře důvěry pramenící ze specifické úlohy sociálních partnerů, zatímco občanský dialog, který je uznán jako samostatný proces, zahrnuje organizace občanské společnosti do projednávání širší škály témat a utváří transformační procesy. Je ovšem třeba vzít v potaz, že trh práce se zcela zásadním způsobem změnil – řada pracovníků je např. zaměstnána v malých podnicích a mikropodnicích a zároveň v Evropské unii pracuje 13,6 milionu ⁽¹⁾ lidí v subjektech sociální ekonomiky. Všichni tito pracovníci a jejich zaměstnavatelé by měli být plně zahrnuti do institucionálního sociálního dialogu.

1.6 Evropské rady zaměstnanců po desetiletí pozitivně přispívají k dlouhodobým hospodářským, sociálním a environmentálním cílům podniků. Pro zvýšení jejich potenciálu a účinnosti je třeba podstatně rozšířit jejich práva na účast a výrazně posílit jejich zdroje: například by mělo být účinně postihováno obcházení nebo porušování práv evropských rad zaměstnanců na účast, přičemž by měl být zajištěn snadnější přístup ke spravedlnosti. V této souvislosti EHSV vítá nedávné usnesení Evropského parlamentu o revizi směrnice o evropských radách zaměstnanců a vyzývá Komisi, aby přijala včasná právní opatření.

1.7 Vedle demokracie na pracovišti založené na právních předpisech nebo sociálním dialogu existují ještě jiné formy demokratické účasti pracovníků, které se úspěšně využívají v sociální ekonomice, zejména v družstvech.

1.8 Technologické inovace vedly k vytvoření nových obchodních modelů ekonomiky platform, s nimiž je často spojeno nejisté zaměstnání – zejména pro lidi na nástupních pracovních místech a pracovníky z řad migrantů. Možnosti kolektivního zastupování zájmů jsou většinou nedostupné nebo se uplatňují nedostatečně. EHSV považuje cíl stávajícího návrhu směrnice EU o práci prostřednictvím platform, jímž je předcházet falešné samostatné výdělečné činnosti, za účelný, zejména pokud jde o definici zaměstnavatelů a zaměstnanců, obrácení důkazního břemene. V případě splnění odpovídajících kritérií pro status zaměstnanosti by díky tomu bylo rovněž možné posílit v rámci ekonomiky platform základy pro zastoupení pracovníků. EHSV bere na vědomí pokyny Komise k uplatňování právních předpisů EU v oblasti hospodářské soutěže na kolektivní smlouvy týkající se pracovních podmínek osob samostatně výdělečně činných bez zaměstnanců. EHSV vybízí španělské předsednictví Rady EU, aby na tento aspekt kladlo při schvalování konečného znění směrnice obzvláště velký důraz a aby se rovněž zabývalo potenciálním pokrytím těchto pracovníků kolektivními smlouvami v souladu se směrnicí o minimálních mzdách.

1.9 Rychlý rozvoj umělé inteligence představuje pro demokratické normy ve světě práce dosud neznámé výzvy. Algoritmická správa údajů má obrovský dopad na organizaci práce, pracovní podmínky a bezpečnost údajů. Evropští sociální partneři se shodují na tom, že je zcela zásadní, aby digitální technologie byly zaváděny na základě včas vedených konzultací s pracovníky a jejich zástupci v rámci systémů pracovněprávních vztahů, zejména v rámci sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání, díky čemuž by bylo možné vybudovat důvěru v tento proces. EHSV podporuje posílení práv zaměstnanců na ochranu údajů tak, aby byla zajištěna kolektivní práva pracovníků, a přál by si, aby odbory měly odpovídající digitální přístup k podnikům a jejich zaměstnancům, a mohl tak být navázán a podpořen účinný sociální dialog v oblasti využívání umělé inteligence na pracovišti.

1.10 Řádnou správou a řízením společností se rozumí to, že jsou v celém dodavatelském řetězci dodržována lidská a pracovní práva a zohledňovány environmentální cíle. Zaměstnavatelé musí prokázat, že náležitou péči považují za závaznou součást řízení rizik na úrovni správních rad. Jako cíl udržitelné správy a řízení společností by mělo být stanoveno vytváření dobrých pracovních příležitostí na celém světě. EHSV se proto zasazuje o to, aby byl v evropském právním rámci stanoven jasně definovaný požadavek udržitelné správy a řízení společností. Na tomto procesu by se měli systematicky podílet pracovníci a jejich zástupci, jakož i občanská společnost (organizace zabývající se životním prostředím, lidskými právy a ochranou spotřebitelů).

1.11 EHSV však vyjadřuje politování nad tím, že jako klíčový prvek udržitelné správy a řízení společností nebyla uznána účast zaměstnanců na úrovni správní rady společnosti. EHSV tudíž podporuje, aby bylo vyvinuto odpovídající úsilí o vytvoření harmonizovaného rámce pro účast zaměstnanců na činnosti řídicích a dozorčích orgánů, který zohlední rozdíly mezi členskými státy, a o zajištění toho, aby důsledkem evropského práva obchodních společností v členských státech nebylo obcházení nebo oslabení spolurozhodování na úrovni podniku.

⁽¹⁾ Komise představuje akční plán na podporu sociální ekonomiky a tvorby pracovních míst – 9. prosince 2021.

1.12 Větší demokracie ve světě práce závisí nejen na nezbytných a vhodných právních základech, ale také na fundované spolupráci všech aktérů, což platí zejména s ohledem na výzvy spojené s ekologickou a digitální transformací. Organizace občanské společnosti působící na regionální nebo místní úrovni v oblasti informování, vzdělávání a budování silnějšího postavení, jakož i akademické instituce a odborníci vykonávající svobodná povolání, mohou tuto spolupráci podpořit také prostřednictvím cílených opatření přizpůsobených místním podmínkám, a to v součinnosti se sociálními partnery a místními orgány. Tyto činnosti by měly být podporovány i prostřednictvím evropských strukturálních fondů.

1.13 Vzdělávací úloha zapojení zaměstnanců by mohla podpořit demokratickou praxi v širším politickém a společenském smyslu. V tomto ohledu je zásadní zvyšovat informovanost a vzdělávat mladé lidi o demokracii na pracovišti ještě před nástupem do zaměstnání. Vedle sociálních partnerů mohou doplňkovou úlohu hrát organizace občanské společnosti působící v oblasti vzdělávání, jež by měly být podporovány.

2. Demokracie na pracovišti a její společensko-politický význam v Evropě

2.1 Exogenní krize a transformační výzvy se staly trvalou skutečností. Orgány EU a členské státy musí neustále zavádět nové účinné mechanismy, které umožňují tyto problémy zvládat a dokážou spojit hospodářskou efektivitu se sociálními, environmentálními a politickými cíli.

2.2 Demokratizace světa práce má celou řadu normativních i empirických odůvodnění⁽²⁾. EHSV tudíž již dlouho prosazuje vyvážené uplatňování koncepce demokracie na pracovišti a jejích klíčových složek, jako je dynamický sociální dialog nebo spravedlivá rovnováha mezi právy a povinnostmi na pracovišti, jež zahrnuje také podporu kultury důvěry a spolupráce mezi zaměstnavateli a pracovníky, včetně účasti pracovníků. Tyto složky by měly být podpořeny právním rámcem a sociálním dialogem na všech úrovních a osvědčenými postupy, pokud jde o fungování podniků.

2.3 Demokracie na pracovišti přispívá nejen k odolnosti demokracie, ale také k udržitelné hospodářské konkurenceschopnosti a prosperitě. Zapojení zaměstnanců přispívá ke vzdělávání a odborné přípravě občanů v oblasti demokratických postupů, hodnot a politické kultury. Člověk, který cítí, že jeho názory jsou na pracovišti zohledňovány, a který má možnost podílet se na rozhodování, tak činí i ve společnosti a má také pozitivnější postoj k demokracii.

2.4 EHSV soustavně zdůrazňuje, že spolehlivý evropský rámec a osvědčené postupy v oblasti *zastoupení pracovníků* (*workers' voice*)⁽³⁾ coby nezbytný předpoklad důvěryhodného dialogu mezi vedením a pracovníky na všech úrovních (přeshraniční, celostátní, místní) jsou základní součástí právního rámce evropské demokracie a mají zásadní význam pro nalezení cesty ke konkurenceschopnému sociálně tržnímu hospodářství. Mělo by to platit pro všechny pracovníky a všechny formy práce na všech pracovištích, ať už jsou soukromé, veřejné, nebo sociální povahy, bez ohledu na velikost, odvětví nebo jiné organizační aspekty.

2.5 Politická shoda mezi vládami, sociálními partnery a občanskou společností umožnila v průběhu desetiletí přijetí celé řady evropských právních předpisů, v nichž je *zastoupení pracovníků* zakotveno⁽⁴⁾. Tento účinný zdroj je coby cennou složku nutno v zájmu hospodářské prosperity i sociální soudržnosti Evropy plně uplatňovat ve všech zemích a podnicích, nadále posilovat a zlepšovat všude tam, kde existují mezery v právních předpisech nebo v jejich provádění, a pracovat na jeho dalším rozvoji, aby odpovídal změnám ve světě práce. V této souvislosti EHSV vybízí členské státy, aby na vnitrostátní úrovni zhodnotily současný stav a vypracovaly iniciativy pro zavedení spolehlivých rámců pro informování a projednávání.

2.6 *Zastoupení pracovníků* v zemích EU se vyznačuje mnohočetnými institucemi a někdy „funkčními ekvivalenty“ vycházejícími z různých systémů pracovněprávních vztahů. Jsou to například: silná práva týkající se vztahů na pracovišti a uvnitř podniků, která zahrnují práva na informace, konzultace a vyjednávání; účast pracovníků v řídicích a dozorčích orgánech; kolektivní smlouvy na podnikové, odvětvové a meziodvětvové úrovni; závazné výsledky sociálního dialogu; podniková kultura a schopnost zvládat změny.

⁽²⁾ Benchmarking Working Europe 2019 (Referenční hodnoty pro pracující Evropu 2019), kapitola 4.

⁽³⁾ Pro zohlednění rozmanitých forem a postupů zapojení pracovníků a jejich zástupců v členských státech se v tomto stanovisku někdy používá zastřešující termín *zastoupení pracovníků* (*workers' voice*).

⁽⁴⁾ Na úrovni evropského sekundárního práva vznikl se zapojením sociálních partnerů soubor téměř 40 směrnic, které vytvářejí široký právní rámec pro informování pracovníků, projednávání jejich požadavků i pro jejich spoluúčast na rozhodování; Přehled ETUI.

2.7 Žádost budoucího španělského předsednictví Rady Evropské unie o vypracování průzkumného stanoviska EHSV k tématu Demokracie na pracovišti je pokračováním pozoruhodného trendu, kdy orgány EU i vlády jejích členských zemí v poslední době stále častěji uvádějí „větší míru demokracie na pracovišti“ jako politický cíl pro „budoucnost Evropy“. Tato tendence je patrná:

- V „Portském sociálním závazku“ přijatém na sociálním summitu v Portu v roce 2021 evropské vlády a sociální partneři zdůraznili, že chtějí podporovat a posílit autonomní sociální dialog na evropské, celostátní, regionální, odvětvové i podnikové úrovni ⁽⁵⁾.
- Aktuální zpráva Evropského parlamentu o demokracii na pracovišti zdůrazňuje, že Zelená dohoda pro Evropu a digitalizace práce přinesou významné změny, jež bude třeba zavádět spravedlivě, a vyzývá k tomu, aby byly podporovány právně zakotvené možnosti pracovníků podílet se na rozhodování ⁽⁶⁾. Ve stejném duchu Evropský parlament nedávno vyzval – pro což hlasovala velká většina poslanců – k revizi stávající směrnice EU o evropské radě zaměstnanců ⁽⁷⁾.
- Směrnice o přiměřených minimálních mzdách v EU vyžaduje, aby všechny členské státy přijaly opatření ke zvýšení míry pokrytí kolektivními smlouvami, např. tak, že podpoří budování a posilování kapacit sociálních partnerů.
- V nedávném návrhu doporučení Rady k posílení sociálního dialogu Komise uvedla, že by členské státy měly plně uznat a respektovat specifickou úlohu organizací sociálních partnerů ve strukturách a procesech sociálního dialogu a zároveň uznat občanský dialog jako samostatný proces zahrnující širší okruh zúčastněných stran do projednávání širší škály témat ⁽⁸⁾.
- Akční plán pro sociální ekonomiku, přijatý v roce 2021, vyjadřuje konkrétní odhodlání k podpoře obchodních modelů sociální ekonomiky, k jejichž klíčový určujícím rysům patří demokratická a participativní správa.

2.8 Stejně tak se EHSV domnívá, že spolehlivé a účinné zastoupení pracovníků může být základním předpokladem pro „udržitelnou“ a hospodářsky úspěšnou správu a řízení společností v EU.

2.9 EHSV je potěšen, že může odpovědět na otázky, které vzneslo španělské předsednictví, a sice:

- Jak může účast pracovníků a jejich zástupců na řízení podniků přispět ke spravedlivé sociální a ekologické transformaci EU?
- Existuje potřeba dalšího rozvíjení stávajícího právního rámce pro zapojení zaměstnanců a jejich účast na rozhodování podniků, včetně nadnárodních společností?
- Jak posílit práva zaměstnanců na účast v souvislosti s digitalizací (což je otázka, která se týká i ekonomiky platform a ochrany údajů)?
- Jaké jsou dopady nových technologií na základní demokratická práva, jako je právo pracovníků na účast?

2.10 EHSV se v tomto stanovisku zabývá i dalšími formami demokracie ve světě práce.

2.11 EHSV vítá usnesení o důstojné práci a sociální a solidární ekonomice, které přijala Mezinárodní organizace práce na zasedání Mezinárodní konference práce v červnu 2022 a v němž byla zdůrazněna stěžejní úloha organizací sociální ekonomiky. Požaduje se v něm totiž, aby byl zohledňován přínos sociální a solidární ekonomiky, co se týče vytvoření důstojných pracovních podmínek, vybudování inkluzivní a udržitelné ekonomiky a zajištění sociální spravedlnosti, udržitelného rozvoje a lepší životní úrovně pro všechny. Stejně tak Výbor vítá rezoluci Valného shromáždění OSN o podpoře sociální a solidární ekonomiky v zájmu udržitelného rozvoje ze dne 18. dubna 2023 ⁽⁹⁾. Tato důležitá usnesení

⁽⁵⁾ Portský sociální závazek (2021).

⁽⁶⁾ Zpráva Evropského parlamentu A9-0331/2021.

⁽⁷⁾ Usnesení Evropského parlamentu P9_TA(2023)0028.

⁽⁸⁾ Návrh doporučení Rady k posílení sociálního dialogu v Evropské unii, COM(2023) 38 final, s. 14.

⁽⁹⁾ V této rezoluci se uznává „přínos sociální a solidární ekonomiky z hlediska vytvoření důstojných pracovních podmínek, vybudování inkluzivní a udržitelné ekonomiky, prosazování mezinárodních pracovních norem včetně základních práv při práci, zajištění lepší životní úrovně pro všechny a zavádění sociálních inovací, mj. v oblasti změny kvalifikace a prohlubování dovedností“.

ukazují, že organizace sociální ekonomiky hrají významnou roli, co se týče rozvoje demokracie na pracovišti, a výrazně přispívají k vyšší míře demokracie a účasti v rámci ekonomiky a trhu práce. To je třeba zohlednit, aby organizace sociální ekonomiky byly zapojeny do institucionálního sociálního dialogu i na evropské úrovni.

3. Postoje EHSV k demokracii na pracovišti

3.1 EHSV se domnívá, že má být uznáno a podporováno zapojení všech zúčastněných stran ve společnosti – zejména *zastoupení pracovníků*, které je hlavním pilířem podnikání a hospodářství –, a sice coby jeden z předpokladů toho, aby se podniky staly sociálněji, environmentálně udržitelnějšími a konkurenceschopnějšími.

3.2 Již v mnoha svých dřívějších stanoviscích, která byla přijata velkou většinou, EHSV zdůraznil přínosy nástrojů pro závaznou účast pracovníků na vnitrostátní i evropské úrovni, přičemž zdůrazňoval, že:

- demokratické struktury na pracovišti by měly být považovány za stěžejní prvek evropského sociálního modelu ⁽¹⁰⁾;
- sociální a občanský dialog na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU je klíčem k hospodářské, pracovní a sociální politice podporující dobré životní a pracovní podmínky lidí a konkurenceschopnost podniků ⁽¹¹⁾;
- státy, které mají dobře zavedené instituce sociálního dialogu a účinné systémy pracovněprávních vztahů, mají lepší předpoklady dosahovat pozitivních hospodářských, sociálních a environmentálních cílů;
- účinná účast pracovníků na rozhodování podniků má pozitivní vliv na úspěšné fungování podniků i na provádění projektů souvisejících s digitalizací, ekologickou transformací a přechodem ke klimatické neutralitě;
- plné využití inovačního potenciálu vyžaduje zapojení a motivaci pracovníků ⁽¹²⁾. V této souvislosti přispívá *zastoupení pracovníků* v podnicích k pozitivním změnám a inovacím;
- svět práce je rovněž místem, kde se lidé – zejména mladí lidé a noví účastníci trhu práce – mohou učit demokracii, a umožňuje docílit toho, aby právě tyto skupiny lidí nebyly v procesu transformace opomenuty ⁽¹³⁾;
- měly by být podporovány subjekty sociální ekonomiky – jako jsou družstva –, které usilují o naplnění dlouhodobých cílů a přímo slouží svým pracovníkům a komunitám;
- je-li stanoveno včasné zapojení organizovaných zástupců pracovníků, a to i na úrovni řídicích a dozorčích orgánů, lze díky němu lépe předjímat a zvládat všechny formy restrukturalizace ⁽¹⁴⁾, aniž by se tím v případě provádění změn v podniku nebo změn ohledně organizace práce přišlo o nezbytný manévrovací prostor pro hledání řešení;
- převody podniků bez dědiců nebo podniků v platební neschopnosti na zaměstnance ve formě družstva mohou být rovněž způsobem, jak tyto podniky restrukturalizovat a učinit z nich podniky udržitelné a demokraticky řízené ⁽¹⁵⁾;

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 229, 31.7.2012, s. 77.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 159, 10.5.2019, s. 1, odstavec 1.1.

⁽¹³⁾ Usnesení EHSV k Evropskému roku mládeže, přijato dne 8. prosince 2021, odstavce 2.13 a 2.14 (Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 229, 31.7.2012, s. 77, odstavec 1.4; Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14, odstavec 5.5.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 13, odstavec 1.6.

— zejména v dobách transformace a krizí přispívá zapojení pracovníků a občanské společnosti na základě živé kultury vzájemné důvěry k lepšímu provádění a akceptování strukturálních a organizačních změn⁽¹⁶⁾, což ve svém důsledku zvyšuje bezpečnost a stabilitu.

3.3 EHSV zdůrazňuje hodnotu zapojení pracovníků do inovací na pracovišti. Podporovány v širším evropském kontextu by měly být iniciativy sociálních partnerů zaměřené na zvýšení produktivity a spokojenosti pracovníků na úrovni pracoviště. EHSV vítá iniciativy a výzkum nadace Eurofound⁽¹⁷⁾ a Evropské sítě pro inovace na pracovišti (European Workplace Innovation Network) a navrhuje, aby EU podnikla kroky k rozvíjení dialogu mezi sociálními partnery a dalšími zainteresovanými stranami na všech úrovních v souvislosti s participativními přístupy.

3.4 EHSV je rovněž přesvědčen, že udržitelné hospodářství vyžaduje, aby různé zúčastněné strany v podnicích spolupracovaly a aby společně usilovaly o nalezení udržitelných podnikatelských příležitostí a o dosažení hospodářské konkurenceschopnosti, environmentální udržitelnosti a sociální rovnováhy. V souladu s tím hájí EHSV takový model správy a řízení společností, který by prosazoval, aby vytváření dlouhodobých hodnot bylo povinností výkonných ředitelů, přičemž by se vycházelo z toho, že se budou sledovat dlouhodobé zájmy daného podniku a stran, jež jsou v něm zainteresovány⁽¹⁸⁾.

3.5 Diskuse o dalším rozvoji evropského právního rámce pro udržitelnou správu a řízení společností musí odkazovat na usnesení, stanoviska a zprávy, které již dříve přijaly EHSV a Evropský parlament, jakož i na další relevantní zdroje, např. na dohody sociálních partnerů. EHSV proto vyzývá Komisi, aby ve svých dalších pracovních programech zvažila rámec pro správu a řízení společností, jenž by sloužil jako měřítko pro udržitelnější a demokratičtější správu a řízení společností, která by v zásadě zajišťovala, aby pracovníci a jejich zástupci měli náležité slovo v dohledu nad společnostmi a na všech úrovních jejich správy.

3.6 Diskuse o dalším rozvoji evropského právního rámce pro udržitelnou správu a řízení společností musí odkazovat na usnesení, stanoviska a zprávy, které již dříve přijaly EHSV a Evropský parlament, jakož i na další relevantní zdroje, např. na dohody sociálních partnerů.

3.7 Východiskem evropské podpory demokratické účasti na anticipačním řízení transformace musí být stávající dovednosti, vědecká a průmyslová infrastruktura a kultura angažovanosti vycházející ze sociální ekonomiky. Tímto způsobem mohou být místní ekonomiky úspěšně navázány na globální konkurenceschopnost produktů i služeb.

4. Konkrétní připomínky k dalšímu demokratickému rozvoji světa práce

4.1 Zajištění a posílení stávajících norem pro účast pracovníků

4.1.1 Podpora demokracie ve světě práce musí kromě práv na spolurozhodování na úrovni podniků zahrnovat také odvětvové a meziodvětvové systémy kolektivního vyjednávání a zastupování a sociální dialog na všech úrovních, jakož i dialog s občanskou společností.

4.1.2 EHSV se již zaobíral tím, že stávající unijní právní rámec je třeba posoudit a jak by tento rámec měl být účinně proveden ve vnitrostátním právu. To zahrnuje záměr náležitě zlepšit stávající ustanovení.

4.1.3 EHSV například již upozorňoval, že je zapotřebí rámec na úrovni EU pro účast pracovníků v řídicích a dozorcích orgánech při přijímání strategických rozhodnutí podniků, přičemž by byly zohledňovány rozdíly mezi členskými státy i rozdíly na úrovni podniků⁽¹⁹⁾.

— Ve zprávě Evropského parlamentu o demokracii na pracovišti⁽²⁰⁾ se uvádí, jak lze takový evropský rámec pro práva pracovníků na informace, konzultace a zastoupení v řídicích a dozorcích orgánech koncipovat.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 2.6.

⁽¹⁷⁾ Evropský průzkum společností v roce 2019.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 229, 31.7.2012, s. 77, odstavec 4.1; Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 1.11; Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14, odstavec 5.1; Úř. věst. C 106, 31.3.2020, s. 1.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 1.14 a odstavec 3; Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14; Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 35, odstavec 4.2.2 a odstavec 4.4.2.

⁽²⁰⁾ Zpráva Evropského parlamentu, A9-0331/2021.

— Důležité je však také to, aby regulační rámec EU chránil již existující vnitrostátní práva na spolurozhodování, zejména pak účast pracovníků v orgánech společností. Unijní právo upravující přeshraniční změnu sídla společnosti, jakož i fúze a formy evropských společností, nesmí vést k obcházení nebo oslabení práv získaných na vnitrostátní úrovni, jako je účast pracovníků v řídicích a dozorcích orgánech.

4.1.4 EHSV taktéž již zmiňoval, že je zapotřebí, aby ustanovení o povinné účasti zaměstnanců obsažená v právních předpisech EU byla konsolidována na základě dosažených norem a aby byly harmonizovány definice informování, projednávání a účasti ⁽²¹⁾.

4.1.5 Judikatura Soudního dvora Evropské unie nedávno potvrdila, že stávající prvky zapojení zaměstnanců na úrovni podniků – např. složení rady – musí být rovněž zohledněny v souvislosti s přechodem podniků na evropskou právní formu, jako je třeba forma evropské společnosti (SE) ⁽²²⁾. Právní předpisy EU by měly zajistit, aby tato možnost byla v právu členských států EU upravena z funkčního hlediska srovnatelným způsobem. To by vytvořilo spolehlivý a právně zajištěný základ pro činnost všech zúčastněných stran.

4.1.6 S ohledem na potřebu zvýšit účinnost práce evropských rad zaměstnanců se EHSV již dříve zabýval zlepšením podmínek, zejména pokud jde o právo na účast, ale i o poskytování nezbytných zdrojů, posílení opatření umožňujících prosazování těchto práv, vyjasnění definic s cílem zabránit obcházení právních předpisů a zavedení účinných sankcí pro podniky, které příslušná ustanovení porušují ⁽²³⁾.

4.1.7 Tyto požadavky jsou rovněž zohledněny v nedávném usnesení Evropského parlamentu o směrnici o evropských radách zaměstnanců, v němž Parlament vyzývá Komisi k revizi směrnice o evropské radě zaměstnanců s cílem vyjasnit její cíle, definice a postupy a posílit právo zástupců zaměstnanců a odborů na informování a projednávání s nimi, zejména během restrukturalizačních procesů ⁽²⁴⁾. EHSV považuje výzvy Parlamentu ke zlepšení směrnice o evropské radě zaměstnanců za užitečné. Vyzývá Komisi, aby včas podnikla právní opatření, přičemž by se měla soustředit na opatření na podporu účinného prosazování evropských práv v podnikové praxi.

4.2 Požadavky týkající se spolurozhodování v ekonomice platform

4.2.1 Ekonomika platform vnáší do světa práce příležitosti, výzvy a rizika, pojí se s nejistotou a nerovností ⁽²⁵⁾ a představuje problém pro demokracii na pracovišti. Týká se to zejména možnosti kolektivního zastupování a ochrany kolektivních práv ⁽²⁶⁾, které jsou dosud vyhrazeny pouze přímým zaměstnancům. Pracovníci v ekonomice platform – což jsou z velké části lidé na nástupních pracovních místech a pracovníci z řad migrantů – se často potýkají s většími výzvami než jiní, pokud jde o pracovní podmínky a mzdy, a proto jim za předpokladu, že budou splněna odpovídající kritéria, musí být přiznána práva pracovníků a také jich se musí týkat *zastoupení pracovníků*.

4.2.2 EHSV považuje cíl stávajícího návrhu směrnice o práci prostřednictvím platform, jímž je předcházet falešné samostatné výdělečné činnosti, za účelný. Důkazní břemeno by se tak přeneslo z pracovníků na platformy a pracovníkům platform by byla zpřístupněna ochrana podle pracovního a sociálního práva, včetně práv na zastupování a snazšího přístupu ke spravedlnosti. EHSV bere na vědomí pokyny Komise k uplatňování právních předpisů EU v oblasti hospodářské soutěže na kolektivní smlouvy týkající se pracovních podmínek osob samostatně výdělečně činných bez zaměstnanců.

⁽²¹⁾ Směrodatné by přitom měly být Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/38/ES ze dne 6. května 2009 o zřízení evropské rady zaměstnanců nebo vytvoření postupu pro informování zaměstnanců a projednání se zaměstnanci v podnicích působících na úrovni Společenství a skupinách podniků působících na úrovni Společenství (Úř. věst. L 122, 16.5.2009, s. 28) a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/14/ES ze dne 11. března 2002, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství (Úř. věst. L 80, 23.3.2002, s. 29); viz Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 35, odstavce 1.6 a 4.4.2.

⁽²²⁾ Rozsudky Soudního dvora ze dne 18. října 2022, C-677/20 (SAP), a ze dne 18. července 2017, C-566/15 (TUI).

⁽²³⁾ Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14, odstavec 1.10.

⁽²⁴⁾ Usnesení Evropského parlamentu, P9_TA(2023)0028.

⁽²⁵⁾ The platform economy and the disruption of the employment relationship (Ekonomika platform a narušení pracovněprávních vztahů).

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s. 95.

4.2.3 EHSV znovu vyjadřuje svůj dřívější názor, že demokracii na pracovišti v kontextu digitálních platform mohou zajistit zejména družstva ⁽²⁷⁾. EHSV pak také podporuje postoj Evropského parlamentu, že by družstva mohla představovat důležitý nástroj organizace práce prostřednictvím platform fungující zdola nahoru ⁽²⁸⁾.

4.2.4 Vzhledem k tomu, že 55 % pracovníků platform tvoří mladí lidé ze zranitelného prostředí, je zcela zásadní je vzdělávat o demokracii na pracovišti ještě před nástupem do zaměstnání, aby mohli vykonávat svá práva a bojovat proti diskriminaci. Vedle sociálních partnerů mohou důležitou úlohu hrát organizace občanské společnosti působící v oblasti vzdělávání, a proto by měly být podporovány odpovídající projekty.

4.2.5 EHSV bude dále sledovat aspekty *zastoupení pracovníků* v ekonomice platform a bude věnovat pozornost zvláštní situaci samostatně výdělečně činných pracovníků platform, jakož i tomu, jak jsou kryti kolektivním vyjednáváním.

4.3 Zastoupení pracovníků v kontextu zavádění umělé inteligence (UI) a ochrana údajů v pracovněprávních vztazích

4.3.1 Vzhledem k tomu, že UI může mít významné dopady na základní práva, nediskriminaci a pracovní podmínky, měla by stát na pevných základech v podobě vymahatelných pravidel, která budou chránit pracovníky před negativními dopady. UI přináší také nové výzvy pro demokratické normy na pracovišti. Největší důraz musí být kladen na ochranu soukromí a prosazování příslušných právních předpisů. Musí být rovněž zajištěno monitorování, sledování a kontrola algoritmů UI, které se používají ve světě práce. Vystává například otázka, jak má být upraven přístup dotčených osob k informacím, aby bylo možné pochopit fungování a dopady algoritmů na organizaci práce a na pracovní podmínky ⁽²⁹⁾.

4.3.2 Do všech fází zavádění a užívání UI by měli být zapojeni sociální partneři. Rámcová dohoda evropských sociálních partnerů o digitalizaci z června 2020 výslovně zdůrazňuje mimo jiné nezbytnost anticipace a včasného zapojení pracovníků a jejich zástupců na strategické úrovni ⁽³⁰⁾.

4.3.3 Klíčovou součástí UI jsou data velkého objemu. Proto musí být i systémy UI v souladu se zásadami evropského obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR). Článek 88 nařízení GDPR ukládá zaměstnavatelům zvláštní povinnosti, pokud jde o ochranu údajů zaměstnanců. EHSV se domnívá, že je třeba přezkoumat, není-li vzhledem k dynamickému vývoji a rostoucí složitosti zpracovávání údajů zapotřebí stávající ustanovení poopravit, aby byla posílena nezbytná práva na ochranu.

4.3.4 EHSV by si přál, aby odbory měly odpovídající digitální přístup k podnikům a jejich zaměstnancům, a mohl tak být navázán a podpořen účinný sociální dialog v oblasti využívání umělé inteligence na pracovišti. Je třeba zajistit, aby obecné nařízení o ochraně osobních údajů nebylo v praxi za žádných okolností využíváno k zabraňování legitimnímu výkonu kolektivních práv pracovníků. Zneužívání je třeba zamezit stanovením odpovídajících sankcí ⁽³¹⁾.

4.3.5 EHSV již v této oblasti vydal několik stanovisek a hodlá rovněž dále rozpracovat své názory na dopad UI ve světě práce, přičemž se také zaměří na *zastoupení pracovníků*.

4.4 Účast na náležité péči podniků v rámci celého dodavatelského řetězce

4.4.1 Zelená dohoda pro Evropu jakožto strategie udržitelného růstu pro EU je založena na myšlence, že pro podniky má zásadní význam nejen hospodářský úspěch, ale také sociální a environmentální cíle. Společná pravidla, která zaručí, že podniky a jejich vlastníci budou dodržovat principy „řádné správy a řízení společnosti“, by proto měla vyváženým způsobem zahrnovat úlohu všech příslušných zúčastněných stran, včetně *zastoupení pracovníků*.

⁽²⁷⁾ Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 38.

⁽²⁸⁾ Zpráva EP k návrhu směrnice o zlepšení pracovních podmínek při práci prostřednictvím platform, bod odůvodnění 39 a (nový).

⁽²⁹⁾ Labour in the age of AI: why regulation is needed to protect workers (Práce ve věku umělé inteligence: proč je k ochraně pracovníků nutná regulace).

⁽³⁰⁾ European Social Partners Agreement on Digitalisation (Dohoda evropských sociálních partnerů o digitalizaci).

⁽³¹⁾ Studie Evropského sdružení technických letových posádek (ECA) (2021), Protection Law and the Exercise of collective Labour Rights (Zákon o ochraně a výkon kolektivních pracovních práv).

4.4.2 Důležitou součástí udržitelné správy a řízení společností je i dodržování lidských a pracovních práv a zohledňování environmentálních cílů, a to v rámci celého dodavatelského řetězce. Vytváření „důstojných pracovních příležitostí“ na celém světě se musí stát uznávaným cílem pro rozhodování podniků⁽³²⁾. EHSV proto již dříve uznal, že pro podniky musí být na úrovni EU vytvořen jednotný regulační rámec⁽³³⁾. Řízení rizik by mělo více zahrnovat dodavatelské řetězce, a to i v souvislosti s dodržováním lidských práv. Tato odpovědnost by se proto měla přenést na úroveň správních rad.

4.4.3 EHSV konstatuje, že při monitorování náležité péče mohou hrát klíčovou úlohu nejen zaměstnanci a jejich odbory a orgány zastupující jejich zájmy, ale také organizace hájící zájmy občanské společnosti, jako jsou organizace na ochranu životního prostředí, lidských práv a spotřebitelů. Vítá proto návrh na zavedení mechanismů, které umožní posuzovat a sledovat dodržování náležité péče podniků. Se znepokojením však konstatuje, že tento návrh nepočítá s dialogem se sociálními partnery.

4.4.4 EHSV již uvedl, že důležitou úlohu musí hrát závazný právní rámec pro náležitou péči a odpovědné chování podniků, jenž bude zohledňovat zastoupení pracovníků⁽³⁴⁾. Vyzývá Komisi, aby v rámci probíhajícího rozhodovacího procesu zapracovala do navrhovaného znění právního předpisu ustanovení, která zajistí, že pracovníci i zúčastněné strany občanské společnosti budou v souladu se svými zájmy závazným a účinným způsobem zapojeni do procesu náležité péče.

4.5 Další poznámky k otázce demokracie ve světě práce a přímých forem účasti

4.5.1 Přístup založený na participativním řízení je důležitý rovněž v oblastech, kde je zastoupení zaměstnanců méně rozvinuté, např. u začínajících podniků, u podniků osob vykonávajících svobodná povolání a u mnoha malých a středních podniků. V podnicích působících v oblasti sociální ekonomiky, zejména v ekonomicky aktivních organizacích občanské společnosti a družstvech, hraje participativní řízení již nyní významnou roli. EHSV bude podporovat výměnu zkušeností ohledně osvědčených postupů v této oblasti, zejména pokud jde o interakci mezi statutární a odborovou účastí pracovníků a o formy přímé účasti coby prvku participativního řízení.

4.5.2 Vedle demokracie na pracovišti založené na právních předpisech a/nebo sociálním dialogu existují ještě jiné formy demokratické účasti pracovníků, které se úspěšně využívají v sociální ekonomice, zejména v družstvech.

4.5.3 Mají-li strukturální změny, k nimž dochází na regionální úrovni, probíhat v souladu s myšlenkou „zelené a sociální dohody“, je namísto otázky, jak lze různé formy demokracie na pracovišti propojovat s formami participativní demokracie v mimopodnikovém prostředí a jak přitom v regionálním a místním kontextu zapojit organizace občanské společnosti, jako jsou organizace zabývající se životním prostředím nebo sociální oblastí.

4.5.4 K úspěšnému uplatňování různých forem demokracie ve světě práce je nezbytná mimo jiné fundovaná spolupráce všech aktérů. Organizace občanské společnosti působící na regionální nebo místní úrovni v oblasti informování, vzdělávání a budování silnějšího postavení mohou tuto spolupráci podpořit prostřednictvím cílených opatření přizpůsobených místním podmínkám, a to v součinnosti se sociálními partnery a místními orgány. V některých členských státech mohou v této souvislosti organizace občanské společnosti – mimo jiné organizace zabývající se ochranou spotřebitelů a lidskými právy – hrát doplňkovou úlohu při posilování postavení pracovníků a vyvíjet tlak na zaměstnavatele, aby uplatňovali zásady sociální odpovědnosti podniků. Tyto činnosti by měly být podporovány i prostřednictvím evropských fondů.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽³²⁾ Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 149, odstavec 1.8 a odstavec 1.9.

⁽³³⁾ Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 149, odstavec 1.11.

⁽³⁴⁾ Úř. věst. C 443, 22.11.2022, s. 81, odstavec 1.7; Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 3.10.

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrhy byly v průběhu jednání zamítnuty, získaly však nejméně jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 74 odst. 3 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 3

SOC/746

Demokracie na pracovišti

Odstavec 4.1.3

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV například již upozorňoval, že je zapotřebí rámec na úrovni EU pro účast pracovníků v řídicích a dozorcích orgánech při přijímání strategických rozhodnutí podniků, přičemž by byly zohledňovány rozdíly mezi členskými státy i rozdíly na úrovni podniků ⁽¹⁾. — Ve zprávě Evropského parlamentu o demokracii na pracovišti ⁽²⁾ se uvádí, jak lze takový evropský rámec pro práva pracovníků na informace, konzultace a zastoupení v řídicích a dozorcích orgánech koncipovat. — Důležité je však také to, aby regulační rámec EU chránil již existující vnitrostátní práva na spolurozhodování, zejména pak účast pracovníků v orgánech společností. <i>Unijní právo upravující přeshraniční změnu sídla společnosti, jakož i fúze a formy evropských společností, nesmí vést k obcházení nebo oslabení práv získaných na vnitrostátní úrovni, jako je účast pracovníků v řídicích a dozorcích orgánech.</i>	EHSV například již upozorňoval, že je zapotřebí rámec na úrovni EU pro účast pracovníků v řídicích a dozorcích orgánech při přijímání strategických rozhodnutí podniků, přičemž by byly zohledňovány rozdíly mezi členskými státy i rozdíly na úrovni podniků ⁽¹⁾. — Ve zprávě Evropského parlamentu o demokracii na pracovišti ⁽²⁾ se uvádí, jak lze takový evropský rámec pro práva pracovníků na informace, konzultace a zastoupení v řídicích a dozorcích orgánech koncipovat. — Důležité je však také to, aby regulační rámec EU chránil již existující vnitrostátní práva na spolurozhodování, zejména pak účast pracovníků v orgánech společností.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 1.14 a odstavec 3; Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14; Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 35, odstavec 4.2.2 a odstavec 4.4.2.

⁽²⁾ Zpráva Evropského parlamentu, A9-0331/2021.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 1.14 a odstavec 3; Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14; Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 35, odstavec 4.2.2 a odstavec 4.4.2.

⁽²⁾ Zpráva Evropského parlamentu A9-0331/2021.

Odůvodnění

Vzhledem k tomu, že jakákoli forma spolurozhodování na úrovni podniku se opírá o vnitrostátní právní předpisy nebo postupy, nemělo by mít evropské právo obchodních společností samo o sobě na systémy účasti žádný dopad. Každopádně není k řešení případných problémů nutná žádná nová regulace na úrovni EU.

Výsledek hlasování:

pro: 98

proti: 130

zdrželi se hlasování: 20

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 4**SOC/746****Demokracie na pracovišti****Odstavec 4.1.5****Vyškrtnout odstavec:**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<i>Judikatura Soudního dvora Evropské unie nedávno potvrdila, že stávající prvky zapojení zaměstnanců na úrovni podniků – např. složení rady – musí být rovněž zohledněny v souvislosti s přechodem podniků na evropskou právní formu, jako je třeba forma evropské společnosti (SE) ⁽¹⁾. Právní předpisy EU by měly zajistit, aby tato možnost byla v právu členských států EU upravena z funkčního hlediska srovnatelným způsobem. To by vytvořilo spolehlivý a právně zajištěný základ pro činnost všech zúčastněných stran.</i> ⁽¹⁾ Rozsudky Soudního dvora ze dne 18. října 2022, C-677/20 (SAP), a ze dne 18. července 2017, C-566/15 (TUI).	

Odůvodnění

Touto otázkou se studijní skupina řádně nezabývala, neboť se jedná o velmi složitou právní otázku s řadou aspektů specifických pro jednotlivé země. V tomto ohledu EHSV nepřísluší, aby vyvozoval závěry z rozsudků Soudního dvora Evropské unie.

Výsledek hlasování:

pro: 100

proti: 136

zdrželi se hlasování: 15

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 5

SOC/746

Demokracie na pracovišti

Odstavec 4.1.7

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Tyto požadavky jsou rovněž zohledněny v nedávném usnesení Evropského parlamentu o směrnici o evropských radách zaměstnanců, v němž Parlament vyzývá Komisi k revizi směrnice o evropské radě zaměstnanců s cílem vyjasnit její cíle, definice a postupy a posílit právo zástupců zaměstnanců na informování a projednávání s nimi, zejména během restrukturalizačních procesů ⁽¹⁾. EHSV považuje výzvy Parlamentu ke zlepšení směrnice o evropské radě zaměstnanců za užitečné. Vyzývá Komisi, aby včas podnikla právní opatření, přičemž by se měla soustředit na opatření na podporu účinného prosazování evropských práv v podnikové praxi. ⁽¹⁾ Usnesení Evropského parlamentu P9_TA(2023)0028.	Tyto požadavky jsou rovněž zohledněny v nedávném usnesení Evropského parlamentu o směrnici o evropských radách zaměstnanců, v němž Parlament vyzývá Komisi k revizi směrnice o evropské radě zaměstnanců s cílem vyjasnit její cíle, definice a postupy a posílit právo zástupců zaměstnanců na informování a projednávání s nimi, zejména během restrukturalizačních procesů ⁽¹⁾. EHSV bere na vědomí výzvy Parlamentu ke zlepšení směrnice o evropské radě zaměstnanců. Vyzývá Komisi, aby včas podnikla opatření, přičemž by se měla soustředit na opatření na podporu účinného prosazování evropských práv v podnikové praxi. EHSV poukazuje také to, že Komise dne 11. dubna zahájila první fázi konzultace s evropskými sociálními partnery v souvislosti s případnou revizí směrnice o evropských radách zaměstnanců. Účelem této konzultace je zjistit, zda si evropští sociální partneři myslí, že by EU měla učinit kroky k vylepšení této směrnice, a na co by se při tom podle nich měla obecně zaměřit. Tato konzultace bude probíhat po dobu šesti týdnů ⁽²⁾. ⁽¹⁾ Usnesení Evropského parlamentu P9_TA(2023)0028. ⁽²⁾ První fáze konzultace se sociálními partnery (europa.eu).

Odůvodnění

Panují značně odlišné názory ohledně podpory usnesení Evropského parlamentu a jeho přínosnosti. Z tohoto důvodu a také v zájmu kompromisního řešení by mohlo být usnesení EP vzato na vědomí. Je rovněž třeba poukázat na to, že Komise dne 11. dubna zahájila první fázi konzultace s evropskými sociálními partnery v souvislosti s případnou revizí směrnice o evropských radách zaměstnanců. Účelem této konzultace je zjistit, zda si evropští sociální partneři myslí, že by EU měla učinit kroky k vylepšení této směrnice, a na co by se při tom podle nich měla obecně zaměřit. Tato konzultace bude probíhat po dobu šesti týdnů.

Výsledek hlasování:

pro: 86

proti: 139

zdrželi se hlasování: 18

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 6

SOC/746

Demokracie na pracovišti

Odstavec 4.4.4

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV již uvedl, že důležitou úlohu musí hrát závazný právní rámec pro náležitou péči a odpovědné chování podniků, jenž bude zohledňovat zastoupení pracovníků ⁽¹⁾. Vyzývá Komisi, aby v rámci probíhajícího rozhodovacího procesu zapracovala do navrhovaného znění právního předpisu ustanovení, která zajistí, že pracovníci i zúčastněné strany občanské společnosti budou v souladu se svými zájmy závazným a účinným způsobem zapojeni do procesu náležité péče. ⁽¹⁾ Úř. věst. C 443, 22.11.2022, s. 81, odstavec 1.7; Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 3.10.	EHSV již uvedl, že důležitou úlohu bude hrát závazný právní rámec pro náležitou péči a odpovědné chování podniků, jenž bude zohledňovat zastoupení pracovníků ⁽¹⁾. ⁽¹⁾ Úř. věst. C 443, 22.11.2022, s. 81, odstavec 1.7; Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23, odstavec 3.10.

Odůvodnění

Tento pozměňovací návrh přesněji odůvodňuje cíl stanovisek EHSV, pokud jde o náležitou péči podniků v oblasti udržitelnosti.

Vzhledem k tomu, že se chystá projednávání návrhu Komise o náležité péči podniků v rámci legislativního procesu, nejsou reakce EHSV přínosné. Pokud jde o podstatu věty, požadavek, aby bylo do znění právního textu zapracováno ustanovení o povinném zapojení, nelze podpořit, protože by to ohrožovalo kompetence vedení a vlastníků společnosti.

Výsledek hlasování:

pro: 89

proti: 148

zdrželi se hlasování: 11

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 1

SOC/746

Demokracie na pracovišti

Odstavec 1.6

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Evropské rady zaměstnanců po desetiletí pozitivně přispívají k dlouhodobým hospodářským, sociálním a environmentálním cílům podniků. Pro zvýšení jejich potenciálu a účinnosti je třeba podstatně rozšířit jejich práva na účast a výrazně posílit jejich zdroje: například by mělo být účinně postihováno obcházení nebo porušování práv evropských rad zaměstnanců na účast, přičemž by měl být zajištěn snadnější přístup ke spravedlnosti. V této souvislosti EHSV vítá nedávné usnesení Evropského parlamentu o revizi směrnice o evropských radách zaměstnanců a vyzývá Komisi, aby přijala včasná právní opatření.	Evropské rady zaměstnanců po desetiletí pozitivně přispívají k dlouhodobým hospodářským, sociálním a environmentálním cílům podniků. EHSV se domnívá, že pro zvýšení jejich potenciálu a účinnosti je třeba dále podporovat řádné prosazování a pokyny založené na praktických nástrojích, jako je referenční srovnávání s osvědčenými postupy. V této souvislosti EHSV bere na vědomí nedávné usnesení Evropského parlamentu o revizi směrnice o evropských radách zaměstnanců a vyzývá Komisi, aby včas přijala patřičná opatření s cílem podpořit řádné prosazování této směrnice. EHSV poukazuje také to, že Komise dne 11. dubna zahájila první fázi konzultace s evropskými sociálními partnery v souvislosti s případnou revizí směrnice o evropských radách zaměstnanců. Účelem této konzultace je zjistit, zda si evropští sociální partneři myslí, že by EU měla učinit kroky k vylepšení této směrnice, a na co by se při tom podle nich měla obecně zaměřit. Tato konzultace bude probíhat po dobu šesti týdnů ⁽¹⁾ .
	⁽¹⁾ První fáze konzultace se sociálními partnery (europa.eu).

Odůvodnění

Směrnice o evropské radě zaměstnanců v přepracovaném znění z roku 2009 je pro tento účel vhodná, a není tak třeba provádět zdoluhavý a těžkopádný právní přezkum. Namísto toho by mohlo být – v duchu dobré spolupráce – posíleno prosazování této směrnice prostřednictvím společného úsilí sociálních partnerů, např. vypracováním kodexu správné praxe. Je rovněž třeba poukázat na to, že Komise dne 11. dubna zahájila první fázi konzultace s evropskými sociálními partnery v souvislosti s případnou revizí směrnice o evropských radách zaměstnanců. Účelem této konzultace je zjistit, zda si evropští sociální partneři myslí, že by EU měla učinit kroky k vylepšení této směrnice, a na co by se při tom podle nich měla obecně zaměřit. Tato konzultace bude probíhat po dobu šesti týdnů.

Výsledek hlasování o pozměňovacím návrhu: hlasování bylo spojeno s hlasováním o pozměňovacím návrhu 5

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 2

SOC/746

Demokracie na pracovišti

Odstavec 1.11

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV však vyjadřuje politování nad tím, že jako klíčový prvek udržitelné správy a řízení společností nebyla uznána účast zaměstnanců na úrovni správní rady společnosti. EHSV tudíž podporuje, aby bylo vyvinuto odpovídající úsilí o vytvoření harmonizovaného rámce pro účast zaměstnanců na činnosti řídicích a dozorcích orgánů, který zohlední rozdíly mezi členskými státy, a o zajištění toho, aby důsledkem evropského práva obchodních společností v členských státech nebylo obcházení nebo oslabení spolu-rozhodování na úrovni podniku.	EHSV však vyjadřuje politování nad tím, že jako klíčový prvek udržitelné správy a řízení společností nebyla uznána účast zaměstnanců na úrovni správní rady společnosti. EHSV tudíž podporuje, aby bylo vyvinuto odpovídající úsilí o podporu účasti zaměstnanců na činnosti řídicích a dozorcích orgánů, při zohlednění rozdílů mezi členskými státy.

Odůvodnění

Ačkoli na úrovni EU existuje komplexní právní rámec pro informování zaměstnanců a projednávání s nimi, systémy účasti se opírají o vnitrostátní právní rámce a hluboce zakořeněné tradice. Regulace na úrovni EU by narušila a potlačovala vnitrostátní vývoj a zasahovala by do vnitrostátních systémů práva obchodních společností. Jedná se o oblast, kde lze nejlepšího pokroku i v kontextu správy a řízení společností dosáhnout jinak než regulací, např. změnou osvědčených postupů a dalšími způsoby šíření informací.

Vzhledem k tomu, že jakákoli forma spolurozhodování na úrovni podniku se opírá o vnitrostátní právní předpisy nebo postupy, nemělo by mít evropské právo obchodních společností samo o sobě na systémy účasti žádný dopad. Každopádně není k řešení případných problémů nutná žádná nová regulace na úrovni EU.

Výsledek hlasování o pozměňovacím návrhu: hlasování bylo spojeno s hlasováním o pozměňovacím návrhu 3

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Postup při sociální nerovnováze**(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)**

(2023/C 228/07)

Zpravodajka: **Justyna Kalina OCHEŁDZAN**Žádost španělského předsednictví dopis ze dne 27. 7. 2022
Rady

Právní základ Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie

Průzkumné stanovisko

Odpovědná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství

Přijato v sekci 3. 4. 2023

Přijato na plenárním zasedání 27. 4. 2023

Plenární zasedání č. 578

Výsledek hlasování

(pro/proti/zdrželi se hlasování) 234/7/5

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se domnívá, že EU a její členské státy by se měly rozvíjet hospodářsky, sociálně a environmentálně udržitelným způsobem tak, aby v těchto třech aspektech probíhala vzestupná konvergence a zároveň byla ve vysoké míře respektována lidská práva. Úsilí o dosažení tohoto souběžného rozvoje však provází řada výzev.

1.2 EHSV poukazuje na to, že vzhledem k aktuální situaci, kdy čelíme řadě různých krizí, a k možnému vzniku dalších krizí v budoucnu je třeba přehodnotit unijní soubor nástrojů správy sociálních záležitostí, aby bylo možné docílit vzestupné sociální konvergence a snížit nerovnosti.

1.3 Tyto četné krize a jejich dlouhodobé důsledky ohrožují vzestupnou sociální konvergenci v EU, v níž je fiskální a makroekonomická správa a správa záležitostí týkajících se životního prostředí lépe rozvinutá a lépe koordinovaná, než je tomu v případě správy sociálních záležitostí. EHSV má za to, že postup při sociální nerovnováze představuje možnost, jak zlepšit koordinaci úsilí jednotlivých členských států v zájmu dosažení vzestupné sociální konvergence. Měl by rovněž umožnit lepší využití stávajícího systému správy v EU.

1.4 EHSV doporučuje, aby byl postup při sociální nerovnováze zaveden a dále rozvíjen jako součást integrovaného systému koordinace politiky EU a politik členských států v rámci evropského semestru. Je důležité, aby tento postup doplňoval již existující monitorovací procesy a nástroje a aby měl jasnou přidanou hodnotu z hlediska podpory vzestupné sociální konvergence.

1.5 Bylo by nejvhodnější zavádět postup při sociální nerovnováze v několika fázích. Takovýto přístup by případně navazoval na již používané postupy a systémy sledování sociálních výsledků v rámci evropského pilíře sociálních práv a jeho akčního plánu a byl by do nich zasazen jako jejich nedílná součást.

1.6 EHSV navrhuje, aby byla sociální nerovnováha definována jako situace, která byla ve srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů označena za kritickou, a jako výrazná odchylka od plánovaného plnění cílů akčního plánu evropského pilíře sociálních práv. Bude zapotřebí podniknout kroky s cílem vylepšit metodiku měření sociálních výsledků tak, aby plně zohledňovala zásady evropského pilíře sociálních práv a víceletý vývoj.

1.7 EHSV doporučuje, aby byl postup při sociální nerovnováze začleněn do všech jednotlivých fází evropského semestru. Komise a Rada by měly sociální nerovnováhu identifikovat a měly by se jí zabývat v rámci společné zprávy o zaměstnanosti, zpráv o jednotlivých zemích a hloubkových přezkumů *ad hoc*. Sociální nerovnováha, o níž bude pojednávat zpráva o určité zemi, by pak měla být předmětem doporučení pro danou zemi v rámci samostatného bodu v preambuli i hlavního textu. V těchto doporučeních by měly být členské státy vyzvány k uskutečnění konkrétních reforem, které mohou dle analýz Komise a závěru členských států a vnitrostátních sociálních partnerů a organizací občanské společnosti nejlépe přispět ke zlepšení situace v oblastech, jež byly označeny za kritické. Dotčený členský stát by měl v reakci na tato doporučení po konzultaci se sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti navrhnout kroky a reformy, jež mají být provedeny s cílem zlepšit zjištěnou kritickou situaci. V rámci plánování těchto kroků a reforem by se rovněž mohlo posoudit, zda jsou v souladu s makroekonomickou a rozpočtovou politikou daného členského státu, aby bylo možné zajistit náležitou rovnováhu mezi hospodářským, sociálním a rozpočtovým hlediskem.

1.8 Evropská komise a členské státy by měly zvážit posílení flexibility stávajících pravidel pro přidělování fondů (například fondů ESI, Nástroje pro oživení a odolnost a dalších), aby bylo možné je rychle přizpůsobit aktuálním společenským výzvám a kritickým situacím zjištěným v rámci uplatňování postupu při sociální nerovnováze.

2. Obecné připomínky

2.1 EHSV tímto stanoviskem reaguje na žádost o vypracování stanoviska k postupu při sociální nerovnováze, kterou mu adresovalo španělské předsednictví. Dostal při tom za úkol odpovědět na tyto otázky: i) Jaká by byla podle EHSV nejvhodnější cesta k vytvoření postupu při sociální nerovnováze jakožto zvláštního mechanismu pro odhalování a monitorování narůstajících sociálních nerovností v Evropské unii? ii) Jak by se tento postup dal nejlépe zakomponovat do stávajícího institucionálního systému a mechanismu evropského semestru tak, aby jeho případné zavedení přineslo co nejmenší administrativní zátěž? iii) Jak by bylo možné propojit evropský pilíř sociálních práv se systémem monitorování, který by byl v souvislosti s postupem při sociální nerovnováze zaveden? iv) Jakým způsobem lze využít stávající proces správy ekonomických záležitostí k posílení soudržnosti a souladu mezi makroekonomickými a sociálními aspekty evropského semestru?

2.2 V zájmu uskutečnění spravedlivé ekologické a digitální transformace a překonání negativních důsledků pandemie COVID-19 by Evropská unie a její členské státy měly věnovat zvláštní pozornost příčinám sociálních nerovností a měly by usilovat o zajištění rovnováhy mezi hospodářským a sociálním rozvojem podporujícím sociální začlenění v souladu se zásadami evropského pilíře sociálních práv ⁽¹⁾.

2.3 Na sociálním summitu v Portu, který se konal v květnu 2021, vznesly Belgie a Španělsko návrh, aby byl revidovaný srovnávací přehled sociálních ukazatelů doplněn o mechanismus varování, na jehož základě by bylo možné aktivovat následná opatření a zahájit jednání na úrovni Komise a na úrovni ministrů, po vzoru přístupu uplatňovaného v případě makroekonomické nerovnováhy, o němž se hovoří ve zprávě mechanismu varování ⁽²⁾.

2.4 V jednáních o posílení sociálního rozměru evropského semestru zavedením postupu při sociální nerovnováze se pak pokračovalo na zasedáních Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele v říjnu a prosinci 2021 a Francie tuto otázku zařadila do programu témat a prací, jimž se věnovala během svého předsednictví v první polovině roku 2022. Výsledky těchto jednání byly prodiskutovány na zasedání Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele v červnu 2022.

2.5 V souvislosti s realizací evropského pilíře sociálních práv se EU a členské státy dohodly na souvisejícím akčním plánu, který zahrnuje tři hlavní cíle a několik cílů doplňujících. Každý členský stát si v tomto ohledu stanovil také své vlastní cíle. Provádění evropského pilíře sociálních práv v členských státech se mimoto sleduje pomocí metodiky srovnávacího přehledu *sociálních ukazatelů* ⁽³⁾ sestávajícího z hlavních a sekundárních ukazatelů. Na základě tohoto monitorování se v jednotlivých kategoriích vymezených těmito ukazateli určuje, jak na tom členské státy jsou v porovnání s průměrem. To pak umožňuje identifikovat konkrétní oblasti evropského pilíře sociálních práv, v nichž musí jednotlivé země přijmout opatření (tj. oblasti, v nichž nastala ze sociálního hlediska kritická situace).

⁽¹⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 13.

⁽²⁾ *Belgian-Spanish Non Paper ahead of the Porto Social Summit* (Neoficiální dokument vypracovaný Belgií a Španělskem v rámci příprav na sociální summit v Portu).

⁽³⁾ Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/overview>.

2.6 Evropský semestr ⁽⁴⁾ je proces koordinace politiky EU a politik členských států, co se týče nástrojů sloužících k plnění hospodářských, sociálních a environmentálních cílů. V rámci semestru se zohledňuje také evropský pilíř sociálních práv, akční plán tohoto pilíře a monitorování sociálních výsledků.

3. Směrem k vzestupné sociální konvergenci

3.1 EHSV se domnívá, že vzhledem k aktuální situaci, kdy čelíme řadě různých krizí, a k možnému vzniku dalších krizí a hospodářské a sociální nerovnováhy v budoucnu je třeba přehodnotit unijní soubor nástrojů správy sociálních záležitostí, aby bylo možné docílit vzestupné sociální konvergence a snížit nerovnosti ⁽⁵⁾. V roce 2022 vyjádřila většina Evropanů (37 %) nesouhlas nebo jednoznačný nesouhlas s výrokem, že se lidem v jejich zemi dostává toho, co si zaslouží (35 % Evropanů s tímto výrokem souhlasilo) ⁽⁶⁾.

3.2 EHSV je toho názoru, že současné uskutečňování hospodářských, sociálních a environmentálních cílů v rámci celkové vzestupné konvergence představuje nesmírně náročný úkol. V uplynulých letech byly rozvinuty postupy fiskální a makroekonomické správy a postupy správy záležitostí týkajících se životního prostředí v souvislosti se snižováním emisí skleníkových plynů a byla rozvinuta také vzájemná koordinace těchto postupů. Sociální rozměr správy v EU je však za těmito oblastmi z hlediska rozvoje a koordinace pozadu.

3.3 V době, kdy se potýkáme s energetickou, migrační, válečnou, klimatickou a postpandemickou krizí, potřebuje Evropa silné vedení v hospodářské i sociální oblasti, a to jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států. EHSV tudíž doporučuje, aby byl postup při sociální nerovnováze zaveden jako mechanismus sloužící k monitorování a koordinaci, který by pomohl účinněji realizovat sociální a hospodářské cíle a zároveň by přispěl k sociální konvergenci v celé EU.

3.4 Evropská komise a členské státy by měly zvážit posílení flexibility stávajících pravidel pro přidělování fondů (například fondů ESI, Nástroje pro oživení a odolnost a dalších), aby bylo možné je rychle přizpůsobit aktuálním společenským výzvám a kritickým situacím zjištěným mj. v rámci uplatňování postupu při sociální nerovnováze. V souvislosti s pandemií COVID-19, válkou na Ukrajině, krizí způsobenou nárůstem životních nákladů a klimatickou a migrační krizí je nezbytné, aby členské státy a ve vhodných případech také EU podnikaly účinnější kroky, které by jim umožnily překonávat dlouhodobé důsledky krizí a bojovat proti novým formám vyloučení. Rostoucí životní náklady působí v současnosti Evropanům nejvážnější obavy – v jednom z průzkumů se tak vyjádřilo 93 % Evropanů. 82 % z nich uvedlo, že je nejvíce znepokojuje chudoba a sociální vyloučení ⁽⁷⁾. Z jiného průzkumu Eurobarometr pak vyplývá, že podle 78 % Evropanů je třeba navýšit celkové veřejné výdaje na stěžejní opatření sociální politiky ⁽⁸⁾.

4. Odpovědi na otázky španělského předsednictví

4.1 EHSV navrhuje, aby byla sociální nerovnováha definována jako situace, která byla ve srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů označena za kritickou, a jako výrazná odchylka od plánovaného plnění cílů akčního plánu evropského pilíře sociálních práv. Bude zapotřebí podniknout kroky s cílem vylepšit metodiku měření sociálních výsledků tak, aby plně zohledňovala zásady evropského pilíře sociálních práv a víceletý vývoj. K měření pokroku při uskutečňování cílů akčního plánu evropského pilíře sociálních práv by měly být používány pouze spolehlivé a srovnatelné ukazatele.

4.2 EHSV doporučuje, aby byl postup při sociální nerovnováze zaveden a dále rozvíjen jako součást integrovaného systému koordinace politiky EU a politik členských států v rámci evropského semestru. Je důležité, aby tento postup doplňoval již existující monitorovací procesy a nástroje a aby měl jasnou přidanou hodnotu z hlediska podpory vzestupné sociální konvergence. Zároveň je nutné zamezit vzniku zbytečné administrativní zátěže, aby členské státy tento postup akceptovaly a aktivně se do něj zapojily.

4.3 Postup při sociální nerovnováze má zlepšit koordinaci mezi EU a členskými státy s cílem dosáhnout vzestupné sociální konvergence v souladu se zásadami evropského pilíře sociálních práv. EHSV soudí, že je již částečně uplatňován v rámci akčního plánu evropského pilíře sociálních práv a jeho cílů, které mají být splněny do roku 2030, a v rámci monitorování sociálních výsledků. Obává se však, že realizaci těchto cílů bude komplikovat nedostatečné provádění

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV *Evropský semestr a politika soudržnosti – vypracování nové evropské strategie na období po roce 2020* (Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 39).

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 14, 15.1.2020, s. 1.

⁽⁶⁾ Eurobarometr *Spravedlnost, nerovnost a mezigenerační mobilita*, 2023.

⁽⁷⁾ Průzkum EP z podzimu 2022.

⁽⁸⁾ Eurobarometr *Spravedlnost, nerovnost a mezigenerační mobilita*, 2023.

sociálních investic a reforem v těch členských státech, v nichž byla dle srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů zjištěna kritická sociální situace. Takováto situace ohrožuje uskutečnění cílů akčního plánu evropského pilíře sociálních práv a dosažení vzestupné sociální konvergence, a proto by jim měla být v rámci postupu při sociální nerovnováze věnována zvláštní pozornost.

4.4 EHSV se domnívá, že postupu při sociální nerovnováze by měl být přiřazen stejný význam jako Paktu o stabilitě a růstu a postupu při makroekonomické nerovnováze. Postup při sociální nerovnováze by mohl ještě vylepšit to, čeho se již dosáhlo v rámci správy sociálních záležitostí, a to díky efektivnějšímu využívání stávajících procesů a metod měření sociální konvergence a popřípadě navržení nových procesů a metod. Postup při makroekonomické rovnováze a postup při sociální nerovnováze by měly probíhat ve vzájemné koordinaci a neměly by se překrývat.

4.5 EHSV by chtěl upozornit na to, že EU a členské státy mají různé pravomoci, co se týče koncipování sociální politiky v oblastech práce, vzdělávání, ochrany zdraví a sociální ochrany, na něž je zaměřen evropský pilíř sociálních práv. Hlavní pravomoc a odpovědnost v tomto ohledu nesou členské státy, to znamená vlády a místní a regionální orgány, a také různé zainteresované strany, jako jsou odborové svazy, organizace zaměstnavatelů a organizace občanské společnosti. Na základě tohoto sdílení pravomocí mezi EU a členskými státy podniká EU v těchto oblastech řadu kroků koordinačního, regulačního a finančního rázu, a to v rámci politiky soudržnosti a jejích sociálních priorit.

4.6 EHSV se domnívá, že zavedení postupu při sociální nerovnováze je za současné právní situace v EU možné. Vyplyvá z ní totiž, že EU plní v sociální oblasti důležité úkoly, což může činit prostřednictvím prohlášení (evropský pilíř sociálních práv a jeho akční plán) a doporučení, finančních nástrojů (například sociální podmíněnost a sociální priority politiky soudržnosti) a nástrojů koordinačních (evropský semestr a monitorování sociálních výsledků na základě evropského pilíře sociálních práv). Tento přístup zohledňuje pravomoci příslušející různým úrovním a také úlohu různých zainteresovaných stran, tj. organizací zaměstnavatelů, odborových svazů a organizací občanské společnosti. Postup při sociální nerovnováze může pomoci politickým činitelům v jejich snaze docílit vzestupné sociální konvergence a snížit nerovnosti. Měly by v něm být zohledněny relevantní sociální aspekty, které členské státy a zainteresované strany společně určí.

4.7 Bude-li postup při sociální nerovnováze náležitě provázán se stávajícími mechanismy, například s evropským semestrem, a zejména se srovnávacím přehledem sociálních ukazatelů, pak bude schopen podpořit to, co se až doposud podařilo zavést do praxe, tj. akční plán evropského pilíře sociálních práv a monitorování sociálních výsledků na základě tohoto pilíře.

4.8 S ohledem na výše uvedené podmínky se EHSV domnívá, že v rámci zavádění postupu při sociální nerovnováze bude nejprve zapotřebí změnit pravidla, jimiž se Evropská komise řídí při vypracovávání společné zprávy o zaměstnanosti, zpráv o jednotlivých zemích a doporučení pro jednotlivé země v rámci evropského semestru.

4.9 Do společné zprávy o zaměstnanosti a zpráv o jednotlivých zemích by měla být zahrnuta samostatná část, která se bude zabývat sociální nerovnováhou ohrožující dosažení vzestupné sociální konvergence a zaměří se na oblasti, jež byly při monitorování v rámci srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů označeny za kritické. Bude se to tedy týkat pouze těch členských států, u nichž byly nějaké kritické oblasti zjištěny.

4.10 EHSV doporučuje, aby byl postup při sociální nerovnováze začleněn do všech jednotlivých fází evropského semestru. Komise a Rada by měly sociální nerovnováhu identifikovat a měly by se jí zabývat v rámci společné zprávy o zaměstnanosti, zpráv o jednotlivých zemích a hloubkových přezkumů *ad hoc*.

4.11 Sociální nerovnováha, o níž bude pojednávat zpráva o určité zemi, by pak měla být předmětem doporučení pro danou zemi v rámci samostatného bodu v preambuli i hlavního textu. V těchto doporučeních by měly být členské státy vyzvány k uskutečnění konkrétních reforem, které mohou dle analýz Komise a závěru členských států a vnitrostátních sociálních partnerů a organizací občanské společnosti nejlépe přispět ke zlepšení situace v oblastech, jež byly označeny za kritické. Dotčený členský stát by měl v reakci na tato doporučení po konzultaci se sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti navrhnout kroky a reformy, jež mají být provedeny s cílem zlepšit zjištěnou kritickou situaci. V rámci plánování těchto kroků a reforem by se rovněž mohlo posoudit, zda jsou v souladu s makroekonomickou a rozpočtovou politikou daného členského státu, aby bylo možné zajistit náležitou rovnováhu mezi hospodářským, sociálním a rozpočtovým hlediskem.

4.12 EU by měla v zájmu transparentnosti a skutečného účinku na situaci v členských státech vytvořit nové a lépe financované nástroje, které budou jejich obyvatelům přímo zprostředkovávat informace o postupu při sociální nerovnováze a doporučeních vydaných v rámci evropského semestru.

4.13 Členské státy, vůči nimž je uplatňován postup při nadměrném schodku, by měly být povinny přijmout v oblastech označených za kritické plán reforem a investic, aby nedocházelo k sestupné konvergenci. V takovém případě by měl mít daný členský stát právo vyjednat si po dohodě s Komisí nové plány výdajů v rámci jiných fondů, popřípadě i v rámci Nástroje pro oživení a odolnost.

4.14 Výše navržený první krok v rámci zavádění postupu při sociální nerovnováze by přinesl tu nejmenší možnou zátěž, co se týče dodatečných analytických a administrativních úkonů na úrovni EU i na úrovni členských států. Nevyžadoval by vypracovávání dalších zpráv pro všechny členské státy ani zavedení dalších postupů monitorování a podávání zpráv vedle těch, které již existují.

4.15 u Stávající systém monitorování sociálních výsledků, který byl vyvinut pro evropský pilíř sociálních práv, již byl zaveden v praxi. Je založen na komplexní metodice posuzování celé řady ukazatelů, které odpovídají hlavním oblastem, na něž je evropský pilíř sociálních práv zaměřen. Sleduje se i pokrok při uskutečňování cílů akčního plánu evropského pilíře sociálních práv. Postup při sociální nerovnováze by měl být zakomponován do stávajícího procesu evropského semestru a měly by při něm být používány stávající ukazatele (srovnávací přehled sociálních ukazatelů).

4.16 V další fázi zavádění postupu při sociální nerovnováze pak bude třeba stanovit rozsah prováděného měření a spektrum ukazatelů na základě přijaté definice sociální nerovnováhy v kontextu vzestupné sociální konvergence.

4.17 V budoucích analýzách a konzultacích v souvislosti s postupem při sociální nerovnováze bude třeba zodpovědět otázku, do jaké míry se ukazatele používané při monitorování v rámci srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů shodují s jednotlivými zásadami evropského pilíře sociálních práv a také nakolik a jakým způsobem se oblasti označené za kritické negativně promítají do procesu vzestupné sociální konvergence.

4.18 Celková situace v členských státech, včetně situace hospodářské, výrazně ovlivňuje rozsah a dynamiku sociálních problémů, s nimiž se potýkají jejich obyvatelé, a tudíž i vzestupnou sociální konvergenci. Jestliže se tedy dobré sociální výsledky odvíjejí od dobrých výsledků v hospodářství, pak mají koordinační mechanismy zajišťující plnění cílů v hospodářské oblasti (Pakt o stabilitě a růstu a postup při makroekonomické nerovnováze) zásadní význam i pro oblast sociální. Navržený první krok, který by měl být podle EHSV v rámci zavádění postupu při sociální nerovnováze učiněn, zohledňuje výše popsané pojetí, o něž se opírá princip fiskální a makroekonomické správy v EU.

5. Výzvy a priority spojené s rozvojem postupu při sociální nerovnováze

5.1 Další rozvoj postupu při sociální nerovnováze jakožto součásti integrovaného systému koordinace politiky EU a politik členských států v rámci evropského semestru, ale i jiných unijních nástrojů by měl být podroben další analýze a měla by jej dále prodiskutovat Komise, Rada, členské státy, sociální partneři a organizace občanské společnosti, přičemž cílem je zavést jej spolu s reformovanou fiskální a makroekonomickou správou⁽⁹⁾.

5.2 Mělo by se důkladněji prozkoumat, do jaké míry je zavedení a rozvíjení postupu při sociální nerovnováze proveditelné z politického, administrativního a hospodářského hlediska. Je třeba dbát na to, aby se zamezilo duplicitním postupům a byrokratická zátěž tak zůstala na co nejnížší úrovni a aby byli do tohoto procesu skutečně zapojeni sociální partneři a organizace občanské společnosti.

5.3 EHSV zdůrazňuje, že v rámci postupu při sociální nerovnováze by měla hrát významnější úlohu Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele, aby bylo možné zajistit politické potvrzení výsledků tohoto nástroje. Její zapojení by mohlo probíhat formou vypracování závěrů Rady věnovaných postupu při sociální nerovnováze, které by byly přijaty na konci tohoto procesu.

5.4 EHSV zdůrazňuje, že z hlediska zavedení postupu při sociální nerovnováze je mimořádně důležité, aby byly z monitorování sociálních výsledků a míry plnění sociálních cílů EU v jednotlivých členských státech vyvozeny konkrétní praktické závěry.

a) První z nich se týká koordinace fiskální a makroekonomické správy a postupu při sociální nerovnováze. Členským státům, vůči nimž je uplatňován postup při nadměrném schodku a/nebo v nichž hrozí vznik makroekonomické nerovnováhy a u kterých byly zároveň zjištěny kritické oblasti v rámci srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV *Evropský pilíř sociálních práv* (Úř. věst. C 125, 21.4.2017, s. 10).

a odchylky od plánovaného plnění sociálních cílů, je třeba dát jasně najevo, že EU podporuje sociální reformy a investice v sociálních oblastech označených za kritické. Je na jednotlivých členských státech, aby si samy zvolily nejvhodnější řešení a přístupy k nápravě situace v těchto kritických oblastech.

- b) Druhý praktický závěr se týká realizace prvního závěru v rámci evropského semestru ⁽¹⁰⁾. Evropská komise by se měla sociální nerovnováhou zabývat v samostatné části zpráv o jednotlivých zemích, přičemž by měla vycházet z monitorování sociálních výsledků a pokroku při plnění sociálních cílů. Sociální nerovnováze by měla věnovat pozornost i v doporučeních pro jednotlivé země, a to jak v preambuli, tak v hlavním textu.

Je třeba zaručit, že se na tomto procesu budou moci podílet Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a také sociální partneři a organizace občanské společnosti.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV *Evropský semestr a politika soudržnosti – vypracování nové evropské strategie na období po roce 2020* (Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 39).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Rozvoj kompetencí a dovedností v kontextu souběžné ekologické a digitální transformace

(průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví)

(2023/C 228/08)

Zpravodajka: **María del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Spoluzpravodajka: **Justyna Kalina OCHEŁDZAN**

Žádost švédského předsednictví Rady	dopis ze dne 14. 11. 2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
	Průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	3. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	149/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) konstatuje, že v důsledku digitální transformace narůstají na trhu práce nerovnosti. V důsledku automatizace pracovních míst zejména dochází ke snížení počtu pracovních míst se střední kvalifikací a střední mzdou, a to ve prospěch nárůstu pracovních míst s nízkou kvalifikací a nízkou mzdou. Očekává se rovněž, že budou zaměstnáváni pracovníci ve vysoce kvalifikovaných pracovních místech s vysokou mzdou, což způsobí nárůst nároků na dovednosti ⁽¹⁾. EHSV rovněž konstatuje, že nedostatek pracovní síly a dovedností je v řadě odvětví stále větším problémem. EHSV se domnívá, že účinný přístup k odborné přípravě je stěžejní proto, aby podniky a pracovníci mohli čelit této výzvě, a má rovněž zásadní význam v tom smyslu, že předchází nerovnostem na trhu práce plynoucím z digitální transformace.

1.2. EHSV uznává, že je třeba zabránit tomu, aby k transformacím docházelo prostřednictvím propouštění nebo radikálních opatření v oblasti trhu práce, a naléhavě vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby zavedly systémy, které budou podporovat spíše vnější než vnitřní transformace, kdy podniky školí své pracovníky v nezbytných kompetencích, a vyhnou se tak propouštění pracovníků, jež tyto kompetence nemají.

1.3. Vzdělávání je lidským právem po celý život každého jednotlivce. EHSV proto v souladu s evropským pilířem sociálních práv naléhavě žádá členské státy, aby stanovily práva na celoživotní učení a zohlednily přitom vnitrostátní systémy pracovních vztahů a postupy vzdělávání a odborné přípravy, které všem občanům poskytnou příležitosti ke vzdělávání, umožní jim osobní a profesní rozvoj a učiní z něj hlavní zásadu, kterou se budou řídit politiky v oblasti vzdělávání a odborné přípravy.

1.4. EHSV požaduje, aby byl přístup k úplné kvalifikaci s ohledem na výzvy souběžné digitální a ekologické transformace skutečným právem pro všechny, přičemž základem by byla uznaná a certifikovaná odborná příprava v oblasti digitálních a ekologických dovedností a dovedností týkajících se environmentální udržitelnosti. Za tímto účelem musí být odborná příprava týkající se kompetencí spojena s placeným studijním volnem, a to při zohlednění vnitrostátních právních předpisů a dohod.

⁽¹⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/cs/news/more-employment-higher-skills-demand>

1.5. EHSV se domnívá, že iniciativy, které Evropská komise dosud přijala v oblasti digitálních a ekologických kompetencí, jsou nedostatečné a neumožňují plnou účast sociálních partnerů. Vyzývá proto k tomu, aby akční plán digitálního vzdělávání EU na období 2021–2027 zahrnoval účinné strategie pro zlepšení odborné přípravy a přizpůsobení kompetencí zaměstnaných a nezaměstnaných pracovníků ve všech odvětvích, bez ohledu na velikost podniků, a zapojil v tomto ohledu sociální partnery. Na vnitrostátní úrovni by měli příslušní sociální partneři pokračovat v provádění evropské rámcové dohody o digitalizaci⁽²⁾. EHSV si přeje vyzdvihnout úlohu kolektivního vyjednávání jako nástroje pro vytváření a přizpůsobování programů odborné přípravy.

1.6. EHSV požaduje, aby byla odborná příprava v oblasti digitálních a ekologických dovedností a kompetencí příslušnými orgány certifikována, a nikoli pouze uznávána.

1.7. EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby do roku 2030 vytvořila roční ukazatel počtu dospělých a zaměstnaných osob (se zvláštním důrazem na mladé lidi) zapojených do prohlubování zelených dovedností, environmentálního povědomí a ekologické a environmentální odpovědnosti, a to se zohledněním jednoduchých nástrojů uzpůsobených pro malé a střední podniky.

1.8. EHSV vyzývá k podpoře a usnadnění přizpůsobení stávajících vzdělávacích programů tak, aby zahrnovaly kompetence nezbytné v souvislosti se souběžnou digitální a ekologickou transformací.

1.9. EHSV považuje za nezbytné zavést strategický dohled nad schopností předvídat budoucí potřeby v oblasti odborné přípravy pro trh práce a podniky členských států, aby se zabránilo ekologickým a digitálním propastem a posílila se konkurenceschopnost EU.

1.10. EHSV konstatuje, že existují velké rozdíly v základních úrovních digitálních kompetencí, které postihují zejména znevýhodněné skupiny a vysoký počet dospělých, především starší osoby. Vzhledem ke stávající digitální propasti by plánování digitálních dovedností mělo více zohledňovat odbornou přípravu starších osob a dalších znevýhodněných skupin, včetně případného přizpůsobení této přípravy jejich potřebám, aby se zajistilo, že při souběžné digitální a ekologické transformaci nebude nikdo opomenut. Vzhledem k rozdílům mezi ženami a muži, pokud jde o přístup k odborné přípravě za účelem přizpůsobení se digitální a ekologické transformaci, je třeba věnovat zvláštní pozornost zapojení žen do této přípravy.

1.11. EHSV uznává, že spravedlivá transformace vyžaduje, aby měli všichni přístup ke zlepšení svých základních digitálních kompetencí souvisejících s každodenními úkoly a k pochopení kybernetické bezpečnosti, digitální komunikace, zabezpečení údajů, ochrany osobních údajů a soukromí na internetu a nebezpečí dezinformací.

2. Obecné připomínky

2.1. Nacházíme se v době změn a transformací. Ke krizím, jež následují jedna za druhou, se přidávají velké výzvy pro podniky, pracovní sílu a občany, jako jsou rychlé změny na trhu práce způsobené souběžnou digitální a ekologickou transformací. Zároveň vzniká řada nových povolání spojených se souběžnou digitální a ekologickou transformací, současná pracovní místa se vyvíjejí a vznikají nová. Pracovníci musí mít k dispozici nástroje, které jim umožní tyto změny zvládnout a vyrovnat se s nimi, přičemž podniky zůstanou produktivní a konkurenceschopné.

2.2. Tyto výzvy se projevují na všech úrovních a ve všech fázích pracovního života. Existují tak výzvy jak pro mladé lidi, tak pro dospělé a jak pro osoby s nízkou kvalifikací, tak pro osoby se střední a vysokou kvalifikací. Je třeba poznamenat, že některá pracovní místa, která byla v minulosti spojena s nízkou kvalifikací, vyžadují v současnosti digitální odbornou přípravu, neboť se mění způsob přístupu k povolání. To se navíc týká především žen, neboť rozdíly v digitálních dovednostech žen a mužů se stále prohlubují. Přechází se od tradičních forem ústního kontaktu k nabídkám, které lze získat pouze prostřednictvím specializovaných internetových stránek nebo digitálních platforem. To znamená, že odborná příprava v oblasti základních digitálních kompetencí musí být k dispozici všem občanům.

⁽²⁾ https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/2020-06-22_agreement_on_digitalisation_-_with_signatures.pdf

2.3. EHSV konstatuje, že jedním z důsledků krize COVID-19 byl nárůst nerovnosti na trhu práce, zejména v důsledku nárůstu práce na dálku⁽³⁾. Například pracovníci zastávající určitá povolání, která lze tradičně spojovat s prací s nízkou kvalifikací a nízkou mzdou, obvykle nemohou využívat možnosti práce z domova. Naproti tomu lidé v určitých profesích s vyšší kvalifikací, zejména ti, kteří vykonávají kancelářskou práci a obvykle pobírají vyšší mzdy, mají často možnost pracovat na dálku. Práce na dálku proto musí zahrnovat možnost rozvoje digitálních a environmentálních dovedností, aby nedocházelo ke zvyšování nerovností a aby byl lidem, kteří nemohou pracovat na dálku, rovněž umožněn přístup k tomuto druhu odborné přípravy za účelem práce na dálku.

2.4. EHSV poukazuje na rostoucí nerovnováhu na trhu práce spojenou zejména s tzv. „velkou digitální propastí“. Tento jev byl popsán jako snížení počtu pracovních míst se střední kvalifikací a střední mzdou v důsledku automatizace pracovních míst, a to ve prospěch nárůstu pracovních míst s nízkou kvalifikací a nízkou mzdou a vysoce kvalifikovaných pracovních míst s vysokou mzdou. EHSV zdůrazňuje, že rostoucí nerovnosti ohrožují zachování sociálního státu.

2.5. EHSV konstatuje, že Evropa čelí velké demografické výzvě a klesajícímu počtu obyvatel v produktivním věku. To přispívá k výraznému nedostatku pracovních sil a dovedností ve všech odvětvích hospodářství a na různých úrovních dovedností. V důsledku toho jsou zapotřebí osoby se všemi úrovněmi dovedností, aby se tyto nedostatky odstranili. K vyřešení těchto nedostatků je nezbytné zaručit doplňování dovedností a změnu kvalifikace pracovníků a prostřednictvím doprovodných politik stimuluje zapojení neaktivních a nezaměstnaných osob do trhu práce. V tomto ohledu je rovněž nezbytné zvážit přístup k migračním politikám.

2.6. EHSV uznává, že je třeba zabránit tomu, aby k transformacím docházelo prostřednictvím propouštění nebo opatření poškozujících trh práce. Systém by měl odměňovat spíše vnější než vnitřní transformace, tj. takové, kdy podniky školí své pracovníky v nezbytných kompetencích a vyhnou se propouštění pracovníků, kteří tyto kompetence nemají. To je obzvláště obtížné pro malé a střední podniky, které potřebují pro transformaci nezbytnou finanční podporu ze strany členských států.

2.7. EHSV konstatuje, že s rozšířením práce na dálku se trh práce stává pružnějším v celosvětovém měřítku. To znamená, že evropští pracovníci nemohou čelit konkurenci v oblasti nízkých nákladů, neboť nízké životní náklady a slabá měna jiných zemí v porovnání s měnou evropskou snižují konkurenceschopnost našich pracovníků. Jedinou možností, jak být konkurenceschopný, jsou tedy rozsáhlejší a kvalitnější dovednosti a kompetence evropských pracovníků.

2.8. Je důležité, aby pracovníci v různých formách smluvních vztahů měli přístup k odborné přípravě, která jim pomůže udržet si dovednosti a být v těchto nových podmínkách na trhu práce i nadále zaměstnatelní.

2.9. EHSV konstatuje, že období mezi okamžikem, kdy se objeví nová kompetence, a vysokou poptávkou po ní na trhu práce se stále více zkracuje. To vyžaduje velkou schopnost přizpůsobení, proaktivitu a nezbytné snížení byrokracie v přístupu k odborné přípravě a prohlubování dovedností ve veřejných střediscích. Zdůrazňuje rovněž význam příhodné a účinné aktualizace učebních osnov ve vzdělávání a odborné přípravě v reakci na potřebu nových a nově vznikajících dovedností a jako součást nezbytné užší spolupráce mezi vládami, sociálními partnery, poskytovateli vzdělávání a odborné přípravy a občanskou společností.

2.10. EHSV konstatuje, že vzhledem k velkému počtu rutinních a jednoduchých pracovních míst na evropských trzích práce 55 % dospělých pracovníků v EU+ při práci plně nevyužívá své kompetence a 28 % má vyšší kvalifikaci, než jakou potřebuje k výkonu své práce. Je třeba poznamenat, že „plýtvání“ potenciálem lidského kapitálu se promítá do značného mzdového znevýhodnění a snižuje dobré životní podmínky zaměstnaných osob. Ve zprávách střediska Cedefop se zdůrazňuje, že obtíže s náborem pracovníků nebo nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi mohou být mimo jiné odrazem špatné kvality pracovních míst⁽⁴⁾.

⁽³⁾ <https://www.businessinsider.com/service-industry-work-from-home-remote-madrid-london-paris-berlin-2021-2?r=US&IR=T>

⁽⁴⁾ https://www.cedefop.europa.eu/files/3092_en.pdf

2.11. Problematika digitální transformace hospodářství by se neměla zaměřovat pouze na to, jak zvýšit základní digitální kompetence všech pracovníků, ale také na digitalizaci stávajících kompetencí a na možnost získat pokročilejší digitální dovednosti. Je třeba soustředit úsilí na transformaci tradičních kompetencí pro jejich využití v digitálním světě. Koncepce digitalizovaných kompetencí má průřezovou povahu a týká se schopnosti začlenit digitální aspekty do jiných kompetencí. To vyžaduje dostatečné dovednosti a znalosti o digitálním světě, jakož i dostatečnou odbornou přípravu v oblasti konkrétních odborných kompetencí.

2.12. Ekologická transformace není pro trh práce a požadavky týkající se kompetencí o nic menší výzvou. Všechna odvětví změní svůj způsob fungování v důsledku nezbytné dekarbonizace a přizpůsobení obchodních modelů potřebám udržitelnosti spojeným se Zelenou dohodou pro Evropu ⁽³⁾. Tento dokument zdůrazňuje, že průmyslová strategie by měla věnovat pozornost dopadům na pracovní sílu, jakož i odborné přípravě, změně kvalifikace a zlepšování dovedností. Tyto dopady by měly být analyzovány ve spolupráci se sociálními partnery a vždy s cílem předvídat, aby se zabránilo nezamýšleným dopadům na zaměstnanost a hospodářství.

2.13. Digitální a environmentální transformace představují „revoluci“, která je z hlediska dopadů srovnatelná s průmyslovou revolucí na začátku 20. století. Všechny profese a organizace jsou nebo budou ovlivněny digitalizací a nezbytnými opatřeními, která bude třeba přijmout, aby průmyslová, řemeslná, zemědělská či obchodní výroba nebo poskytování služeb byly co nejčistší. Zvláštní pozornost by měla být věnována malým a středním podnikům a mikropodnikům, které by měly dostávat podporu a pomoc z lidského i finančního hlediska.

2.14. EHSV se domnívá, že dosažení spravedlivé ekologické transformace ve všech dotčených odvětvích průmyslu bude vyžadovat odbornou přípravu a vzdělávání v oblasti zelených dovedností. Objevují se tři hlavní výzvy:

- přizpůsobit současné kompetence potřebám odvětví v procesu dekarbonizace a výzvám ohledně nových zdrojů energie,
- zajistit odbornou přípravu v oblasti kompetencí pro všechna udržitelná a ekologická pracovní místa,
- zvyšovat povědomí s cílem snížit uhlíkovou stopu na pracovišti.

2.15. V zájmu dosažení spravedlivé transformace a v souladu s evropským pilířem sociálních práv by měl být všem lidem v rámci pracovního místa i mimo něj zajištěn rovný přístup ke kvalitní odborné přípravě a celoživotnímu učení, pokud jde o digitální a ekologické technologie pro současné i budoucí profese. V souladu s vnitrostátními a odvětvovými postupy členských států by měla být pracovníkům poskytována účinná podpora za účelem zlepšení úrovně jejich kvalifikace v těchto dovednostech (sladění, studijní volno atd.) a podniky by za tímto účelem měly dostávat finanční podporu.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Souběžná digitální a ekologická transformace mění stávající pracovní místa a vytváří nová. Kvalita pracovních míst a spravedlivé pracovní a mzdové podmínky jsou předpokladem spravedlivé transformace, která umožní dlouhodobou digitalizaci a dekarbonizaci doprovázenou udržitelným růstem hospodářství, produktivity a inovací. Hodnota dovedností jako faktoru konkurenceschopnosti podniků má rovněž zásadní význam pro vytvoření rámce pro iniciativy v oblasti rekvalifikace a účinný přístup pracovníků k odborné přípravě. Jediným způsobem, jak těchto cílů dosáhnout, je celoživotní učení zaměřené na nové digitální a digitalizované kompetence i zelené dovednosti v průběhu celého života.

3.2. Zásadní úlohu při zajišťování souběžné a spravedlivé digitální a ekologické transformace plní profesní rozvoj pro všechny věkové skupiny. V tomto smyslu EHSV žádá, aby akční plán digitálního vzdělávání EU na období 2021–2027 a návrhy doporučení Rady o digitálních kompetencích a digitální odborné přípravě zahrnovaly účinné strategie pro zlepšení odborné přípravy a přizpůsobení kompetencí zaměstnaných a nezaměstnaných pracovníků ve všech odvětvích, bez ohledu

⁽³⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 15. ledna 2020 o Zelené dohodě pro Evropu.

na velikost podniků. Odborná příprava v oblasti digitálních kompetencí by měla být přizpůsobena potřebám jednotlivých povolání a odvětví a zároveň by měla vždy respektovat sladění profesního a rodinného života.

3.3. EHSV uznává, že učení se novým kompetencím a přizpůsobení kompetencí novým digitálním a ekologickým výzvám je společnou odpovědností celé společnosti. V tomto ohledu Evropská komise uvádí, že 90 % odborné přípravy na pracovišti financují podniky⁽⁶⁾. Státy, organizace občanské společnosti a podniky by měly prostřednictvím svých odvětvových sdružení a též jednotlivě navrhnout strategie na podporu digitalizace a řešení ekologických výzev, které podpoří prohlubování kompetencí. Měly by být důkladně analyzovány vhodné příklady vnitrostátních mechanismů financování a strategií odborné přípravy v kolektivních smlouvách a měly by být sdíleny jako osvědčené postupy⁽⁷⁾.

3.4. EHSV vítá evropskou rámcovou dohodu o digitalizaci uzavřenou mezi EKOS, Business Europe, SGI Europe a UEAPME⁽⁸⁾, v níž se uvádí, že „pokud zaměstnavatel požádá pracovníka o účast na odborné přípravě související s prací, která přímo souvisí s digitální transformací podniku, je odborná příprava placena zaměstnavatelem nebo v souladu s kolektivní smlouvou či vnitrostátní praxí. Toto odborná příprava může být interní nebo externí a probíhá ve vhodném a dohodnutém čase jak pro zaměstnavatele, tak pro pracovníka, a pokud možno během pracovní doby. Pokud odborná příprava probíhá mimo pracovní dobu, měla by být nabídnuta přiměřená náhrada.“ EHSV požaduje, aby byly tyto zásady zohledněny při přípravě akčního plánu digitálního vzdělávání na období 2021–2027.

3.5. EHSV uznává, že spravedlivá transformace vyžaduje, aby měli všichni přístup ke zlepšení svých základních digitálních kompetencí souvisejících s každodenními úkoly a k pochopení kybernetické bezpečnosti, digitální komunikace, zabezpečení údajů, ochrany osobních údajů a soukromí na internetu a nebezpečí dezinformací. V této souvislosti EHSV požaduje, aby odborná příprava v oblasti digitálních dovedností a kompetencí byla uznána a certifikována příslušnými orgány.

3.6. EHSV souhlasí s doporučením Rady o učení v zájmu udržitelnosti⁽⁹⁾, pokud jde o mikrocertifikáty v digitální oblasti, poukazuje však na to, že je třeba, aby tyto certifikáty doplňovaly úplné diplomy a osvědčení. EHSV dále konstatuje, že jejich kvalita musí být zaručena a certifikována, nejen uznána, aby mohly tímto způsobem hrát důležitou úlohu i při uznávání formálního a neformálního učení.

3.7. EHSV uznává, že má-li být zajištěn spravedlivý přechod, musí být v souladu s vnitrostátními právními předpisy a vnitrostátními dohodami odborná příprava týkající se kompetencí spojena s placeným studijním volnem. To by mělo umožnit účast pracovníků na programech a kurzech profesního rozvoje v souvislosti s novými ekologickými a digitálními pracovními místy a zároveň umožnit sladění profesního a rodinného života jednotlivce.

3.8. Pokud jde o evropský rámec kompetencí Evropské komise v oblasti udržitelnosti⁽¹⁰⁾, který „přispěje k rozvoji a hodnocení znalostí, dovedností a postojů ohledně změny klimatu a udržitelného rozvoje“, EHSV vyzývá Komisi, aby vytvořila konkrétní řešení, jež by uchazečům o zaměstnání a pracovníkům umožnila účinný přístup ke kvalitní a inkluzivní odborné přípravě, která jim pomůže získat kompetence nezbytné pro souběžnou ekologickou a digitální transformaci. V tomto ohledu vyzývá k posílení účinnosti a kvality odborné přípravy s cílem zajistit kvalitní, inkluzivní a spravedlivou odbornou přípravu pro všechny.

3.9. EHSV vyzývá Komisi, aby do roku 2030 vytvořila roční ukazatel počtu dospělých a zaměstnaných osob (se zvláštním důrazem na mladé lidi) zapojených do prohlubování zelených dovedností, environmentálního povědomí a ekologických a environmentálních kompetencí a odpovědnosti, a to se zohledněním jednoduchých nástrojů uzpůsobených pro malé a střední podniky.

⁽⁶⁾ Adult Learning Statistical Report, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8337&furtherPubs=yes>

⁽⁷⁾ Např. financování *Scuola Edile* v odvětví stavebnictví v Itálii prostřednictvím kolektivní smlouvy pro toto odvětví nebo *Fondi Interprofessionali*, což jsou specifické fondy určené na financování odborné přípravy pro malé a střední podniky, které schválili sociální partneři v kolektivních smlouvách.

⁽⁸⁾ http://erc-online.eu/wp-content/uploads/2020/07/Final-22-06-20-with-signatures_Agreement-on-Digitalisation-2020.pdf

⁽⁹⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/cs/pdf>

⁽¹⁰⁾ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/greencomp-european-sustainability-competence-framework_en

3.10. Stávající programy odborné přípravy je třeba přizpůsobit novým výzvám. EHSV proto vyzývá k podpoře a usnadnění přizpůsobení stávajících vzdělávacích programů tak, aby zahrnovaly kompetence nezbytné v souvislosti s ekologickou transformací, a k odborné přípravě učitelů v těchto otázkách. Odborné vzdělávání by mělo zahrnovat odbornou přípravu v oblasti environmentální odpovědnosti a zvyšování povědomí o klimatu. Zásadní význam má hodnocení a certifikace kurzů odborné přípravy. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby podnítila členské státy k zavedení nezbytných opatření, která zajistí, aby měli uchazeči o zaměstnání a pracovníci přístup ke kvalitní, hodnocené a certifikované odborné přípravě.

3.11. Je třeba zajistit informovanost a dobrou viditelnost pro všechna odvětví činnosti. Osvědčené postupy by mohly být určeny na základě toho, co již v Evropě a v některých zemích EU existuje, pokud jde o informace nebo střediska pro sledování pracovních míst a kvalifikací za účelem vyhodnocení budoucích potřeb, zvyšování povědomí a zapojení pracovníků a podniků s cílem společně vytvářet perspektivní prostředí pro činnost a přilákání nových talentů.

3.12. EHSV považuje za nezbytné zavést strategický dohled týkající se potřebných kompetencí s cílem předvídat budoucí potřeby v oblasti odborné přípravy, kterou trh práce a podniky členských států požadují, aby se zabránilo ekologickým a digitálním propastem a posílila se konkurenceschopnost EU. Sociální partneři, občanská společnost a veřejné služby zaměstnanosti by měli hrát vedoucí úlohu při analýze a zjišťování požadavků. Měli by být zapojeni do předvídání potřeb v oblasti kompetencí a měli by si být vědomi toho, jak nabízená odborná příprava odpovídá kompetencím požadovaným podniky, trhem práce a aktuálními trendy, a to i na místní úrovni.

4. Digitální a ekologické dovednosti a kompetence

4.1. EHSV navrhuje začlenit udržitelný rozvoj do politik a programů v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, jako je Evropský prostor vzdělávání a akční plán digitálního vzdělávání, mimo jiné v souladu s cílem 4.7 v rámci cílů udržitelného rozvoje. To znamená zahrnout vzdělávání a odbornou přípravu do udržitelného rozvoje v rámci programů Erasmus+, ESF+ a Horizont Evropa a vytvářet mezi těmito programy součinnost.

4.2. EHSV zdůrazňuje, že investice do lidí a rozšíření přístupu k možnostem celoživotního učení jsou stejně důležité jako investice do digitálních, ekologických a udržitelných technologií.

4.3. EHSV vyzývá činitele s rozhodovací pravomocí, aby zlepšili podporu učitelů a pedagogů při zavádění digitálních, ekologických a udržitelných technologií ve vzdělávacím prostředí, investovali do jejich počátečního a průběžného profesního rozvoje a do jejich vlastních digitálních a ekologických dovedností a kompetencí.

4.4. EHSV vyzývá k investicím do dlouhodobého mezipředmětového a nestranného výzkumu různých aspektů digitálních technologií ve vzdělávání, který by propojil vědy v oblasti vzdělávání, pedagogiky, psychologie, sociologie, neurovědy a inženýrství s vědami v oblasti výpočetní techniky s cílem dále prozkoumat, jak se vyvíjí intelekt dětí v digitálním světě.

4.5. EHSV požaduje, aby byl přijat komplexní přístup k digitálním strategiím, které podporují rozvoj základních dovedností jakožto základního prvku sociální soudržnosti.

4.6. EHSV vítá Evropský rok dovedností a upozorňuje na přístup spočívající v rozvoji digitálních a ekologických dovedností z širší perspektivy. Odstranění nedostatků v základních digitálních dovednostech je však zásadní vzhledem k tomu, že tyto dovednosti má pouze 54 % evropských občanů, zatímco cíle evropské digitální dekády stanoví, že do roku 2030 bude mít alespoň základní digitální dovednosti 80 % evropských občanů. EHSV uznává, že je třeba podporovat rozvoj kompetencí, aby byly naplněny potřeby spojené se zaváděním nových technologií, jako je analýza dat velkého objemu, umělá inteligence a kybernetická bezpečnost.

4.7. EHSV se domnívá, že rozvoj digitálního občanství je předpokladem pro zajištění aktivního zapojení všech žáků a studentů do společnosti. V souvislosti se souběžnou transformací by měla být zvláštní pozornost věnována rozdílu mezi ženami a muži, co se týče přístupu žen k odborné přípravě. Není přípustné, aby z důvodu nedostatečného zohlednění genderového hlediska zůstala většina obyvatel opomenuta. Za tímto účelem by měl být lépe podporován evropský rámec digitálních kompetencí (DigComp 2.0), aby bylo zajištěno jeho přijetí ze strany různých poskytovatelů vzdělávání a zúčastněných stran v oblasti vzdělávání a odborné přípravy s cílem stimulovat širší soubor kompetencí potřebných k dosažení digitálního občanství.

4.8. EHSV konstatuje, že nedostatky v přístupu k digitálním zdrojům a rozvoji digitálních dovedností souvisejí se socioekonomickým prostředím. Regionální a sociálně-ekonomické rozdíly by měly být odstraněny prostřednictvím záruk konkrétní podpory pro nejvíce znevýhodněné skupiny a tím, že bude věnována pozornost venkovským oblastem.

4.9. EHSV vyzývá k podpoře ustavení zásad souvisejících s interoperabilitou a otevřenými protokoly v používaných digitálních nástrojích s cílem podpořit demokratičtější vzdělávací prostor online a digitální nástroje představující alternativu k zavedeným a tradičním nástrojům, které umožní společné vytváření učení a obsahu.

4.10. Rozvoj digitálních kompetencí by měl být monitorován prostřednictvím evropského semestru a Nástroje pro oživení a odolnost, aby se zajistilo, že veškeré finanční prostředky použité k odstranění nedostatků v digitální infrastruktuře budou podpořeny vhodnými vzdělávacími politikami pro posílení digitálních kompetencí.

4.11. EHSV si je vědom obtíží, s nimiž se organizace občanské společnosti i malé a střední podniky potýkají při přizpůsobování se digitální transformaci v důsledku nedostatečných zdrojů na digitalizaci nebo nedostatečné odborné přípravy v tomto ohledu. Mělo by být zajištěno více možností financování, opatření v oblasti vzájemného učení a výměna digitálních zdrojů v tomto odvětví, a to vzhledem k tomu, že organizace občanské společnosti slouží jako zprostředkovatelé nebo poskytovatelé vzdělávání a prohlubování dovedností pro všechny. Kromě toho by měl být podporován přístup ke svobodnému softwaru, aby se zajistila bezplatnost, demokratické spoluvytváření online prostor a podpora alternativních digitálních zdrojů, které zpřístupňují online prostor všem.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropský průkaz osob se zdravotním postižením**(průzkumné stanovisko na žádost Evropské komise)**

(2023/C 228/09)

Zpravodaj: Ioannis VARDAKASTANIS

Žádost o vypracování stanoviska	průzkumné stanovisko na žádost Komise, 20. 1. 2023
Právní základ	Článek 11 Smlouvy o fungování Evropské unie
	Průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	3. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	135/2/3

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá stěžejní iniciativu Evropské komise, v jejímž rámci má být zaveden evropský průkaz osob se zdravotním postižením. Cílem této iniciativy je **zaručit držitelům průkazu vzájemné uznávání statusu osoby se zdravotním postižením**, aby tak mohly osoby se zdravotním postižením požívat práva na volný pohyb a pobyt v celé EU. Po zavedení tohoto průkazu již dlouho volají organizace zdravotně postižených, které této otázce přikládají prvořadý význam, poněvadž v důsledku absence uznávání statusu osoby se zdravotním postižením přetrvávají překážky omezující volný pohyb.

1.2. EHSV **zdůrazňuje, že absence vzájemného uznávání statusu osoby se zdravotním postižením těmto osobám ztěžuje přístup k podpůrným opatřením, čímž je jim přímo upírána možnost využití práva cestovat a/nebo přestěhovat se do jiných zemí EU.**

1.3. EHSV je toho názoru, že posílení svobody pohybu, které by vzájemné uznávání zdravotního postižení přineslo, by pomohlo **rozvíjet společnou evropskou identitu** osob se zdravotním postižením. Zároveň by tak bylo možné zaručit těmto osobám **jednotnější postupy**, zvýšit povědomí poskytovatelů služeb o nedostacích v oblasti přístupnosti a v **dlouhodobém horizontu tuto přístupnost zlepšit**. Pro poskytovatele služeb by to navíc mělo výhodu v podobě většího počtu návštěvníků.

1.4. Evropský průkaz osob se zdravotním postižením umožní také **posílit spolupráci mezi různými vnitrostátními orgány a vládními institucemi v zájmu zvýšení povědomí o otázkách zdravotního postižení** a poskytne některým osobám s na pohled nepostřehnutelným zdravotním postižením nástroj, který jim usnadní přístup k požitkům a službám, aniž by musely své zdravotní postižení vysvětlovat. Usnadní rovněž poskytování služeb osobám se zdravotním postižením z členských států, které nemají vnitrostátní průkaz osob se zdravotním postižením, jelikož tak budou mít k dispozici doklad o zdravotním postižení, který budou moci použít i na vnitrostátní úrovni.

1.5. EHSV **zdůrazňuje, že je důležité přijmout spolu se zavedením evropského průkazu osob se zdravotním postižením také další opatření na evropské i vnitrostátní úrovni, která budou zaměřena na zlepšení obecné přístupnosti zastavěného prostředí, dopravy, služeb a zboží** v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/882 ⁽¹⁾, směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2102 ⁽²⁾, nařízeními o přístupnosti dopravy ⁽³⁾ a souvisejícími normami přístupnosti.

⁽¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/882 ze dne 17. dubna 2019 o požadavcích na přístupnost u výrobků a služeb (Úř. věst. L 151, 7.6.2019, s. 70).

⁽²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2102 ze dne 26. října 2016 o přístupnosti webových stránek a mobilních aplikací subjektů veřejného sektoru (Úř. věst. L 327, 2.12.2016, s. 1).

⁽³⁾ Úř. věst. L 204, 26.7.2006, s. 1; Úř. věst. L 46, 17.2.2004, s. 1; Úř. věst. L 334, 17.12.2010, s. 1; Úř. věst. L 123, 17.5.2003, s. 18; Úř. věst. L 315, 3.12.2007, s. 14; Úř. věst. L 356, 12.12.2014, s. 110; Úř. věst. L 55, 28.2.2011, s. 1; Úř. věst. L 42, 13.2.2002, s. 1.

1.6. EHSV vítá skutečnost, že Evropská komise navrhuje legislativní iniciativu týkající se evropského průkazu osob se zdravotním postižením, a žádá ji, aby v této souvislosti **zvolila formu nařízení, neboť se jedná o vhodnější nástroj** k zajištění pružnosti při uplatňování a k zamezení rozdílům v provádění na vnitrostátní úrovni.

1.7. EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby byl do evropského průkazu osob se zdravotním postižením zahrnut **přístup ke všem formám služeb, požitků a slev, které již byly poskytnuty na vnitrostátní úrovni** a které jsou akceptovány všemi službami nabízejícími preferenční nebo uzpůsobené podmínky osobám se zdravotním postižením, ať už jsou poskytovány veřejnými nebo soukromými subjekty.

1.8. EHSV doporučuje, aby evropský průkaz osob se zdravotním postižením umožňoval **dočasný přístup k požitkům spojeným s veřejnými sociálními politikami a/nebo vnitrostátními systémy sociálního zabezpečení**, pokud se osoba se zdravotním postižením přestěhovala do členského státu za účelem studia nebo práce, a to alespoň během celého procesu opětovného posouzení a potvrzení zdravotního postižení.

1.9. Uznání zdravotního postižení prostřednictvím evropského průkazu osob se zdravotním postižením s sebou sice neponese sjednocení modelů posuzování zdravotního postižení používaných jednotlivými členskými státy, přiměje je však k tomu, aby **zlepšily stávající systémy založené především na lékařském přístupu tak, aby se více přiblížily modelům, které jsou v souladu s Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením**.

1.10. EHSV se domnívá, že **průkaz musí mít fyzickou podobu, zahrnovat digitální funkce**, být plně přístupný a mít standardizovanou velikost průkazu totožnosti, jakož i obsahovat informace o osobní asistenci a/nebo osobě doprovázející držitele průkazu.

1.11. EHSV navrhuje, aby byla v právních předpisech týkajících se evropského průkazu osob se zdravotním postižením zakotvena nutnost vytvořit **na úrovni EU plně přístupné internetové stránky, které budou k dispozici ve snadno čitelném formátu a ve znakovém jazyce, budou dostupné ve všech jazycích EU a budou poskytovat praktické informace pro každou zemi**. Mimoto v nich musí být uvedeno, že budou uspořádány celounijní a vnitrostátní osvětové kampaně ve všech jazycích EU zaměřené na širokou veřejnost, potenciální uživatele průkazů a poskytovatele služeb.

1.12. EHSV podporuje návrh vypracovat nové právní předpisy týkající se parkovací karty EU spolu s návrhem na zavedení evropského průkazu osob se zdravotním postižením. Vyzývá však Komisi, aby zohlednila skutečnost, že **oba průkazy musí zůstat ve všech případech fyzicky oddělené**.

1.13. EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby orgány EU při vypracovávání, provádění a následném hodnocení evropského průkazu osob se zdravotním postižením **úzce spolupracovaly s osobami se zdravotním postižením a s organizacemi, které tyto osoby zastupují na úrovni EU, jakož i na úrovni celostátní, regionální a místní**.

1.14. EHSV je toho názoru, že evropský průkaz osob se zdravotním postižením je **plně v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů (GDPR) ⁽⁴⁾ a chrání osobní informace uživatele**. Žádá Komisi, aby prostřednictvím navrhovaných právních předpisů týkajících se podoby a používání evropského průkazu osob se zdravotním postižením zaručila vysokou úroveň ochrany těchto údajů a zavedla rovněž opatření, která zajistí bezpečnost a ochranu proti padělání.

2. Obecné připomínky

2.1 EHSV konstatuje, že v souladu s článkem 20 Smlouvy o fungování Evropské unie zahrnuje status evropského občanství **právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států ⁽⁵⁾**. V případě osob se zdravotním postižením je toto právo chráněno Úmluvou Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením, která byla ratifikována Evropskou unií a 27 členskými státy, konkrétně jejím článkem 18, který stanoví svobodu pohybu a svobodu zvolit si místo pobytu i státní příslušnost **na rovnoprávném základě s ostatními ⁽⁶⁾**. Pokud chápeme zdravotní postižení jako řadu omezujících obtíží, které v interakci s různými překážkami mohou bránit plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními ⁽⁶⁾, pak je společnost jako celek povinna, zejména prostřednictvím vnitrostátních a evropských veřejných politik, toto právo chránit a umožnit jeho účinný výkon.

⁽⁴⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (Úř. věst. L 119, 4.5.2016, s. 1).

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 115, 9.5.2008, s. 47, čl. 20 odst. 2 písm. a).

⁽⁶⁾ Organizace spojených národů, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, 2006, Sbírka smluv, 2515, 3.

2.2 V rámci tohoto přístupu je rovné požívání práv a odstranění překážek zajišťováno prostřednictvím poskytování podpory a pomoci, opatření v oblasti přístupnosti, zvláštních služeb, přiměřených úprav, pozitivních opatření a dalších forem požitků určených osobám se zdravotním postižením. V důsledku toho, že **není uznán status osoby se zdravotním postižením, což těmto osobám ztěžuje přístup k podpůrným opatřením, je** tedy 87 milionům osob se zdravotním postižením žijícím v EU **přímo upírána možnost využít právo** cestovat a/nebo přestěhovat se do jiných zemí EU.

2.3 EHSV vítá skutečnost, že Komise navrhuje legislativní iniciativu týkající se evropského průkazu osob se zdravotním postižením, a důrazně doporučuje, aby byla k zavedení tohoto průkazu zvolena forma **nařízení, které by bylo rychle, účinně a jednotně použitelné ve všech členských státech. Nařízení je totiž vhodnějším nástrojem** k zajištění pružnosti při uplatňování a k zamezení rozdílů v provádění na vnitrostátní úrovni. Tyto právní předpisy nemohou mít povahu doporučení, protože průkaz by tak nemohl mít univerzální a jednotnou použitelnost. V případě směrnice by existovalo vysoké riziko neurčitého prodloužení lhůty potřebné k jejímu provedení, v důsledku čehož by mohla nastat situace, kdy by evropské průkazy osob se zdravotním postižením měly v některých členských státech aktivní status, zatímco v jiných zemích EU by neexistovaly odpovídající právní předpisy, které by umožnily využívat jeho výhod. Nařízení by naproti tomu mělo okamžitý účinek ve všech členských státech.

2.4 Evropský průkaz osob se zdravotním postižením, který by přispěl k odstranění překážek bránících osobám se zdravotním postižením volně se pohybovat v EU, by tedy **fungoval jako evropský pas osob se zdravotním postižením** a umožňoval by identifikovat služby a požitky, na které má daná osoba oprávněný nárok, a následně k nim zajistit přístup.

2.5 EHSV se domnívá, že **pilotní projekt zahájený** v letech 2016 až 2019 v osmi členských státech jasně doložil, že **tento průkaz je možné zavést**. Ukázal rovněž, jaké **možnosti přináší uživatelům** a že usnadňuje mobilitu tím, že zajišťuje přístup k výhodným podmínkám u konkrétních služeb, které jsou osobám se zdravotním postižením v hostitelském členském státě již k dispozici.

2.6 Tato účinnost byla podrobně popsána v posouzení pilotního projektu ⁽⁷⁾ vypracovaném v roce 2021. **Používání průkazu například zvýšilo účast osob se zdravotním postižením** v odvětví kultury a volnočasových aktivit, posílilo přeshraniční mobilitu a mnoha uživatelům přineslo lepší zkušenost s cestováním do zahraničí.

2.7 Z posouzení však rovněž vyplynulo, že **podle uživatelů by bylo vhodné přijmout ambicióznější řešení a rozšířit** stávající omezené pokrytí a **zahrnout do něj další odvětví, včetně dopravy**. Za naprosto nezbytné byly označeny také informační kampaně, aby byli potenciální uživatelé lépe informováni o nových možnostech a poskytovatelé služeb se mohli seznámit s tímto průkazem i se slevami a službami, které s ním souvisejí.

2.8 V hodnotící zprávě jsou jasně popsány možnosti, ale také požadavky osob se zdravotním postižením a potenciální nedostatky evropského průkazu osob se zdravotním postižením, pokud by se vztahoval jen na omezený počet odvětví. EHSV proto zdůrazňuje, že je důležité umožnit uživatelům evropského průkazu osob se zdravotním postižením **přístup ke všem formám služeb, požitků a slev, které již byly poskytnuty na vnitrostátní úrovni** a které jsou akceptovány všemi službami nabízejícími preferenční nebo uzpůsobené podmínky osobám se zdravotním postižením, ať už jsou poskytovány veřejnými nebo soukromými subjekty. Domnívá se, že dané právní předpisy by se neměly vztahovat jen na některá odvětví, nýbrž na všechny služby na jednotném trhu EU. V případě zahrnutí pouze určitých odvětví by totiž došlo k zavedení řady výjimek, v důsledku čehož by zůstala zachována většina stávajících překážek a omezila by se účinnost těchto předpisů.

2.9 EHSV je toho názoru, že pokud jde o pokrytí požitků spojených s veřejnými sociálními politikami a/nebo vnitrostátními systémy sociálního zabezpečení, jako je přímá finanční podpora, poskytování osobní asistence, podpora studentům nebo požitky související se zaměstnaností pro podniky při přijímání zaměstnanců se zdravotním postižením, měl by evropský průkaz osob se zdravotním postižením umožňovat **dočasné udělení těchto služeb, pokud se osoba se zdravotním postižením přestěhovala do členského státu za účelem studia nebo práce**, a to alespoň po dobu opětovného posouzení a potvrzení zdravotního postižení. Osoby se zdravotním postižením, které se přestěhují do jiného členského státu za účelem práce nebo studia (například v rámci programu Erasmus+), tak budou moci získat veškerou podporu potřebnou pro práci nebo studium za rovných podmínek.

⁽⁷⁾ Evropská komise. Studie posuzující provádění pilotní akce týkající se evropského průkazu osob se zdravotním postižením a souvisejících přínosů, závěrečná zpráva <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=cs&pubId=8407&furtherPubs=yes>, 2021.

2.10 EHSV zdůrazňuje, že evropský průkaz osob se zdravotním postižením je **plně v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů (GDPR) a chrání osobní údaje uživatele**, neboť používání tohoto dokumentu pro přístup ke službám a požitkům zaručuje, že daná osoba nemusí uvádět osobní údaje a informovat o nich, zejména co se týče posouzení zdravotního postižení a osobních informací o zdravotním stavu.

2.11 V návrhu týkajícím se evropského průkazu osob se zdravotním postižením by mělo být stanoveno, že bude **zřízen prováděcí a monitorovací systém**, aby mohl být tento průkaz snadno a účinně zaveden, a také mechanismus podávání a vyřizování stížností a žádostí uživatelů.

2.12 EHSV konstatuje, že uznání zdravotního postižení prostřednictvím evropského průkazu osob se zdravotním postižením s sebou neponese sjednocení modelů posuzování zdravotního postižení používaných jednotlivými členskými státy. Přiměje je však k tomu, aby **zlepšily stávající systémy založené především na lékařském přístupu tak, aby se více přiblížily modelům, které jsou v souladu s Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením**. Podle nedávné studie Evropského parlamentu na téma Posuzování zdravotního postižení, vzájemné uznávání a evropský průkaz osob se zdravotním postižením panuje výrazná shoda na tom, že je třeba zlepšit přijímání společných zásad a zajistit větší harmonizaci v oblasti posuzování zdravotního postižení, definic zdravotního postižení a vzájemného uznávání. EHSV má rovněž za to, že stávající systémy posuzování se zaměřují spíše na individuální charakteristiky než na aspekty okolního prostředí a do značné míry se opírají o lékařské poznatky a testy pohlížející na jednotlivce mimo kontext, místo aby uplatňovaly ucelenější přístup, který by zohledňoval skutečnou životní situaci daného člověka⁽⁸⁾.

3. Konkrétní připomínky

3.1 EHSV se domnívá, že pokud jde o formát, **musí mít průkaz fyzickou podobu a zahrnovat digitální funkce** – bylo by například užitečné vybavit jej kódem QR nebo elektronickým čipem umožňujícím přístup k údajům o posouzení zdravotního postižení. Tento fyzický průkaz musí být plně přístupný a musí obsahovat popis v Braillově písmu a mít standardizovanou velikost průkazu totožnosti.

3.2 V rámci projektu evropského průkazu osob se zdravotním postižením musí být **na úrovni EU vytvořeny internetové stránky, které budou poskytovat praktické informace pro každou zemi**, například kde průkaz získat a jak průkaz funguje. Tyto internetové stránky na úrovni EU musí odpovídat nejvyšší úrovni souladu (AAA) podle pokynů pro přístupnost internetového obsahu⁽⁹⁾ a měly by být dostupné ve všech jazycích a být k dispozici také ve snadno čitelném formátu a ve znakovém jazyce. Totéž platí i pro vnitrostátní internetové stránky a pro celý proces získání průkazu.

3.3 Evropský průkaz osob se zdravotním postižením by měl rovněž obsahovat **informace o osobní asistenci a/nebo osobách doprovázejících držitele průkazu**, aby mohly být popřípadě zahrnuty do poskytovaných požitků a podpory. Tyto informace mohou být vyjádřeny konkrétním symbolem nebo slovně uvedeny na fyzickém průkazu.

3.4 EHSV se domnívá, že používání **evropského průkazu osob se zdravotním postižením musí být dobrovolné** a v právních předpisech musí být zakotveno, že každá osoba se zdravotním postižením se může rozhodnout, zda o něj požádá, a nikdy by nemělo být povinné vlastnit tento průkaz za účelem prokázání zdravotního postižení.

3.5 EHSV vyzývá Komisi, aby poskytla **nástroj pro financování procesu zavádění evropského průkazu osob se zdravotním postižením ve všech členských státech EU, včetně vytvoření celounijních internetových stránek**. Poté bude nutné zajistit prostředky k nepřetržitému financování tisku a vydávání průkazu, zaměstnanců, komunikace a údržby internetových stránek a souvisejících nástrojů, jako jsou případné mobilní aplikace. Toho by bylo možné dosáhnout prostřednictvím dalšího využívání unijního nástroje financování a/nebo prostřednictvím vnitrostátních zdrojů financování.

3.6 Zcela zásadní význam má komunikace a zvyšování povědomí o evropském průkazu osob se zdravotním postižením, aby se o něm dozvěděli všichni potenciální příjemci a poskytovatelé služeb. **Spolu se zavedením průkazu by měly být uspořádány celounijní a vnitrostátní informační kampaně** zaměřené na širokou veřejnost, potenciální uživatele průkazů a poskytovatele služeb, aby se do tohoto systému zapojili, a bylo tak možné plně využít jeho potenciál. Tyto kampaně by měly být vedeny ve všech jazycích EU a být k dispozici také ve snadno čitelném formátu a ve znakovém jazyce, aby byly všeobecně přístupné. Zvláštní úsilí bude třeba věnovat informování osob se zdravotním postižením, které mohou mít horší přístup k informacím o jeho existenci a přínosech a o tom, jak průkaz získat. Týká se to mj. osob

⁽⁸⁾ Evropský parlament, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card – Progress and opportunities* (Posuzování zdravotního postižení, vzájemné uznávání a evropský průkaz osob se zdravotním postižením – pokrok a příležitosti), Tematická sekce Občanská práva a ústavní záležitosti, Generální ředitelství pro vnitřní politiky, PE 739.397 – listopad 2022.

⁽⁹⁾ Pokyny pro přístupnost internetového obsahu (WCAG) 2.0 <http://www.w3.org/TR/WCAG20/>

s psychosociálním či mentálním postižením nebo osob, které nemají k dispozici dostatečnou podporu (například uprchlíků se zdravotním postižením). Tyto informace by měly být poskytovány i v ukrajinštině, aby byly snáze dostupné ukrajinským uprchlíkům. Na tuto kampaň je třeba navázat pravidelnou komunikací s cílem informovat držitele průkazů a širokou veřejnost o nových prvcích systému průkazů a o přínosech průkazů obecně, aby se zajistilo, že tento projekt EU bude mít výraznou viditelnost.

3.7 EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby orgány EU **úzce spolupracovaly s osobami se zdravotním postižením a s organizacemi, které tyto osoby zastupují na úrovni EU, jakož i na úrovni celostátní, regionální a místní**. Tento projekt by měl být realizován s plným zapojením osob se zdravotním postižením a organizací, které je zastupují. K tomu by mělo dojít jak na úrovni tvorby politik, aby bylo možné navrhnout koncepci průkazu, tak na úrovni operační, aby bylo možné jej zavést a distribuovat a informovat o něm. Komise by měla každoročně pořádat výměny informací mezi členskými státy ohledně potíží, pokroku a osvědčených postupů, do nichž by měla zapojit i osoby se zdravotním postižením a organizace zastupující tyto osoby, přičemž tyto výměny by měly přispívat k postupnému rozšiřování rozsahu pokrytí a používání průkazu.

3.8 Zavedení evropského průkazu osob se zdravotním postižením by mělo zahrnovat také **proces shromažďování údajů** v podobě anonymizovaných informací o příjemcích, které budou rozčleněny podle pohlaví a věku.

4. Parkovací karta EU

4.1 EHSV je toho názoru, že je důležité **aktualizovat právní předpisy harmonizující podobu a fungování parkovací karty EU**. Uživatelé se totiž při používání této karty i nadále potýkají s překážkami a problémy plynoucími z toho, že byly na vnitrostátní, regionální nebo dokonce místní úrovni zavedeny různé formáty. Tato karta má přitom pro mnoho osob se zdravotním postižením zásadní význam, zejména proto, že se jedná o jediné řešení, které jim umožňuje vjezd do městských zón s omezeným přístupem pro vozidla, neboť kvůli nedostatečné přístupnosti často nemají možnost využít namísto toho veřejnou dopravu.

4.2 EHSV se domnívá, že je třeba harmonizovat formát, charakteristiky a postup vydávání parkovací karty EU, a to formou, která bude pro členské státy závazná a bude jasně sdělena uživatelům karet. **Měly by být rovněž posíleny kontroly podvodného používání karty a nezákonného využívání parkovacích míst vyhrazených osobám se zdravotním postižením**. Dále je třeba zavést přísnější opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany proti padělání a vyšší a účinnější pokuty za zneužívání a padělání. Co se týče zamezení nezákonnému využívání vyhrazených parkovacích míst, měla by být uspořádána informační kampaň, která bude zaměřena i na širokou veřejnost.

4.3 **Právní předpisy týkající se parkovací karty EU by měly dále harmonizovat pravidla týkající se podmínek pro získání karty a postupu jejího vydávání**, a to formou, která bude pro členské státy závazná a bude jasně sdělena uživatelům karet. Mohly by rovněž usnadnit výměnu osvědčených postupů mezi vnitrostátními orgány tím, že bude zřízena pracovní skupina Komise pro toto téma, což umožní nalézt na úrovni EU nové nápady.

4.4 Při přípravě nových právních předpisů týkajících se parkovací karty EU spolu s návrhem evropského průkazu osob se zdravotním postižením je nutné zohlednit skutečnost, že **oba průkazy musí zůstat ve všech případech fyzicky oddělené**. Ne všechny osoby se zdravotním postižením, které jsou potenciálními držiteli průkazu pro osoby se zdravotním postižením, řídí vozidlo a z praktických důvodů musí parkovací karta zůstat v zaparkovaném vozidle, zatímco evropský průkaz osob se zdravotním postižením by měl uživatel nosit při sobě.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Iniciativě týkající se virtuálních světů,
jako je metaverzum****(průzkumné stanovisko na žádost Evropské komise)**

(2023/C 228/10)

Zpravodaj: **Martin BÖHME**Spoluzpravodaj: **Hervé JEANNIN**

Žádost o vypracování stanoviska	20. 1. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v sekci	19. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	153/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) je přesvědčen, že metaverzum a rozvoj virtuálních světů budou mít pravděpodobně drastický dopad na způsob, jakým společně žijeme. Metaverzum je vysoce propojený digitální svět (virtuální prostor), který využívá internet, avatary a softwarové agenty a propojuje je, aby tak byl vytvořen nový reálný a virtuální svět, což má důsledky pro podnikatelské prostředí, pracovní podmínky a rozvoj občanské společnosti. Tyto změny s sebou nesou jak příležitosti, tak rizika, která bude společnost muset řešit. Je stále nutné pokročit v akceptování používání těchto nových technologií, a zvýšit tak bezpečnost všech typů pracovníků.

1.2. EHSV má za to, že je důležité zajistit, aby nová generace internetu byla otevřená a propojená. Metaverzum je postaveno na základech tvořených vzájemně propojenými virtuálními světy, které jsou vytvářeny pomocí různých technologií, jako je 3D modelovací software, Web 3.0, rozšířená/virtuální/prodloužená realita, umělá inteligence/strojové učení a distribuovaná výpočetní kapacita. Organizace mohou předjímat, jak tyto technologie dokáží zlepšit jejich obchodní modely, musí se však zabývat zásadními otázkami, například jak hodnotit tržní trendy, získat schopnosti, měřit zapojení a přizpůsobit podniky, aby zůstaly konkurenceschopné. V odstavcích 3.2 a 3.3 jsou podrobněji popsány příležitosti a výzvy a v odstavci 3.10 jsou uvedeny některé konkrétní příklady z odvětví průmyslu. Je třeba průběžně analyzovat, zda aktuálně platné právní předpisy postačují k regulaci virtuálních světů. EHSV opakuje nedávný postoj Evropského parlamentu a zdůrazňuje, že je důležité správně určit zaměstnanecký status osob zapojených do virtuálního světa a zajistit, aby byli považováni buď za zaměstnance, nebo za osoby samostatně výdělečně činné, a to v závislosti na jejich skutečných pracovních podmínkách.

1.3. Vývoj metaverza vyžaduje pečlivé zvážení za strany zákonodárce, aby se zajistilo bezpečné prostředí. Je nezbytná trvalá spolupráce mezi zúčastněnými stranami, aby se zajistilo, že metaverzum bude pro společnost přínosné. Virtuální světy, jako je metaverzum, však představují i rizika, zejména pro děti a zranitelné skupiny. Provozovatelé platforem musí zavést přísné kontrolní mechanismy pro filtrování a odstraňování škodlivého obsahu a záruky pro předcházení obtěžování a zneužívání.

1.4. Metaverzum může mít rovněž dopad na pracovní podmínky a na zdraví a bezpečnost. Je důležité zajistit, aby byla zavedena odpovídající opatření, a tím i dostatečná informovanost o těchto záležitostech, včetně sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání, s cílem zaručit bezpečnost pracovníků a poskytnout přístup k odborné přípravě za účelem zlepšení kompetencí a dovedností. EU musí zaručit, že stávající právní předpisy platné v reálném světě budou dodržovány i ve virtuálním světě a že v případě potřeby budou přijata vhodná opatření k řešení konkrétních potřeb regulace metaverza.

1.5. Dnešní používání metaverza v průmyslu je podle EHSV zaměřeno na optimalizaci operací, shromažďování údajů a zlepšování výkonnosti. Cenným nástrojem k dosažení těchto cílů se pro podniky ukázala být digitální dvojčata. Metaverzum musí poskytnout řešení nevyřešených problémů nebo umožnit, aby byly výrobky vyráběny s nižšími náklady a v kratší době, zlepšit kvalitu, snížit rizika a zvýšit účinnost.

1.6. Metaverzum by potenciálně mohlo mít pozitivní dopad na životní prostředí a změnu klimatu, neboť by umožnilo práci na dálku na nové úrovni, omezilo potřebu fyzického cestování a snížilo emise uhlíku. Metaverzum lze navíc použít k simulaci a testování udržitelných postupů, jako jsou systémy obnovitelné energie a inteligentní města, před jejich zavedením do reálného světa. Je však třeba vzít v úvahu i spotřebu energie a uhlíkovou stopu technologie, která metaverzum pohání. Rozšíření virtuálního světa dále zvýší celosvětovou poptávku po energii. To zvýší nezbytnost vyrábět zelenou energii.

1.7. EHSV se domnívá, že otázky zdanění činností v metaverzu je třeba řešit již dnes. Fiskální otázky v metaverzu představují výzvu, neboť tradiční daňové modely nemusí být vhodné a mohou být zapotřebí nové přístupy k výběru spravedlivých a účinných daní.

2. Obecné připomínky

2.1. Příští generace internetu bude otevřená a propojená a bude podpůrným digitálním faktorem pro obchod a společnost. Technologie spojené s metaverzem – rozšířená realita, virtuální realita, prodloužená realita a digitální dvojčata – jsou schopny urychlit zapojení, socializaci, spolupráci a zkušenosti a nabídnout uživatelům nové imerzivní způsoby přístupu k výrobkům a službám.

2.2. Organizace mají příležitost předjímat, jak příští generace internetulepší jejich výrobky a služby, což zahrnuje zvážení dopadu metaverza na obchod, toho, jak může rozšířená realita zlepšit odbornou přípravu, jak účinně využívat 3D modelování a digitální dvojčata a jak se může virtuální realita uplatnit v zábavě. Vznik nových virtuálních světů, jako je metaverzum, však u organizací vyvolává rovněž několik zásadních otázek, které vyžadují náležitou pozornost. Za prvé musí předvídat vhodné příležitosti a vyhodnotit trh, potřeby zákazníků a trendy, aby si udržely konkurenceschopnost. Za druhé potřebují účinné postupy pro získávání schopností, včetně partnerství a externího zajištění služeb. Za třetí má měření dopadu zapojení a zkušeností zásadní význam pro trvalé zlepšování výkonnosti organizací a spokojenosti zákazníků. V neposlední řadě musí organizace přizpůsobit své obchodní modely novým technologiím, trhům a očekáváním zákazníků, aby zůstaly konkurenceschopné.

2.3. Je nutné zvážet, jak budou vyváženy svět virtuální a svět reálný, aby byla zajištěna odpovědná výstavba metaverza. Je nezbytné zajistit, aby bylo metaverzum bezpečným prostředím pro spotřebitele a aby bylo úzce sladěno s „otevřenou“ vizí příští iterace internetu. Spotřebitelé musí být připraveni ho používat a musí dostat průpravu. V případě dětí a nezletilých by podobné kurzy měly probíhat pokud možno již ve škole. Kromě toho je zásadní zvážet, zda mohou technologie dosáhnout dostatečně rychlého pokroku za účelem vybudování metaverza, jaké si představujeme. Tyto otázky vyžadují neustálý dialog a spolupráci mezi zúčastněnými stranami, včetně průmyslu, tvůrců politik, sociálních partnerů a sítí občanské společnosti, aby bylo zajištěno, že rozvoj metaverza bude přínosem pro společnost jako celek.

2.4. EHSV rovněž poukazuje na možná rizika, zejména pro děti a zranitelné skupiny, jako jsou osoby se zdravotním postižením a menšiny. Vzhledem k tomu, že se metaverzum odehrává ve virtuálním světě, mohou pachatelé snadněji zachovat anonymitu a beztrestně šířit zlovolná a škodlivá sdělení mezi ostatními uživateli, což může vést ke kybernetické šikaně. Metaverzum může obsahovat potenciálně škodlivý nebo nepatřičný obsah, který není vhodný pro děti. Je důležité, aby provozovatelé platformy zavedli přísné kontrolní mechanismy pro filtrování a odstraňování tohoto obsahu. Problematické by rovněž mohlo být to, že intenzivní používání metaverza by mohlo znamenat neaktivní životní styl. Politickým úkolem a odpovědností EU je definovat a sledovat podmínky právní jistoty pro virtuální světy.

2.5. EHSV zdůrazňuje, že virtuální světy mohou mít dopad na pracovní podmínky, zdraví a bezpečnost. Je třeba průběžně analyzovat, zda aktuálně platné právní předpisy postačují k regulaci virtuálních světů. EHSV opakuje nedávný postoj Evropského parlamentu a zdůrazňuje, že je důležité správně určit zaměstnanecký status osob zapojených do virtuálního světa a zajistit, aby byli považováni buď za zaměstnance, nebo za osoby samostatně výdělečně činné, a to v závislosti na jejich skutečných pracovních podmínkách⁽¹⁾. Je důležité zajistit, aby byla zavedena odpovídající opatření k zaručení bezpečnosti pracovníků a aby byly uplatňovány stejné normy jako v reálném světě. Pro zajištění těchto opatření má proto zásadní význam sociální dialog a kolektivní vyjednávání. Je rovněž důležité, aby byli pracovníci řádně vyskoleni a informováni, aby mohli ve virtuálním světě bezpečně a účinně pracovat. Celoživotní učení je více než nezbytné. Prověřování kompetencí v průběhu celé profesní dráhy jednotlivce má zásadní význam pro naplnění potřeb v oblasti odborné přípravy (prohlubování dovedností a změna kvalifikace). I zde je úkolem sociálního dialogu nabídnout kolektivní přístup, který každému jednotlivému pracovníkovi umožní přístup k tomuto prověřování kompetencí a odborné přípravě potřebné ke zlepšení kompetencí a dovedností a k posílení evropské autonomie v oblasti virtuálních světů.

2.6. EHSV se domnívá, že virtuální světy, jako je metaverzum, budou mít dopad na životní prostředí a spotřebu zdrojů. Na jedné straně mohou spotřebovávat značné množství energie, zejména pokud jsou hostovány na vysoce výkonných serverech. Může to vést ke zvýšení poptávky po elektřině, a tím i ke zvýšené uhlíkové stopě. Na druhé straně však virtuální světy mohou nabídnout potenciál, který lze využít jako náhradu skutečných zkušeností a interakcí, což může mít pozitivní dopad na spotřebu zdrojů, zejména pokud lidé méně cestují a používají méně fyzických výrobků. EHSV se domnívá, že jsou zapotřebí regulační požadavky, které zajistí, aby provozovatelé virtuálních světů přijali opatření ke snížení spotřeby energie a zdrojů, mimo jiné pokud jde o využívání energie z obnovitelných zdrojů, jako je solární nebo větrná energie, optimalizaci serverů a hardwaru za účelem snížení spotřeby energie a podporu recyklace a opětovného použití hardwaru a zařízení.

2.7. EHSV se domnívá, že vzorem pro pravidla a řízení virtuálních světů musí být evropské hodnoty a filozofie zaměřená na člověka. Evropa by proto ve vývoji metaverza měla zaujmout dominantní postavení. Úkolem regulačního orgánu EU je co nejvíce usilovat o nalezení správné rovnováhy na mezinárodní úrovni, pokud jde o interoperabilitu norem, která musí být stanovena ve spolupráci se všemi příslušnými zúčastněnými stranami, včetně sociálních partnerů. Zvláštní pozornost by měla být věnována sociálnímu rozměru a zejména mladým lidem, pokud jde o vedlejší účinky metaverza. Musíme rovněž zabránit zeměpisné nerovnováze a nerovnostem způsobeným rozdíly v digitální infrastruktuře v celé Evropě.

2.8. Zdanění podniků v metaverzu je složitým úkolem, neboť tradiční pojetí zeměpisných hranic a fyzického umístění již nestačí. Stanovení zdanitelného příjmu, odhad digitálních aktiv a vymezení linií podnikání vyžaduje úpravu základu daně. Zásadní význam má rovněž vytvoření vhodných regulačních mechanismů pro zajištění spravedlivých daňových postupů.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Stavební kameny metaverza

3.1.1. Z technického hlediska je metaverzum postaveno na základech tvořených vzájemně propojenými virtuálními světy, kde každý svět může představovat odlišné prostředí nebo zkušenost. Aby se v rámci metaverza umožnila interakce a komunikace mezi uživateli, používají se různé protokoly a normy, jako je protokol Open Metaverse Interoperability (OMI), který umožňuje hladkou interakci mezi různými virtuálními světy. Mezi další technické složky patří síťové protokoly, systémy uživatelské identity a algoritmy umělé inteligence. Soubor technologií metaverza má čtyři hlavní stavební prvky: 1) obsah a zkušenosti; 2) platformy (např. herní enginy); 3) infrastrukturu a hardware (včetně zařízení a sítí) a 4) podpůrné faktory (např. platební mechanismy a zabezpečení). Tyto složky pokrývá deset vrstev, které poskytují zásadní stavební prvky, na nichž jsou založeny všechny zážitky v metaverzu.

3.1.2. Metaverzum zahrnuje také ekonomické a obchodní složky, jako jsou virtuální měny, tržistiště a systémy nákupu a prodeje virtuálního zboží a služeb. Tyto složky jsou navrženy tak, aby usnadnily obchod a výměnu hodnot v rámci metaverza, a mohou být závislé na blockchainu a jiných decentralizovaných technologiích, aby byla zajištěna transparentnost a zabezpečení.

⁽¹⁾ <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20221212IPR64513/digital-workers-better-working-conditions-and-protection-of-rights>.

3.2. Příležitosti

3.2.1. Z pohledu EHSV je třeba poznamenat, že budoucnost metaverza má mnoho rozměrů, včetně spotřebitelského, podnikového a průmyslového metaverza. 1) Spotřebitelské metaverzum slouží jako rekreační prostor, kde se jednotlivci mohou zapojit do her a sociálních interakcí ve virtuální realitě. 2) Podnikové metaverzum poskytuje platformu pro společné navrhování se zákazníky. 3) Průmyslové metaverzum funguje jako portál pro výrobu výrobků.

3.2.2. Průmyslové metaverzum má značný potenciál pro evropské společnosti, které usilují o optimalizaci svého provozu, shromažďování údajů a zlepšení výkonnosti. Používání digitálních dvojčat v průmyslovém odvětví se ukázalo být cenným nástrojem pro podniky za účelem optimalizace jejich provozu, shromažďování údajů a zlepšení výkonnosti, např. prostřednictvím navrhování bez fyzických prototypů.

3.2.3. V případě jednotlivců otevírá hladká povaha přechodů mezi reálnými zkušenostmi a interakcí a jejich virtuálním a multimodálním posílením nekonečnou škálu možností. Metaverzum je velkou hybnou silou pro nábor, onboarding, odbornou přípravu bez rizika a zajištění kooperativního a imerzivního prostředí pro práci na dálku, které přiláká budoucí talenty, jež toto odvětví musí rozvinout.

3.3. Výzvy

3.3.1. Pokud jde o zhodnocení současné situace, EHSV se domnívá, že přijetí používání těchto nových technologií musí ještě pokročit. Nezbytným předpokladem pro rozsáhlé zavádění tohoto nového internetu pro spotřebitele a občany je rovněž nutné zvýšení úrovně vyspělosti, kterou vyžaduje kombinace četných technologií, a rozvoj infrastruktur, výpočetní kapacity a komunikačních sítí.

3.3.2. Metaverzum přináší naléhavé výzvy, které se dotýkají podniků, jejich zaměstnanců, nezávislých vývojářů a tvůrců obsahu, vlád a spotřebitelů. Většina pracovníků bude muset být requalifikována, aby je využila, spíše než aby s ním soutěžila, a města a státy se budou muset etablovat jako centra pro jeho rozvoj a budou se muset zapojit do celosvětové hospodářské soutěže, aby přilákaly talentované lidi a investice a také trvale zavázaly pracovníky. Úkolem sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání je poskytnout pracovníkům zapojeným do měnícího se pracovního prostředí veškeré nezbytné příležitosti.

3.3.3. EHSV zdůrazňuje, že na společenské úrovni bude třeba, aby řada zúčastněných stran definovala plán pro etické, bezpečné a inkluzivní zkušenosti s metaverzem. Rovněž může být nezbytné vypracovat pokyny týkající se otázek, jako je zabezpečení, etika a dodržování právních předpisů, fyzické zdraví a bezpečnost, udržitelnost a rovnost a spravedlnost. Zvláštním problémem jsou rovněž požadavky na ochranu údajů a provádění evropského obecného nařízení o ochraně údajů v metaverzu. Je třeba přezkoumat, do jaké míry jsou stávající požadavky stále dostačující.

3.3.4. Velmi důležité jsou úvahy o přidělování virtuálního prostoru v metaverzu, neboť určují, kdo má přístup k určitým oblastem a obsahu a kdo nikoli. Provozovatelé velkých platform, jako jsou Facebook, Google a Microsoft, budou hrát při formování metaverza důležitou úlohu, protože už jsou ve virtuálním světě výrazně přítomni a mají potřebné zdroje k zajištění infrastruktury. Je důležité, aby se tyto společnosti řídily transparentními a spravedlivými pravidly pro přístup do virtuálního prostoru s cílem vytvořit otevřený a rozmanitý virtuální svět. Kromě toho musí být menším aktérům trhu poskytnuty příležitosti k zapojení do tvorby hodnot prostřednictvím virtuálního prostoru.

3.3.5. Uživatelé hlásí rostoucí míru urážlivého a nežádoucího chování, včetně jejich obtěžování, sexualizace interakcí mezi avatary, využívání dat a neregulovaných hazardních her, případů šikany, prezentace grafického sexuálního obsahu, rasismu, hrozeb násilím a navazování nedovolených kontaktů s nezletilými osobami (CCDH, 2022). Kromě toho se jako hlavní obavy uživatelů na celém světě jeví také závislost na simulované realitě a problémy v oblasti soukromí a duševního zdraví (Statista 2020).

3.4. Talenty: budování metaverza pro podniky vyžaduje zvláštní druh kompetencí. Možná budou zapotřebí také nové úlohy, jako jsou vývojáři komponentů, poskytovatelé infrastruktury, vývojáři služeb a virtuální hostitelé. Evropa musí usilovat o to, aby se znovu stala komunitou, kde jsou vítáni výzkumní pracovníci a inženýři, a aby zajistila odbornou přípravu jejich nástupců. Prioritou musí být prohlubování dovedností a změna kvalifikace stávající pracovní síly ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vzdělávacími institucemi.

3.5. Nástroje: při vývoji metaverza jsou nutně zapotřebí nástroje, které mohou vytvářet obsah pro vícerozměrné světy a zabudovat do objektů programování. Tyto nástroje budou zásadní při vytváření a distribuci obsahu a služeb v metaverzu. Kromě toho budou muset být tyto nástroje přístupné široké škále tvůrců a uživatelů, od amatérů až po profesionální designéry.

3.6. Ekosystémy a modely: mohou být zapotřebí nové trhy a platformy za účelem získávání živých objektů, jako jsou NFT nebo celá metaverza. Tyto položky mohou být nabízeny jako výrobky nebo služby, ale jejich ceny, vlastnictví a obchodní modely je třeba ještě určit. Aby byla zajištěna soudržnost, bude třeba stanovit normy, jimiž se tento proces bude řídit.

3.7. EHSV zdůrazňuje, že je zásadní zvážit nové mechanismy sdílení a udělování licencí, které umožní tvorbu a distribuci obsahu a služeb a zároveň zajistí ochranu duševního a průmyslového vlastnictví a soukromí a bezpečnost uživatelů. Koncept metaverza musí respektovat ochranné známky, autorská práva a další licence a formy duševního a průmyslového vlastnictví.

3.8. Z technologického a společenského hlediska je jednou z hlavních výzev při rozsáhlém zavádění metaverza standardizace. Musí být ustavena řada protokolů, norem a pravidel týkajících se kybernetické bezpečnosti, uchovávání a ochrany osobních údajů, ochrany jednotlivců a boje proti kybernetickému pronásledování, kybernetické kriminalitě a dezinformacím. Evropská unie musí hrát významnou úlohu, aby jejich stanovení nenechala na jiných zeměpisných oblastech. EU se proto musí účastnit mezinárodních konsorcií odpovědných za jejich vytvoření.

3.9. V čele uspořádání on-line komunit stojí herní průmysl. Zde se také mnoho lidí, zejména dětí a mladých lidí, poprvé setkává s virtuálními světy. EHSV proto zastává názor, že zejména toto odvětví by mělo být pohnáno k odpovědnosti a zapojeno do tvorby norem na ochranu spotřebitele.

3.10. Případy současného využití virtuálních světů v průmyslu

3.10.1. EHSV poukazuje na výpočty provedené výrobcem automobilů Renault, který v listopadu 2022 oznámil, že jeho průmyslové metaverzum umožní v různých fázích výrobního cyklu úspory ve výši 780 milionů EUR. Do roku 2025 by mohlo být dosaženo dalších úspor ve výši 320 milionů EUR a úspor nákladů na zásoby ve výši 260 milionů EUR, 60 % zkrácení dodacích lhůt vozidel a 50 % snížení uhlíkové stopy jeho výrobních závodů.

3.10.2. V oblasti zdravotní péče využívá společnost Pfizer řešení založená na virtuální realitě v oblasti odborné přípravy, aby zlepšila soulad s protokoly klinických hodnocení. Stážisté jsou školeni prostřednictvím realistických imerzivních zkušeností ve virtuální laboratoři, kde mohou bezpečně komunikovat a experimentovat v podmínkách blízkých reálnému životu. Společnost Pfizer již využívá podobné technologie k odborné přípravě svých pracovníků v terénu ve výrobních závodech. Zaměstnanci, kteří absolvovali tuto imerzivní odbornou přípravu, výrazně zlepšují dodržování přísných protokolů a předpisů odvětví, a to jak ve výzkumu, tak ve výrobě. Kromě tohoto příkladu může metaverzum přinést dalekosáhlé změny v přístupu ke zdravotní péči a v její kvalitě tím, že pomůže překonat nedostatky v péči, zejména ve venkovských a odlehlých oblastech.

3.10.3. Pokud jde o odvětví letectví a kosmické odvětví, společnosti Airbus a Boeing již využívají koncepci digitálních dvojčat, která je základem průmyslového metaverza, jako budoucí platformu pro vytváření 3D replik svých nových letadel a výrobních systémů, aby tak podpořily inženýrské a simulační činnosti.

3.10.4. Ve finančním sektoru několik bank a pojišťoven zlepšuje zkušenosti svých zákazníků a interakci s nimi pomocí imerzivních řešení a řešení založených na metaverzu. Společnost AXA například zakoupila virtuální pozemek na platformě Web 3.0 za účelem interakce s novými skupinami zákazníků a vybudování virtuální agentury v dlouhodobém horizontu. Společnost Allianz využívá rozšířenou realitu ke zvýšení informovanosti zákazníků.

3.10.5. EHSV konstatuje, že místem, kde jsme zaznamenali nejnovější iniciativy v oblasti metaverza a Webu 3.0, je pravděpodobně odvětví spotřebitelů, výrobků, maloobchodu a distribuce. Případy použití sahají od virtuálních 3D obchodů a imerzivních sociálních nákupů až po avatary, budování značky a marketing, nové zapojení komunit a nové věrnostní programy založené na technologiích nezaměnitelných tokenů (NFT) a Webu 3.0.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přechod k dlouhodobě udržitelnému dopravnímu systému

(průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví)

(2023/C 228/11)

Zpravodaj: **Stefan BACK**

Spoluzpravodaj: **Mateusz SZYMAŃSKI**

Žádosti o vypracování stanoviska	švédské předsednictví Rady, 14/11/2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie Průzkumné stanovisko
Rozhodnutí plenárního shromáždění	14. 12. 2022
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	12. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	159/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Přechod k dlouhodobě udržitelnému dopravnímu systému musí probíhat tak, aby občané a podniky – včetně průmyslu i odvětví dopravy – přijali jak cíl snížení emisí v odvětví dopravy do roku 2050 o 90 %, tak způsoby a prostředky, které k tomu budou použity.

1.2. Aby toho bylo dosaženo, musí být transformace prováděna tak, aby ji občané a podniky považovali za finančně přijatelnou, a to ze sociálního hlediska i v praxi, a byli tak připraveni a ochotni ji aktivně podporovat. Pokud se tak nestane, existuje významné riziko, že se dostaví neúspěch, a v nejhorším případě dojde dokonce k sociálním nepokojům.

1.3. Domníváme se, že k tomu, aby transformace uspěla, musí být splněny tyto podmínky:

- podniky musí cítit, že nejsou zatíženy nadměrnými náklady a že si udrží konkurenceschopnost, a to nejen v rámci EU,
- pro zaměstnance musí být v praxi přechod přijatelný a musí jim být dána možnost přizpůsobit se novým pracovním podmínkám sociálně přijatelným způsobem,
- všem občanům – v aglomeracích i ve venkovských oblastech – musí být poskytnuta dostupnost a mobilita za rozumnou cenu a za dobrých všeobecných podmínek.

1.4. Zdá se sice, že ohledně cíle do roku 2050 existuje obecná shoda, způsoby a prostředky, které jsou zatím k dosažení tohoto cíle naplánovány, se ovšem jeví jako méně konsensuální. Tak je tomu například u těžké nákladní dopravy, kde jsou možnosti elektrifikace podle všeho velmi omezené a dostupnost alternativních paliv je nedostatečná.

1.5. Při využívání energie z obnovitelných zdrojů v dopravě by měly být brány v potaz různé druhy této energie a jejich různé zdroje, aby tak bylo možné dosáhnout nezávislosti na vybraných dodavatelích a zemích. Rovněž je třeba vzít v úvahu závislost na surovinách a součástkách používaných při výrobě elektrických vozidel.

1.6. Je nezbytné rozvíjet multimodalitu, aby bylo možné maximálně využít každý druh dopravy, včetně nových druhů s nulovými emisemi. Digitalizace, optimalizace kapacit a koordinace pomohou zajistit, aby různé druhy dopravy fungovaly jako ucelený systém.

1.7. Nutnou podmínkou uskutečnění změn v dopravě, a to i pokud jde o dostupnost dopravy, používání čistých paliv, integraci jednotlivých druhů dopravy, provádění inovací a nové druhy dopravy, je dopravní infrastruktura, a zejména infrastruktura pro distribuci alternativních paliv, a rovněž investice a účinnost využívání infrastruktury. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) poukazuje na problém týkající se koherence mezi harmonogramem pro zavádění infrastruktury pro alternativní paliva a vodík a lhůtami stanovenými pro realizaci sítě TEN-T a na to, že se právní předpisy EU nevyjadřují k otázce venkovských oblastí, které nebudou pokryty sítí TEN-T.

1.8. Aby mohly různé země rozvíjet dopravu udržitelným způsobem, je třeba zohlednit jejich specifické rysy a preference.

1.9. Udržitelný rozvoj dopravy, jak je stanoven v dokumentech EU, může být ohrožen vnějšími faktory, je však třeba podporovat zamýšlené změny, aby bylo zajištěno, že výsledků lze dosáhnout přijatelným způsobem.

1.10. Sociálně udržitelná doprava musí být přístupná, inkluzivní a cenově dostupná, aby se zabránilo problému chudoby v oblasti mobility. EHSV se domnívá, že klíčový úkol má v procesu transformace veřejná doprava. Její inkluzivní povaha umožňuje dosáhnout environmentálních i sociálních cílů.

1.11. Transformace nebude úspěšná bez zapojení zaměstnanců, které je v současné době v tomto odvětví nedostatečné. Proto je důležité, aby odvětví dopravy vešlo ve známost díky vysoce kvalitním pracovním místům, která by zajistila větší atraktivitu práce v dopravě. V tomto ohledu má klíčový význam sociální dialog a kolektivní vyjednávání.

1.12. EHSV zdůrazňuje význam rozsáhlých konzultací se všemi zúčastněnými stranami a zvyšování povědomí ve všech fázích transformace.

2. Souvislosti

2.1. Švédské předsednictví požádalo o vypracování průzkumného stanoviska k tématu přechodu k dlouhodobě udržitelnému dopravnímu systému.

Stanovisko je třeba vnímat v kontextu ambiciózních cílů stanovených pro Zelenou dohodu pro Evropu – tedy cíle snížit do roku 2050 emise CO₂ z dopravy o 90 % a do roku 2030 o 55 % –, jejichž realizace právě začíná prostřednictvím balíčku „Fit for 55“. Pokud budou tyto cíle naplněny, zlepší se i bezpečnost.

2.2. Jak bylo dohodnuto, má být do roku 2030 dosaženo 55 % snížení emisí CO₂ u osobních automobilů a 50 % snížení u dodávkových vozidel a do roku 2035 100 % snížení emisí z nových osobních automobilů a dodávkových vozidel. Komise navrhne, aby po roce 2035 byla povolena vozidla s palivy s nulovými emisemi uhlíku. V roce 2026 by měla vyhodnotit sociální a hospodářský dopad dohody.

Další klíčové návrhy významné pro dopravní část balíčku „Fit for 55“, kde bylo dosaženo třístranných dohod, se týkají obchodování s emisemi, jež zahrnuje silniční, námořní a leteckou dopravu, a přezkumu směrnice o obnovitelných palivech a nařízení o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva (AFIR).

2.3. V prosinci 2021 byl předložen návrh revize nařízení o hlavních směrech pro transevropskou dopravní síť (TEN-T), jejímž cílem je rychlejší a účinnější realizace sítě a podpora udržitelnosti, sdělení o městské mobilitě a návrh týkající se komunikace v oblasti informačních technologií. Společný přístup k návrhu TEN-T byl schválen na zasedání Rady ministrů pro dopravu v prosinci 2022.

2.4. Pracovní program Komise na rok 2023 zahrnuje balíček opatření týkajících se ekologizace nákladní dopravy s revizí směrnice o hmotnostech a rozměrech pro těžká nákladní vozidla a směrnice o kombinované přepravě.

2.5. V březnu 2023 předložila Komise sdělení o Evropské vodíkové bance, které se zaměřuje na financování.

2.6. Na rok 2023 je plánováno sdělení o společném evropském datovém prostoru pro mobilitu.

2.7. Dohody dosažené v rámci probíhajících třístranných jednání o balíčku „Fit for 55“ mohou mít rozhodující vliv na to, zda bude možné dosáhnout cílů Zelené dohody pro Evropu stanovených pro rok 2050. To platí i pro výše uvedené návrhy plánované na rok 2023. Jejich osud je v rukou spolunormotvůrců. Pro zajištění úspěchu je obzvláště důležité nalézt účinný způsob řízení přechodného období, a to jak z hlediska technického rozvoje a vývoje systémů, tak pokud jde o sociální aspekty.

3. Obecné připomínky

3.1. Doprava pokrývá velký počet otázek, z nichž mnohé jsou specifické pro jednotlivé druhy dopravy. Základními prvky pro provádění a případně urychlení transformace v oblasti dopravy jsou v zásadě: snižování emisí, rozvoj obnovitelných zdrojů energie, digitalizace, lepší účinnost a alternativní dopravní prostředky v rámci městské mobility. Tyto prvky a nezbytná dostupnost odpovídající infrastruktury pro paliva se zdají být společné všem druhům dopravy a také přepravě zboží a osobní dopravě. Je důležité, aby byly poskytnuty odpovídající zdroje – soukromé nebo veřejné – na výzkum a vývoj vozidel s nulovými a nízkými emisemi, obnovitelných paliv a digitálních řešení pro dopravu.

3.2. Je důležité, aby všechny příslušné právní předpisy byly pokud možno v souladu s cíli ekologické transformace a podporovaly snižování emisí, avšak způsobem, který nepoškozuje sociální zájmy pracovníků.

3.3. Je třeba věnovat náležitou pozornost významným sociálním důsledkům transformace dopravy, a to jak pro pracovní sílu, tak pro uživatele, předcházet negativním dopadům na pracovníky a zároveň zajistit dostupnost a cenovou přijatelnost dopravy pro uživatele, jakož i účinné logistické řetězce s přiměřenými cenami. Vhodná řešení těchto otázek jsou důležitá pro zajištění akceptace transformace ze strany pracovní síly, široké veřejnosti a podniků.

3.4. Vzhledem k velmi vysoké úrovni ambicí a k tomu, že se očekává, že poptávka po dopravě poroste a že do roku 2050 bude oproti současnosti více než dvojnásobná, dobré a důvěryhodné řízení transformace je zásadní, a to i s ohledem na to, že je důležité, aby prováděcí opatření byla proveditelná a byla považována za proveditelná a aby byly vysílány správné signály trhu.

3.5. Důvěryhodnost bude rovněž zásadní pro to, aby lidé byli připraveni změnit návyky a životní styl způsobem, který podpoří transformaci, jako je ochota investovat do vozidel s novými pohonnými systémy, upřednostňování sdílení automobilů, zvýšené využívání hromadné dopravy, zvýšené využívání aktivních prostředků mobility, jako je jízda na kole nebo chůze, zejména ve městech, a ochota podniků zajišťujících přepravu zboží vyměňovat si informace s cílem zlepšit možnosti účinného využívání zdrojů díky sdílení kapacit.

3.6. Je důležité zvyšovat povědomí a navazovat na tyto činnosti, aby se zajistil jejich dopad. V tomto ohledu jsou důležité organizace občanské společnosti a příslušné zúčastněné strany.

3.7. Urbanizace a rozvoj elektronického obchodu bude znamenat změnu potřeb a vzorců dopravy, což je zohledněno například ve výše uvedeném návrhu TEN-T a ve sdělení o městské mobilitě. Městské oblasti poskytují dobrý kontext pro podporu aktivních a ekologických druhů mobility a ekologických řešení nákladní přepravy.

3.8. V Evropské unii s 27 členskými státy, kde se faktory, jako je příroda, demografie, hustota obyvatelstva, obecné životní podmínky a úroveň nákladů podniků, značně liší, může být z praktických důvodů a z důvodů proveditelnosti nezbytné připustit, že univerzální řešení nemusí nutně existovat a že může být nezbytné být flexibilní a akceptovat různá řešení, pokud v reálném životě nenarušují fungování vnitřního trhu. Příkladem může být celková velikost souprav vozidel nebo rozsah, v jakém mohou být lesnické produkty používány při výrobě biopaliv, a podíl biopaliv na celkové nabídce energie z obnovitelných zdrojů pro dopravu.

3.9. Při koncipování a provádění řešení na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni by měla být zastřešující zásadou technologická neutralita, aby bylo možné zohlednit vnitrostátní specifika.

3.10. V posledních několika letech byla Evropa vystavena krizovým situacím ovlivňujícím fungování dopravního systému, jako je pandemie COVID-19, která měla dopad na osobní dopravu a představovala výzvu pro fungování spojení v rámci nákladní přepravy. Válka na Ukrajině a sankce, jež vyvolala, mají značný dopad na dostupnost energie a tvorbu cen, a to i pokud jde o pohonné hmoty. Nelze vyloučit, že energetické problémy a stanovování cen mohou mít dopad na možnosti rozvoje obnovitelných paliv a zároveň vytvářet podmínky, které podporují například rozvoj hromadné dopravy.

3.11. To dokládá, jak je důležité vyvarovat se závislosti na jediném dodavateli zdroje energie.

Požadavky na emise CO₂ – obnovitelná paliva/způsoby pohonu – dostupnost a možnosti

3.12. Evropská komise se zaměřuje na elektřinu vyrobenou z obnovitelných zdrojů a na obnovitelný vodík coby hlavní zdroje energie. V nedávné dohodě týkající se směrnice o obnovitelných zdrojích energie byl stanoven cíl dosáhnout do roku 2030 celosvětového podílu energie vyrobené z obnovitelných zdrojů minimálně ve výši 42,5 %, přičemž pro dopravu platí cíl ve výši 29 %, který zahrnuje povinný kombinovaný dílčí cíl ve výši 5,5 %, pokud jde o pokročilá biopaliva/paliva z obnovitelných zdrojů nebiologického původu, a minimální 1 % podíl obnovitelných zdrojů nebiologického původu. Tato otázka vede dále k zamyšlení nad změnou nařízení o využívání půdy a lesnictví (LULUCF), které omezuje možnost využívat lesní produkty k výrobě biopaliv a využívat odpad z biomasy v zemědělském a potravinářském průmyslu k výrobě paliv. To je důležitou součástí celkového řešení dodávek energie, stejně jako možnosti v oblasti geotermální energie a nové letecké pohonné hmoty.

3.13. Přípravovaný návrh na omezení emisí CO₂ pro těžká nákladní vozidla nadnáší možná omezení elektrického pohonu, zejména v případě dálkové dopravy, jakož i otázku přiměřenosti dodávek alternativních paliv pro tato vozidla a jejich celkových nákladů na vlastnictví. V této souvislosti poukázal automobilový průmysl na otázku alternativní možnosti vývoje nízkouhlíkových/nízkoemisních fosilních paliv jako prostředku ke snížení emisí bez nutnosti obnovy vozového parku a specializované infrastruktury. Optimální cestu k dosažení tohoto cíle pravděpodobně poskytne kombinovaná strategie založená na obou pilířích. Tato strategie by měla umožnit jednak rychlý rozvoj paliv s nízkými či nulovými emisemi, včetně různých druhů vodíku, a jednak – pokud jde o segmenty dopravy, kde elektrifikace v současné době není možná –, snižování emisí dané specifickými možnostmi daných segmentů.

3.14. EHSV rovněž doporučuje komplexnější metodu posuzování emisí CO₂ z vozidel. Konkrétně by doporučil nahradit stávající metodu zaměřenou na emise spojené s používáním vozidla („tank to wheel“ – od načerpání paliva po spalení ve vozidle) metodou zaměřenou na emise vznikající od těžby paliva až po spalení ve vozidle („well to wheel“), která poskytuje lepší základ pro posouzení emisí CO₂.

3.15. Klíčovou otázkou je dostupnost infrastruktury pro distribuci obnovitelných zdrojů a vodíku. Ta má zásadní význam z hlediska možnosti využívat energii z obnovitelných zdrojů v dopravě, a to i s vysokou kapacitou potřebnou pro těžká nákladní vozidla. V třístranné dohodě o AFIR jsou mimo jiné stanoveny cíle pro zavádění u osobních automobilů, dodávkových vozidel a těžkých nákladních vozidel pro hlavní i globální síť TEN-T počínaje rokem 2025 a pro vodík v roce 2030. V případě těžkých vozidel má být zavádění dokončeno do roku 2030. To může způsobit problém z hlediska koherence, neboť hlavní síť TEN-T má být dokončena do roku 2040 a globální síť do roku 2050. Problémem může být i dostupnost ve venkovských oblastech, které nebudou pokryty sítí TEN-T. Vzhledem k častým zpožděním u realizací infrastrukturních projektů je zřejmé, že investice do tohoto druhu infrastruktury musí být prioritou a že je nutné zajistit účinné monitorování jejich realizace.

Účinnost jako prostředek transformace

3.16. Účinnost zlepšuje udržitelnost dopravy a lze ji zajistit lepší nosností, lepší infrastrukturou, která zrychlí dopravu, nebo zdokonalenou infrastrukturou terminálů, která zrychlí nakládku/vykládku nebo změnu druhu dopravy. Nové technologie a nové způsoby využívání dopravních prostředků, například sdílení automobilů, mohou snížit zejména objem městské dopravy. Podmínkou pro využívání zařízení, která zlepšují účinnost, by neměly být například environmentální vlastnosti vozidla, neboť by se tím omezil dosah příslušné zlepšené udržitelnosti.

3.17. To například znamená, že zlepšená nosnost vyplývající z přijetí větších a těžších vozidel a/nebo souprav vozidel by neměla být podmíněna environmentálními vlastnostmi vozidla, jako jsou nulové emise, ani by neměla být spojena s konkrétním použitím.

3.18. Je však stejně důležité, aby byly vozidlům, letadlům nebo lodím s nízkými a nulovými emisemi poskytnuty rovné podmínky tím, že se v co největší míře zajistí, aby technické předpisy zaručovaly, že budou mít stejnou nosnost jako ostatní vozidla, lodě a letadla. Posílení využívání nefosilních paliv vyžaduje ambiciózní cíle, které poskytnou jistotu investorům.

3.19. Dalším důležitým prostředkem ke zlepšení účinnosti je digitalizace. Výměna informací mezi podniky by mohla přispět ke zlepšení účinnosti a umožnit integraci dopravních prostředků a koordinaci operací a tím zlepšit udržitelnost.

Multimodalita a transformace

3.20. Klíčovým prvkem Zelené dohody je zlepšení udržitelnosti všech druhů dopravy, přičemž každý z nich lze považovat za součást systému. Proto by cílem měla být spíše podpora účinné a plynulé multimodalitě tam, kde může každý druh dopravy přinést maximální užitek, přičemž výsledkem bude lepší celková udržitelnost. Digitalizace, optimalizace kapacit a koordinace pomohou zajistit, aby různé druhy dopravy fungovaly jako ucelený systém. Přístup k sítím by měl být stejný pro všechny druhy dopravy a měla by být usnadněna multimodalita. K jednotlivým druhům dopravy by se mělo přistupovat stejně a měly by využít modernizaci ke zlepšení účinnosti s cílem přispět k dekarbonizaci a zvýšení udržitelnosti a odolnosti odvětví dopravy.

Ucelený přístup

3.21. V zájmu zlepšení udržitelnosti by základní přístup měl spočívat v optimálním využívání dostupných a funkčních řešení. Musí být samozřejmě vyčleněny zdroje na vývoj nových a inovativních řešení, a to technologicky neutrálním způsobem. Stejně důležité je nebránit využívání již dostupných možností. Transformace v oblasti dopravy musí být kredibilní a realistická – a musí dosáhnout měřitelných výsledků.

3.22. Proto by měla být kredibilní a sociálně přijatelná řešení, jež bude třeba dále rozpracovat. To znamená, že je třeba vypracovat konkrétní a koordinované plány, které musí být předmětem sociálního dialogu mezi dotčenými stranami. Ten se musí týkat toho, jak umožnit pracovníkům přizpůsobit se novým kvalifikačním požadavkům a zabránit přechodné nezaměstnanosti.

3.23. Řešení musí být kredibilní i z finančního hlediska. To znamená, že například náklady na používání paliv s nízkými nebo nulovými emisemi musí být pro spotřebitele finančně únosné a musí komerčním provozovatelům umožňovat provoz s přijatelnou úrovní zisku. Přímá finanční podpora je druhem řešení, kterému je třeba se vyhnout. Lepším řešením je poskytování daňových úlev spotřebitelům nebo podnikům, které investují do udržitelných řešení.

3.24. Je kladen důraz na úlohu systému zadávání veřejných zakázek jako prostředku k prosazování udržitelných cílů při provádění veřejných investic. Měla by být prosazována možnost zavést jako zvláštní požadavek dodržování pracovního práva. Spolufinancování dopravy ze strany EU by mělo být sladeno s vnitrostátními politikami a plánováním, přičemž by měl být respektován platný rámec EU.

3.25. Zásadním prvkem každého udržitelného dopravního systému je bezpečnost a ochrana. Ty se týkají se všech uživatelů dopravy a poskytovatelů služeb. Související normy se proto musí neustále zlepšovat, a to v rámci všech druhů dopravy.

Účast a konzultace

3.26. Pro úspěšnou ekologickou transformaci je důležité dosáhnout konsensu prostřednictvím sociálního dialogu a rozsáhlých konzultací se všemi zúčastněnými stranami a širokou veřejností. Tento přístup pomůže definovat problémy, nalézt řešení přijatelná pro všechny zúčastněné strany a vybudovat důvěru v plánovaná opatření a obecnou podporu pro ně. Je třeba jej považovat za nezbytnou podmínku pro úspěšné jednání o složitém procesu transformace odvětví dopravy a zlepšení transparentnosti legislativních postupů a kvality právních předpisů.

3.27. EHSV zdůrazňuje, že je třeba, aby byla organizovaná občanská společnost i nadále úzce zapojena do iniciativ na podporu udržitelné dopravy, a navrhuje, aby byla dále rozvíjena spolupráce s občanskou společností, a to od raných fází celého procesu.

4. Konkrétní připomínky

Sociální aspekty – přístupnost dopravy

4.1. Sociálně udržitelná doprava musí být přístupná, inkluzivní, bezpečná a cenově dostupná, aby se zabránilo chudobě v oblasti mobility. Musí odpovídat specifickým potřebám různých skupin, například žen. Přístupností se rozumí mimo jiné odpovídající územní plánování, a to i pokud jde o rozhraní mezi aglomeracemi a okolními venkovskými oblastmi a s náležitým ohledem na specifická řešení pro starší osoby a osoby s omezenou schopností pohybu a orientace (pohyblivé chodníky, lanovky atd.). Měla by se zlepšit nabídka ekologické dopravy pro městský cestovní ruch. EHSV podtrhuje, že je třeba podporovat a rozvíjet plány udržitelné městské mobility.

4.2. EHSV vyzývá k tomu, aby byla zvláštní pozornost věnována uživatelkám. Cílem je, aby doprava přispívala k genderové rovnosti, a to i díky tomu, že bude kladen důraz na bezpečnost ve veřejné dopravě.

4.3. Měla by být podporována sdílená a aktivní doprava, a to zejména ve městech. To by mělo zahrnovat propagaci ekologických druhů dopravy, které využívají inteligentní dopravní systémy, koncepci mobility coby služby a zlepšení bezpečnosti silničního provozu. Je třeba vzít v úvahu otázku kvality života, jako je potřeba snížit hlukové znečištění.

4.4. EHSV se domnívá, že klíčový úkol má v procesu transformace veřejná doprava. Její inkluzivní povaha umožňuje dosáhnout environmentálních i sociálních cílů. Mohou ji doplnit řešení v oblasti mikromobility.

4.5. Ceny veřejné dopravy musí být dostupné a spravedlivé, nesmí však vést k redukci spojů nebo pracovních míst, s náležitým ohledem na všechny zúčastněné strany. Veřejná doprava je veřejnou službou, a proto nesmí být založena výhradně na ziskovosti ani nesmí vést k nedostatečnému přístupu k dopravě. Z toho vyplývá sociálně opodstatněná potřeba zachovat i nevýnosná spojení, aby byla zachována sociální soudržnost, například prostřednictvím závazků veřejné služby. To může znamenat, že v zájmu zachování odpovídající úrovně služeb může být nezbytné využívat pohonu spalovacími motory.

Sociální aspekty – pracovní síla

4.6. Hlavním problémem odvětví dopravy je nedostatek lidských zdrojů, což může představovat problém pro rozvoj tohoto odvětví, včetně plánované ekologické transformace. V této souvislosti se upozorňuje na to, že je důležité zajistit v tomto odvětví uspokojivé a spravedlivé pracovní podmínky a spravedlivé odměňování, a to i pro pracovníky platform. Ačkoli pracovněprávní vztahy zůstávají v pravomoci členských států, je zároveň namístě upozornit na možnosti kolektivního vyjednávání na vnitrostátní i nadnárodní úrovni za účelem dosažení dohody o atraktivních pracovních podmínkách v odvětví dopravy, včetně mezd a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

4.7. Nové technologie mohou v tomto ohledu přinést nové příležitosti. Zdůrazňuje se význam odborné přípravy a celoživotního učení, zejména jako prostředku, který pracovní síle umožní držet krok s novými kvalifikačními požadavky vyplývajícími z ekologické transformace, včetně digitalizace tohoto odvětví.

4.8. Opatření, jako jsou ta uvedená výše v bodech 4.3 a 4.5, dodají tomuto odvětví na atraktivitě a přilákají do odvětví dopravy mladé lidi a ženy.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

578. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV – ZASEDÁNÍ S OBMĚNOU SLOŽENÍ, 26. 4. 2023–27. 4. 2023

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady k posílení sociálního dialogu v Evropské unii

(COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE))

a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Posílení sociálního dialogu v Evropské unii: využití jeho plného potenciálu ke zvládnutí spravedlivých transformací

(COM(2023) 40 final)

(2023/C 228/12)

Zpravodaj: **Pekka RISTELÄ**Spoluzpravodajka: **Marija MINČEVA**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 8. 3. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	3. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	179/52/17

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá sdělení Komise o posílení sociálního dialogu v Evropské unii (dále jen „sdělení“) a návrh Komise týkající se doporučení k posílení sociálního dialogu v Evropské unii (dále jen „doporučení“).

1.2 Sociální dialog hraje na vnitrostátní i na evropské úrovni klíčovou úlohu při utváření hospodářských politik, politik zaměstnanosti a sociálních politik, které podporují vzestupnou konvergenci životních a pracovních podmínek ve všech členských státech. EHSV plně souhlasí s názorem, že sociální dialog může být užitečným nástrojem k podpoře hospodářské a sociální odolnosti, konkurenceschopnosti a udržitelného růstu podporujícího začlenění.

1.3 Pozitivní výsledky sociálního dialogu by však neměly být považovány za samozřejmost, neboť sociální dialog nelze brát jen jako nástroj, který je možné uplatnit. Komise by měla posoudit úspěšné vnitrostátní, regionální a odvětvové modely a identifikovat, odkud jejich úspěšnost pramení.

1.4 EHSV souhlasí se sdělením, že je třeba učinit na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU více pro to, aby se podpořilo pokrytí kolektivními smlouvami. V doporučení jsou sice v tomto ohledu uvedeny důležité faktory pro zlepšení tohoto pokrytí, chybí v něm však jeden zcela zásadní aspekt, který je ve sdělení zmíněn, a sice význam odvětvových kolektivních smluv.

1.5 EHSV vítá skutečnost, že má doporučení za cíl zlepšit třístranný sociální dialog na evropské i vnitrostátní úrovni. Poukazuje však na to, že v některých členských státech je třístranný rozměr sociálního dialogu spíše formální než faktický. EHSV se domnívá, že vytvoření účinného společného rámce pro zapojení sociálních partnerů, který by byl uplatňován na vnitrostátní úrovni, by mohlo pomoci zajistit, aby byly s vnitrostátními sociálními partnery vedeny účinné a kvalitní konzultace. Mimoto by měly mít členské státy povinnost připojit k národním programům reforem a investic výsledky konzultací se sociálními partnery. Pokud nedojde k jejich účelnému zapojení, pak by měla Komise podniknout kroky.

1.6 EHSV je znepokojen nejasnou situací, pokud jde o provádění dohod sociálních partnerů prostřednictvím směrnic Rady. Bez jasnějšího, transparentnějšího a předvídatelnějšího postupu by široká diskreční pravomoc, jíž v tomto ohledu disponuje Evropská komise, mohla nechtěně vést k tomu, že sociální partneři přestanou mít zájem tento druh dohod vyjednávat. EHSV opakuje svou výzvu Komisi, aby tuto otázku projednala se sociálními partnery.

1.7 V doporučení se uvádí, že ve strukturách a procesech sociálního dialogu by měla být plně uznána a respektována zvláštní úloha organizací sociálních partnerů, přičemž je třeba uznat, že občanský dialog, na němž se podílí širší okruh zúčastněných stran a který se může týkat rozmanitější škály témat, je samostatným procesem. Toto rozlišení je třeba uplatnit i v rámci podpory budování kapacit určené sociálním partnerům a širší občanské společnosti.

2. Obecné připomínky

2.1 EHSV vítá sdělení Komise o posílení sociálního dialogu v Evropské unii (dále jen „sdělení“) a návrh Komise týkající se doporučení k posílení sociálního dialogu v Evropské unii (dále jen „doporučení“).

2.2 Jak EHSV uvedl ve svém stanovisku SOC/644 ⁽¹⁾, sociální dialog hraje na vnitrostátní i na evropské úrovni klíčovou úlohu při utváření hospodářských politik, politik zaměstnanosti a sociálních politik, které podporují vzestupnou konvergenci životních a pracovních podmínek ve všech členských státech, a zároveň umožňuje reagovat na výzvy, s nimiž se Evropa potýká ve světě práce.

2.3 Ve sdělení bylo uznáno, že sociální partneři mají bezkonkurenční znalosti a zkušenosti se zaměstnaností a sociální situací „v terénu“. Jejich podněty mohou zajistit náležitou rovnováhu mezi zájmy pracovníků a zaměstnavatelů a zlepšit přijatelnost a účinnost politiky a právních předpisů. Komise rovněž zcela správně poukazuje na to, že sociální partneři mají ve srovnání s ostatními zúčastněnými stranami jedinečnou úlohu.

2.4 V doporučení se uvádí, že ve strukturách a procesech sociálního dialogu by měla být plně uznána a respektována zvláštní úloha organizací sociálních partnerů, přičemž je třeba uznat, že občanský dialog, na němž se podílí širší okruh zúčastněných stran a který se může týkat rozmanitější škály témat, je samostatným procesem.

2.5 EHSV již v minulosti zdůraznil ⁽²⁾, že jednou z hlavních funkcí sociálního dialogu, zejména kolektivního vyjednávání, je přispět k formování podnikatelského prostředí a řízení změn v pracovním životě zajištěním informací, předvídání, účasti a zjednodušení za účelem vytvoření vzájemné důvěry mezi sociálními partnery na všech úrovních.

2.6 EHSV plně souhlasí s názorem, že sociální dialog může být užitečným nástrojem k podpoře hospodářské a sociální odolnosti, konkurenceschopnosti a udržitelného růstu podporujícího začlenění. Pozitivní výsledky sociálního dialogu by však neměly být považovány za samozřejmost, neboť sociální dialog nelze brát jen jako nástroj, který je možné uplatnit.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k tématu Sociální dialog jako důležitý pilíř hospodářské udržitelnosti a odolnosti ekonomik (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV k tématu Sociální dialog pro inovace v digitální ekonomice (Úř. věst. C 159, 10.5.2019, s. 1).

Komise by měla posoudit úspěšné vnitrostátní, regionální a odvětvové modely a identifikovat, odkud jejich úspěšnost pramení. V zemích s nedostatečně rozvinutým sociálním dialogem by mohlo situaci zlepšit sdílení poznatků a vzájemné hodnocení mezi členskými státy.

2.7 V zájmu další podpory sociálních partnerů, co se týče zapojení do sociálního dialogu, zvýšení míry pokrytí kolektivními smlouvami a provádění dohod o sociálním dialogu, ať už na úrovni EU nebo na vnitrostátní úrovni, je důležité zajistit sociálním partnerům v zemích, kde je sociální dialog v současné době slabší, přístup k dodatečné podpoře při budování kapacit. To se týká zejména Evropského sociálního fondu (ESF)+, přičemž by bylo zapotřebí rozlišovat mezi podporou budování kapacit určenou sociálním partnerům a širší občanské společnosti. Toto rozlišení by mělo být začleněno do nařízení o ESF+ a nařízení o společných ustanoveních pro příští finanční období. Zároveň bude třeba nalézt lepší finanční řešení pro organizace občanské společnosti.

2.8 Evropská komise konstatovala, že sociální dialog měl stěžejní význam pro přípravu a provádění opatření zaměřených na omezení dopadů pandemie ve světě práce. Sociální partneři hrají důležitou roli také při překonávání dalekosáhlých důsledků ruské útočné války proti Ukrajině, protože pomáhají začlenit vysídlené osoby z Ukrajiny a další uprchlíky a migranty na trh práce. Významně se podílejí i na navrhování udržitelných řešení umožňujících upravit mzdy a kolektivní smlouvy v reakci na krizi způsobenou vysokými životními náklady a vysokou mírou inflace.

2.9 EHSV uvedl ⁽³⁾, že účinný sociální dialog musí zahrnovat:

- reprezentativní a legitimní sociální partnery, kteří mají náležité znalosti, technické možnosti a mají včas přístup k příslušným informacím, aby se tohoto dialogu mohli účastnit,
- politickou vůli a odhodlání zapojit se do sociálního dialogu,
- respektování základních výsad a autonomie sociálních partnerů a práva svobodně se sdružovat a kolektivně vyjednávat a také příznivý právní a institucionální rámec, který svými dobře fungujícími institucemi podporuje postupy sociálního dialogu.

EHSV oceňuje, že Komise všechny tyto prvky zahrnula do své iniciativy.

2.10 Zároveň však v celé EU nadále existují příklady nedostatečně rozvinutého sociálního dialogu, který probíhá v nepříznivých podmínkách. Někdy dochází k tomu, že sociální partneři nemají prostor k vyjednávání kvůli platnému právnímu rámci. To oslabuje pozici sociálních partnerů, ale také jejich schopnost zapojit se do kolektivního vyjednávání a přilákat nové členy. Pro členské státy, které v této oblasti nemají dlouhou tradici, je mimořádně důležité mít k dispozici otevřená, transparentní a předem stanovená objektivní kritéria pro určení reprezentativnosti organizací sociálních partnerů, která byla definována po dohodě s nimi a zamezují přílišné administrativní zátěži. Existuje rovněž celá řada vnitrostátních postupů, například vzájemné uznávání mezi organizacemi sociálních partnerů, které je třeba respektovat.

2.11 EHSV souhlasí se sdělením, že je třeba učinit na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU více pro to, aby se podpořilo pokrytí kolektivními smlouvami ⁽⁴⁾. V tomto ohledu vítá, že byly v doporučení uvedeny různé způsoby, jak toho dosáhnout: odstraněním institucionálních nebo právních překážek sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání, které se týkají nových forem práce nebo atypických zaměstnání, zajištěním toho, aby jednající strany mohly svobodně rozhodovat o tom, jaké otázky budou předmětem jednání, zajištěním toho, aby jakákoli možnost odchýlit se od kolektivních smluv byla dohodnuta mezi sociálními partnery a omezena, pokud jde o podmínky, za nichž ji lze uplatnit, a zajištěním a prováděním systému prosazování kolektivních smluv.

2.12 V doporučení jsou tedy sice uvedeny tyto důležité faktory pro zlepšení pokrytí kolektivními smlouvami, chybí v něm však jeden zcela zásadní aspekt, který je ve sdělení zmíněn, a sice význam odvětvových kolektivních smluv. Ve sdělení se poukazuje na to, že vysokou míru pokrytí kolektivními smlouvami (přesahující 50 %) mají pouze ty země,

⁽³⁾ Stanovisko EHSV k tématu Sociální dialog jako důležitý pilíř hospodářské udržitelnosti a odolnosti ekonomik (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV k tématu Sociální dialog jako důležitý pilíř hospodářské udržitelnosti a odolnosti ekonomik (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14).

v nichž existuje alespoň nějaká forma odvětvového kolektivního vyjednávání. Tato skutečnost byla konstatována i v nedávno zveřejněné směrnici o přiměřených minimálních mzdách (směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2041⁽⁵⁾), podle níž mají členské státy podporovat budování a posilování schopnosti sociálních partnerů zapojit se do kolektivního vyjednávání o stanovování mezd, zejména na odvětvové nebo meziodvětvové úrovni.

2.13 Zároveň je důležité zachovat dobrovolnou povahu kolektivního vyjednávání a vytvořit vhodné prostředí, aby byl tento proces atraktivní a oboustranně prospěšný. Tento proces musí být rovněž co nejinkluzivnější. Mimoto je třeba zavést účinné systémy pro řešení sporů. V členských státech by měly být se zapojením sociálních partnerů vytvořeny mechanismy pro sledování míry pokrytí kolektivními smlouvami.

2.14 EHSV vítá skutečnost, že má doporučení za cíl zlepšit třístranný sociální dialog na evropské i vnitrostátní úrovni, přičemž poukazuje mimo jiné na význam vyhrazení dostatečného času na konzultace v průběhu celého procesu tvorby politik, zajištění odpovídajících institucionálních rámců a zajištění přístupu k příslušným informacím potřebným k účasti na sociálním dialogu.

2.15 V některých členských státech je třístranný rozměr sociálního dialogu spíše formální než faktický. Bude-li doporučení náležitě prováděno a monitorováno, pak by mohlo významně pomoci tuto situaci zlepšit. Bylo by obzvláště důležité podporovat na evropské úrovni třístranný dialog v souvislosti s aspekty týkajícími se zaměstnanosti a sociální ochrany, například tím, že bude věnována náležitá pozornost vytváření tripartitních poradních výborů pro tyto otázky.

2.16 EHSV ve svých předchozích stanoviscích například doporučil náležitě sociální partnery zapojit do navrhování a provádění národních plánů pro oživení a zlepšit spolupráci mezi sociálními partnery a Evropskou komisí při zajišťování soudržného využívání evropských zdrojů⁽⁶⁾. V tomto ohledu je třeba rozsáhleji zapojit také organizace občanské společnosti.

2.17 EHSV souhlasí s Komisí ohledně významu dohod o evropském sociálním dialogu coby jednoho z nejdůležitějších výsledků sociálního dialogu EU. Bere rovněž na vědomí výzvu Komise, aby evropské sociální partnery vyjednali a uzavřeli více dohod sociálních partnerů, přičemž zdůrazňuje, že sociální partneři sami rozhodují o tom, zda zahájí jednání a o jakých otázkách by v takovém případě měli jednat. Jedná se o základní aspekt jejich autonomie.

2.18 EHSV je však zároveň znepokojen nejasnou situací, pokud jde o provádění dohod sociálních partnerů prostřednictvím směrnic Rady. Bez jasnějšího postupu by široká diskreční pravomoc, již v tomto ohledu disponuje Evropská komise na základě nedávných rozsudků Soudního dvora Evropské unie⁽⁷⁾, mohla nechtěně vést k tomu, že sociální partneři přestanou mít zájem tento druh dohod vyjednávat.

2.19 Z tohoto důvodu EHSV opakuje svou výzvu Komisi, aby tuto otázku projednala se sociálními partnery a respektovala při tom jejich autonomii a řídila se postupem podle článku 155 SFEU. Mimoto opětovně žádá, aby Komise stanovila jasná a transparentní kritéria pro provádění odvětvových dohod sociálních partnerů⁽⁸⁾.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Konkrétní připomínky ke sdělení

3.1.1 Komise ve sdělení navrhuje, že budou její útvary jednajícím sociálním partnerům poskytovat podporu a právní poradenství, zejména v záležitostech, které by mohly mít negativní dopad na provádění dohody prostřednictvím práva EU. Zásadní je, že sociální partneři se musí společně dohodnout, zda je takové poradenství a podpora v rámci jejich jednání nezbytné.

⁽⁵⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2041 ze dne 19. října 2022 o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii (Úř. věst. L 275, 25.10.2022, s. 33).

⁽⁶⁾ Stanoviska EHSV k tématu Sociální dialog jako důležitý pilíř hospodářské udržitelnosti a odolnosti ekonomik (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14) a k hlavním směrům politik zaměstnanosti členských států (Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 97).

⁽⁷⁾ Rozsudek Tribunálu ze dne 24. října 2019, věc T-310/18, a rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 2. září 2021, věc C-928/19 P.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV k tématu Sociální dialog jako důležitý pilíř hospodářské udržitelnosti a odolnosti ekonomik (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14).

3.1.2 Komise rovněž odkazuje na praxi potvrzenou rozsudkem Soudního dvora C-928/19 P, která spočívá mimo jiné v posuzování vhodnosti provedení sjednané dohody sociálních partnerů prostřednictvím práva EU. Komise uvádí, že v této souvislosti je možné provést posouzení dopadů. Dále pak se zavazuje, že bude příslušné sociální partnery do tří měsíců informovat o svých předběžných úvahách, případně o tom, zda bude či nebude provedeno posouzení dopadů.

3.1.3 EHSV sice uznává význam podpory a poradenství, které Komise nabízí, a závazek dodržet určité lhůty pro provedení jejích posouzení, tato opatření však nebudou stačit k tomu, aby do tohoto procesu vnesla jasnost, transparentnost a předvídatelnost, které partneři účastníci se jednání potřebují.

3.1.4 EHSV upozorňuje, nakolik je důležité, aby existoval náležitý podpůrný rámec pro odvětvový sociální dialog, a bere na vědomí otevřený dopis evropských odvětvových sociálních partnerů⁽⁹⁾. Je třeba věnovat velkou pozornost obavám, jež odvětvové organizace vyjádřily ohledně financování a organizace výborů pro kolektivní vyjednávání.

3.1.5 Pokud jde o podporu evropského třístranného sociálního dialogu, EHSV vítá oznámení Komise, že v každém svém útvaru určí koordinátora sociálního dialogu. Působení těchto koordinátorů na generálních ředitelstvích a v příslušných útvarcích Komise může pomoci zvýšit povědomí o sociálním dialogu a zlepšit jeho kvalitu, a přispět tak k tomu, aby Komise mohla využívat přínosů, které může dobře fungující třístranný dialog mít pro tvorbu evropských politik.

3.1.6 V souvislosti s evropským semestrem pro koordinaci hospodářských politik a politik zaměstnanosti EHSV vítá skutečnost, že Komise uznala, že v případě účelného a včasného zapojení na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni se sociální partneři významně podílejí na zajišťování toho, aby byly reformy a investice navrhovány a prováděny účinně. Na úrovni EU jsou sice v klíčových fázích evropského semestru pravidelně organizovány strukturované dialogy se sociálními partnery, na vnitrostátní úrovni však vlády příliš často toto zapojení sociálních partnerů opomíjejí a jeho účinnost do značné míry závisí spíše na dobré vůli vlád než na zavedených postupech či pravidlech.

3.1.7 EHSV souhlasí s tím, že podpora sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání hraje důležitou roli i v kontextu probíhajících jednání o rozšíření, a vítá, že Komise podporuje projekty zaměřené na zlepšení sociálního dialogu v kandidátských nebo potenciálních kandidátských zemích. Totéž platí pro evropskou politiku sousedství a partnerství v rámci strategie EU Global Gateway, kde se EU zcela správně snaží prosazovat vysoké standardy lidských a sociálních práv a práv pracovníků.

3.2 Konkrétní připomínky k doporučení

3.2.1 EHSV je potěšen tím, že doporučení respektuje úlohu a autonomii odborových svazů a organizací zaměstnavatelů v kolektivním vyjednávání. EHSV považuje za důležité, aby bylo upřesněno, že pojem organizace zaměstnanců uvedený v 12. bodě odůvodnění je vykládán v souladu s judikaturou dozorcích orgánů MOP (zejména s úmluvami č. 98 a 154), a aby bylo z 12. bodu odůvodnění vypuštěno slovo „obecně“. Kromě toho by bylo relevantní zahrnout do 13. bodu odůvodnění kromě odkazu na úmluvu č. 135 MOP také odkaz na úmluvu č. 98 MOP.

3.2.2 EHSV vítá výzvu, aby členské státy zajistily, že sociální partneři budou systematicky, účelně a včas zapojováni do tvorby a provádění politik, zejména těch, které se týkají evropského semestru a Nástroje pro oživení a odolnost. EHSV se domnívá, že vytvoření účinného společného rámce pro zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, který by byl uplatňován na vnitrostátní úrovni, by mohlo pomoci zajistit, aby byly vedeny účinné a kvalitní konzultace.

3.2.3 Co se týče evropského semestru, měly by mít členské státy povinnost připojit k národním programům reforem a investic výsledek konzultací se sociálními partnery a také jejich postoj a příspěvek. To platí případně i pro ESF+ a další fondy soudržnosti, přičemž je třeba plně dodržovat zásadu partnerství. V každém případě je nezbytné zaručit, aby byli sociální partneři zapojeni účinně a aby nešlo o pouhé „odškrtnutí“ formálně splnění povinnosti. Pokud nedojde k účelnému zapojení nebo dojde k oslabení sociálního dialogu na vnitrostátní úrovni, pak by měla Komise podniknout kroky, například odložit schválení navržených plánů/dohod o partnerství.

⁽⁹⁾ Otevřený dopis evropských odvětvových sociálních partnerů – EuroCommerce.

3.2.4 V bodech odůvodnění doporučení se konstatuje, že směrnice EU o zadávání veřejných zakázek ⁽¹⁰⁾ vyžadují, aby členské státy respektovaly právo odborově se organizovat a kolektivně vyjednávat. EHSV se domnívá, že tato otázka, která úzce souvisí s cílem zvýšit pokrytí kolektivními smlouvami, by měla být zahrnuta do samotných doporučení členským státům.

3.2.5 V doporučení se uvádí, že je třeba posílit kapacitu vnitrostátních sociálních partnerů v některých členských státech za účelem provádění unijních autonomních dohod sociálních partnerů na vnitrostátní úrovni. EHSV se domnívá, že poskytnutí výraznější podpory v tomto ohledu (mj. prostřednictvím ESF+) by pomohlo zviditelnit výsledky sociálního dialogu EU na vnitrostátní úrovni a zlepšit proces provádění v praxi.

3.2.6 EHSV je potěšen tím, že je věnována zvláštní pozornost finančním prostředkům, které jsou na podporu sociálních partnerů k dispozici na vnitrostátní a na unijní úrovni. ESF+ je cenným nástrojem k posílení schopnosti sociálních partnerů (včetně těch, kteří zastupují malé a střední podniky a mikropodniky) zapojit se do třístranných a dvoustranných sociálních dialogů, ale také k podpoře společných opatření, která sociální partneři provádějí s cílem předvídat, zvrátit či odstranit důsledky výzev vyplývajících z různých prvků sociálně-ekonomického vývoje, jako je například digitální a ekologická transformace, v oblasti zaměstnanosti a v sociální oblasti. To by mělo být jasně zdůrazněno jako součást specializovaného přístupu k podpoře budování kapacit sociálních partnerů v rámci ESF+.

3.2.7 Komise zcela správně označila občanský dialog zahrnující širší okruh zúčastněných stran za samostatný proces, a proto by zde měl být při podpoře z ESF+ uplatněn stejný přístup. Je třeba oddělit rozpočtové položky určené sociálním partnerům a organizacím občanské společnosti, aby bylo možné lépe vymezit jejich specifickou úlohu a lépe sledovat výsledky. Kromě toho je zapotřebí stanovit jasný soubor kritérií pro ověřování souladu s pravidly státní podpory (který by schválila Komise), neboť se zdá, že v některých členských státech to působí potíže. Těmito kritérii by se pak měly řídit vnitrostátní orgány při posuzování slučitelnosti projektů sociálních partnerů s pravidly státní podpory. Při formulování těchto kritérií je třeba zohlednit zvláštní úlohu sociálních partnerů, aby mohli být lépe zapojeni do sociálního dialogu na různých úrovních (mezinárodní, unijní, celostátní, regionální, odvětvové) a mohli k němu účinně přispívat. Je třeba vypracovat podobná pravidla i ve vztahu k organizacím občanské společnosti.

3.2.8 EHSV považuje za důležité, že byla do doporučení zahrnuta jasná a účinná ustanovení týkající se monitorování. Členským státům se doporučuje, aby do 18 měsíců od zveřejnění doporučení předložily seznam opatření k jeho provedení vypracovaný po konzultaci se sociálními partnery. Komise má v úmyslu vypracovat spolu s Výborem pro zaměstnanost a příslušnými sociálními partnery společně dohodnuté ukazatele pro sledování provádění. Sociální partneři by měli při přípravě těchto ukazatelů sehrát významnou roli.

3.2.9 EHSV vítá prohlášení uvedené v doporučení, že toto monitorování by mělo sociálním partnerům mimo jiné umožnit identifikovat situace, kdy byli vyloučeni nebo nedostatečně zapojeni do konzultací na vnitrostátní úrovni týkajících se politiky EU a vnitrostátní politiky. EHSV se domnívá, že by bylo rovněž důležité stanovit pro takto identifikované situace následný postup, který by umožnil docílit zlepšení.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁰⁾ Směrnice 2014/24/EU, viz Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 65, 2014/25/EU, viz Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 243, a 2014/23/EU, viz Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 1.

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrhy byly v průběhu jednání zamítnuty, obdržely však alespoň čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 74 odst. 3 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 1

SOC/764

Posílení sociálního dialogu

Odstavec 2.3

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Ve sdělení bylo uznáno, že sociální partneři mají bez-konkurenční znalosti a zkušenosti se zaměstnaností a sociální situací „v terénu“. Jejich podněty mohou zajistit náležitou rovnováhu mezi zájmy pracovníků a zaměstnavatelů a zlepšit přijatelnost a účinnost politiky a právních předpisů. Komise rovněž zcela správně poukazuje na to, že sociální partneři mají ve srovnání s ostatními zúčastněnými stranami jedinečnou úlohu.	Ve sdělení bylo uznáno, že podněty sociálních partnerů mohou zajistit náležitou rovnováhu mezi zájmy pracovníků a zaměstnavatelů a zlepšit přijatelnost a účinnost politiky a právních předpisů. Komise rovněž zcela správně poukazuje na to, že sociální partneři mají ve srovnání s ostatními zúčastněnými stranami jedinečnou úlohu. EHSV však upozorňuje na význam spolupráce a výměny názorů mezi účastníky sociálního a občanského dialogu. Mnohé organizace občanské společnosti rovněž disponují jedinečnými zkušenostmi a specifickými znalostmi z praxe. Tyto znalosti lze využít i nad rámec občanského dialogu. Je třeba poukázat na postupy, které jsou uplatňovány v některých členských státech, kde sociální partneři zvou zástupce konkrétních organizací občanské společnosti na setkání pořádaná v rámci sociálního dialogu, aby je vyslechli a využili jejich vědomosti, odborné znalosti a zkušenosti.

Odůvodnění

Organizace občanské společnosti mají podstatně rozsáhlejší znalosti ohledně četných aspektů sociální situace v praxi, například co se týče boje proti chudobě, poskytování podpory osobám se zdravotním postižením nebo jiným zranitelným skupinám občanů, integrace migrantů, práv etnických menšin a pomoci dětem, kterým hrozí sociální vyloučení. Je třeba tento fakt v průzkumném stanovisku zohlednit, aby nevznikl dojem, že sociální situaci v praxi znají pouze sociální partneři. V některých členských státech jsou si sociální partneři těchto odborných znalostí vědomi a uznávají je a chápou. Z tohoto důvodu zvou zástupce konkrétních organizací občanské společnosti na setkání s účastníky třístranného dialogu, kteří si tak mohou rozšířit své znalosti a zkušenosti.

Výsledek hlasování:

pro: 83

proti: 153

zdrželi se hlasování: 9

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 2**SOC/764****Posílení sociálního dialogu****Odstavec 2.4****Změnit:**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
V doporučení se uvádí, že ve strukturách a procesech sociálního dialogu by měla být plně uznána a respektována zvláštní úloha organizací sociálních partnerů, přičemž je třeba uznat, že občanský dialog, na němž se podílí širší okruh zúčastněných stran a který se může týkat rozmanitější škály témat, je samostatným procesem.	V doporučení se uvádí, že ve strukturách a procesech sociálního dialogu by měla být plně uznána a respektována zvláštní úloha organizací sociálních partnerů, přičemž je třeba uznat, že občanský dialog, na němž se podílí širší okruh zúčastněných stran a který se může týkat rozmanitější škály témat, je samostatným procesem. <i>EHSV upozorňuje, že mezi účastníky sociálního a občanského dialogu musí probíhat spolupráce a výměna názorů, neboť hlavními představiteli zájmů mnoha sociálních skupin nejsou sociální partneři, nýbrž jiné organizace občanské společnosti. Z tohoto důvodu je nutné zamezit situacím, kdy sociální partneři uzavírají dohody, aniž by zohlednili názory a argumenty jiných organizací občanské společnosti, které zastupují evropské občany a významně ovlivňují jejich život.</i>

Odůvodnění

Účelem tohoto pozměňovacího návrhu je zdůraznit, že je nutné zohlednit v rámci sociálního dialogu zájmy jiných skupin, kterými se podstatněji nezabývají sociální partneři a které jsou většinou zastupovány jinými organizacemi občanské společnosti.

Výsledek hlasování:

pro: 79

proti: 157

zdrželi se hlasování: 7

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 3**SOC/764****Posílení sociálního dialogu****Odstavec 3.1.5****Změnit:**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Pokud jde o podporu evropského třístranného sociálního dialogu, EHSV vítá oznámení Komise, že v každém svém útvaru určí koordinátora sociálního dialogu. Působení těchto koordinátorů na generálních ředitelstvích a v příslušných útvarech Komise může pomoci zvýšit povědomí o sociálním dialogu a zlepšit jeho kvalitu, a přispět tak k tomu, aby Komise mohla využívat přínosů, které může dobře fungující třístranný dialog mít pro tvorbu evropských politik.	Pokud jde o podporu evropského třístranného sociálního dialogu, EHSV vítá oznámení Komise, že v každém svém útvaru určí koordinátora sociálního dialogu. Působení těchto koordinátorů na generálních ředitelstvích a v příslušných útvarech Komise může pomoci zvýšit povědomí o sociálním dialogu a zlepšit jeho kvalitu, a přispět tak k tomu, aby Komise mohla využívat přínosů, které může dobře fungující třístranný dialog mít pro tvorbu evropských politik. EHSV zároveň zdůrazňuje, že by bylo vhodné určit na každém generálním ředitelství Evropské komise podobné koordinátory, kteří budou mít za úkol podporovat evropský občanský dialog. Komise by měla současně posilovat oba tyto dialogy a nevěnovat jednomu z nich přednostní pozornost.

Odůvodnění

Evropská komise nyní navrhuje, že na každém svém generálním ředitelství a v dalších svých útvarech určí zvláštního koordinátora pro sociální dialog. Na posílení sociálního dialogu tedy vyčlení velké množství lidských zdrojů, jen generálních ředitelství je totiž 30 a kromě toho má Komise řadu dalších útvarů. Přinejmenším u některých generálních ředitelství vyvolává jmenování zvláštního koordinátora pro sociální dialog určité pochyby, poněvadž se jedná o oblasti činnosti, v nichž převážně působí jiné organizace občanské společnosti než sociální partneři. Jde například o životní prostředí, klima, zemědělství a rozvoj venkova, vzdělávání, mládež, sport a kulturu, spravedlnost a spotřebitele. Je zapotřebí podniknout současně kroky na podporu občanského dialogu – není žádný důvod k tomu, aby se Evropská komise speciálně zabývala pouze jedním typem dialogu a vyčlenila na posílení tohoto dialogu velké množství lidských zdrojů (celkem by se mohlo jednat o více než 50 osob).

Výsledek hlasování:

pro: 78

proti: 156

zdrželi se hlasování: 7

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 4

SOC/764

Posílení sociálního dialogu

Odstavec 1.7

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
V doporučení se uvádí, že ve strukturách a procesech sociálního dialogu by měla být plně uznána a respektována zvláštní úloha organizací sociálních partnerů, přičemž je třeba uznat, že občanský dialog, na němž se podílí širší okruh zúčastněných stran a který se může týkat rozmanitější škály témat, je samostatným procesem. Toto rozlišení je třeba uplatnit i v rámci podpory budování kapacit určené sociálním partnerům a širší občanské společnosti.	V doporučení se uvádí, že ve strukturách a procesech sociálního dialogu by měla být plně uznána a respektována zvláštní úloha organizací sociálních partnerů, přičemž je třeba uznat, že občanský dialog, na němž se podílí širší okruh zúčastněných stran a který se může týkat rozmanitější škály témat, je samostatným procesem. Toto rozlišení je třeba uplatnit i v rámci podpory budování kapacit určené sociálním partnerům a širší občanské společnosti. EHSV však zároveň upozorňuje na význam spolupráce a výměny názorů mezi účastníky sociálního a občanského dialogu. Mnohé organizace občanské společnosti rovněž disponují jedinečnými zkušenostmi a specifickými znalostmi z praxe. Tyto znalosti lze využít i nad rámec občanského dialogu.

Odůvodnění

Účelem je zohlednit zde to, co bylo uvedeno v hlavní části stanoviska.

Výsledek hlasování:

pro: 83

proti: 153

zdrželi se hlasování: 9

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o shromažďování a předávání předběžných informací o cestujících (API) pro usnadnění kontrol na vnějších hranicích, kterým se mění nařízení (EU) 2019/817 a nařízení (EU) 2018/1726 a zrušuje směrnice Rady 2004/82/ES

(COM(2022) 729 final)

a

a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o shromažďování a předávání předběžných informací o cestujících pro prevenci, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti a o změně nařízení (EU) 2019/818

(COM(2022) 731 final)

(2023/C 228/13)

Zpravodaj: Tymoteusz Adam ZYCH

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropská komise, 8. 2. 2023
Právní základ	čl. 77 odst. 2 písm. b) a d) a čl. 79 odst. 2 písm. c) Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU)
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	3. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	137/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá návrhy Evropské komise týkající se předběžných informací o cestujících ⁽¹⁾ s ohledem na potřebu účinného shromažďování a předávání údajů API a jmenné evidence cestujících (PNR) pro účely správy hranic a boje proti nedovolenému přistěhovalectví a rovněž z bezpečnostních důvodů, včetně potřeby předcházet terorismu a závažné trestné činnosti a bojovat proti nim.

1.2 EHSV je přesvědčen, že dokud budou údaje API a PNR předmětem stávajících směrnic (směrnice o API ⁽²⁾ a směrnice o PNR ⁽³⁾), budou v jejich provádění na vnitrostátní úrovni existovat nežádoucí rozdíly.

1.3 Aby bylo možné harmonizovat provádění těchto směrnic a také zvýšit účinnost shromažďování a předávání údajů API a PNR, je nezbytné přijmout nařízení, protože ta odstraní rozdíly vyplývající z různorodých postupů členských států, zvýší právní jistotu, zrychlí tok cestujících a omezí administrativní obtíže, kterým čelí letečtí dopravci.

⁽¹⁾ Jedná se o dva návrhy: a) návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o shromažďování a předávání předběžných informací o cestujících (API) pro usnadnění kontrol na vnějších hranicích, kterým se mění nařízení (EU) 2019/817 a nařízení (EU) 2018/1726 a zrušuje směrnice Rady 2004/82/ES, a b) návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o shromažďování a předávání předběžných informací o cestujících pro prevenci, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti a o změně nařízení (EU) 2019/818.

⁽²⁾ Směrnice Rady 2004/82/ES ze dne 29. dubna 2004 o povinnosti dopravců předávat údaje o cestujících (Úř. věst. L 261, 6.8.2004, s. 24).

⁽³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/681 ze dne 27. dubna 2016 o používání údajů jmenné evidence cestujících (PNR) pro prevenci, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti (Úř. věst. L 119, 4.5.2016, s. 132).

1.4 EHSV zdůrazňuje význam Listiny základních práv (dále jen „Listina“) při uplatňování navrhovaných nařízení. Je třeba náležitě zohlednit práva zranitelných skupin, zejména osob se zdravotním postižením.

1.5 Důležitým argumentem pro přijetí návrhů je skutečnost, že stávající směrnice o API a směrnice o PNR jsou kritizovány z důvodu jejich nesouladu se stávajícími normami ochrany údajů.

1.6 EHSV uznává, že je nezbytné, aby náklady vzniklé agentuře eu-LISA v souvislosti s návrhem, vývojem, provozováním a technickou správou směrovače byly hrazeny ze souhrnného rozpočtu EU, stejně jako náklady vzniklé členskými státy v souvislosti s jejich připojením ke směrovači a integrací se směrovačem.

1.7 EHSV však poznamenává, že navrhovaná nařízení zavádějí kromě rozsáhlých technických změn aktuálně fungujícího systému i významné změny právní. Pro nové rámce API a PNR je proto vyžadováno nepřetržité a důkladné monitorování, které má být prováděno nejen na úrovni členských států, ale i Evropské komise, leteckých dopravců a příslušných orgánů, a také agenturou eu-LISA, zejména v souvislosti s osobními údaji. Z tohoto důvodu EHSV zdůrazňuje, že je naléhavě nutné uspořádat pro letecké dopravce informační kampaň o nových právních předpisech a odbornou přípravu. Bylo by rovněž vhodné, aby byly prováděny častější audity a také aby byly zváženy dodatečné postupy pro sledování fungování nových rámců týkajících se shromažďování a předávání údajů API a PNR.

1.8 EHSV si je vědom toho, že oblast působnosti návrhů se nevztahuje na všechny cestující překračující vnější hranice EU. S ohledem na zásadu proporcionality a specifičnost letecké dopravy se však omezení návrhů na leteckou dopravu v této fázi jeví jako odůvodněné. Až budou nařízení předmětem posouzení dopadů *ex post*, bylo by vhodné, aby Komise posoudila potřebu rozšířit oblast působnosti na další druhy dopravy, zejména na dopravu námořní.

1.9 EHSV kromě toho chápe obavy související s praktickým uplatňováním ustanovení obsažených v návrzích. Navrhuje, aby se dále vyjasnila ustanovení o sankcích ukládaných soukromým provozovatelům v leteckém průmyslu. S ohledem na skutečnost, že v praxi není možné zajistit úplnou přesnost údajů API, se rovněž navrhuje, aby byla u chyb při shromažďování a předávání údajů zvažována „prahová hodnota tolerance“ na úrovni EU a aby bylo jasné stanoveno, že sankce jsou ukládány nespolupracujícím dopravcům nebo jsou ukládány pouze v případě, že není dosaženo minimální přijatelné úrovně kvality údajů API (jak je definována na úrovni EU).

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko se zaměřuje především na návrh nařízení týkající se shromažďování a předávání údajů API pro účely správy hranic ⁽⁴⁾ a v bodě 7 níže se stručně zabývá druhým návrhem nařízení o shromažďování a předávání údajů API v souvislosti se závažnou trestnou činností a teroristickými trestnými činy ⁽⁵⁾, které se vztahuje na údaje PNR v důsledku plánovaných změn údajů API.

2.2 Navrhovaná nařízení se vztahují pouze na leteckou dopravu a jsou z nich vyloučeny jiné druhy dopravy, například doprava po moři a po zemi. Návrhy se vztahují jak na charterové, tak obchodní lety.

2.3 Navrhovanými nařízeními se zruší stávající směrnice o údajích API. Jakmile budou přijata, stanou se součástí schengenského *acquis*.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV uznává, že v důsledku rostoucí popularity letecké dopravy nejsou stávající systémy osobní dopravy dostatečně účinné a je třeba je zlepšit, zejména kvůli zajištění plynulého toku cestujících. Mezinárodní organizace pro civilní letectví v roce 2019 uvedla, že leteckou dopravou cestovalo na pravidelných linkách 4,5 miliardy cestujících, přičemž každý rok do EU vstoupí nebo EU opustí více než půl miliardy cestujících. Pandemie COVID-19 ani ruská invaze na Ukrajinu tuto situaci

⁽⁴⁾ COM(2022) 729 final.

⁽⁵⁾ COM(2022) 731 final.

nezměnily, a proto je nutné hledat inovativní řešení pro urychlení a zlepšení procesu hraničních kontrol. I přes kolaps letového provozu, k němuž došlo v letech 2020–2021 v důsledku pandemie, se letecká doprava zotavuje.

3.2 Na druhé straně si je EHSV vědom skutečnosti, že bez ohledu na účinnost kontrol a rychlost procesu odbavení cestujících v letecké dopravě jsou zapotřebí účinné nástroje pro boj proti fenoménu nedovoleného přístěhovalectví a pro ochranu hranic EU.

3.3 EHSV se domnívá, že používání systémů automatického shromažďování údajů může mít významné výhody, včetně zvýšení účinnosti, technologického rozvoje, zlepšení kvality a urychlení získávání údajů.

3.4 Stejně jako u každé inovativní technologie zahrnuje automatizace shromažďování a předávání údajů také rizika a složité politické výzvy v oblastech, jako jsou zabezpečení, bezpečnost a monitorování, socioekonomické aspekty, etika a soukromí, spolehlivost atd.

3.5 Údaje API jsou souborem informací o totožnosti cestujících obsažených v jejich cestovních dokladech ve spojení s údaji o letu shromážděnými při odbavení a následně předávaných pohraničním orgánům země určení. Informace API zahrnují osobní údaje cestujících, pokud možno získané ze strojově čitelné zóny jejich cestovních dokladů, a také některé informace týkající se jeho letu.

3.6 Systém shromažďování a předávání údajů API závisí na poskytnutí údajů API příslušným orgánům před příletem, aby tyto orgány mohly v souladu s platnými právními předpisy provádět předběžné prověřování cestujících na základě rizikových profilů, kontrolních seznamů a databází.

3.7 EHSV si je vědom, že stávající směrnice ukládá leteckým dopravcům povinnost na požádání předat údaje API pohraničním orgánům země určení před odletem; členským státům ovšem neukládá povinnost vyžadovat údaje API od leteckých dopravců. V důsledku toho jednají orgány členských států nejednotně: některé údaje API vyžadují, jiné nikoli. Podle důvodové zprávy se odhaduje, že údaje API jsou shromažďovány u 65 % příchozích letů, a proto je v praxi snadné kontroly obcházet. Jak Komise navíc konstatuje v hodnocení směrnice o údajích API⁽⁶⁾, dokonce i v případě, že členské státy údaje API požadují, jejich vnitrostátní orgány tyto údaje nepoužívají vždy jednotným způsobem.

3.8 EHSV si je vědom nedostatků stávajícího systému zavedeného směrnicí. Jak ukázalo hodnocení, nedostatečná standardizace a harmonizace vede ke snížení přínosů zpracování údajů API, vytváří zátěž pro zúčastněné strany a určitou míru právní nejistoty.

3.9 EHSV rovněž spatřuje potenciální hrozbu pro zaměstnance v leteckém průmyslu plynoucí z používání systémů automatického shromažďování údajů. EHSV má tedy za to, že je třeba pro tyto zaměstnance uspořádat odbornou přípravu, jež by mohla pomoci řešit případné problémy spojené s prováděním navrhovaných nařízení.

3.10 EHSV však konstatuje, že navrhované nařízení o správě hranic by nemělo mít negativní dopad na úroveň zaměstnanosti a situaci zaměstnanců, ale mělo by vést pouze ke zvýšení účinnosti a spolehlivosti metod shromažďování a předávání údajů, které jsou již prováděny s pomocí automatizovaných postupů.

4. Potřeba vypracovat nové nařízení o údajích API s cílem posílit a usnadnit hraniční kontroly

4.1 Zkušenosti související s uplatňováním a hodnocením stávající směrnice odhalily četné nedostatky stávajícího systému, včetně neefektivnosti, nákladové náročnosti a formálních a administrativních obtíží pro dopravce. Kromě toho jsou některá ustanovení směrnice nejasná, vyvolávají pochybnosti o výkladu a způsobují rozdíly v jejich uplatňování v členských státech, jakož i nesoulad s jinými ustanoveními práva EU.

⁽⁶⁾ Evropská komise, pracovní dokument útvarů Komise, *Evaluation of the Council Directive 2004/82/EC on the obligation of carriers to communicate passenger data (API Directive)* (Hodnocení směrnice Rady 2004/82/ES o povinnosti dopravců předávat údaje o cestujících (směrnice o předběžných informacích o cestujících)), Brusel, 8.9.2020, SWD(2020) 174 final.

4.2 Je třeba uvést hlavní nedostatky této směrnice:

- v současné době mají letečtí dopravci povinnost být srozuměni s vnitrostátními systémy předávání informací API jednotlivých členských států a přizpůsobit se jim,
- dopravci jsou nyní v některých případech povinni zasílat stejné údaje různým orgánům,
- v současnosti se rovněž liší počet a druh prvků údajů požadovaných odpovědnými orgány v jednotlivých členských státech,
- v čl. 3 odst. 2 směrnice je uveden demonstrativní výčet prvků údajů a tento výčet není v souladu s mezinárodními normami,
- ustanovení čl. 6 odst. 1 směrnice umožňuje předávání údajů „elektronicky nebo v případě poruchy jinými vhodnými prostředky“ a nestanoví konkrétní protokol a formát zpráv. To má za následek dodatečnou zátěž pro dopravce (např. dodržování různých formátů požadovaných odpovědnými orgány pro předávání údajů), ale má to rovněž dopad na včasnost a kvalitu údajů API, a tudíž i dopad na jejich užitečnost,
- provozní postupy pro shromažďování, předávání, zpracování a analýzu údajů API se mezi členskými státy liší, pokud jde o metody, načasování, formát a četnost předávání údajů,
- směrnice sama o sobě nestanoví podrobné záruky ochrany osobních údajů (s výjimkou čl. 6 odst. 1, který stanoví, že pro účely hraničních kontrol a migrace musí orgány vymazat údaje API do 24 hodin po předání), zatímco obdobná ustanovení jiných právních aktů, jako jsou nařízení o Systému vstupu/výstupu (EES, kapitola VII články 51–59), nařízení o Evropském systému pro cestovní informace a povolení (ETIAS, kapitola XII Ochrana údajů, články 59–70) a směrnice o PNR (články 12 a 13), řeší ochranu údajů podrobněji.

4.3 Důležitým argumentem pro přijetí navrhovaného nařízení je skutečnost, že směrnice je rovněž kritizována z důvodu jejího nesouladu se stávajícími normami ochrany údajů. Směrnice především vyvolává následující pochybnosti:

- seznam údajů API požadovaných od leteckých dopravců není vyčerpávající, což je v rozporu se zásadou minimalizace údajů,
- účel shromažďování údajů API (buď pro účely hraničních kontrol a/nebo vymáhání práva) je nejasný,
- z hlediska požadavků na hraniční kontroly je 24 hodinový limit pro uchovávání údajů příliš krátký a nepraktický,
- pravidla pro uchovávání údajů a následné použití nejsou dostatečně vymezená a jednoznačná.

4.4 Aby bylo možné odstranit zjištěné nedostatky, navrhované nařízení předpokládá, že bude zřízen centrální směrovač údajů API za účelem posílení předběžných kontrol na příslušných vnějších hranicích pomocí vysoce kvalitních a úplných údajů API a za účelem usnadnění toku cestujících.

5. Oblast působnosti a úroveň regulace

5.1 S ohledem na výše uvedená zjištění se EHSV domnívá, že zavedení jednotného systému na úrovni EU pro všechny členské státy mimo jiné umožní rozvoj „přístupu jednotného portálu“, tj. centralizaci procesu shromažďování všech údajů pocházejících od dopravců a jejich další předávání příslušným orgánům. Jednotný systém by umožnil zlepšit kvalitu získaných údajů a také celý proces plně automatizovat, což by vedlo ke snížení nákladů na straně veřejných subjektů, dopravců i samotných cestujících.

5.2 Navrhované nařízení slouží ke sjednocení a zjednodušení postupu shromažďování a předávání údajů API, což je přínosné nejen z hlediska orgánů členských států, ale především z hlediska leteckého průmyslu, i když mu uloží povinnost shromažďovat a předávat údaje API v případě všech letů do EU. Navrhované nařízení však přinese právní jistotu a předvídatelnost, a tím také zvýší dodržování předpisů ze strany leteckých dopravců.

5.3 EHSV se domnívá, že aby bylo možné zaručit to, o co směrnice o údajích API usiluje, jsou cíle směrnice lépe naplněny přijetím navrhovaného nařízení. Je nepravděpodobné, že by výhod plynoucích z provádění systémů API provádějícími zeměmi bylo dosaženo bez zásahu EU. Stručně řečeno, myšlenkou navrhovaného nařízení je přesvědčení, že nedostatečná harmonizace při provádění směrnice je překážkou pro její účinnost a soudržnost.

5.4 EHSV rovněž podotýká, že je třeba směrnici změnit z důvodu uplynutí času od jejího vstupu v platnost, zejména s ohledem na rozvoj informačních technologií od roku 2004. Podle navrhovaného nařízení bude nový systém plně slučitelný s již používanými řešeními, tj. Schengenským informačním systémem (SIS), Vízovým informačním systémem (VIS), systémem Eurodac, Systémem vstupu/výstupu (EES), Evropským systémem pro cestovní informace a povolení (ETIAS) a centralizovaným systémem pro identifikaci členských států, jež mají informace o odsouzeních státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti (systém ECRIS-TCN).

6. Účinnost navrhovaných řešení

6.1 EHSV podporuje přijetí řešení, která zajistí účinné kontroly na vnějších hranicích a jednotný přístup v celém schengenském prostoru, a to i pokud jde o možnost předběžných kontrol cestujících pomocí údajů API.

6.2 Bez ohledu na obecnou podporu návrhu nařízení však má EHSV obavy z rizika zneužití v souvislosti s centralizací procesu shromažďování údajů a předávání údajů API, a to zejména osobních údajů. Tyto obavy jsou rovněž odůvodněny skutečností, že směrovač, jehož prostřednictvím budou údaje předávány, je stále ve fázi plánování – jeho návrh, vytvoření, vývoj, správa a technická údržba byly delegovány na agenturu eu-LISA.

6.3 EHSV uznává, že přijetí navrhovaného nařízení bude mít dopad na rozpočet a personální potřeby agentury eu-LISA a příslušných pohraničních orgánů členských států. Odhaduje se, že dodatečné náklady budou zahrnovat 45 milionů EUR (33 milionů EUR má být uhrazeno ze stávajícího víceletého finančního rámce) na zřízení směrovače a 9 milionů EUR ročně od roku 2029 na jeho technickou správu a přibližně 27 milionů EUR pro členské státy, jež budou uhrazeny z rozpočtu EU.

6.4 EHSV oceňuje přesnou a komplexní specifikaci údajů, které patří mezi údaje API (jsou vymezené v čl. 4 odst. 2 a 3 návrhu) pro usnadnění kontrol na vnějších hranicích.

6.5 EHSV zdůrazňuje, že navrhované nařízení umožňuje Komisi vyjasnit řadu konkrétních otázek, zejména technických, prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci, které budou vydány později. Konečné posouzení návrhu nařízení proto závisí na podrobných ustanoveních vydaných v budoucnu a rovněž na kvalitě přijatých technických řešení.

6.6 V důsledku toho je EHSV povinen upozornit na bezpečnostní obavy týkající se ochrany údajů. EHSV je toho názoru, že je nutné zabývat se účinnou ochranou údajů zejména v kontextu ochrany základních práv, především práva na ochranu soukromí a práva na ochranu osobních údajů, jež zahrnuje právo na informace o získávání, uchovávání a zpracování osobních údajů. EHSV proto plně podporuje novou povinnost provádět pravidelné audity ochrany osobních údajů. EHSV zároveň navrhuje zvážit, zda by nebylo vhodné, aby příslušné vnitrostátní orgány pro ochranu údajů zajistily audit zpracování údajů API představujících osobní údaje častěji než jednou za čtyři roky.

6.7 Pro zajištění co nejlepší výkonnosti směrovače je nezbytné zajistit spolupráci mezi agenturou eu-LISA, členskými státy a leteckými dopravci. V důsledku toho je povinnost agentury eu-LISA poskytnout odbornou přípravu subjektům, které mají zájem o technické používání směrovače, pozitivním krokem.

6.8 S ohledem na zásadu proporcionality a v zájmu maximální ochrany osobních údajů EHSV podporuje, aby se statistická povinnost nevztahovala na údaje, jako je státní příslušnost, pohlaví a datum narození.

7. Význam nařízení o údajích PNR (druhé navrhované nařízení)

7.1 EHSV považuje druhé z navrhovaných nařízení za nezbytnou a odpovídající úpravu systému shromažďování a předávání údajů PNR v souvislosti s reformou údajů API.

7.2 V důsledku toho sjednocení systému přijetím obou nařízení na úrovni EU a vytvořením směrovače spravovaného agenturou eu-LISA rovněž zvýší bezpečnost prostřednictvím účinnějšího procesu identifikace vysoce rizikových cestujících a potvrdí vzorce cestování podezřelých osob.

8. Náklady nařízení

8.1 EHSV dospívá k závěru, že přijetí navrhovaných nařízení bude mít za následek náklady, jež bude nutné hradit z rozpočtu EU, členskými státy vzniknou výdaje a také letecký průmysl bude muset investovat (podle posouzení dopadů se tyto investice odhadují na přibližně 75 milionů EUR), ale že přínosy celkově převáží náklady, protože tyto náklady budou kompenzovány racionalizovaným a centralizovaným přístupem k předávání informací příslušným vnitrostátním orgánům.

8.2 Navrhovaná nařízení snižují provozní náklady a také sankce, které se obvykle ukládají za nekvalitní nebo chybějící cestovní údaje. Vstup nařízení v platnost navíc zlepší ostrahu hraničních přechodů, činnosti letištních služeb a pohraničních orgánů členských států a rovněž přispěje ke zlepšení bezpečnosti a boji proti nedovolenému přistěhovalectví. Po uvážení výše uvedených skutečností považuje EHSV navrhovaná nařízení za odůvodněná s ohledem na pozitivní analýzu nákladů a přínosů, jak je uvedeno v posouzení dopadů, které vypracovala Komise.

9. Konkrétní připomínky

9.1 EHSV zdůrazňuje význam Listiny při uplatňování navrženého nařízení, přičemž je třeba věnovat zvláštní pozornost zranitelným skupinám, včetně osob se zdravotním postižením. V tomto ohledu by měla být zohledněna judikatura Soudního dvora Evropské unie (SDEU) a kontext aktuálně projednávaných věcí.

9.2 Judikatura SDEU má zvláštní význam pro nová pravidla shromažďování a předávání údajů PNR v navrhovaném institucionálním rámci, zejména pak rozhodnutí ve věci C-817/19. EHSV rovněž navrhuje, aby terminologie obou návrhů zohledňovala ustálenou judikaturu SDEU.

9.3 Jak je uvedeno v odstavci 1.6 výše, v této fázi EHSV považuje oblast působnosti za odůvodněnou. Až však budou nařízení předmětem posouzení dopadů *ex post*, bylo by vhodné, aby Komise posoudila potřebu rozšířit oblast působnosti na další druhy dopravy, zejména na dopravu námořní. Při tomto posuzování by měly být zohledněny faktory, jako je specifická každého druhu dopravy, administrativní zátěž kladená na dopravce a účinnost a účelnost zajištění ochrany hranic EU.

9.4 Jak je uvedeno v odstavci 1.7 výše, EHSV navrhuje, aby byly dále vyjasněny sankce ukládané soukromým provozovatelům v leteckém průmyslu, aby byla u chyb při shromažďování a předávání údajů zvážena „prahová hodnota tolerance“ na úrovni EU a aby sankce byly ukládány pouze za určitých podmínek.

9.5 EHSV poukazuje na to, že vstup navrhovaných nařízení v platnost by měl být doprovázen rozsáhlou informační kampaní, která by mohla pomoci informovat veřejnost o jejich cílech a snížit pravděpodobnost nepředvídaných okolností při provádění nových ustanovení.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o schvalování typu motorových vozidel a motorů, jakož i systémů, konstrukčních částí a samostatných technických celků určených pro tato vozidla z hlediska jejich emisí a životnosti baterie (Euro 7) a o zrušení nařízení (ES) č. 715/2007 a (ES) č. 595/2009

(COM(2022) 586 final – 2022/0365 (COD))

(2023/C 228/14)

Zpravodaj: **Bruno CHOIX**

Spoluzpravodaj: **Guido NELISSEN**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 15. 12. 2022
	Rada Evropské unie, 21. 12. 2022
Právní základ	články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v CCMI	27. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	140/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Automobilový průmysl v současnosti prochází největší transformací od svého vzniku, která spočívá v dekarbonizaci a digitalizaci silniční dopravy. Toto nové paradigma bude mít zcela zásadní dopad z hlediska struktury tohoto odvětví a také počtu a kvality pracovních míst. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) žádá, aby byla s ohledem na to, o jak rozsáhlý transformační proces jde, uplatňována komplexní průmyslová politika zohledňující všechny tři stránky udržitelného rozvoje, tj. stránku hospodářskou, environmentální a sociální. Co se týče aspektu zaměstnanosti, je nutné vyvinout intenzivnější úsilí v oblasti odborné přípravy, prohlubování dovedností a změny kvalifikace pracovníků, regionálních a místních plánů hospodářské přeměny a profesní rekvalifikace. Toto úsilí je třeba podpořit pevně zakotveným sociálním dialogem a snahou zachovat/vytvořit v tomto odvětví důstojná pracovní místa.

1.2 EHSV podporuje zavedení emisních norem Euro 7, neboť se jedná o důležitý krok na cestě k uskutečnění cílů EU v oblasti kvality vnějšího ovzduší, který zároveň umožní, aby si EU udržela vedoucí postavení v odvětví čistých automobilových technologií.

1.3 EHSV vítá četná vylepšení, která byla v návrhu nařízení zakotvena, například co se týče zamezení nedovoleným zásahům, využití digitálních technologií, zjednodušení norem a zahrnutí elektrických vozidel a nevýfukových emisí.

1.4 EHSV se domnívá, že je třeba uplatnit při zavádění nových emisních norem realistický a nákladově efektivní přístup, a to z několika důvodů:

1.4.1 je třeba řídit se zásadou proporcionality – vzhledem k tomu, že technologie spalovacích motorů bude po roce 2035 pravděpodobně patřit minulosti, už nebude možné využít finanční prostředky potřebné ke splnění nových norem k přímým investicím do čistých hnacích ústrojí;

1.4.2 individuální automobilová mobilita musí zůstat cenově dostupná, aby nenastala tzv. chudoba v oblasti mobility (mimo městské aglomerace totiž není k dispozici dostatek alternativních možností dopravy);

1.4.3 pokud by byly s emisními normami Euro 7 spojeny příliš vysoké náklady, mohlo by to mít kontraproduktivní účinek, protože spotřebitelé by se rozhodli odložit výměnu automobilu na pozdější dobu a dál by používali své stávající vozidlo, které ve větší míře znečišťuje životní prostředí, čímž by se omezil potenciální přínos emisních norem Euro 7 z hlediska zdraví.

1.5 Je tedy důležité, aby se všechny prvky nového nařízení opíraly o vědeckou analýzu nákladů a přínosů. V tomto ohledu je třeba zajistit u všech zúčastněných stran stejné chápání metodiky výpočtu nákladů, které budou s novými normami spojeny.

1.6 EHSV se domnívá, že vytvoření pobídek pro spotřebitele by urychlilo obměnu vozového parku, což by bylo velmi prospěšné z hlediska zdraví, protože nahrazení vozidel Euro 1/I až 5/V vozidly Euro 6/VI by přineslo 80 % snížení emisí NO_x.

1.7 Z tohoto důvodu žádá, aby bylo navrhované nařízení rychle přijato a aby byla v zájmu zajištění jeho technické a ekonomické proveditelnosti stanovena minimálně dvouletá lhůta pro osobní automobily a užitková vozidla a tříletá lhůta pro autobusy a těžká nákladní vozidla.

2. Souvislosti návrhu

2.1 Automobilové odvětví vytváří přibližně 10 % přidané hodnoty vyprodukované průmyslem v EU a zaměstnává 13 milionů Evropanů, což je téměř 7 % ekonomicky aktivního obyvatelstva EU.

2.2 Po více než sto letech nepřetržitého růstu čelí automobilový průmysl od roku 2018 recesi a krizi svého ekonomického modelu. Přetrvávající krizové situace vedly k negativnímu přehodnocení vyhlídek na oživení světové výroby automobilů, zejména v Evropě.

2.3. Současně však musí subjekty působící v automobilovém průmyslu provést největší transformaci, kterou automobil od svého vzniku prošel: elektrifikaci hnacího ústrojí a digitalizaci vozidla.

2.4 Tváří v tvář této strukturální transformaci musí automobilový průmysl činit obrovské investice, které zatěžují jeho ekonomický model. Pokrývá je snížením investic do tradičních technologií (včetně spalovacích motorů) a snížením výrobních nákladů.

2.5 Zavádění výkonové elektroniky a digitálních technologií navíc radikálně mění situaci v tomto odvětví a otevírá dveře novým konkurentům, což oslabuje pozici dosavadních dodavatelů. Tato transformace významně ovlivňuje zaměstnanost.

2.6 Z kvantitativního hlediska se snižuje počet pracovních míst, což je dáno snižováním kapacit a zjednodušením nových pohonných systémů. Z kvalitativního hlediska se práce podstatně mění – v souvislosti s elektrifikací a zaváděním digitálních technologií je v automobilovém průmyslu potřebné rozsáhlejší know-how v nových oborech.

2.7 Tento vývoj zaměstnanosti lze pozorovat i v odvětví automobilových služeb – nové pohonné systémy totiž snižují potřebu údržby a zároveň vyžadují změnu dovedností.

2.8 V této situaci byl 10. listopadu 2022 po opakovaných odkladech zveřejněn návrh Evropské komise na zavedení nových emisních norem Euro 7 pro osobní automobily, užitková a nákladní vozidla a autobusy.

2.9 Návrh nových emisních norem Euro 7 je součástí mnohem širšího souboru opatření EU zaměřených na boj proti znečištění ovzduší způsobenému dopravou. Evropské právní předpisy týkající se kvality ovzduší, pravidelných technických prohlídek, emisí CO₂, kvality paliv, infrastruktury pro alternativní paliva, čistých vozidel a euroviněty odrážejí potřebu snížit výrazný podíl dopravy na znečištění ovzduší. Tyto vzájemně se doplňující předpisy mají společný cíl, kterým je dosáhnout ambicí Zelené dohody pro Evropu v oblasti klimatu a zamezení znečišťování životního prostředí a přispět k přechodu na udržitelnou mobilitu.

2.10 Nové normy Euro 7 budou pravděpodobně posledními normami pro automobily se spalovacím motorem, neboť v rámci programu „Fit for 55“ z roku 2021 bylo rozhodnuto o urychlení dekarbonizace automobilového průmyslu. Na základě toho se Evropský parlament a Rada dne 27. října 2022 dohodly na záměru snížit do roku 2030 emise CO₂ z automobilů o 55 % a zakázat od roku 2035 prodej nových automobilů se spalovacím motorem (včetně hybridů).

3. Obsah návrhu

Hlavní změny, které má nařízení přinést, jsou tyto:

- pro osobní automobily a nákladní vozidla s naftovým i s benzinovým pohonem budou platit přísnější emisní limity (nicméně mezní hodnoty emisí NO_x se v případě osobních automobilů nemění),
- rozšiřují se zkušební podmínky pro ověřování emisí při reálném provozu a nebudou se již používat faktory shodnosti,
- bude položen větší důraz na kratší jízdy – vzdálenost, pro kterou se vypočítává emisní rozpočet při studeném startu, se zkrátí z 16 km na 10 km,
- budou se měřit a budou regulovány nevýfukové emise pevných částic produkovaných brzdami a emise mikroplastů pocházejících z pneumatik,
- zvýší se požadavky na životnost – 200 000 km nebo 10 let u osobních automobilů a užitkových vozidel a 875 000 km bez časového omezení u nákladních vozidel a autobusů,
- bude zavedeno průběžné monitorování emisí prostřednictvím palubních monitorovacích systémů – senzory budou měřit skutečné emise po celou dobu životnosti vozidla,
- životnost baterií se bude posuzovat podle vývoje jejich kapacity s rostoucím počtem ujetých kilometrů,
- budou platit přísnější pravidla, aby vozidla nebyla nedovoleným způsobem upravována,
- budou stanoveny emisní limity pro znečišťující látky, které až doposud nebyly regulovány (amoniak v případě osobních automobilů a formaldehyd v případě nákladních vozidel). Vůbec poprvé budou stanoveny mezní hodnoty pro emise způsobené vypařováním při doplňování paliva.

4. Obecné připomínky

4.1 I když se v roce 2019 v EU-27 snížil počet předčasných úmrtí v důsledku expozice látkám znečišťujícím ovzduší o 33 % ve srovnání s rokem 2005, je i nadále zapotřebí uplatňovat ambicióznější mezní hodnoty. Na silniční dopravu v tomto ohledu připadá 37 % celkových emisí NO_x a odhaduje se, že jemné částice a oxidy dusíku ze silniční dopravy každoročně v EU-27 zapříčiní více než 70 000 předčasných úmrtí.

4.2 Komise zvolila pro stanovení nových pravidel „realistický“ přístup. Automobily se spalovacími motory budou dál cenově dostupné, i když zpřísnění norem pro vozy s naftovým motorem pravděpodobně urychlí pokles nabídky tohoto typu vozidel. Je třeba také připomenout, že nové normy týkající se CO_2 budou mít dopad i na pořizovací cenu vozidel.

4.3 Ačkoli je norma Euro 7 z hlediska nastavení hodnot emisí méně ambiciózní, než se očekávalo, jde o zásadní revizi, která řeší řadu nedostatků normy Euro 6, například co se týče rizika nedovolených zásahů, složitosti pravidel, stárnutí vozidel a emisí v reálném provozu. Uplatňuje rovněž mnohem širší přístup, neboť zahrnuje elektrická vozidla a nevýfukové emise.

4.4 Regulační tlak vyvíjený postupnými emisními normami Euro podpořil inovace v koncepci systémů regulace emisí a hnacích ústrojí a umožnil EU zaujmout v tomto odvětví čelnou pozici. Z tohoto důvodu je důležité, aby si normy EU udržovaly náskok před normami, které se připravují na klíčových trzích. Vedoucí postavení v oblasti zavádění digitálních a čistých technologií je významnou výhodou z hlediska přístupu na mezinárodní trhy. V této souvislosti by se měly zvážit ještě ambicióznější normy, jako jsou například požadavky na životnost platné v USA (240 000 km nebo 15 let).

4.5 EHSV se domnívá, že vytvoření pobídek pro spotřebitele by urychlilo obměnu vozového parku, což by mělo jasný dopad na kvalitu ovzduší a snížení emisí. Nahrazení starých vozů nejnovějšími vozidly splňujícími normu Euro 6 by ve spojení s probíhající elektrifikací pomohlo výrazně do roku 2035 snížit emise NO_x ze silniční dopravy (o 80 %).

4.6 EHSV požaduje, aby byla u každého z nových prvků, které mají být regulovány, provedena důkladná vědecká analýza nákladů a přínosů, aby bylo jasné, do jaké míry mohou tyto jednotlivé požadavky přispět k nákladově efektivnímu snížení emisí. V tomto ohledu je důležité zajistit u všech zúčastněných stran stejné chápání metodiky posouzení dodatečných nákladů, které zavedení normy Euro 7 přinese.

4.7 EHSV je přesvědčen, že individuální automobilová mobilita musí zůstat dostupná a cenově přijatelná pro všechny, zejména pro ty, kteří nemají přístup ke kvalitní veřejné dopravě (nebo jiným možnostem dopravy). Vyzývá tudíž automobilový průmysl, aby ve své nabídce zachoval vozidla nižší třídy, která budou cenově dostupná všem. Vzhledem k tomu, že ceny automobilů rostou mnohem rychleji než kupní síla a služby sdílené mobility zatím neskytají náležitou alternativu, je podle EHSV nejvyšší čas vážně se zabývat problémem tzv. chudoby v oblasti mobility.

4.8 EHSV se obecně vzato domnívá, že je třeba najít rovnováhu mezi třemi stránkami udržitelného rozvoje. Současné investování do přechodu na elektrická vozidla a do inovací u spalovacích motorů by mohlo evropský automobilový průmysl postavit do nevýhodné situace v konkurenci výrobců, kteří vyrábějí pouze elektrická vozidla nebo sídlí ve třetích zemích a nevztahují se na ně stejné povinnosti. Kromě toho je třeba zajistit, aby v důsledku příliš vysokých cen automobilů splňujících normu Euro 7 nedocházelo k situaci, kdy se spotřebitelé rozhodnou odložit výměnu svého stávajícího vozidla, které ve větší míře znečišťuje životní prostředí, na pozdější dobu. Značně by se tím omezil potenciální přínos normy Euro 7 a zároveň by to vedlo k restrukturalizaci tohoto odvětví v důsledku výrazného poklesu prodeje.

4.9 EHSV žádá, aby byla s ohledem na to, o jak rozsáhlý transformační proces jde, uplatňována soudržná průmyslová politika, která umožní splnit tři úkoly, před nimiž automobilový průmysl stojí:

- v oblasti životního prostředí: přispět ke splnění cílů Zelené dohody pro Evropu a nových emisních norem směrnice o kvalitě vnějšího ovzduší,
- v oblasti hospodářství: udržet si vedoucí postavení v tomto odvětví, zachovat dodavatelský řetězec automobilového průmyslu v EU a vytvořit silný ekosystém pro elektrická vozidla,
- v sociální oblasti: rámec pro spravedlivou transformaci, předběžné získávání informací a vedení konzultací a sociálního dialogu s cílem předvídat a řídit transformaci, regionální plány v oblasti změny kvalifikace, proces rekvalifikace a zachování kvalitních pracovních míst.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Komise ve svém návrhu stanoví dvě data použitelnosti: červenec 2025 pro lehká vozidla a červenec 2027 pro těžká vozidla. V obou případech jde o datum, od kterého budou muset členské státy odmítnout registraci vozidel, která nebudou splňovat normu Euro 7. Zvolené lhůty vyvolávají pochybnosti, zejména pokud jde o lehká vozidla.

5.1.1 Návrh stanovit pro ně použitelnost od července 2025 se nezdá být příliš realistický. Výrobci totiž budou muset několik měsíců před tímto termínem změnit výrobu, aby nevyráběli do zásoby vozidla splňující normu Euro 6, která již nebude možné registrovat, a schválení celého vozového parku obvykle trvá déle než rok. Schvalování by proto mělo začít již na počátku roku 2024, tedy bezprostředně po přijetí nařízení Euro 7 a případně ještě před zveřejněním jeho prováděcích předpisů.

Návrh týkající se použitelnosti od července 2027 pro těžká nákladní vozidla se může jevit přiměřenější, ale je třeba vzít v úvahu čas potřebný k vývoji inovativních technických řešení, jako je elektricky vyhřívaný katalyzátor, která budou nutná ke splnění emisních limitů. EHSV proto zastává názor, že je nutné toto nařízení rychle přijmout a v zájmu zajištění jeho technické a ekonomické proveditelnosti stanovit minimálně dvouletou lhůtu (od okamžiku přijetí nařízení) pro osobní automobily a užitková vozidla a tříletou lhůtu pro autobusy a těžká nákladní vozidla.

5.2 V případě lehkých vozidel se v návrhu nařízení stanoví, že budou jednotlivé emisní limity vztahující se na užitková vozidla v závislosti na jejich hmotnosti nahrazeny jednotným souborem hodnot platným pro všechna užitková vozidla, která mají poměr výkonu k hmotnosti pod 35 kW/t. Tato snaha o zjednodušení je chválná, mohla by však mít značný dopad na odvětví lehkých užitkových vozidel, a především na odvětví přestavby vozů, zejména s ohledem na odlišná data použitelnosti v případě lehkých a těžkých vozidel. V této souvislosti EHSV požaduje stanovení výjimek a pružnost při uplatňování, například v případě přestavby lehkého užitkového vozidla kategorie N1 (hmotnost do 3 500 kg) na minibus kategorie M2 (hmotnost do 5 000 kg).

5.3 Komise v rámci digitalizačního úsilí Zelené dohody pro Evropu navrhuje zavést u lehkých a těžkých vozidel inovativní zařízení nazvané OBM („On Board Monitoring“, tj. palubní monitorovací systém), které bude nepřetržitě zaznamenávat úroveň emisí znečišťujících látek s cílem:

- identifikovat případy překročení emisí, které neodhalil palubní diagnostický systém (OBD),

- pravidelně přenášet hodnoty emisí do serverů v zájmu usnadnění dozoru nad trhem, kontroly shodnosti v provozu a technických prohlídek.

Takové zařízení může sice skutečně pomoci zjednodušit monitorovací procesy, v souvislosti s jeho zavedením však bude nutné rychle vypracovat technické předpisy, které umožní specifikovat potřebné vybavení (snímače, software atd.). Uskutečnění této změny, která se může výrazně dotknout uživatelů, samo o sobě vyžaduje tříletou lhůtu od zveřejnění technického předpisu.

5.4 Pokud jde o lehká vozidla, mohou se mezní hodnoty navržené Komisí zdát málo ambiciózní, protože v zásadě odpovídají harmonizaci na základě nejnižší hodnoty stanovené nařízením Euro 6 pro benzinové a naftové motory. Je však důležité poznamenat, že:

- v přílohách návrhu nařízení byly nově vymezeny podmínky, které v současnosti zaručují reprezentativnost silničních zkoušek při běžném používání vozidla, což výrobce přinutí upravit systémy následného zpracování výfukových plynů,
- harmonizace mezních hodnot podle těch nejpriznivějších přinese výraznější omezení pro benzinové motory (snížení mezní hodnoty CO u osobních vozidel s benzinovým motorem o 50 %) i pro naftové motory (snížení mezní hodnoty NO_x u těžkých užitkových vozidel s naftovým motorem o 40 %),
- na rozdíl od nařízení Euro 6 nebude v nařízení Euro 7, které se opírá o silniční zkoušky, poskytována žádná tolerance.

5.5 Vzhledem k tomu, že mikroplasty pocházející z pneumatik jsou jedním z hlavních zdrojů znečištění oceánů a že v tomto ohledu zatím nebyla stanovena žádná mezní hodnota z důvodu absence postupu na úrovni OSN, je naléhavě nutné tento postup co nejdříve navrhnout.

5.6 EHSV si klade otázku, zda je potřebné zavádět u vozidel normy pro emise amoniaku. Vzhledem k tomu, že na odvětví dopravy připadá méně než 1 % evropských emisí amoniaku, se náklady na toto opatření nezdají být úměrné jeho přínosům. EHSV se pozastavuje také nad tím, zda je nutné, aby byla vozidla povinně vybavována systémem pro omezení emisí způsobených vypařováním při doplňování paliva. V Evropě se totiž za tímto účelem už používá odsávací zařízení nainstalované v čerpacích stojanech, které tyto výpary zachycuje.

5.7 U těžkých vozidel se mezní hodnoty navržené Komisí radikálně liší od hodnot stanovených v nařízení Euro 6 – v případě NO_x a pevných částic se mají mezní hodnoty snížit o 80 % a v případě CO o 95 %. Komise kromě toho navrhuje stanovit s ohledem na související skleníkový efekt samostatné mezní hodnoty pro CH₄ (methan) a N₂O (oxid dusný), přičemž u oxidu dusného by měly být zvlášť nízké. Je zjevné, že tyto změny si vyžádají značné investice, což bude třeba zohlednit v budoucích diskusích o postupném vývoji norem pro emise CO₂ u těžkých vozidel⁽¹⁾.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁾ COM(2023) 88 final.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí

(COM(2022) 732 final – 2022/0426 (COD))

a ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zpráva o pokroku dosaženém v oblasti boje proti obchodování s lidmi (čtvrtá zpráva)

(COM(2022) 736 final)

(2023/C 228/15)

Zpravodaj: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Spoluzpravodaj: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 8. 2. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	3. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	125/01/01

1. Závěry a doporučení

1.1 Obchodování s lidmi je zavrženíhodným zločinem a závažným porušením základních práv osob. Bezpečnostní strategie Evropské unie z roku 2020 upozorňuje na úlohu organizované trestné činnosti v obchodování s lidmi a související dopady na lidské životy.

1.2 V roce 2011 byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ⁽¹⁾ o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí. V roce 2021 přijala Evropská komise strategii EU pro boj proti obchodování s lidmi na období 2021–2025 a uvedla, že uplatňování této směrnice by mělo být vyhodnoceno s cílem zlepšit její provádění.

1.3 EHSV vítá čtvrtou zprávu o pokroku, jež se zabývá vývojem situace v této oblasti, i návrh směrnice, kterou se mění směrnice o prevenci obchodování s lidmi. Cílem této směrnice je předcházet obchodování s lidmi, bojovat proti němu a chránit oběti. Za tím účelem je návrh uspořádán do tří rámců stanovujících politiky, které se týkají: i) kriminalizace, vyšetřování a trestního stíhání obchodování s lidmi, včetně vymezení trestných činů, trestů a sankcí; ii) pomoci a podpory poskytované obětem obchodování s lidmi a jejich ochrany a iii) prevence obchodování s lidmi.

1.4 Evropský hospodářský a sociální výbor EHSV vítá rozšíření definice různých forem vykořisťování. Souhlasí s tím, že výčet těchto trestných činů by měl být chápán jako neúplný seznam, neboť vykořisťování nabývá bohužel neustále nových podob. Domnívá se, že členské státy by měly problém obchodování s lidmi pojímat právě tímto způsobem a dívat se na otázky spojené s vykořisťováním uceleným pohledem.

1.5 EHSV se domnívá, že pokud jde o obsah a provádění směrnice, mělo by být posíleno genderové hledisko, vzhledem k tomu, že převážnou většinu obětí tvoří ženy a dívky. Podobně je třeba věnovat pozornost situacím, kdy se osoby nacházejí ve zranitelném postavení, neboť ty usnadňují nábor a vykořisťování zločineckými sítěmi a dalšími subjekty. Kromě toho je třeba věnovat větší pozornost dalším zranitelným skupinám, včetně uprchlíků, žadatelů o azyl a osob bez dokladů nebo s nejistým pobytovým statutem.

⁽¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV (Úř. věst. L 101, 15.4.2011, s. 1).

1.6 EHSV vítá výslovnou zmínku o on-line rozměru trestné činnosti obchodování s lidmi. Používání nových technologií usnadnilo páchaní trestné činnosti obchodování s lidmi, ulehčilo a rozšířilo přístup k obětem a jejich vykořisťování a ztížilo sledování výnosů z těchto trestných činů.

1.7 EHSV podporuje vytvoření lepšího systému sankcí ze strany Komise. Hodnocení totiž ukázalo, že většina členských států nevypracovala nepovinná sankční opatření v plném rozsahu. Nový povinný systém, který rozlišuje mezi standardními trestnými činy a trestnými činy s přitěžujícími okolnostmi, tedy boj proti trestným činům obchodování s lidmi posiluje.

1.8 EHSV rovněž vítá skutečnost, že právnické osoby mohou být potrestány sankcemi, které je mohou vyloučit z veřejné podpory, dočasným či trvalým uzavřením provozovny nebo dočasným či trvalým vyloučením z obchodní činnosti. EHSV se domnívá, že vědomé využívání služeb vykořisťovaných osob by mohlo být propojeno se směrnicí o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti, aby mohly být pohnány k odpovědnosti rovněž podniky, které profitují z různých forem vykořisťování.

1.9 EHSV se domnívá, že směrnice by měla věnovat větší pozornost obětem obchodování s lidmi, a připomíná povinnost členských států postarat se o ně, chránit je a v co nejvyšší možné míře zaručit jejich sociální začlenění. Směrnice by měla nejenom připomenout, že je nutné se vyvarovat trestání obětí obchodování s lidmi, ale měla by také posílit mechanismy a nástroje na pomoc a podporu obětí, zejména pokud jde o zranitelné skupiny.

1.10 EHSV žádá Komisi, aby v rámci svého návrhu směrnice poukázala na to, že je nezbytné dodržovat směrnici Rady 2004/81/ES⁽²⁾ z roku 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány.

1.11 EHSV opakuje, že je důležité posilovat prevenci obchodování s lidmi, a zdůrazňuje, že je třeba snížit poptávku po všech formách vykořisťování. Jak je uvedeno ve zprávě, poptávka po levné pracovní síle nebo prostituci nadále roste, přestože je často spojena s trestnými činy obchodování s lidmi.

1.12 EHSV souhlasí s tím, že je třeba zlepšit shromažďování údajů, ale také zdokonalit nástroje pro účinnější identifikaci případů těchto trestných činů. Jak je zdůrazněno ve zprávě, je zřejmé, že existuje značný počet nehlášených případů, což musí být rovněž napraveno. Na tom musí vzájemně spolupracovat členské státy i evropské orgány, přičemž činnost je třeba vzájemně koordinovat.

1.13 EHSV se domnívá, že předložení tohoto návrhu směrnice by mělo být využito ke zvýšení povědomí a k lepšímu informování o tom, že je nezbytné posílit boj proti obchodování s lidmi. Porušování práv, k němuž vedou různé druhy vykořisťování, vyžaduje komplexní a vícerozměrnou reakci, přičemž zásadní bude úloha občanů v rámci boje proti beztrestnosti a normalizaci tohoto zneužívání.

1.14 EHSV připomíná, že mezi faktory ovlivňující obchodování s lidmi patří „feminizace chudoby“, nerovný přístup ke studiu a zdrojům u mužů a žen, nerovnosti v oblasti lékařské péče a zdraví, celosvětový nárůst genderové podmněného násilí a obecnější sociální rozdíly mezi ženami a muži.

1.15 Důležitým a nezbytným krokem je, aby členské státy vytvořily nové národní referenční mechanismy, v jejichž rámci budou organizace občanské společnosti zapojeny do identifikace osob, které se staly obětí obchodování s lidmi, a do poskytování podpůrných služeb. V každém členském státě by mohl vzniknout nový nástroj, jenž by spočíval v subjektu pověřeném monitorováním a zajišťováním. Jeho součástí by byl zpravodaj, který by monitoroval účinnost opatření prováděných členskými státy v rámci boje proti obchodování s lidmi, prováděl výzkum a navazoval spolupráci se zainteresovanými stranami působícími ve veřejném i soukromém sektoru, které se tomuto jevu věnují na různých úrovních.

⁽²⁾ Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány (Úř. věst. L 261, 6.8.2004, s. 19).

2. Obecné připomínky

2.1 Obchodování s lidmi bylo na mezinárodní úrovni definováno OSN v roce 2000 následovně:

- „obchodováním s lidmi“ se rozumí nábor, přeprava, převod, ukrývání nebo přijímání osob za použití hrozeb či síly nebo jiných forem nátlaku, únosu, podvodu, klamu, zneužití moci či zranitelného postavení nebo poskytnutím či obdržením platby či výhod s cílem získat souhlas osoby, jež má kontrolu nad jinou osobou, za účelem vykořisťování (článek 3 – Protokol OSN o obchodování s lidmi – 2000);
- vykořisťováním se rozumí „zneužívání prostituce jiných osob nebo jiné formy pohlavního vykořisťování, nucená práce či služby, otroctví či praktiky podobné otroctví, nevolnictví nebo odebrání orgánů“.

2.2 Obchodování s lidmi je zavrženíhodným zločinem a závažným porušením základních práv osob. Bezpečnostní strategie Evropské unie z roku 2020 upozorňuje na úlohu organizované trestné činnosti v obchodování s lidmi a související dopady na lidské životy.

2.3 V roce 2011 byla přijata směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí (směrnice o boji proti obchodování s lidmi). Přijetí této směrnice bylo důležitým krokem k harmonizaci norem mezi členskými státy. V roce 2021 přijala Komise strategii EU pro boj proti obchodování s lidmi na období 2021–2025 a uvedla, že uplatňování této směrnice by mělo být vyhodnoceno s cílem zlepšit její provádění.

2.4 Hodnocení provedené Komisí se týká období od provedení směrnice (duben 2013) do současnosti (březen 2022) a byly při něm použity údaje shromážděné na evropské úrovni a kvalitativní informace vyplynulé z diskusí s odborníky a specializovanými subjekty.

2.5 Interní hodnocení Komise poukázalo na obtíže spojené se správným určením skutečného počtu obětí, neboť počet obětí stanovený v letech 2013–2022 na 55 314 je považován za podhodnocený. Pohlavní vykořisťování je i nadále nejrozšířenější formou vykořisťování v rámci obchodování s lidmi – představuje 55,7 % případů hlášených v roce 2021 –, přičemž na významu nabývá pracovní vykořisťování, zejména v odvětvích, jako je zemědělství, stavebnictví nebo pečovatelské služby. Dětské oběti představují 21 % celkového počtu a 75 % obětí obchodování s lidmi tvoří ženy a dívky.

2.6 Hodnocení rovněž zdůrazňuje, že míra trestního stíhání a odsouzení je velmi nízká, což může mezi obchodníky s lidmi posilovat kulturu beztrestnosti. Sociální média nabídla nové příležitosti zločineckým sítím působícím v Evropské unii, z nichž většina je zapojena do obchodování s lidmi. Také válka na Ukrajině může vést k nárůstu převaděčství a obchodování s lidmi. Obchodování s lidmi je i nadále trestnou činností s nízkým rizikem a vysokými zisky.

2.7 Díky směrnici sice vznikl společný legislativní rámec pro boj proti obchodování s lidmi, zároveň se však také projevil obtíž s dosahováním pokroku v boji proti některým formám vykořisťování, které nespádají do definice obchodování s lidmi a přeshraniční trestné činnosti. Směrnice rovněž označuje oblasti, v nichž je třeba zlepšit postupy vyšetřování a trestního stíhání obchodníků s lidmi, a upozorňuje, že je nezbytné zlepšit policejní a justiční kapacity pro vedení finančního vyšetřování souvisejícího s obchodováním s lidmi.

2.8 Ačkoli se směrnice zaměřuje také na ochranu před obchodováním s lidmi, hodnocení ukázalo, že lze dosáhnout zlepšení mimo jiné v otázkách, jako je uplatňování zásad nestíhání a nekriminalizace obětí, ochrana obětí při vyšetřování nebo soudním řízení a poskytování pomoci odpovídající charakteru a potřebám obětí, zejména pokud jde o děti a zranitelné skupiny. Za problém je rovněž označeno nedostatečné shromažďování a zpracování údajů o obchodování.

2.9 Hodnocení uznává význam směrnice jako zlomového bodu v boji proti obchodování s lidmi v Evropské unii. Zároveň také poukazuje na to, že je nezbytné pokročit v rozvoji nástrojů ke zlepšení monitorování, prevence, stíhání obchodování s lidmi a převaděčů a řešení těchto otázek soudní cestou, a ke zlepšení pomoci obětem.

2.10 V této souvislosti je návrh předložený Komisí návrhem na změnu směrnice. Cílem návrhu je stanovit řadu opatření ke zlepšení prevence obchodování s lidmi a boje proti němu v Evropské unii, jakož i ke zlepšení ochrany obětí.

3. O směrnici o boji proti obchodování s lidmi

3.1 Cílem směrnice o boji proti obchodování s lidmi je předcházet obchodování s lidmi, bojovat proti němu a chránit oběti. Za tím účelem je návrh uspořádán do tří rámců stanovujících politiky, které se týkají: i) kriminalizace, vyšetřování a trestního stíhání obchodování s lidmi, včetně vymezení trestných činů, trestů a sankcí; ii) pomoci a podpory poskytované obětem obchodování s lidmi a jejich ochrany a iii) prevence obchodování s lidmi.

3.2 EHSV vítá návrh na změnu této směrnice, neboť souhlasí s tím, že je třeba dosáhnout dalšího pokroku a zlepšení v oblasti boje proti obchodování s lidmi a ochrany obětí. EHSV souhlasí s tím, že hrozba trestné činnosti obchodování s lidmi roste, přičemž kontext je náročnější než v roce 2011.

3.3 EHSV vítá rozšíření definice různých forem vykořisťování a oceňuje zprávu za to, že se o těchto různých formách zmiňuje. Nejčastější formou obchodování s lidmi je i nadále pohlavní vykořisťování, za nímž následuje vykořisťování pracovní. Existují však ještě další formy, na něž se směrnice vztahuje (vykořisťování za účelem žebraří, provádění trestné činnosti nebo obchodování s orgány), z nichž některé v posledních letech rovněž nabývají na rozsahu. Objevily se i další formy, které součástí směrnice nebyly, ale mohly by být rovněž považovány za případy obchodování s lidmi, jako jsou nucené sňatky, náhradní mateřství nebo nezákonné adopce. EHSV by uvítal zmínku o „obzvláště vykořisťujících pracovních podmínkách“, jak je uvedeno ve směrnici EU o sankcích vůči zaměstnavatelům. EHSV se domnívá, že jsou zapotřebí podrobnější pokyny ze strany Komise, pokud jde o definice všech těchto různých forem, a to v zájmu jednotnějšího uplatňování členskými státy.

3.4 Souhlasí s tím, že výčet těchto trestných činů by měl být chápán jako neúplný seznam, neboť vykořisťování nabývá bohužel neustále nových podob. Domnívá se, že členské státy by měly problém obchodování s lidmi pojímat právě tímto způsobem a dívat se na otázky spojené s vykořisťováním uceleným pohledem.

3.5 EHSV se domnívá, že pokud jde o obsah a provádění směrnice, mělo by být posíleno genderové hledisko, vzhledem k tomu, že převážnou většinu obětí tvoří ženy a dívky. Podobně je třeba věnovat pozornost konkrétním zranitelným skupinám, včetně uprchlíků, žadatelů o azyl a osob bez dokladů nebo s nejistým pobytovým statutem, ale i situacím, kdy se osoby nacházejí ve zranitelném postavení, neboť ty usnadňují nábor a vykořisťování zločineckými sítěmi. Poukazuje na to, že mezi faktory ovlivňující obchodování s lidmi patří „feminizace chudoby“, nerovný přístup ke studiu a zdrojům u mužů a žen, nerovnosti v oblasti lékařské péče a zdraví, celosvětový nárůst genderové podmíněného násilí a obecnější sociální rozdíly mezi ženami a muži.

3.6 EHSV vítá výslovnou zmínku o on-line rozměru trestné činnosti obchodování s lidmi. Používání nových technologií usnadnilo páčání trestné činnosti obchodování s lidmi, ulehčilo a rozšířilo přístup k obětem a jejich vykořisťování a ztížilo sledování výnosů z těchto trestných činů. Sociální média usnadnila nábor a vykořisťování obětí a umožnila v rámci vykořisťování nové způsoby zneužívání, jako je šíření snímků, videí atd.

3.7 EHSV vítá, že Komise vytvořila lepší systém sankcí. Hodnocení totiž ukázalo, že většina členských států nevypracovala nepovinná sankční opatření v plném rozsahu. Nový povinný systém, který rozlišuje mezi standardními trestnými činy a trestnými činy s přitěžujícími okolnostmi, tedy boj proti trestným činům obchodování s lidmi posiluje.

3.8 EHSV rovněž vítá skutečnost, že právnícké osoby mohou být potrestány sankcemi, které je mohou vyloučit z veřejné podpory, dočasným či trvalým uzavřením provozovny nebo dočasným či trvalým vyloučením z obchodní činnosti. EHSV se domnívá, že vědomé využívání služeb vykořisťovaných osob by mohlo být propojeno se směrnicí o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti, aby mohly být pohnány k odpovědnosti rovněž podniky, které profitují z různých forem vykořisťování. Příkladem mohou být zkušenosti s případy pracovního vykořisťování.

3.9 EHSV vnímá jako pokrok skutečnost, že byla navržena změna, která kriminalizuje využívání služeb nebo činností pocházejících z vykořisťování s vědomím, že osoba, která tuto službu nebo činnost poskytuje, je obětí trestného činu obchodování s lidmi, tj. vědomé využívání (knowing use) vykořisťovatelských služeb, přičemž toto využívání může být rovněž doprovázeno přísnějšími opatřeními členských států. EHSV se domnívá, že je důležité poskytnout členským státům

větší podporu, aby mohly tuto změnu aplikovat, a posoudit její dopad na prevenci a na stíhání obchodování s lidmi v rámci zprávy o provádění, kterou má Komise předložit Parlamentu a Radě, aby se zajistilo, že nemá škodlivé dopady na některé oběti nebo zranitelné skupiny a že znamená pokrok v boji proti „kultuře beztrestnosti“ u těchto trestných činů.

3.10 EHSV považuje za vhodné, aby Komise přizpůsobila regulační a sankční rámec on-line světu. V tomto ohledu je obzvláště pozitivní, že směrnice zahrnuje zmrazení a konfiskaci majetku v souladu s regulačními rámci stanovenými v tomto smyslu Evropskou unií. Majetek získaný od pachatelů by měl být k dispozici za účelem odškodnění obětí a oběti by měly mít přednost v rámci pořadí věřitelů.

3.11 EHSV vítá skutečnost, že Komise zdůrazňuje potřebu zlepšit spolupráci mezi jednotlivými členskými státy v oblasti trestných činů obchodování s lidmi. Přeshraniční spolupráce je klíčová a lze ji zlepšit výměnou informací nebo společnými opatřeními, jakož i odbornou přípravou zaměstnanců, kteří mají na starosti přeshraniční oběti, zejména donucovacích orgánů.

3.12 Důležitým a nezbytným krokem je, aby členské státy vytvořily nové národní referenční mechanismy, v jejichž rámci budou organizace občanské společnosti zapojeny do identifikace osob, které se staly obětí obchodování s lidmi, a do poskytování podpůrných služeb. EHSV se domnívá, že Komise by měla podporovat členské státy při vytváření nebo posilování těchto nástrojů, které mohou být za účelem zlepšení péče o oběti obchodování s lidmi a jejich ochrany koordinovány na evropské úrovni. Pokrok při vytváření evropského referenčního nástroje je nezbytný pro posílení harmonizace v oblasti péče o oběti a pomoci obětem a rozvoje systémů jejich podpory. V každém členském státě by mohl vzniknout nový nástroj, jenž by spočíval v subjektu pověřeném monitorováním a zajišťováním. Jeho součástí by byl zpravodaj, který by monitoroval účinnost opatření prováděných členskými státy v rámci boje proti obchodování s lidmi, prováděl výzkum a navazoval spolupráci se zainteresovanými stranami působícími ve veřejném i soukromém sektoru, které se tomuto jevu věnují na různých úrovních.

3.13 EHSV se domnívá, že směrnice by měla věnovat větší pozornost obětem obchodování s lidmi, a připomíná povinnost členských států postarat se o ně, chránit je a v co nejvyšší možné míře zaručit jejich sociální začlenění. Směrnice by měla nejenom připomenout, že je nutné se vyvarovat trestání obětí obchodování s lidmi, ale měla by také posílit mechanismy a nástroje na pomoc a podporu obětí, zejména pokud jde o zranitelné skupiny, jako jsou nezletilé osoby, menšiny, uprchlíci nebo migranti bez dokladů. Měla by rovněž dále prozkoumat a posílit nástroje pro odškodnění obětí a prevenci, včetně bezpečných mechanismů pro podávání oznámení a stížností a fondů pro odškodnění.

3.14 Začlenění v cílové zemi se dosahuje tím, že se obětem obchodování s lidmi poskytuje individualizovaná pomoc a informace a možnost prohloubit si dovednosti a posílit své postavení, a to prostřednictvím přijímání ve zvláštních chráněných strukturách, povinného vydání povolení k pobytu, bez kterého se oběti obchodování s lidmi nemohou vymanit ze své situace, zdravotní péče, zdravotních informací a prevence, psychologické podpory a kulturní mediace, poskytování informací a poradenství v sociální a právní oblasti, jazykových kurzů a kurzů gramotnosti, vyhodnocení dovedností a kompetencí, poradenství pro volbu povolání a odborné přípravy a pomoci se začleněním na trhu práce.

3.15 Směrnice se nezabývá legislativními změnami ohledně ochrany práv obětí ani ohledně pomoci a podpory poskytované osobám, které se staly oběťmi obchodování s lidmi, což jsou oblasti, kde stále existuje značný prostor pro zlepšení. EHSV připomíná, že směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU⁽³⁾, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu, se zabývá mimo jiné konkrétními potřebami jednotlivých kategorií obětí obchodování s lidmi, pohlavního zneužívání a pohlavního vykořisťování dětí a dětské pornografie.

3.16 EHSV žádá Komisi, aby v rámci svého návrhu na změnu směrnice poukázala na to, že je nezbytné dodržovat směrnici 2004/81/ES.

3.17 „Spolupráce obětí“ by měla být chápána jako vůle připojit se k individualizovanému projektu sociálního začlenění a vymanit se z vykořisťování. Povolení k pobytu nelze udělovat pouze těm, kteří se rozhodnou spolupracovat s justicí. Vydání povolení k pobytu je totiž nezbytným předpokladem k získání jiných možností, než být nadále v situaci obětí obchodování s lidmi, tedy k získání přístupu ke službám poskytovaným na úrovni územní samosprávy, které vedou k prohloubení dovedností a posílení jejich postavení.

⁽³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV (Úř. věst. L 315, 14.11.2012, s. 57).

3.18 Oběti se proti obchodníkům s lidmi zdráhají svědčit. Často žijí ve stavu trvalého vydírání, a v případě, že by svědčily, riskovaly by svůj život i životy svých rodinných příslušníků. V tomto ohledu je třeba připomenout, že souhlas obětí obchodování s lidmi s vykořisťováním je irelevantní (čl. 3 písm. b) – Protokol OSN o obchodování s lidmi – 2000).

3.19 EHSV rovněž vyzývá Komisi, aby pokračovala v provádění doporučení obsažených v její publikaci „Práva EU přiznaná obětem obchodování s lidmi“⁽⁴⁾, aby členské státy vždy udělovaly povolení k pobytu obětem obchodování s lidmi v těchto případech:

- pokud je přítomnost oběti nezbytná pro vyšetřování nebo soudní řízení,
- pokud oběť projevila jasný úmysl spolupracovat,
- pokud oběť ukončila veškeré styky s osobou nebo osobami odpovědnými za obchodování s lidmi, jehož je obětí,
- pokud oběť nepředstavuje žádnou hrozbu pro veřejný pořádek nebo bezpečnost.

Zároveň EHSV vyzývá členské státy, aby více využívaly možnosti nabídnout obětem povolení k pobytu z humanitárních nebo osobních důvodů, a to i v případě, že výše uvedené podmínky nejsou splněny.

3.20 EHSV opakuje, že je důležité posilovat prevenci obchodování s lidmi, a zdůrazňuje, že je třeba snížit poptávku po všech formách vykořisťování. Poptávka po levné pracovní síle nebo prostituci nadále roste, přestože je často spojena s trestnými činy obchodování s lidmi.

3.21 EHSV se domnívá, že by měly být posíleny četné činnosti zaměřené na zlepšení informovanosti a povědomí o těchto otázkách. Mimo jiné je třeba prozkoumat možnosti nových komunikačních nástrojů, kurzů odborné přípravy, vzdělávacích programů a osvětových kampaní, jež by zintenzivnily boj proti obchodování s lidmi ve všech členských státech.

3.22 EHSV souhlasí s tím, že je třeba zlepšit shromažďování údajů, ale také zefektivnit nástroje pro lepší identifikaci případů těchto trestných činů. Je zřejmé, že existuje značný počet nehlášených případů, což musí být rovněž napraveno. Na tom musí vzájemně spolupracovat členské státy i evropské orgány, přičemž činnost je třeba vzájemně koordinovat. Návrh výroční statistické zprávy o obchodování může pomoci získat lepší údaje, zlepšit opatření a rovněž zvýšit povědomí veřejnosti o těchto trestných činech.

3.23 EHSV rovněž vítá, že Komise považuje za nezbytné předložit Parlamentu a Evropské radě každoročně zprávu o činnosti členských států v souvislosti s opatřeními proti obchodování s lidmi, v níž bude zdůrazněno provádění těchto opatření a jejich dopad.

3.24 EHSV se domnívá, že předložení tohoto návrhu na změnu směrnice by mělo být využito ke zvýšení povědomí a k lepšímu informování o tom, že je nezbytné posílit boj proti obchodování s lidmi. Porušování práv, k němuž vedou různé druhy vykořisťování, vyžaduje komplexní a vícerozměrnou reakci, přičemž zásadní bude úloha občanů v rámci boje proti beztrestnosti a normalizaci tohoto zneužívání.

V Brusele dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁴⁾ Práva EU přiznaná obětem obchodování s lidmi.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o obalech a obalových odpadech, o změně nařízení (EU) 2019/1020 a směrnice (EU) 2019/904 a o zrušení směrnice 94/62/ES

(COM(2022) 677 final – 2022/0396 (COD))

(2023/C 228/16)

Zpravodaj: **István KOMORÓCZKI**

Spoluzpravodaj: **Panagiotis GKOFAS**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 13. 3. 2023 Rada, 8. 3. 2023
Právní základ	články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	13. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	153/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 Odpadu z obalů ve světě stále přibývá a pokud tyto odpady nejsou náležitě zpracovány, jsou velmi škodlivé pro naše zdraví, životy, ekonomiky a planetu. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) proto vítá tuto iniciativu a vyzývá Evropskou komisi, aby k otázkám týkajícím se obalů, obalových odpadů a politik v oblasti obalů přistupovala koordinovaným způsobem a aby provedla harmonizaci pravidel napříč EU.

1.2 K zajištění co nejlepšího výsledného efektu pro životní prostředí jsou zapotřebí fakticky podložená politická opatření. Výzvy spojené se změnou klimatu představují pro Evropu příležitost vybudovat udržitelnou průmyslovou základnu zaměřenou na budoucnost. EHSV doporučuje zajistit, aby byly všechny nadcházející politické iniciativy založeny na vědeckých faktech a na velmi dobrém porozumění jejich skutečnému dopadu na životní prostředí. Ze strategického hlediska je užitečné podpořit používání metodiky posuzování životního cyklu (LCA) coby nástroje pro přezkum dopadů výrobků na životní prostředí během celého jejich životního cyklu.

1.3 EHSV podporuje pokračující úsilí o snížení množství obalového odpadu, neboť tento typ odpadu má velmi negativní dopad na životní prostředí. Zároveň však vyjadřuje politování nad tím, že návrh neobsahuje důkladnou analýzu předpokládaných dopadů na životní prostředí, lidské zdraví a hospodářské subjekty. Obaly mají zásadní úlohu pro zajištění bezpečnosti, zdravotní nezávadnosti a kvality potravin. V tomto ohledu by se nové nařízení mělo zabývat jak ochranou životního prostředí, tak bezpečností spotřebitelů.

1.4 EHSV zdůrazňuje, že opětovné používání a opětovné plnění nejsou z pohledu změny klimatu a ochrany životního prostředí zdaleka tou nejlepší volbou. Vzhledem k dlouhým přepravním vzdálenostem bude mít rozsáhlejší logistika – ve srovnání s místním sběrem a recyklací – negativní dopad. Čištění opakovaně plnitelných lahví nebo opakovaně použitelného nádobí zvyšuje spotřebu energie, emise a spotřebu vody. EHSV znovu vyjadřuje politování nad tím, že v tomto případě opět chybí řádné posouzení dopadů.

1.5 Ekonomický dopad bude jednoznačně záviset na přesném znění plánovaných aktů v přenesené pravomoci, které mají být přijaty v průběhu až pěti let od přijetí nařízení. Samotná skutečnost, že konkrétní parametry pravidel budou známy až po přijetí navrhovaného nařízení, vytváří obrovskou nejistotu v podnikatelském sektoru a významné riziko z hlediska investičního a inovačního cyklu.

1.6 Výbor vyzývá všechny příslušné zúčastněné strany, jako jsou sociální partneři, hospodářské subjekty, pracovníci, spotřebitelé, organizace na ochranu spotřebitelů, organizace na ochranu životního prostředí a Evropská platforma zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství, aby se zapojily do provádění nového nařízení. Provedení aktualizovaných právních předpisů do vnitrostátní legislativy nesmí způsobit zbytečnou administrativní nebo provozní zátěž malým a středním podnikům. V tomto ohledu je důležité zajistit, aby lhůty pro provedení a vstup v platnost byly přiměřené. EHSV poukazuje na to, že nařízení svým článkem 26 nahrazuje úlohu recyklace zavedenou balíčkem opatření týkajících se oběhového hospodářství. Tento článek se uplatní přímo na všechny hospodářské subjekty bez ohledu na to, zda tento postup je, či není efektivní z environmentálního hlediska, v kombinaci s nuceným omezením používání obalů, a bez ohledu na to, zda důsledkem bude ohrožení zdraví nebo zhoršení životního prostředí.

1.7 Pokud jde o kritéria recyklování ve velkém měřítku, navrhuje EHSV, aby byl procentní podíl pokrytí obyvatel EU u odpadů recyklovaných ve velkém měřítku (obaly sbírané, tříděné a recyklované v členských státech EU) zvýšen ze 75 % na 90 % a aby byly zároveň pokryty nejméně dvě třetiny členských států EU do roku 2030. Účelem tohoto návrhu je zajistit účinné provádění. Výbor rovněž podporuje zavedení tříd recyklovatelnosti a postupné ukončení používání obalů nejnižší třídy E do roku 2030.

1.8 EHSV doporučuje, aby cíle pro povinný obsah recyklovaného materiálu byly zavedeny a uplatňovány pouze u konkrétních obalových materiálů, v jejichž případě by to mohlo vést k rozsáhlejšímu využívání recyklátů (např. v případě plastů). V případě ocelových obalů by cíle pro povinný obsah recyklovaného materiálu mohly být na škodu a mohly by narušit trh se šrotem. Kromě toho by kritéria recyklovatelnosti obalů měla zahrnovat požadavek, aby návrh umožňoval recyklaci, aby byl prováděn tříděný sběr a třídění bylo prováděno účinným způsobem a aby materiál bylo možno opakovaně recyklovat. Kromě toho by veškeré cíle navrhované v nařízení v souvislosti se snižováním množství odpadu měly být definovány pro jednotlivé materiály (cíle pro konkrétní materiály), s přihlédnutím k jejich specifikům a míře recyklace.

1.9 EHSV má rovněž pochybnosti, pokud jde o efektivitu jednotného 15 % cíle, neboť ten má diskriminační účinek na spotřebitele ze zemí s relativně nízkou produkcí obalových odpadů na obyvatele. Dle statistických údajů je produkce obalových odpadů v zemích s vyšší spotřebou až třikrát vyšší než v zemích s nízkou spotřebou, avšak požaduje se, aby všechny země bez rozdílu snížily množství obalů na spotřebitele o 15 %. Tento cíl by měl být stanoven na základě počtu obyvatel, objemu hospodářské činnosti, průmyslové výroby a příjmů obyvatel.

1.10 EHSV vyzývá k uplatňování a prosazování systémů ochrany a podpory (veřejné vzdělávání, odborná příprava, kolektivní vyjednávání, systémy kompenzací, přechody do jiných odvětví) pracovníků zaměstnaných v odvětvích procházejících transformací, kteří budou v dohledné době dotčeni prováděním revidovaných právních předpisů.

1.11 EHSV vybízí členské státy, aby zavedly strategie pro rozvoj jejich opravárenského průmyslu a servisů, se zaměřením na poskytování pobídek k investicím do opravárenských strojů, snižování cen náhradních dílů a vytváření synergií napříč odvětvími.

1.12 Obalové odvětví je rychle se rozvíjejícím průmyslovým sektorem, který zaměstnává mnoho osob. Je proto nezbytné provádět posouzení dopadů a pravidelně podrobně monitorovat nové právní předpisy v členských státech, a to jak na centrální úrovni, tak na úrovni místní samosprávy, neboť mají zásadní význam pro posouzení dopadů na ekonomickou životaschopnost, pracovní místa a udržitelnost z hlediska životního prostředí.

1.13 Apelujeme na Evropskou komisi, aby přijala diferencovaný a individualizovaný rámec pro hodnocení, monitorování a srovnávání strategií pro obaly různých produktů. Aby se snížilo množství obalových odpadů, měla by být pravidelně posuzována skutečná potřeba obalů a měla by být přehodnocena optimalizovaná řešení. Pokud jde o dobře fungující systémy zálohování na úrovni členských států, bude důležité najít způsoby, jak umožnit, aby mohly již existující systémy zůstat v provozu a fungovat paralelně s novými čárovými kódy zaváděnými na úrovni EU.

1.14 Spotřebitelé by měli být součástí úsilí o opětovné používání, vracení nebo recyklaci obalového materiálu optimálním způsobem a měli by k tomu být motivováni, a to prostřednictvím pozitivních i negativních kompenzačních mechanismů. Spotřebitelé sehraji významnou úlohu v rámci systému zálohování a zpětného odběru a v rámci opětovného používání a plnění. EHSV vyzývá k pořádání osvětových a vzdělávacích kampaní, které by spotřebitelům umožnily lépe pochopit svou roli v tomto procesu.

1.15 EHSV apeluje na Radu a Evropský parlament, aby při hledání toho nejlepšího způsobu, jak do praxe zavést systém označování, úzce spolupracovaly s místními a regionálními orgány a hospodářskými subjekty.

1.16 Recyklační potenciál odpadu určuje jeho kvalita a množství. EHSV apeluje na členské státy, aby ve fázi plánování vyhodnocovaly environmentální a ekonomické důsledky nezbytných činností týkajících se nakládání s odpadem.

1.17 Pokud jde o legislativní zásady, v nařízení se prolíná norma, která se přímo dotýká jednotlivých hospodářských subjektů, se směrnicí, která stanoví rámcové cíle členskými státy. Mělo by proto být rozděleno do dvou legislativních aktů. Jedním z nich by byla směrnice, která by stanovila cíle pro členské státy v oblasti nakládání s obaly a obalovými odpady, druhým pak nařízení stanovující základní požadavky v oblasti obalů a na jejich recyklovatelnost a označování.

1.18 Pokud jde o snižování množství odpadu, EHSV doporučuje, aby byl přezkum právních předpisů o obalech a obalových odpadech doplněn o přezkum směrnice o skládkách odpadů (směrnice Rady 1999/31/ES⁽¹⁾) s cílem snížit množství odpadu ukládaného na skládkách.

2. Souvislosti a východiska

Potřeba neustále vyhodnocovat dopady obalů z hlediska životního prostředí

2.1 V celosvětovém měřítku je většina obalů určena na jedno použití a namísto opětovného použití je buď vyhozena, nebo zrecyklována. Orgány pro ochranu životního prostředí velkých průmyslových zemí odhadují, že přibližně polovinu veškerého pevného komunálního odpadu tvoří potraviny a materiály používané jako obaly potravin⁽²⁾.

2.2 V důsledku plýtvání hodnotnými zdroji a znečištění způsobeného tímto systémem spotřeby a likvidace je vážně ohroženo naše zdraví, životní prostředí, udržitelnost a celosvětové klima.

2.3 Je proto velmi důležité, aby Evropská komise spolu se všemi zúčastněnými stranami pravidelně monitorovala odpad z obalů, jeho sběr, nakládání s tímto odpadem a opětovné používání obalů.

2.4 Očekává se, že průmyslová odvětví procházející transformací, jakož i zaměstnanci a drobní vlastníci v některých sledovaných odvětvích budou čelit vážným obtížím a ztrátě příjmů nebo pracovních míst, a to z důvodu poklesu celkového obrátu v důsledku substitučního účinku. Tento dopad by mohly snížit programy sociální ochrany a iniciativy v oblasti rekvalifikace.

2.5 Krátkodobě by mohlo k úbytku pracovních míst a odchodu jak vysoce specializovaných pracovníků, tak i těch s nižší specializací dojít stejně tak i v regionech s vysokým zastoupením určitých průmyslových odvětví výroby obalů a obalových technologií. Na místní úrovni je třeba politiky uzpůsobit dané situaci, aby se zabránilo odlivu mozků a dezertifikaci venkovských a průmyslových oblastí.

2.6 Je zásadně důležité monitorovat dopad provádění právních předpisů prostřednictvím trvalého hodnotícího mechanismu, aby tak bylo možné kontrolovat záznamy každé země, vyměňovat si osvědčené postupy a navrhnout revize parametrů. Je třeba vzít v potaz případnou modernizaci technologické kapacity průmyslových odvětví, pokud jde o opětovné použití a recyklaci specifických materiálů (např. biologicky rozložitelných plastů), se zvláštním zaměřením na veřejné zdraví a dlouhodobé dopady na životní prostředí.

Nástroje podporované Evropskou komisí za účelem řešení problémů týkajících se obalů a obalových materiálů

2.7 Návrh nařízení Komise podrobně popisuje klíčovou úlohu, kterou plní digitalizace a udržitelnost, pokud jde o snižování množství obalů a obalových odpadů. Tyto aspekty je třeba vzájemně sladit, neboť mají zásadní význam pro dosažení cílů Zelené dohody a pro posílení odolnosti, budoucí prosperity a udržitelnosti Evropy.

⁽¹⁾ Směrnice Rady 1999/31/ES ze dne 26. dubna 1999 o skládkách odpadů (Úř. věst. L 182, 16.7.1999, s. 1).

⁽²⁾ <https://foodprint.org/issues/the-environmental-impact-of-food-packaging/>

Přírodní a energetické zdroje potřebné pro výrobu obalů – problémy a řešení

2.8 Moderní obaly potravin, které jsou jedním z nejvýznamnějších způsobů využití obalových materiálů, poskytují možnost zajistit spolehlivost, hygienickou nezávadnost, trvanlivost a bezpečnost potravin. Většina obalů potravin je však stále určena na jedno použití a pokud nejsou řádně odděleny od jiných složek a není proveden jejich sběr, nelze je plně recyklovat, protože jsou znečištěny potravinami, jsou příliš malé nebo jsou vícevrstvé.

2.9 K výrobě různých druhů obalů je zapotřebí mnoho zdrojů, včetně energie, vody, chemických látek, ropy, nerostných surovin, dřeva a textilu. Při jejich výrobě navíc často vznikají odpadní vody a kaly obsahující škodlivé chemické látky a do ovzduší jsou vypouštěny emise skleníkových plynů, těžkých kovů a pevných částic.

2.10 Při výrobě moderních potravinových obalů se používají různé materiály vytvořené člověkem a materiály syntetické, tedy například keramika, sklo, kovy, papír, lepenka, karton, vosk, dřevo a stále více plastů. Většina těchto obalů je vyrobena ze skla, tuhého plastu, papíru a lepenky. Přestože některé novější plasty se vyrábějí z kukuřice a jiných rostlinných materiálů, většina vzniká na bázi ropy a obsahuje přísady, jako jsou polymery.

2.11 Je zásadní, aby Evropská komise v návrhu pro kompostovatelné obaly stanovila minimální povinný obsah biologického materiálu nejméně na 60 %. Lepenka bývá často potažena plastovým materiálem, který není viditelný, a řada různých typů obalů je potíštěna textem s použitím tiskařských inkoustů.

2.12 Rozsáhlejší používání obalů spolu s nízkou mírou opětovného použití a recyklace může bránit vytvoření nízkouhlíkového oběhového hospodářství v EU.

2.13 EHSV se domnívá, že nejvhodnějším řešením jsou kompostovatelné obaly bezpečné z hlediska styku s potravinami, které mohou také zásadně přispět ke zvýšení podílu biologicky rozložitelného odpadu. Přispělo by to rovněž ke snížení množství plastů, které biologicky rozložitelné nejsou a které kompost kontaminují.

3. Plastové obaly

3.1 OSN považuje znečištění oceánů plasty za „planetární katastrofu“, a to především kvůli množství obalů potravin vyrobených z plastu, které se dostávají do řek⁽³⁾. To je znepokojivé z hlediska všech vodních druhů.

3.2 Členské státy se budou muset zamyslet nad novým přístupem k plastům založeným na oběhovém hospodářství. Mohou podporovat rozvoj nabídky oběhových obalů tím, že zvolí jiné materiály nebo konkrétní polymerní materiály s cílem zajistit lepší úroveň recyklovatelnosti. Plasty, které nelze recyklovat, by se měly používat k výrobě biopaliv.

4. Trvalé materiály, data o recyklaci a otázky spojené s cíli v oblasti opětovného plnění lahví od alkoholických nápojů

4.1 Různé materiály pro balení potravin mají různé charakteristiky a vlastnosti, které ovlivňují jejich recyklační potenciál. Materiály, jako je hliník, sklo a ocel, jsou považovány za „trvalé materiály“, neboť během životnosti vykazují minimální znehodnocení a mohou být recyklovány donekonečna, aniž by ztratily kvalitu nebo přirozené vlastnosti materiálu.

4.2 Zájem o trvalé materiály výrazně vzrostl souběžně s rozvojem myšlenek oběhového hospodářství. Tyto materiály musí být řádně uznány v rámci budoucích právních předpisů a budoucí politiky musí účinně podporovat jejich recyklaci.

4.3 Obaly z materiálů na bázi vláken a dalších přírodních materiálů mohou podpořit růst, který nebude vázaný na využívání zdrojů. Jedná se o materiály, které jsou obnovitelné, ale současně i trvanlivé, atraktivní, recyklovatelné a biologicky rozložitelné. Nedávné studie ukázaly, že obaly na bázi vláken lze recyklovat více než 25krát, což dokazuje, že jsou zásadní složkou oběhového hospodářství.

⁽³⁾ <https://www.newscientist.com/article/mg25333710-100-pollution-is-the-forgotten-global-crisis-and-we-need-to-tackle-it-now/>

4.4 Míra recyklace skleněných obalů v EU dosahovala v roce 2020 průměrně 76 % ⁽⁴⁾, přičemž v některých členských státech existuje prostor pro zlepšení systémů sběru a třídění. V roce 2017 byla na úrovni 95 % ve Švédsku, 88,4 % v Německu, 78 % v Itálii a 61 % ve Francii ⁽⁵⁾.

4.5 Návrh stanoví povinné cíle v oblasti opětovného použití a opětovného plnění lahví od alkoholických nápojů. Klíčové hospodářské subjekty jsou však přesvědčeny, že tyto cíle mohou způsobit značné problémy, a to jak z hlediska nabídky, tak z hlediska rizik pro veřejné zdraví, neboť spotřebitelé tyto lahve běžně využívají k jiným praktickým účelům. Povinné opětovné používání by mohlo být problematické mimo jiné z důvodu možných infekcí způsobených množением patogenů a bakterií.

5. Znečištění vody a půdy potravinovými obaly

5.1 Když obaly, zejména plastové, končí na skládkách, má to za následek nejen nepříjemné znečištění v daném místě i okolí, ale navíc se mohou chemické látky obsažené v daných materiálech, jako například inkousty a barvy z potisků, dostat do podzemních vod a půdy.

5.2 Plastový odpad často cestuje zejména do odlehlých regionů planety a ohrožuje lidi, ptáky i život v mořích. Znečištění oceánů plasty je tak silné, že je ředitelka pro oblast oceánů v OSN označila za planetární krizi.

5.3 Znečištění oceánů je však pouze jedním z negativních účinků plastů na ekosystém. V jedné ze studií se uvádí, že třetina všech plastů je vyhozena a končí ve vodních tocích nebo v půdě. Další studie hovoří o tom, že úroveň znečištění půdy mikroplasty je na celém světě čtyřikrát až třicetkrát horší než úroveň znečištění mikroplasty, pokud jde o oceány.

5.4 Mikroplasty v půdě negativně ovlivňují chování živočichů žijících v půdě (jako jsou žížaly) a způsobují tak onemocnění a mají další škodlivé dopady. Mikroplasty nacházíme i v tělech novorozenců. Rozkládající se plasty navíc – jakmile se dostanou do půdy či vodních toků – vstřebávají škodlivé látky, jako je například pesticid DDT.

6. Znečištění ovzduší a oceánů potravinovými obaly

6.1 Odpad z potravinových obalů, který nelze kompostovat ani recyklovat, často končí na skládkách, což vede k vypouštění emisí do ovzduší, včetně emisí skleníkových plynů. Na skládkách se uvolňuje metan, amoniak a sirovodík. Naproti tomu ze spaloven se uvolňuje rtuť, olovo, chlorovodík, oxid siřičitý, oxidy dusíku, pevné částice a dioxiny, tedy ty nejnebezpečnější sloučeniny.

6.2 Většina kávových kelímků a víček, kávových kapslí, nádob vyrobených z polystyrenu, plastových lahví a uzávěrů, plastových obalů, obalů ke spojení kusů zboží do větších balení a plastových nákupních sáčků je určena na jedno použití. Pokud však nejsou zrecyklovány, zahlcují naše vodní toky, v nichž je zvířata mylně považují za potravu nebo se do nich zaplétají.

6.3 Veškerý plast vyskytující se volně v oceánech je pro zvířata nesmírně škodlivý. Organizace Ocean Conservancy ⁽⁶⁾ uvádí: „Plasty byly detekovány u 59 % mořských ptáků, jako jsou albatrosi a pelikáni, u 100 % druhů mořských želv a u více než 25 % vzorků ryb odebraných na trzích s mořskými plody“.

6.4 V oceánech se nacházejí miliardy tun plastového materiálu – jde o biliony plastových kousků, které se točí ve víru a nechávají se unášet mořskými proudy. Pouze asi 5 % tohoto objemu je viditelných na povrchu; zbytek se nachází pod hladinou nebo se usadil na mořském dně.

6.5 EHSV má za to, že klíčové je podporovat organickou recyklaci potravinového odpadu a kompostovatelného odpadu z potravinových obalů, a to i s ohledem na to, že oddělený sběr potravinového odpadu za účelem organické recyklace bude povinný od 31. prosince 2023. Z živočišného odpadu, jako je hnůj a kejda, lze vyrábět organická hnojiva, bioplyn nebo biometan.

⁽⁴⁾ <https://www.statista.com/statistics/1258851/glass-recycling-rate-in-europe/>

⁽⁵⁾ https://feve.org/glass_recycling_stats_2018/

⁽⁶⁾ <https://oceanconservancy.org/about/>

7. Obecné připomínky

7.1 EHSV podporuje záměr Evropské komise zrevidovat požadavky na obaly a obalové odpady s cílem omezit množství, velikost a hmotnost obalů na jednotném trhu EU, předcházet výrobě zbytečných obalových odpadů, podporovat vysoce kvalitní recyklaci a zvýšit recyklovatelnost a opětovné používání obalů.

7.2 Každá revize právních předpisů týkajících se obalů a obalových odpadů by měla být plně v souladu s obecnými cíli Zelené dohody pro Evropu (klimatická neutralita, udržitelné využívání přírodních zdrojů a ochrana životního prostředí) a se souvisejícími právními předpisy, jako je akční plán pro oběhové hospodářství, rámcová směrnice o odpadech, směrnice o plastech na jedno použití, směrnice o ekodesignu a právní předpisy EU týkající se materiálů určených pro styk s potravinami.

7.3 EHSV zdůrazňuje, že jsou zapotřebí přísná kritéria v oblasti recyklovatelnosti obalů. Obaly by měly být považovány za recyklovatelné, pokud je lze opakovaně recyklovat v rámci trvalého materiálového cyklu, a nikoli pouze tehdy, jsou-li splněna kritéria návrhu a materiály jsou sbírány v rámci tříděného sběru a tříděny bez kontaminace.

7.4 EHSV má za to, že kritéria v podobě procentního podílu obalů, který má být recyklován ve velkém měřítku, by měla být doplněna kvantitativním požadavkem pokrývajícím dostatečný počet členských států EU.

7.5 Výbor podporuje zavedení tříd recyklovatelnosti obalů na základě kritérií návrhu umožňujícího recyklaci stanovených pro kategorie obalů. EHSV vítá harmonizaci u všech typů materiálů a doufá, že do roku 2030 bude postupně ukončeno používání obalů třídy E.

7.6 V roce 2020 dosáhla průměrná míra recyklace v celé EU 85,5 % u ocelových obalů, 74 % u skleněných obalů a 82 % u papírových obalů. Oběhové materiálové cykly jsou v případě těchto materiálů poměrně účinné. Přijetí cíle pro obsah recyklovaného materiálu by však například v případě ocelových obalů mohlo způsobit destabilizaci a fragmentaci trhu s druhotnými surovinami/trhu se šrotem a mít negativní dopad na životní prostředí. Povinné cíle pro obsah recyklovaného materiálu by se měly vztahovat pouze na konkrétní skupiny obalů a materiály, v jejichž případě by jejich přijetí mohlo vést ke zlepšení trhu a k rozsáhlejšímu využívání recyklátů (např. plastů).

7.7 EHSV zdůrazňuje skutečnost, že při posuzování potenciálu ke snížení množství odpadu by měly být zohledněny tržní podíly různých obalových materiálů na celkovém objemu obalových odpadů členských států. Cíle týkající se snížení množství by měly být stanoveny pro každý obalový materiál (plast, papír, železné kovy, hliník atd.) s přihlédnutím k vývoji míry recyklace v průběhu času, aby tak byly zajištěny rovné podmínky a zabránilo se nesmyslnému nahrazování některých obalových materiálů alternativami s nízkou recyklovatelností.

7.8 Členské státy EU by měly být účinně motivovány k podpoře nových investic do infrastruktury a technologií recyklace, jakož i do výzkumu a vývoje.

7.9 EHSV se domnívá, že revize směrnice o obalech a obalových odpadech by měla být doplněna o revizi směrnice o skládkách odpadů, aby se omezilo odkládání obalových odpadů na skládky. Snížení množství odpadu, který končí na skládkách, by bylo v souladu se závazkem EU týkajícím se recyklace a snižování množství odpadu.

7.10 Revidované právní předpisy musí respektovat a uplatňovat zásadu materiálové neutrality, tj. umožnit výběr obalového materiálu na základě jeho vhodnosti pro konkrétní použití, jeho technických a strukturálních vlastností a celkového environmentálního profilu.

8. Konkrétní připomínky

8.1 EHSV se domnívá, že vzhledem ke lhůtám stanoveným v Zelené dohodě by členské státy kromě navrhovaných právních předpisů týkajících se označování, komunikace, sběru, třídění a opětovné použitelnosti měly zvážit také omezení výroby obalových materiálů, jež by mohlo být případně doplněno o fiskální nástroje.

8.2 EHSV navrhuje, aby EU a členské státy všemi dostupnými prostředky podpořily recyklovatelnost a opětovné používání obalů, a to pobídkami k používání recyklovatelných nebo obnovitelných alternativních materiálů nebo odrazováním od obalových materiálů s nízkou recyklovatelností.

8.3 Hospodářské subjekty působící v tomto důležitém odvětví, které mají významnou odpovědnost za zaměstnance a jejich pracovní místa, by měly být v rámci procesu transformace finančně podporovány členskými státy.

8.4 Měly by být stanoveny jasné vnitrostátní a mezinárodní politiky pro identifikaci původců odpadu, jejichž odpad je přepravován do jiných členských států.

8.5 Členské státy by měly zúčastněné strany motivovat k tomu, aby rozvíjely nové nápady týkající se obalů a řádného označování, aby tak bylo možné splnit cíle Zelené dohody a předcházet podvodům v souvislosti s originálními evropskými produkty.

8.6 V oblasti sběru odpadů a nakládání s odpady by měla být jasně definována úloha obcí, aby se předešlo tomu, že budou souběžně uplatňovány různé postupy pro nakládání s odpady a budou existovat rozdílné infrastruktury.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí

(COM(2022) 748 final – 2022/0432 (COD))

(2023/C 228/17)

Zpravodaj: **John COMER**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 13. 2. 2023 Rada, 10. 2. 2023
Právní základ	články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	13. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	145/0/0

1. Závěry a doporučení

Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV):

1.1 upozorňuje, že EU sice může navrhnout aktualizaci Globálně harmonizovaného systému OSN (GHS OSN) v souladu s revidovaným nařízením CLP, neexistuje však žádná záruka, že návrh EU bude přijat všemi stranami. Dočasná odlišnost by se tak mohla stát dlouhodobým problémem. Zdá se, že by bylo prakticky nemožné provést nové návrhy týkající se on-line prodeje pocházejícího ze zemí mimo EU, pokud je GHS OSN nepřijme.

1.2 považuje za nezbytné, aby Evropská agentura pro chemické látky (ECHA) měla k provádění revidovaného nařízení dostatečné zdroje, odborné znalosti a personální kapacity. Doplnění nových tříd nebezpečnosti bude zejména vyžadovat, aby agentura ECHA a členské státy navýšily své zdroje, což by jim umožnilo zvládnout zvýšenou pracovní zátěž v této oblasti.

1.3 vyjadřuje politování nad tím, že neexistuje žádné zvláštní ustanovení, podle něhož by spotřebitelé museli být upozorněni v situaci, kdy dojde ke změně chemických přísad ve značkovém výrobku, ale obchodní značka zůstává stejná. Spotřebitelé, kteří používají známou značku, takový výrobek nekontrolují, pokud neobsahuje zvláštní upozornění na štítku. Výrobci detergentů určených pro použití v domácnosti často mění složení svých výrobků, například použité enzymy a rozpouštědla. V případě, že obchodní značka zůstává stejná, by spotřebitelé měli být na tyto změny upozorněni.

1.4 má za to, že v rámci, který vypracovává Komise s cílem monitorovat provádění revidovaného nařízení CLP, je zapotřebí pečlivě posoudit dopad na základní hodnotové řetězce, v nichž se používají chemické látky, aby tyto řetězce nebyly negativně ovlivněny. Evropská rada chemického průmyslu (CEFIC) uvádí, že navrhované změny nařízení CLP a obecného přístupu k řízení rizik by se mohly týkat až 12 000 látek. V důsledku toho se může stát, že řada výrobků, na které se spotřebitelé a odborníci spoléhají, již nebude na trhu k dispozici.

1.5 upozorňuje, že zvláštní pozornost je třeba věnovat dobrým životním podmínkám osob pracujících v chemickém průmyslu. Bezpečnost a ochrana zdraví musí být vždy na prvním místě. Pracovníci v chemickém průmyslu musí být důkladně vyškoleni, aby přesně znali chemické látky, s nimiž se při své práci dostávají do styku. Veškeré vybavení musí být náležitě udržováno. Z údajů ze systému pro hlášení závažných havárií (EMARS) vyplývá, že ve 12 000 vysoce rizikových průmyslových podnicích, jež jsou v EU registrovány, dojde každý rok v průměru k více než 30 průmyslovým haváriím.

1.6 zdůrazňuje, že přístup předběžné opatrnosti je důležitý pro ochranu zdraví a životního prostředí, neboť využívá stávající údaje ze strukturně příbuzných chemických látek, což umožňuje přijmout preventivní rozhodnutí předtím, než budou k dispozici úplné vědecké důkazy o riziku.

1.7 konstatuje, že Evropský úřad pro životní prostředí (EEB) ve své zprávě o právních předpisech týkajících se chemických látek (kterou vydal v červenci 2022) popsal tři hlavní překážky v procesu regulace chemických látek:

- průmyslové skupiny předkládají dokumentaci bez úplných nebo spolehlivých údajů,
- vědci z EU nejsou s to přijmout v oblasti prevence rozhodná opatření,
- na straně Komise dochází ke zpoždění při zpracování dokumentace, a to navzdory tomu, že je na základě právních předpisů povinna vypracovat rozhodnutí do tří měsíců.

2. Návrh Komise

2.1 Komise navrhuje revidovat nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ⁽¹⁾ o klasifikaci, označování a balení látek a směsí (nařízení CLP).

Cílem nařízení CLP je zajistit vysokou úroveň ochrany zdraví a životního prostředí. Umožňuje rovněž volný pohyb chemických látek, směsí a předmětů. Od výrobců, dovozců a následných uživatelů chemických látek a směsí vyžaduje, aby nebezpečné chemické látky před jejich uvedením na trh označovali a balili. Nařízení CLP stanoví právně závazná pravidla pro identifikaci a klasifikaci nebezpečnosti. Toto nařízení stanoví společná pravidla pro označování s cílem řádně informovat spotřebitele a pracovníky o používání nebezpečných výrobků.

2.2 Komise uvádí, že EU úspěšně vytvořila účinný jednotný trh s chemickými látkami.

Podle Komise je revize nařízení CLP nutná z důvodu některých nedostatků a právních mezer ve stávajícím nařízení. Návrhy zahrnují zavedení nových tříd nebezpečnosti pro endokrinní disruptory a další nebezpečné chemické látky (na základě aktu v přenesené pravomoci), zvláštní pravidla pro opakovaně plnitelné chemické látky, lepší informování (a to i on-line) prostřednictvím jasnějšího a čitelnějšího označování, možnost Komise vypracovat návrhy klasifikace a zdokonalené a rychlejší postupy.

2.3 EU se zavázala plnit Agendu pro udržitelný rozvoj 2030 a v ní stanovené cíle udržitelného rozvoje. Komise se domnívá, že tato revize nařízení CLP přispěje k několika cílům udržitelného rozvoje, včetně těch, které mají zajistit dobré zdraví a kvalitní život, udržitelnou spotřebu a výrobu a přístup k čisté vodě a sanitacím zařízením. Z hlediska Komise je tento přezkum rovněž „důležitým výsledkem“ Strategie pro udržitelnost v oblasti chemických látek (součást Zelené dohody).

2.4 Komise uvádí, že je třeba lépe identifikovat a klasifikovat nebezpečné chemické látky z důvodu rizika, které představují pro lidské zdraví a životní prostředí. Je třeba odstranit neefektivnost postupů a nedostatky v informování o nebezpečných chemických látkách. V seznamu Evropské agentury pro chemické látky (ECHA) je vysoký počet chybných nebo zastaralých klasifikací látek. Existuje pro to mnoho důvodů, včetně neprovedení přezkumu a aktualizace klasifikací a změn harmonizované klasifikace složek. Problémem může být také příprava nepřesných „bezpečnostních listů“. Informace uvedené v těchto listech, zejména jsou-li nepřesné, mohou mít velmi závažné následky. Kromě toho se může stát, že látky, které byly dříve klasifikovány jako nezávadné, budou na základě dalšího výzkumu klasifikovány jako nebezpečné. Například kyselina boritá byla v minulosti zařazena mezi látky, které nejsou nebezpečné. Následně však byla zařazena do kategorie velmi nebezpečných látek (jež jsou toxické pro reprodukci), takže bylo zapotřebí vypracovat nové bezpečnostní listy.

2.5 Coby součást balíčku revize nařízení CLP navrhuje Komise akt v přenesené pravomoci, aby bylo možné látky a směsi, které mají vlastnosti vyvolávající narušení činnosti endokrinního systému (ED), perzistentní, bioakumulativní a toxické (PBT) vlastnosti, vysoce perzistentní a vysoce bioakumulativní (vPvB) vlastnosti, perzistentní, mobilní a toxické (PMT) vlastnosti nebo vysoce perzistentní a vysoce mobilní (vPvM) vlastnosti, klasifikovat do nově stanovených tříd nebezpečnosti.

⁽¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnice 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006 (Úř. věst. L 3535, 31.12.2008, s. 1).

2.6 V rámci revize se navrhuje umožnit Komisi iniciovat a financovat větší počet dokumentací k harmonizované klasifikaci.

2.7 Navrhuje se zlepšit metodu, podle níž podniky klasifikují látky, včetně povinnosti uvádět důvody pro rozdílné oznámené klasifikace v seznamu agentury ECHA a lhůty v rané fázi pro aktualizaci oznámení.

2.8 Transparentnost a předvídatelnost návrhů, které mají jednotlivé subjekty v úmyslu předložit agentuře ECHA, se zlepší, neboť subjekty budou mít povinnost tyto záměry agentuře ECHA sdělit.

2.9 V revizi se navrhuje zlepšit informování o nebezpečných chemických látkách:

- Cílem návrhu je zajistit, aby označování bylo jasnější a srozumitelnější pro spotřebitele, snížit zátěž pro dodavatele a usnadnit jeho prosazování. Budou zavedena závazná pravidla pro formátování, včetně minimální velikosti písma, aby se zvýšila čitelnost štítků. Bude povoleno širší používání rozkládacích štítků.
- Pro prodej chemických látek v opakovaně plnitelných nádobách budou stanovena zvláštní pravidla. Tento systém bude omezen na chemické látky s méně závažnou nebezpečností.
- Bude umožněno dobrovolné digitální označování chemických látek, nicméně na štítku na obalu musí zůstat informace týkající se ochrany zdraví a životního prostředí.
- Budou zavedeny odchylky pro chemické látky prodávané spotřebitelům volně ložené, jako jsou paliva a položky prodávané ve velmi malých obalech, například psací potřeby.

2.10 Návrh revize se rovněž zabývá právními nedostatky a nejasnostmi v oblasti on-line prodeje a oznamování toxikologickým střediskům.

2.11 V případě prodeje on-line bude dodavatel povinen zajistit, aby látka nebo směs uváděná na trh v EU splňovala požadavky nařízení CLP, což se bude týkat i on-line prodeje ze zemí mimo EU.

2.12 Bude vyjasněno ustanovení o oznamování toxikologickým střediskům. Všechny příslušné subjekty budou muset zajistit oznámení příslušných informací toxikologickým střediskům v celé EU.

2.13 Významná změna se navrhuje rovněž v oblasti reklamy. Bude stanovena povinnost, aby reklama na nebezpečné látky a směsi obsahovala všechny informace, které jsou z hlediska bezpečnosti a ochrany životního prostředí nejdůležitější. V reklamě by měla být uvedena třída nebezpečnosti, standardní věty o nebezpečnosti a výstražné symboly.

2.14 Hlavní opatření uvedená ve Strategii pro udržitelnost v oblasti chemických látek, jimiž se Komise hodlá v tomto návrhu zabývat, zahrnují právně závaznou identifikaci nebezpečnosti endokrinních disruptorů (na základě definice WHO), která bude vycházet z již vypracovaných kritérií pro pesticidy a biocidy a uplatní se ve všech právních předpisech. Nové třídy nebezpečnosti a kritéria mají plně řešit toxicitu pro životní prostředí, perzistenci, mobilitu a bioakumulaci.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV vítá navrhovanou cílenou revizi nařízení CLP, jejímž cílem je zajistit, aby toto nařízení fungovalo účinně a efektivně.

3.2 EHSV vítá navrhovaný akt v přenesené pravomoci, kterým se stanoví nové třídy nebezpečnosti týkající se endokrinních disruptorů, jakož i látek a výrobků, které se nerozkládají v životním prostředí a mohou se hromadit v živých organismech nebo u nichž existuje riziko proniknutí do vodního systému, mimo jiné do pitné vody.

3.3 Hlavním nedostatkem stávajícího znění nařízení CLP je skutečnost, že mnoho chemických látek prodávaných on-line v EU nesplňuje právní požadavky nařízení CLP, což představuje riziko pro lidské zdraví a životní prostředí. EHSV vítá návrh, který se snaží tuto otázku řešit.

3.4 Není však jasné, jak bude navrhovaná změna pravidel týkajících se reklamy prosazována. Bude možné uložit sankce jak subjektu, který zveřejní reklamu v rozporu s pravidly, tak i prodejci výrobku, který si tuto reklamu objedná?

3.5 Úřad EEB ve svém pracovním dokumentu zveřejněném v květnu 2022 tvrdí, že „podniky běžně předkládají neúplné nebo chybné údaje o nebezpečných účincích svých chemických látek, přesto však stále získávají přístup na trh (což je tedy v rozporu s pravidlem ‚zákazu uvádění na trh bez údajů‘). V důsledku toho pak nízká kvalita registrační dokumentace předkládaná průmyslovými subjekty ... výrazně brání regulaci.“

3.6 Úřad EEB a různé nevládní organizace ve společném dopise Komisi ze dne 27. února 2023 uvedly, že „reformy regulačních systémů podle nařízení REACH a CLP představují zásadní příležitost k řešení stávajících nepopiratelných nedostatků v údajích a nutnosti urychlit regulační opatření týkající se škodlivých chemických látek. Tímto dopisem bychom chtěli vyjádřit vážné znepokojení nad těmito nedostatky v údajích, které brání účinné identifikaci a řízení rizik spojených s chemickými látkami vzbuzujícími největší obavy.“

3.7 Revize nařízení REACH a CLP se vzájemně doplňují. Například nové požadavky na informace stanovené v revidovaném nařízení REACH povedou k předložení informací o vnitřních vlastnostech látek, což umožní jejich klasifikaci podle nových tříd nebezpečnosti v revidovaném nařízení CLP.

3.8 Aby nedošlo k porušení právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže, doporučila agentura ECHA podnikům, aby byly při výměně informací opatrné. To znamená, že by měly sdílet pouze nezbytně nutné informace, aby se nákladné testování nemuselo provádět opakovaně.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Evropský úřad pro životní prostředí (EEB) zveřejnil dne 11. července 2022 zprávu o právních předpisech týkajících se chemických látek, v níž popsal tři hlavní překážky v procesu regulace chemických látek:

- Průmyslové skupiny předkládají dokumentaci bez úplných nebo spolehlivých údajů.
- Vědci z EU nejsou s to jednat rozhodně z preventivních důvodů.
- Na straně Komise dochází ke zpoždění při zpracování dokumentace, a to navzdory tomu, že je na základě právních předpisů povinna vypracovat rozhodnutí do tří měsíců.

4.2 Úřad EEB navrhl, aby byly stanoveny závazné lhůty pro přijetí rozhodnutí a nové sankce pro organizace, které neposkytnou všechny nezbytné údaje, a aby se při regulaci chemických látek uplatňoval přístup předběžné opatrnosti.

4.3 V rámci této revize jsou stanoveny lhůty pro aktualizaci štítků po změně klasifikace a navrhuje se, aby šestiměsíční lhůta platila i v případě, že nová nebezpečnost doplňuje stávající nebezpečnost. Pokud existují rozdíly mezi novějšími a zastaralými klasifikacemi, měli by mít oznamovatelé povinnost aktualizovat svá oznámení do šesti měsíců po změně klasifikace.

4.4 Agentura ECHA ve své zprávě z června 2022 uvádí, že „... nebezpečnost musí být potvrzena ještě před zahájením opatření k řízení rizik, přičemž je často nejprve zapotřebí více údajů“, a že proto „podniky musí z vlastní iniciativy své registrace aktualizovat na základě nejnovějších informací ...“.

4.5 Aktuální informace mají pro úspěch tohoto procesu zásadní význam, a proto k tomuto procesu musí v zájmu lidského zdraví a životního prostředí přispívat všechny subjekty. Sankce by se měly uplatnit v případě, že existují jasné důkazy o zbytečném prodlžení, nebo v případech, kdy jsou předloženy nedostatečné údaje.

4.6 Má-li agentura ECHA účinně provádět toto navrhované nové nařízení, bude muset navýšit počet svých zaměstnanců. Mnoho členských států navíc nemá dostatečné zdroje, což omezuje jejich schopnost předkládat dokumentaci.

4.7 Za prosazování nařízení CLP odpovídají vnitrostátní orgány, které musí mj. kontrolovat, zda byla daná látka registrována či předběžně registrována, a ověřit, zda bezpečnostní listy obsahují přesné informace. Agentura ECHA nenese za prosazování tohoto právního předpisu žádnou odpovědnost. Provozuje však fórum, v rámci něž si členské státy mohou vyměňovat informace o jeho prosazování.

4.8 Komise v současné době připravuje rámec pro monitorování fungování revidovaného nařízení. Je velmi důležité zaměřit se při monitorování také na dopad na hodnotové řetězce závislé na chemických látkách a na celkový dopad na jednotný trh s chemickými látkami.

4.9 Nová ustanovení o on-line prodeji vyžadují, aby byl dodavatel usazen v EU, a bylo tak zajištěno, že chemická látka splňuje požadavky nařízení. To platí i pro on-line prodej do EU ze zemí mimo EU. Cílem tohoto návrhu je zabránit tomu, aby se spotřebitel stal *de iure* i *de facto* dovozcem ze zemí mimo EU. Nebyl předložen jasný návrh, jak tento záměr úspěšně realizovat. Zdá se totiž prakticky nemožné takové opatření provést, dokud nebude revidované nařízení CLP uvedeno do souladu s Globálně harmonizovaným systémem klasifikace a označování chemických látek OSN.

4.10 Výrobci, kteří mění složky značkového výrobku, aniž by však změnili obchodní značku, by měli mít povinnost uvést na štítku zvláštní upozornění, aby byl spotřebitel informován o chemických změnách ve výrobku.

4.11 Evropská rada chemického průmyslu⁽²⁾ se domnívá, že změny v nařízení CLP budou mít dopad na všechny hodnotové řetězce a že je nezbytné, aby Komise provedla pečlivou analýzu a určila, zda a jak může mít reforma nařízení CLP negativní dopad na strategické a základní hodnotové řetězce.

4.12 Vzhledem k tomu, že podle zásady předběžné opatrnosti je v případě nejistého, avšak předpokládaného rizika způsobení újmy zapotřebí přijmout opatření, která by toto riziko spojené s chemickými látkami snížila, měla by být zmíněná opatření přijata ještě dříve, než bude příslušné riziko vědecky plně prokázáno.

4.13 Nesmírně důležitá je bezpečnost osob pracujících v chemickém průmyslu. Je třeba provádět časté hodnocení bezpečnosti na pracovišti a zároveň zajistit, aby byly všechny protokoly o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci plně a řádně prováděny.

4.14 Nesprávné nakládání s chemickými látkami a neprovedení odpovídajícího posouzení rizik jsou závažné problémy, na něž je třeba na pracovišti upozornit. Pracovníci v chemickém průmyslu musí být důkladně vyškoleni, aby přesně znali chemické látky, s nimiž se při své práci dostávají do styku. Je naprosto nezbytné, aby veškerá zařízení v chemických závodech byla řádně udržována, a nemohlo tak dojít k úrazu pracovníků, či dokonce k jejich úmrtí v důsledku vadného zařízení. Z údajů ze systému pro hlášení závažných havárií (EMARS) vyplývá, že ve 12 000 vysoce rizikových průmyslových podnicích, jež jsou v EU registrovány, dojde každý rok v průměru k více než 30 průmyslovým haváriím. Tyto údaje přitom nezahrnují havárie v nebezpečných zařízeních, na něž se nevztahuje směrnice Seveso, ani na potrubí či v dopravě.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽²⁾ www.cefic.org

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Na cestě k silnému a udržitelnému odvětví řas v EU

(COM(2022) 592 final)

(2023/C 228/18)

Zpravodaj: **Zsolt KÜKEDI**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 8. 2. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	27. 4. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	13. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	147/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá sdělení Komise o vybudování silného a udržitelného odvětví řas v EU. Řasy mohou v mnoha ohledech přispět ke zmírnění dopadů změny klimatu a k udržitelnému zásobování rychle rostoucí světové populace potravinami a energií.

1.2. Evropská veřejnost nemá na řasy jednotný názor. Zejména v oblastech sousedících se znečištěnými vodami vyvolává přemnožení řas obavy. Zároveň jsou však řasy v mnoha zemích, částečně i díky evropským inovacím, považovány za možné řešení problémů. EHSV upozorňuje, že v souvislosti s rozvojem odvětví řas je třeba posílit důvěru v tyto produkty a věnovat větší pozornost jejich bezpečnosti.

1.3. EHSV konstatuje, že ve sdělení se dostatečně nezdůrazňuje možnost využití řas pěstovaných ve sladkovodních podmínkách jako zdroje potravy. To se navíc nemusí nutně týkat pouze sladkovodních podmínek, ale také eutrofizované sladké vody, použité termální vody a jiné odpadní vody, které mohou sloužit k ekologickým nebo energetickým účelům. Tento obrovský, ale nedostatečně využívaný zdroj by měl být využit k rozvoji Evropy, a zejména venkovských oblastí v EU.

1.4. Makrořasy v mořských pobřežních vodách mohou pro rybářské podniky představovat dodatečný zdroj příjmů. Jejich těžba snižuje eutrofizaci a může vést k cenným ekosystémovým produktům a službám, zejména tím, že pro některé druhy poskytuje nová stanoviště. Odvětví sladkovodních makrořas se teprve začíná rozvíjet a mělo by být zohledněno v připravovaných dokumentech týkajících se této politiky.

1.5. V EU je kontinuální pěstování mikrořas možné především v uzavřeném reaktoru, což s sebou nese obrovské kapitálové nároky. Na druhou stranu je však vysoce produktivní a spolehlivé a má předvídatelnou kvalitu. Kromě toho je možné mikrořasy pěstovat také ve sladkých vodách a jezerech v jižní Evropě.

1.6. Pro některé členské státy, které nemají mořské pobřeží (např. Maďarsko, Česko a Slovensko), představuje produkce mikrořas prakticky jedinou možnost, kterou mohou využít. Některé z těchto zemí zároveň disponují vysokou úrovní vědeckých a technologických znalostí, které by měly být využity při budování evropského odvětví řas.

1.7. K makrořasám a mikrořasám je zapotřebí přistupovat odlišně, neboť nabízejí širokou škálu možností a mají odlišné vlastnosti, odlišný vliv a je nutné je také odlišným způsobem regulovat. EHSV má za to, že ve sdělení je věnována přiměřená pozornost jak makrořasám, tak mikrořasám, doporučuje však prozkoumat, jak by pro některé členské státy (které nemají mořské pobřeží) mohly být přínosné řasy pěstované ve sladkovodním prostředí. EHSV doporučuje zaujmout vyváženější a integrovanější přístup k souvisejícím odvětvím, jasně rozlišovat mezi pravomocemi EU a pravomocemi členských států a případně chránit vnitřní trh před levnými výrobky z dovozu.

1.8. Na rozdíl od dostupnosti a cen energie (jak z hlediska výroby, tak dovozu), hnojiv a krmných přísad, rostoucího množství organického odpadu a úbytku orné půdy nepředstavují dodávky potravin v EU zatím problém. Technologie schopné komplexně vyřešit tyto naléhavé problémy, včetně produkce a využití řas, si zaslouží širokou podporu.

1.9. EHSV konstatuje, že podle sdělení mají řasy obrovský hospodářský potenciál, nicméně teoreticky má jejich pěstování je ještě vyšší potenciál, a je tedy schopno uspokojit rostoucí poptávku. Finanční prostředky EU však lze využít jen na životaschopná a udržitelná ekonomická řešení, a proto EHSV žádá Komisi, aby věnovala zvláštní pozornost hospodářské účinnosti produkce řas a brala v potaz také environmentální a sociální hledisko.

1.10. Jak navrhl EHSV, v zájmu přijetí ze strany společnosti a trhu je třeba při rozvoji odvětví řas podporovat šíření znalostí a informací o tomto novém odvětví, a žádá proto Evropskou komisi, aby na toto navrhované opatření kladla zvláštní důraz prostřednictvím reprezentativních průzkumů, akčních plánů pro jednotlivé země a zapojením odvětvových organizací, případně vytvořením nových.

1.11. EHSV doporučuje, aby Evropská komise, příslušné členské státy a subjekty působící v odvětví řas zvážily v souvislosti s rozvojem tohoto odvětví následující návrhy:

- začlenit produkci řas do stávajících hodnotových řetězců zemědělských potravin, krmiv a průmyslových a energetických surovin;
- klást ve sdělení větší důraz na produkci řas ve sladkovodním prostředí;
- zahájit proces standardizace zahrnující všechny řasy, který by mohl zahrnovat i vypracování integrované strategie pro mořské produkty;
- na základě osvědčených správních postupů odstranit roztržičnost právních předpisů a rozšířit modely udělování povolení i na řasy;
- zařadit různé druhy řas do katalogu potravin EU;
- odstranit nedostatky, pokud jde o technické znalosti, technologie a inovace, a to prostřednictvím ambiciózního programu krátkodobého a střednědobého financování výzkumu;
- zřídit banky množitelského materiálu řas, financovat jejich provoz a zajistit, aby suroviny určené pro producenty řas a projekty výzkumu a vývoje byly dostupné za rozumnou cenu;
- v zájmu vytvoření ekonomicky životaschopného odvětví řas je třeba přezkoumat ekonomické aspekty jejich produkce a potenciálního využití a zajistit ochranu vnitřního trhu před levným dovozem.

1.12. EHSV vyzývá evropské orgány a instituce, aby se začaly prioritně zabývat problematikou vody a vypracovaly „modrou dohodu pro Evropu“ s cílem chránit vodní zdroje, lépe je využívat a odpovídajícím způsobem řešit související problémy. Rozvoj odvětví řas v EU představuje v této souvislosti důležitý krok.

2. Obecné připomínky

2.1. Evropská komise předložila dne 15. listopadu 2022 sdělení s názvem *Na cestě k silnému a udržitelnému odvětví řas v EU* ⁽¹⁾. Navrhuje v něm vyvinout nové a udržitelné způsoby výživy a zajistit udržitelné dodávky energie pro rychle rostoucí celosvětovou populaci. Zároveň zdůrazňuje, že pro zajištění bezpečnosti dodávek surovin a energie musíme plně využívat potenciálu řas jako obnovitelného zdroje v Evropě.

2.2. Sdělení Evropské komise je zcela logické a v souladu s řadou dosud zveřejněných dokumentů na toto téma, které uznávají značný hospodářský potenciál i sociální a ekologické přínosy pěstování mikrořas a makrořas ve velkém měřítku v EU. Ve sdělení je uvedeno 23 opatření zaměřených na zlepšení správního rámce a legislativy, vytvoření příznivějšího podnikatelského prostředí pro využívání řas, zvýšení společenského povědomí a přijetí řas a produktů z nich ze strany spotřebitelů a také na odstranění nedostatků z hlediska znalostí, výzkumu a technologií.

2.3. V evropských politikách, ať už v Zelené dohodě pro Evropu ⁽²⁾ nebo ve strategii „Od zemědělců ke spotřebitelům“ ⁽³⁾, se zdůrazňuje potenciál (mořských) řas a dalších produktů na bázi řas coby zdroje bílkovin pro výrobu potravin a krmiv s nízkou uhlíkovou stopou. Ve sdělení *Strategické zásady pro udržitelnější a konkurenceschopnější akvakulturu v EU na období 2021–2030* ⁽⁴⁾ se uvádí, že je třeba podporovat pěstování řas, a to jak makrořas (mořských řas), tak mikrořas, jako způsobu, kterým lze přispět k dosažení několika cílů stanovených v Zelené dohodě pro Evropu. Komise ve svém sdělení *Udržitelné uhlíkové cykly* ⁽⁵⁾ uznává potenciál řas pro modrou nízkouhlíkovou ekonomiku. Potenciál řas pro zajištění udržitelného potravinového systému a celosvětové potravinové zabezpečení je zmíněn rovněž ve sdělení o udržitelné modré ekonomice ⁽⁶⁾.

2.4. Řasy jsou nejen surovinou šetrnou k životnímu prostředí (a tedy „zelenou“), ale jejich systémové využívání je v souladu s hlavní zásadou minimalizace odpadu, která je základem modré ekonomiky, takže jsou potenciálně jak „modrým“, tak „zeleným“ produktem.

2.5. Pěstování řas je přínosné z hlediska téměř všech aspektů Zelené dohody pro Evropu:

- ochrana klimatu prostřednictvím dekarbonizace;
- zásobování energií prostřednictvím výroby bioplynu a biopaliv;
- dosažení oběhového hospodářství díky nakládání s odpady a absenci znečišťujících látek;
- podpora zdravého potravinového systému šetrného k životnímu prostředí;
- zachování a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti a rozvoj environmentálních služeb;
- nezpůsobuje znečištění.

Intenzifikace produkce řas otevírá konkrétně následující možnosti ⁽⁷⁾:

- udržitelná výroba potravin (včetně dětských příkrmů) nebo potravinových doplňků (například vitamínů nebo karagenanů) bez využití orné půdy;
- výroba bioplynu a biopaliv nejnovější generace;
- výroba kosmetiky, výrobků pro zdravotní péči (léčivé výtažky, pigmenty, talasoterapie) a průmyslových surovin (buničina/vláknina z biologického materiálu) s vysokou přidanou hodnotou;

⁽¹⁾ Na cestě k silnému a udržitelnému odvětví řas v EU, COM(2022) 592 final, 15. listopadu 2022.

⁽²⁾ Zelená dohoda pro Evropu, COM(2019) 640 final, 11. prosince 2019.

⁽³⁾ Strategie „od zemědělců ke spotřebitelům“ pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy“, COM(2020) 381 final, 20. května 2020.

⁽⁴⁾ Strategické zásady pro udržitelnější a konkurenceschopnější akvakulturu v EU na období 2021–2030, COM(2021) 236 final, 12. května 2021.

⁽⁵⁾ Udržitelné uhlíkové cykly, COM(2021) 800 final, 15. prosince 2021.

⁽⁶⁾ Přeměna modré ekonomiky EU pro udržitelnou budoucnost, COM(2021) 240 final, 17. května 2021.

⁽⁷⁾ Odkaz a další možnosti: Babich et al, *Algae: Study of Edible and Biologically Active Fractions, Their Properties and Applications*, Plants 2022, 11(6), 780, <https://doi.org/10.3390/plants11060780>, a Poonam Sharma, Nivedita Sharma (2017), *Industrial and Biotechnological Applications of Algae: A Review*, Journal of Advances in Plant Biology – 1(1):01-25. DOI 10.14302/issn.2638-4469.japb-17-1534, <https://openaccesspub.org/article/530/japb-17-1534.pdf>.

- výroba doplňků stravy (zlepšení výnosů nebo kvality, snížení potřeby sójové nebo rybí moučky);
- výroba biostimulantů pro plodiny (pomocné půdní látky, postřik listů);
- přínosy pro ochranu životní prostředí (čištění odpadních vod, měření čistoty vody, povolenky na emise uhlíku).

2.6. Komise se v předmětném sdělení „zabývá potenciálem řas v EU a stanoví jednotný přístup, včetně cílených opatření zaměřených na podporu rozšíření regenerativního pěstování a produkce řas v celé EU a za účelem rozvoje a posílení masového charakteru trhů s potravinářskými i nepotravinářskými produkty na bázi řas“.

2.7. „Regenerativní pěstování a produkce řas“ nejenže umožňuje přeměnit sluneční energii a živiny na rostlinnou biomasu a podpořit obnovu ekosystémů, ale „pěstování mořských řas může poskytovat cenné ekosystémové statky a služby, včetně zajištění nových stanovišť pro ryby a pohyblivé druhy bezobratlých“.

2.8. Moře a oceány zatím představují obrovský, ale prakticky nevyužívaný zdroj: poskytují „v současné době pouhých 2 % lidské stravy, přestože pokrývají více než 70 % zemského povrchu“. Využívání vodního prostředí se přitom může týkat nejen moří a oceánů, ale také eutrofizované sladké vody (ať už řek a jezer nebo umělých nádrží, zavlažovacích kanálů atd.), užitkové termální vody a odpadních vod.

2.9. Řasy by mohly účinně a udržitelně zmírnit problém s dostupností hnojiv, složek krmiv a energie způsobený rusko-ukrajinskou válkou⁽⁸⁾.

2.10. Potenciál růstu poptávky po řasách je obrovský⁽⁹⁾: zatímco v roce 2019 činila evropská poptávka po mořských řasách přibližně 270 000 tun, do roku 2030 by mohla vzrůst na 8 milionů tun a dosáhnout hodnoty 9 miliard EUR. Takové zvýšení by mohlo vytvořit přibližně 85 000 pracovních míst, odstranit z evropských moří tisíce tun fosforu a dusíku ročně, snížit emise CO₂ až o 5,4 milionu tun ročně a zmírnit tlak na souš. EHSV konstatuje, že pěstování řas má teoreticky ještě vyšší potenciál, než je současná poptávka, a je tedy schopno nárůst poptávky uspokojit.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Průměrný Evropan, ale i podniky, obecně vnímají řasy negativně: vybaví se jim představa pláže zarostlé chaluhami nebo sladkovodního jezera, které kvůli přemnožení řas mění barvu. Řasy jsou však díky své fyzické struktuře a způsobu života jedinečné a užitečné organismy.

3.2. Pojem „řasy“ ve skutečnosti označuje skupinu přibližně 72 500 druhů⁽¹⁰⁾ vodních fotosyntetických organismů. 20 % těchto druhů tvoří makrořasy, tj. velké mnohobuněčné řasy, které se obvykle vyskytují v moři, zatímco zbytek jsou mikrořasy, které lze účinně pěstovat i uměle a mají všestrannější využití, ale jejich produkce je dražší. V iniciativě se k makrořasám a mikrořasám přistupuje vyváženě, neboť v současné době se na celém světě produkuje 36 milionů tun makrořas a 0,05 milionu tun mikrořas.

3.3. Sdělení nabízí pro evropské odvětví produkce řas ambiciózní, ale realistické vyhlídky. Odvětví řas je včetně svých možností a omezení do značné míry přesně analyzováno, program je soudržný a opatření se zdají být obecně konkrétní a relevantní pro rozvoj evropského odvětví řas v blízké budoucnosti. Některé detaily je však třeba dále objasnit a vysvětlit. Pokud jde o provádění, je třeba zajistit soudržnost s dalšími odvětvími, jako je tradiční zemědělsko-potravinářské odvětví a odvětví mořských plodů (rybolov a živočišná akvakultura).

⁽⁸⁾ Zasedání Evropské rady (23. a 24. června 2022) – závěry.

⁽⁹⁾ Odhady uvedené ve studii koalice Seaweed for Europe nazvané Hidden Champion of the Ocean: Seaweed as a Growth Engine for a Sustainable European Future (Skrytý šampion oceánů: mořské řasy jako motor růstu pro udržitelnou evropskou budoucnost).

⁽¹⁰⁾ Michael D. Guiry ve své studii *How many species of algae are there?* (Kolik druhů řas existuje?) odhaduje počet druhů řas na 1 milion, nicméně zmíněný údaj 72 500 pochází z online taxonomické databáze AlgaeBase. Viz Guiry (2012), <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27011267/>, DOI: 10.1111/j.1529-8817.2012.01222.x.

3.4. V současné době je produkce řas zcela oddělena od ostatních odvětví zemědělské produkce. Je však důležité, aby produkce řas nebyla vnímána jako zcela samostatné odvětví, ale aby byla spíše začleněna do stávajících hodnotových řetězců zemědělských potravin, krmiv a průmyslových a energetických surovin. EHSV zdůrazňuje, že je třeba regulovat produkci řas a související činnosti v rámci společného systému, zejména s ohledem na tyto aspekty:

- odvětví elektráren a čištění odpadních vod (komplexní čištění odpadních vod, zpětné získávání odpadního tepla a CO₂);
- integrace zemědělských bioplynových stanic s výrobou nebo využíváním řas (například využití kejdy, snížení poptávky po zemědělské půdě, využití řas jako doplňkového substrátu pro výrobu bioplynu);
- částečná náhrada potřeby bílkovinných krmiv pro hospodářská zvířata (související výzkum v oblasti výživy a dietetiky);
- udržitelná obnova ekosystémů vodních toků postižených eutrofizací.

3.5. Vzhledem k tomu, že se jedná o nové a nedostatečně rozvinuté odvětví, je třeba věnovat zvláštní pozornost podpoře jeho rozvoje a zahájení procesu standardizace. Současně by mohla být vypracována integrovaná strategie pro mořské plody a další mořské potraviny, která by zahrnovala činnosti, jako je rybolov, využívání volně žijících organismů a živočišná akvakultura, a kromě potravinářského odvětví by se zabývala také otázkou biopaliv na bázi řas. Pěstování mořských řas může být také alternativní činností pro rybáře, kteří se potýkají s klesající produkcí jiných surovin a rostoucími náklady a možná budou muset přeorientovat své tradiční činnosti. Tento integrovaný přístup se v tomto sdělení téměř neodráží.

3.6. Řada opatření uvedených ve sdělení se zaměřuje především na pěstování mořských řas. Tento přístup je vzhledem k nynější míře produkce makrořas a mikrořas a současně nedostatečně rozvinuté produkci mikrořas v Evropě pochopitelný, nicméně cíl rozvoje by se měl týkat všech druhů řas. Mořské řasy lze v závislosti na jejich druhu a využití pěstovat v zemích s mořským pobřežím a na ostrovech, obvykle v přírodních podmínkách. Pěstování mikrořas, které obvykle probíhá na souši, má však také velký význam, zejména z hlediska výroby bílkovin a lipidů, a nemělo by se na něj zapomínat. Jde především o sladkovodní mikrořasy i makrořasy a plodiny využívané v odpadních vodách, které jsou slibným zdrojem biomasy určené pro využití jako biologické suroviny, díky nimž lze diverzifikovat hospodářskou strukturu izolovaných a vyhlášených území, a přispět tak k Dlouhodobé vizi pro venkovské oblasti EU ⁽¹⁾.

3.7. Jednou z hlavních obecně známých překážek produkce, zejména makrořas, a to jak v moři, tak na souši, je roztržitost právních předpisů a jejich velké rozdíly nejen mezi členskými státy, ale i mezi regiony v rámci jedné země, nebo dokonce neexistence jakýchkoli právních předpisů týkajících se řas, neboť modely pro udělování povolení byly zpravidla navrženy jen pro vodní živočichy (ryby, měkkýše atd.). Ve formulářích používaných v povolovacím řízení nejsou řasy často vůbec uvedeny, takže o povolení k jejich pěstování nelze ani požádat. EHSV doporučuje, aby byl vypracován komplexní celoevropský přehled všech právních předpisů a správních postupů platných pro jednotlivé fáze pěstování řas a pro každou oblast jejich použití (potraviny, krmiva, biopaliva, kosmetika, léčiva atd.), který by sloužil členským státům jako vodítko pro rozvoj osvědčených správních postupů a pro vytvoření rovných podmínek pro obchod v rámci EU i mimo ni.

3.8. V zájmu rozvoje skutečně evropského potravinářského odvětví řas je nezbytné podpořit zařazení druhů nebo skupin řas do katalogu potravin EU. Mnoho v současnosti uznaných druhů pochází ze třetích zemí (zejména z Asie), což může být překážkou zejména pro menší podniky a investory, kteří chtějí pěstovat blízké příbuzné nebo podobné evropské druhy. Kromě toho by měly být přezkoumány části katalogu potravin, které se týkají řas, a mělo by být podpořeno zařazení nových druhů nebo čeledí.

⁽¹⁾ Dlouhodobá vize pro venkovské oblasti EU – na cestě k posílení, propojení, odolnému a prosperujícímu venkovu do roku 2040 (COM(2021) 345 final) a Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s. 137.

3.9. Vzhledem ke značné společenské zdrženlivosti vůči řasám, která je neopodstatněná a způsobená nedostatkem znalostí v této oblasti, by měly být na všech úrovních správy podporovány znalosti a zvyšování povědomí o tomto novém odvětví, ale také jeho integrace a systematizace, což by se mělo odrazit v navrhovaných opatřeních. Bylo by vhodné zvážit následující kroky:

- provádět jednotné, celostátně reprezentativní průzkumy mezi širokou veřejností a podniky, s jednotnými otázkami a metodikou;
- vypracovat na tomto základě akční plány s cílem změnit chování v jednotlivých zemích;
- založit odvětvové organizace.

3.10. Vzhledem k tomu, že odvětví řas je pro Evropu novým odvětvím, existují značné nedostatky v oblasti technických dovedností, technologií a inovací. Nedostatky z hlediska znalostí byly do značné míry identifikovány, ale je třeba je odstranit prostřednictvím ambiciózního programu krátkodobého a střednědobého financování výzkumu. V tomto ohledu je nezbytný základní (strategický) i aplikovaný výzkum na všech úrovních produkce řas:

- prioritní podpora základního výzkumu: především výzkumu souvisejícího s technologií pěstování (u mikrořas), účinností sklizně a testováním škály druhů v mořských vodách různých zemí (u makrořas) a s možnostmi využití u všech druhů řas;
- pokud jde o aplikovaný výzkum s vysokou přidanou hodnotou (léčiva, kosmetika, listová hnojiva, potraviny), zlepšení tržního prostředí.

3.11. Vzhledem k tomu, že zaručené kvality (škály druhů) a vysokých výnosů řas lze v Evropě dosáhnout pouze v uzavřených nebo polouzavřených systémech, které vyžadují čistý množitelský materiál, jehož produkce v průmyslových systémech není nákladově efektivní, je nezbytné zřídit dostatečný počet bank množitelského materiálu řas, financovat jejich provoz a zajistit, aby pro producenty řas a projekty v oblasti výzkumu a vývoje byly k dispozici suroviny za rozumnou cenu.

3.12. Odvětví řas má velký potenciál pro vytváření pracovních míst, která by měla být dobře placená a měla by se vyznačovat důstojnými pracovními podmínkami. Toto odvětví by mělo těžit zejména z rozvoje dovedností potřebných k vytvoření modré dohody pro EU; důležité jsou investice do odborné přípravy. Malým a středním podnikům by nic nemělo bránit v tom, aby v odvětví řas začaly podnikat. EHSV vítá vytvoření výrobních řetězců zaměřených na mořské řasy, které zabrání nekalým praktikám.

3.13. Pro účinný růst odvětví řas je nezbytné zlepšit podnikatelské prostředí. Je třeba pečlivě posoudit ekonomické aspekty výroby a potenciálního využití a také možnosti, jak je lze zlepšit. Například opatření č. 7 se zaměřuje na podporu nahrazení krmiva z ryb krmivem na bázi řas (v akvakultuře). V krmivech pro ryby lze téměř všechny rybí složky snadno nahradit složkami na bázi řas (bílkoviny, mastné kyseliny atd.), ale jejich výroba je mnohem dražší než výroba produktů na bázi ryb nebo sóji s podobnými vlastnostmi. Vzhledem k tomu, že krmiva představují pro chovatele ryb, jejichž ziskové marže jsou obecně nízké, jeden z hlavních výrobních nákladů, není krmivo na bázi řas z hospodářského hlediska jednoduše únosné. Měla by být proto přijata opatření ke snížení výrobních nákladů na složky na bázi řas a zároveň by se mělo zamezit přísnějším požadavkům na monitorování a standardizaci řas, než jak je tomu u jiných zemědělských produktů. Se všemi výrobci (složek) potravin by se mělo zacházet stejně, aby byly zajištěny rovné podmínky na trhu. Pokud se prokáže, že přísady na bázi řas jsou udržitelnější, mohlo by jejich používání podléhat environmentální certifikaci (ekoznačka), což by mohlo spotřebitele motivovat k tomu, aby akceptovali vyšší cenu za produkt, který je z hlediska životního prostředí šetrnější.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Politický rámec pro plasty z biologického materiálu a biologicky rozložitelné a kompostovatelné plasty

(COM(2022) 682 final)

(2023/C 228/19)

Zpravodaj: **András EDELÉNYI**

Spoluzpravodaj: **Alessandro MOSTACCIO**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 8. 2. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	13. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	134/0/4

1. Závěry a doporučení

Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV):

1.1. vítá včasné sdělení Politický rámec EU pro plasty z biologického materiálu a biologicky rozložitelné a kompostovatelné plasty: jedná se o odvětví, které otevírá slibné **možnosti, jak se přiblížit klíčovým cílům udržitelnosti a oběhovosti**. Při náležité regulaci mohou být bioplasty nástrojem „zeleného“ rozvoje (snížení spotřeby fosilních paliv a znečištění plasty, vyšší míra sběru tříděného odpadu);

1.2. zdůrazňuje, že Evropa je naštěstí **průkopníkem vývoje bioplastů a biologicky rozložitelných plastů** a v letech 2007 až 2020 financovala přes 130 výzkumných projektů v objemu 1 mld. eur⁽¹⁾. EU je druhým největším světovým producentem bioplastů a svoji globální pozici by měla posílit zaměřením na produkty s nejvyšší přidanou hodnotou, tj. ty, které jsou z **biologického materiálu, biologicky rozložitelné a kompostovatelné** (asijská produkce se převážně omezuje na kompostovatelné, avšak nikoli obnovitelné produkty);

1.3. věří, že budeme schopni dosáhnout v celosvětové konkurenci vyšší úrovně zajištěním maximálních přínosů pro životní prostředí, jestliže bude nový regulační rámec schopen vybrat takové průmyslové způsoby použití, které mají nejvyšší environmentální přidanou hodnotu a jestliže všechny produkty nově umístěné na trh budou jasně a pravdivě komunikovat se spotřebiteli a umožní jim proaktivní přestup k oběhovému hospodářství;

1.4. vyzývá Komisi, aby provedla **srovnávací analýzu přínosů plastů z biologického materiálu a biologicky rozložitelných a kompostovatelných plastů v porovnání s plasty na bázi fosilních paliv** a vyvodila příslušné závěry. Některá přehnaně opatrná nekomparativní doporučení nemusí být dostatečným vodítkem pro výzkum, inovace a počáteční investice. To může brzdit pokrok a oslabovat konkurenční výhodu EU;

1.5. doporučuje provést v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky systematický přezkum všech opatření, která přímo i nepřímo ovlivňují **okolní legislativní a normativní prostředí**. To by mohlo zmírnit nejasnosti a ochránit uživatele;

⁽¹⁾ Společný podnik pro evropské oběhové biohospodářství

1.6. vyzývá k použití **kaskádového systému řazení priorit** při posuzování materiálů, výrobků a procesů, mj. s přihlédnutím k aspektům oběhovosti a udržitelnosti. To se týká řetězců surovin, biomasy a potravin, ale také recyklace. Z provádění směrnice **RED III** dále vyplyne pořadí, v jakém bude mít opětovné použití nebo recyklace příslušné suroviny (obnovitelného materiálu) přednost před opětovným použitím pro energetické účely (obnovitelná energie);

1.7. je přesvědčen, že **analýza životního cyklu (Life Cycle Analysis, LCA)** je vynikajícím nástrojem pro posuzování určitých aspektů udržitelnosti výrobků, a pomáhá tak řídit plánované nebo probíhající činnosti v oblasti výzkumu, inovací a investic. Je však třeba vyvinout značné další úsilí, aby se odstranily nedostatky, které jsou neoddelitelně spjaty se současně používanými metodami, s cílem snížit nejistotu spojenou s opomíjením bonusu biogenního uhlíku ⁽²⁾ a dopadu na přírodní kapitál;

1.8. domnívá se, že většina současných metod **účtování nákladů a tvorby cen** nedokáže internalizovat a zachytit výdaje a zisky spojené s dalšími složkami, které se recyklací vrací do výrobního cyklu. Realistický režim **rozšířené odpovědnosti výrobce** založený na analýze životního cyklu a uzpůsobený konkrétním potřebám může přeorientovat a napravit nepříznivou cenovou konkurenci mezi výrobky z biopolymérů;

1.9. domnívá se, že překážky, které brzdí potřebný rychlý pokrok, může pomoci identifikovat a odstranit promyšlený soubor cílových oblastí k intervenci, který by měl spadat do působnosti **„přidané hodnoty Evropy“** ⁽³⁾. To se týká zejména údajů, monitorování, diskuse a podpory výzkumu a inovací;

1.10. doporučuje Komisi, aby pokračovala v **cyklických přezkumech** důležitého vývoje v ekosystému biopolymérů. Zabudované metody a nástroje veřejných konzultací jsou dobrým způsobem, jak zapojit všechny zúčastněné strany, a to především zajištěním účasti organizované občanské společnosti prostřednictvím různých zastupitelských sdružení;

1.11. vybízí členské státy k zavedení povinných **procentních podílů obsahu plastu z biologického materiálu** v plastech z biologického materiálu a v kompostovatelných plastech. Veškeré vizuální prostředky (propagace, označování atd.) by měly splňovat přesné standardy a normy. Pokud jde o certifikovaný obsah biogenního uhlíku, používá se tzv. radiouhlíková metoda 14C. Výpočet hmotnostní bilance může být metoda přijatelná pro vyjádření obsahu biologického materiálu u složitější nebo vícenásobné recyklace nebo u recyklace střední úrovně, spotřebitele je však třeba patřičně informovat;

1.12. bere na vědomí regulaci o zákazu plastů na jedno použití, avšak navrhuje upřesnit definice její oblasti působnosti a znění, jelikož se domnívá, že regulace by neměla vylučovat určitý počet plastových výrobků a způsobů použití, které jsou ze své podstaty jednorázové a nevratné, tj. nelze je **znovu použít či** mechanicky recyklovat. V těchto případech je vhodné upřednostnit použití plastů z biologického materiálu nebo biologicky rozložitelných a kompostovatelných plastů;

1.13. zdůrazňuje, že **mechanická recyklace (krátký cyklus)** je často výhodná díky své relativní jednoduchosti, má však nedostatky: patří mezi ně downcyklace v důsledku smísení, omezená tloušťka, návratnost a energetická náročnost. Komplexní srovnání udržitelnosti může ukázat, že je lepší používat polymery na bázi biologického materiálu nebo jiné způsoby recyklace (tj. organická nebo chemická). Nejvhodnější možností v takovém případě může být použití plastů, které jsou jak vyrobené z biologického materiálu, tak kompostovatelné. Je ještě třeba vyvinout techniky separace tenkých fólií;

⁽²⁾ Ve výpočtech environmentální stopy by se mělo od emisí uhlíku odečítat pohlcování (sekvestrace) biogenního uhlíku ze životního prostředí, tj. „připisovat ve prospěch“ dopadu na klima.

⁽³⁾ Oblasti, v nichž může EU společně vytvořit přidanou hodnotu ve srovnání s jednotlivými členskými státy jednajícími samostatně bez koordinace a společných zdrojů.

1.14. domnívá se, že **biologicky rozložitelné** plasty certifikované v souladu s normami EU nabízejí možnosti, jak zmírnit znečištění plasty tím, že **sníží hromadění mikroplastového a nanoplastového** odpadu, a tím i škody, které způsobují plasty biologicky nerozložitelné. Prozatím je možno provádět kontrolovaný biologický rozklad pouze u několika málo – i když velmi důležitých – způsobů použití ve specifických otevřených přírodních prostředích. Je třeba vyvinout větší úsilí a **vytvořit systémové metody, které budou kombinovat vlastnosti materiálu i podmínky**, aby mohly být využity možnosti biologického rozkladu v půdě a dalších specifických otevřených prostředích.

1.15. je přesvědčen, že **průmyslové kompostování** a používání kompostovatelných plastů je vynikajícím způsobem, jak zlepšit sběr a využívání potravinového odpadu. Kromě toho, že tyto techniky vracejí uhlík do půdy, umožňují také **společnou likvidaci a recyklaci potravinového odpadu a obalů** (nebo jiných kompostovatelných způsobů použití). Členské státy by měly být vyzvány, aby od roku 2024 zavedly **povinný oddělený sběr organického odpadu**, a podporovány při jeho zavádění. Na tento krok by měly být připraveny kompostovatelné plasty, jako jsou sáčky a další způsoby použití těchto plastů na potraviny, infrastruktura, organizace a osvětové kampaně;

1.16. žádá, aby **rozsah použití kompostovatelných plastů** nebyl omezen pouze na ty, jež jsou uvedeny v návrhu Komise o obalech a obalových odpadech. Zkušenosti a osvědčené postupy ukazují, že kompostovatelné plasty mohou být prospěšné v řadě oblastí, především pokud jde o styk s potravinami, uzavřené okruhy a tenké fólie;

2. Souvislosti stanoviska, glosář a aktuální stav odvětví

2.1. Definice obnovitelných plastů:

- „bioplasty“ jsou obecný souhrnný pojem, který by se neměl používat při uvádění plastů na trh ani pro jejich použití, neboť jej lze zneužít, použít zavádějícím způsobem nebo jeho pomocí navodit negativní asociace. Zde se jím rozumí „plasty z biologického materiálu, biologicky rozložitelné a kompostovatelné plasty“.
- **Plasty z biologického materiálu (plasty na bázi rostlin, BBP)**: plasty vyrobené z obnovitelných surovin nefosilního původu⁽⁴⁾. BBP mohou být biologicky rozložitelné či nikoli. **BBP typu „drop-in“** jsou chemicky totožné s plasty na bázi fosilních paliv. „Plasty s biologickou příměsí“ lze definovat jako plasty s definovaným obsahem biologického materiálu.
- **Biologicky rozložitelné plasty (BDP)**: plasty, které se **na konci své funkční životnosti** rozkládají pomocí mikroorganismů za vzniku vody, biomasy, minerálních solí a oxidu uhličitého (CO₂) (nebo metanu v případě anaerobního biologického rozkladu). Mohou být vyrobeny ze surovin z biologického materiálu nebo na bázi fosilních paliv.
- **Kompostovatelné plasty (CP)**: podskupina biologicky rozložitelných plastů (pro něž se používá společná zkratka **BDCP**), u nichž proces biologického rozkladu probíhá v kontrolovaných podmínkách s využitím mikroorganismů a vznikají stabilizované organické zbytky, voda a CO₂ za přítomnosti kyslíku nebo metanu bez přítomnosti kyslíku, přičemž oba konečné plyny jsou vhodné ke sběru. Standardizované, přísně kontrolované kompostování probíhá v **kompostárnách** (zařízeních organické recyklace) dle požadavků normy **EN 13432**⁽⁵⁾, které rovněž zajišťují používání ekologických přísad. Domácí kompostování nepodléhá tak přísným požadavkům, proto není schopno zajistit předem definovaný konečný produkt.
- Nejvýhodnější kombinací přirozeně je, pokud je plast zároveň z biologického materiálu a je biologicky rozložitelný, včetně kompostovatelnosti. To platí pro široce využívaný polyaktid (PLA).

⁽⁴⁾ Mezi plasty z biologického materiálu mohou patřit též plasty s biologickou příměsí, které lze definovat jako plasty s definovaným obsahem biologického materiálu (obsah biologického materiálu lze určit jako podíl vstupní suroviny).

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 190, 12.7.2001, s. 21.

2.2. Odvětví plastů

Výroba plastů/bioplastů – svět

Data za období 2021–2022 – Světová výroba plastů a bioplastů ⁽⁶⁾

Rok	Plasty na bázi fosilních paliv [Mt]	Bioplasty [Mt]	BP [%]	BBP [Mt; (%)]	BDCP [Mt; (%)]
2021	367	1,80	0,49	0,74; (41,2)	1,05; (58,7)
2022 (*)	390	2,22	0,57	1,07; (48,2)	1,14; (51,3)

(*) Předběžná bilance.

Podklady: European Bioplastics, Facts and Figures: <https://www.european-bioplastics.org/market/>Bioplasty aktuálně tvoří **přibližně 1 % celkové světové produkce plastů**.**Do roku 2027 se však očekává nárůst bioplastů z 1,8 na 6,2 milionů tun.**

2.2.1. Bioplasty ve světě

Hlavním výrobním centrem pro bioplasty je Asie (především Čína) (41,4 % v roce 2022), po ní následují EU (26,5 %) a USA (18,9 %).

Do roku 2027 se podíl Asie má zvýšit na 63 %, podíl EU se však bez podpůrných opatření bude výrazně snižovat.

2.2.2. Evropská poptávka po bioplastech

Poptávka po bioplastech v EU vzrostla z 210 000 tun roku 2019 na přibližně **320 000 tun v roce 2021** ⁽⁷⁾. Meziroční tempo růstu tak přesahuje 23 %. Ve srovnání se světovou produkcí bioplastů činí evropská poptávka přibližně 18 %. Evropa zaujímá jedno z předních míst z hlediska bilance zahraničního obchodu a technických inovací.

Zásadní význam má lepší informování spotřebitelů o rozdílu mezi plasty na bázi fosilních paliv a optimálním využíváním bioplastů.

2.3. Environmentálními výzvy týkající se plastů

2.3.1. Dopad na klima

Na **skleníkových plynech** se hodnotový řetězec plastů ve srovnání s jinými hodnotovými řetězci, jako jsou energie, chemické látky nebo některé jiné materiály, podílí jen omezenou měrou. Celkové **emise skleníkových plynů** vyprodukované hodnotovým řetězcem plastů v EU v roce 2018 se odhadují na 208 milionů tun ekvivalentu oxidu uhličitého (CO₂ ekv.). Většina z nich (63 %) je způsobena výrobou plastových polymerů. Přeměna těchto polymerů na výrobky představuje 22 %, dalších 15 % plyne ze zpracování plastového odpadu a ukončení životnosti, zejména vlivem spalování ⁽⁸⁾.

2.3.2. Dopad na přírodní kapitál

Vedle dopadu na klima také platí, že je stále nízká míra recyklace plastů. I to **zatěžuje životní prostředí a světový přírodní kapitál** (uhlíková stopa) tím, že se spotřebovávají omezené zásoby přírodních zdrojů a poškozují světové ekosystémy, jako je půda, ovzduší, voda, živé organismy a v konečném důsledku i zdraví a životní podmínky člověka. Specifickou otázkou je kumulace **mikroplastových částic** ve sladkých i mořských vodách.⁽⁶⁾ Zdroj: World plastics production 2020, Plastics Europe, 2021. European Bioplastics, Facts and Figures (<https://www.european-bioplastics.org/market/>)⁽⁷⁾ Plastic Consult, Bioplastics in Europe, Market update, 23.9.2022.⁽⁸⁾ Eionet Report – ETC/WMGE 2021/3.

2.3.3. Snahy o zmírnění problému

Hodnotový řetězec bioplastů má potenciál snížit emise CO₂ v důsledku biogenního nebo zachyceného CO₂, jestliže výrazně stoupne jejich využití a pokud bude odpad z BBP namísto spalování recyklován. Výroba plastů z biomasy nebo zajištění biologického rozkladu plastových výrobků v některých prostředích má ve srovnání s běžnými plasty řadu výhod, je však třeba je uznat a zohlednit. V modelovém výpočtu (Eionet Report – ETC/WMGE 2021/3), kde byly všechny plasty na bázi fosilních paliv v EU nahrazeny plasty z biologického materiálu, vyšly celkové roční emise skleníkových plynů 146 milionů tun CO₂ ekv. pro plasty z biologického materiálu, což je o 30 % méně než 208 milionů tun CO₂ ekv. emisí z hodnotového řetězce na bázi fosilních paliv⁽⁹⁾.

3. Obecné připomínky

3.1. **Společné rysy bioplastů** spočívají v tom, že mají velký potenciál zlepšit a zachovat udržitelnost a vyváženost koloběhu uhlíku. Přispívají proto k nulovému čistému dopadu na klima a přírodní kapitál. Existují mezi nimi však **dvě hlavní skupiny**, které by měly být posuzovány **odděleně**. **Plasty z biologického materiálu (BBP)**, které pocházejí z rostlin, umožňují přechod od hospodářství založeného na plastech z fosilních paliv k hospodářství založenému na plastech z biomasy. Oproti tomu **biologicky rozložitelné a kompostovatelné plasty** mají jedinečné výhody z hlediska nakládání s výrobky po skončení jejich životnosti a dosahování cílů Zelené dohody (např. omezení plýtvání potravinami, udržitelná výroba a spotřeba).

Je rozumné používat plasty, které jsou jak z biologického materiálu, tak kompostovatelné, aby se snížila čistá bilance skleníkových plynů o množství CO₂ pohlceného ze životního prostředí.

3.2. Sdělení Evropské komise obsahuje důkladnou a rozsáhlou **analýzu odvětví plastů z biologického materiálu a biologicky rozložitelných a kompostovatelných plastů** a přehled dostupných údajů. Závěry a doporučení jsou v některých bodech **příliš opatrné** a hrozí, že budou odrazovat od inovací a investic v některých klíčových oblastech. Analýza by měla být **srovnávací** s tím, že porovnávat se budou plasty z biologického materiálu, biologicky rozložitelné plasty a kompostovatelné plasty se stávajícími plasty z fosilních paliv, ačkoli nahrazení plastů bioplasty v poměru 1:1 v žádném případě není schůdná možnost.

3.3. Obecné vnímání a **přijetí udržitelných materiálů** a výrobků ze strany společnosti a jejich používání je **poměrně vysoké**, v průzkumech veřejného mínění se obvykle pohybuje mezi 80 a 90 %. 25 % dotázaných spotřebitelů by bylo ochotno zaplatit za udržitelné zboží z biopolymerů o 20 % **vyšší cenu** než za rovnocenné výrobky z plastů na bázi fosilních paliv a 4 % by zaplatila o 50 % více.

3.4. Při návrhu a **provádění realistického strategického rámce** je zapotřebí:

- jasných a jednoznačných **definic a klasifikací** typů biopolymerů, jejich vlastností a optimálních oblastí použití;
- zajistit, **aby lidé věděli**, že označení „z biologického materiálu“ se týká pouze **původu** suroviny, zatímco „**biologicky rozložitelný**“ a „recyklovatelný“ jsou **systémové vlastnosti**, které závisí na materiálu a prostředí/podmínkách funkčního konce životnosti;
- systematického přezkoumání a **sladění legislativního prostředí**, které upravuje navrhování, výrobu, používání a recirkulaci, tj. **celou dobu životnosti plastového zboží**;
- upravit okolní soubor **norem a související označování** s přihlédnutím k nejnovějším výsledkům výzkumu, technickému vývoji a inovacím;
- poskytnout lidem vědecky **ověřené znalosti** a vybudovat účinnou **infrastrukturu**, které jim umožní stát se součástí procesu dosahování společně dohodnutých cílů v oblasti udržitelnosti a pokračovat ve zkoumání zdravotních a environmentálních dopadů bioplastů.

⁽⁹⁾ Eionet Report – ETC/WMGE 2021/3.

3.5. V celém rámci musí převládat **kaskádový systém řazení priorit**, včetně omezování množství plastů u zdroje a před ním. Ten musí pokrývat celý hodnotový řetězec a respektovat zásady **uchovávání, opětovného použití, recyklace a zpětného získávání**, aby se součásti udržovaly v oběhu a pokud možno centralizovalo a kontrolovalo využití cenného uhlíkového bohatství: patří sem koncentrovaný uhlík v surovinách (uhlí, ropa, plyn); uhlík vyrobený, zpracovaný, zachycený (jako CO₂), získaný (jako odpad) a recyklovaný; a uhlík uvolněný do použitých výrobků, půdy a ovzduší. Možnosti recyklace se z hlediska optimalizace udržitelnosti dělí na krátký cyklus (mechanická recyklace), střední cyklus (fyzikálně-chemická recyklace) a plný cyklus (biochemická recyklace) v závislosti na tom, jak lze různé látky navracet do oběhu.

3.6. Výše uvedené požadavky představují nové a široké spektrum výzev v oblasti **ekodesignu**. Kromě tradičních úkolů týkajících se funkčnosti, proveditelnosti a estetiky musí nyní tvůrci ekodesignu zohlednit také získávání surovin, trvanlivost, prognózu ohledně konce životnosti, oběhovost a optimalizovanou udržitelnost.

3.7. Zvláštní pozornost si zaslouží **udržitelné získávání vstupních surovin**: 1 % podíl plastů z biologického materiálu na trhu s plasty odpovídá 0,02 % orné půdy. Teoretické, nikoli však realistické, 100 % nahrazení plastů na bázi fosilních paliv plasty z biologického materiálu by vyžadovalo 4–5 % orné půdy. Dvě třetiny zdrojů vstupních surovin tvoří v současné době **plodiny** (cukr, škrob, oleje) a zbývající třetinu tvoří **nejedlé artikly** (dřevo, ricinový olej). Navzdory nízkému využívání půdy bude cílem posunout se na kaskádách potravin a biomasy směrem dolů, tj. přesunout získávání surovin z plodin či potravin do oblasti vedlejších produktů (např. sláma, odpadní dřevo) a recyklovatelného odpadu (organický lignocelulózový, uhlovodíkový a sacharidový odpad) a dát mu přednost před energetickým využitím. Totéž platí pro nové iniciativy týkající se vstupních surovin, například v oblasti odpadních řas.

3.8. **Výrobní technologie** jsou většinou zavedené a technologie pro plasty z fosilních paliv lze použít k transformaci. Pro oběhový řetězec však musí být na obou koncích lineárního procesu přidány **další kroky**: výroba vstupních surovin a biorafinerie, jakož i sběr a zpracování odpadu následované recyklací nebo využitím. Tím vzniká širší rozptýl materiálových toků. Tam, kde je to nezbytné a proveditelné, by se měly využívat centralizované procesy **zachycování CO₂**.

3.9. **Výzkum materiálů a materiálové inženýrství** by se měly zaměřit na rozšíření spektra **použití nových biopolymerů** nebo směsí s novými kombinacemi fyzikálních, chemických a funkčních **vlastností** a vlastností týkajících se rozložitelnosti, a to s ohledem na vlastnosti materiálu i podmínky.

3.10. **Pracovněprávní aspekty** dosud nebyly podrobně analyzovány. Odhady předpokládají, že do roku 2030 bude vytvořeno dalších 175 000 až 215 000 **pracovních míst** (poznámka pod čarou č. 16). Nové technologie vyžadují nové **dovednosti**, zejména pokud jde o zpracování vstupních surovin, recyklaci a ekodesign. Tyto požadavky budou muset být řešeny prostřednictvím rozvojových a investičních plánů a programů **odborné přípravy**, vzdělávání, změny kvalifikace a prohlubování dovedností. Spokojenost s prací a její prestiž se zvyšuje, ale je třeba věnovat stejnou pozornost vytváření důstojných **pracovních podmínek**.

3.11. Většina dnešních běžných modelů účtování a tvorby cen používá tradiční nebo **lineární přístup „od kolébky k bráně“**. V tomto srovnání jsou biopolymery v nevýhodě kvůli vysokým nákladům na materiál, roztržitějšímu přístupu ke vstupním surovinám, menší sériové výrobě a náročnosti na osvojení. V paradigmatu „od kolébky ke kolébce“, které by internalizovalo náklady na udržitelnou recirkulaci, by se to mohlo zcela změnit. Řádně aplikované modulární metody rozšířené odpovědnosti výrobce by mohly tento rozdíl kompenzovat.

3.12. Metody a výpočty **analýzy životního cyklu** se užívají k vyhodnocování environmentální stopy používaného zboží a materiálů. Bylo vyvinuto značné úsilí o vymezení a vyčíslení tohoto dopadu vyjádřeného jako čisté emise skleníkových plynů v ekvivalentu CO₂. K rozvoji současných metod stanovení **environmentální stopy produktu** budou zapotřebí další zkušenosti, výzkum a modelování, neboť tyto metody nejsou dostatečné, pokud jde o stanovení bonusu biogenního uhlíku a vyčíslení dopadů změn ve využívání půdy a obtížně odhadnutelných dopadů na přírodní kapitál. Předpokladem důvěryhodného a modulárního systému rozšířené odpovědnosti výrobce je realistická a akceptovaná analýza životního cyklu. Prověřování a prognózy založené na analýze životního cyklu by snížily rizika, neboť by díky nim bylo možno činit včasná rozhodnutí v oblasti výzkumu, inovací a investic.

3.13. Postupy a legislativní úprava v jednotlivých členských státech se značně různí. „**Evropa s přidanou hodnotou**“⁽¹⁰⁾ by se proto měla zaměřit na podporu oblastí, jako je sběr údajů a transparentnost, identifikace a šíření osvědčených postupů, monitorování vědeckého, hospodářského, finančního a sociálního pokroku, stejně jako identifikace slabých míst a pomoc s jejich odstraněním či zmírněním s cílem zachovat v tomto odvětví přiměřenou konkurenceschopnost EU.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Úvod

4.1.1. **Mechanická recyklace není** v řadě případů **proveditelná**, neboť obaly jsou kontaminovány potravinami či proto, že není možné nebo vhodné mechanicky recyklovat malé nebo tenké obaly. V těchto případech jsou dobrým řešením **kompostovatelné** plasty, neboť umožňují **společnou likvidaci a recyklaci** potravinového odpadu a obalů.

4.2. Plasty z biologického materiálu

4.2.1. Politický rámec by měl stanovit **povinný minimální obsah biologického a recyklovaného materiálu u plastů z biologického materiálu**, počínaje návrhem Evropské komise o obalech a obalových odpadech (30. 11. 2022). Tento obsah v plastech z biologického materiálu by mohl nahradit nebo doplnit minimální obsah recyklovaného materiálu. Bezpečnost potravin vyžaduje v použitích určených pro styk s potravinami (příbory, kelímky, tácky, balicí fólie) použití původního nebo chemicky recyklovaného materiálu; mechanicky mohou být recyklovány a znovu zpracovány na plasty pro přímý styk s potravinami pouze PET lahve a tácky.

4.2.2. Pro **obsah biologického materiálu** již existují certifikační systémy, například systém OK biobased TUV Austria⁽¹¹⁾ a systém DIN CERTCO⁽¹²⁾. Existují také specifické evropské a mezinárodní normy⁽¹³⁾, včetně přístupů založených na hmotnostní bilanci certifikovaných třetími stranami. Některé členské státy navíc již stanovily povinné úrovně pro obsah recyklovaného i biologického materiálu. Pro účely certifikace **by měl být obsah biogenního uhlíku stanoven pomocí radiochemické metodiky 14C**. Pro vícenásobně recyklované, nehomogenní výrobky a plasty obsahující plasty z biologického materiálu by však mohla být přijatelná i metoda **hmotnostního obsahu**.

4.2.3. Některé metody spotřebitelského řetězce umožňují použití vstupních surovin z biologického materiálu v meziproduktech nebo výrobcích, u nichž složitost hodnotových řetězců nebo aktuální stupeň rozšíření zatím neumožňuje segregaci⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Protiklad k pojmu nákladů vyplývajících z neexistence společného evropského postupu, který popisuje přínosy součinnosti ve srovnání s individuálním postupem.

⁽¹¹⁾ <https://www.tuv-at.be/green-marks>.

⁽¹²⁾ <https://www.dincertco.de>.

⁽¹³⁾ CEN/TS 16640; ASTM D6866.

⁽¹⁴⁾ U složitých a dlouhých průmyslových procesů s využitím několika vstupních surovin by fyzická segregace (oddělení plastů na bázi fosilních paliv od bioplastů nebo „čerstvých“ plastů od recyklovaných) vyžadovalo neudržitelné investice. Metody spotřebitelského řetězce umožňují spolehlivé a transparentní vykazování a jednoznačné označování a informování, pokud jde o obsah určitého produktu, ve všech článcích hodnotového řetězce.

4.2.4. Politický rámec zmiňuje „metodu LCA pro plasty“ Společného výzkumného střediska ⁽¹⁵⁾, která vychází z metody **stanovení environmentální stopy produktu** EU coby nejharmonizovanější metody, která je k dispozici. Metodika stanovení environmentální stopy produktu však není dostatečná, pokud jde o řádné zohlednění biogenního uhlíku (dokonce je v rozporu s některými obecně uznávanými normami ⁽¹⁶⁾), které zohledňují počáteční absorpci biogenního uhlíku ve výrobcích a plastech z biologického materiálu) a změn ve využívání půdy.

4.3. Biologicky rozložitelné a kompostovatelné plasty

Vlastnosti biologické rozložitelnosti a kompostovatelnosti nejsou negativní aspekty vedoucí ke zvýšení množství **odpadků**. Neexistují žádné důkazy, studie ani demonstrace, které by potvrzovaly předpoklad, že biologická rozložitelnost může mít negativní vliv na odhazování odpadků. Tento problém lze řešit pomocí systému označování, který již byl zaveden v Itálii. Odhazovat se nemá žádný materiál: všechny materiály je třeba sbírat, třídít a recyklovat.

4.3.1. Biologicky rozložitelné plasty

Biologická rozložitelnost plastů ve **volném prostředí** není nástrojem pro nakládání s odpady. Naopak a v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ⁽¹⁷⁾ a normou EN 13432 musí být kompostovatelné plasty organicky recyklovány s potravinovým odpadem nebo se statkovým hnojivem a kejdou v kompostárnách, aby vznikl organický kompost, který lze použít jako organické hnojivo k úpravě a zkvalitnění půdy. Cílem je používat tyto materiály tam, kde mají prokázané přínosy z hlediska udržitelnosti, jako je tomu v případě použití v oblasti potravin. Takové používání kompostovatelných plastů může přispět jak k vyšší míře sběru organického odpadu, tak ke snížení kontaminace organického odpadu tradičními plastovými materiály.

4.3.1.1. Měl by být proveden další intenzivní **výzkum** zaměřený na systémově optimalizované materiály a podmínky pro řízený biologický rozklad ve specifickém **volném přírodním** prostředí. Dobrým příkladem jsou náplasti **rozkládající se ve vodě** nebo polymery potahovaná hnojiva s pomalým nebo řízeným uvolňováním do půdy. Je však třeba vyvinout větší úsilí o rozvoj rozkladu, protože to může výrazně přispět k prevenci a **zmírnění znečištění mikroplasty a nanoplasty v důsledku jejich hromadění**.

4.3.1.2. Jak uznává sdělení Evropské komise, **biologicky rozložitelné** plasty hrají důležitou úlohu v **zemědělství**. V tomto odvětví jsou biologicky rozložitelné plasty prospěšnou alternativou, neboť se **biologicky rozkládají v půdě, aniž by vytvářely mikroplasty**. Zabraňují také erozi půdy, k níž by jinak docházelo při používání velmi tenkých (< 25 µm) tradičních plastových mulčovacích fólií.

4.3.2. Průmyslově kompostovatelné plasty

4.3.2.1. EHSV zdůrazňuje klíčovou úlohu kompostovatelných plastů ve **většině specifických formátů obalů a předmětů, které nejsou obalem, určených pro styk s potravinami**, mimo jiné včetně několika formátů uvedených Komisí (nálepky na ovoce a zeleninu, čajové sáčky a kapsle na filtrovanou kávu, jakož i velmi lehké plastové nákupní tašky). Proto by měly být podporovány **další důležité formáty kompostovatelných obalů a předmětů, které nejsou obalem**, jako jsou přístroje, kelímky, tácky a balicí fólie (rovněž v rámci událostí, použití a oblastí v **uzavřeném okruhu**), a neměly by být zakázány článkem 22 ve spojení s přílohou V návrhu o obalech a obalových odpadech. To není v souladu se skutečností, že od 31. prosince 2023 musí být biologický odpad ve všech zemích EU sbírán odděleně nebo recyklován u zdroje ⁽¹⁸⁾; kompostovatelné plasty hrají klíčovou úlohu při dosahování vyšší míry zachycování biologického odpadu a nižší kontaminace kompostu biologicky nerozložitelnými plasty.

Vzhledem k tomu, že některé kompostovatelné plasty a plasty z biologického materiálu jsou již na trhu, se jako nejvhodnější možnost jeví požadavek na minimální obsah biologického materiálu kompostovatelných plastů, jako tomu je v právním řádu některých členských států (Itálie a Francie).

⁽¹⁵⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC125046>.

⁽¹⁶⁾ ISO 22526-1, 2 a 3, EN 16760, ISO, EN 15804, ISO 14067.

⁽¹⁷⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech (Úř. věst. L 365, 31.12.1994, s. 10).

⁽¹⁸⁾ Článek 22 směrnice 2008/98/ES.

4.3.2.2. Přezkum směrnice o hnojivech ukázal jasnou nerovnováhu v evropských vzorcích hnojení: průměrné nadužívání syntetických dusíkatých, fosforečných a draselných živin může vést k eutrofizaci vod, zatímco **nedostatek organických hnojiv**, jako je hnůj, **kompost z odpadu**, kaly atd., může vést k poklesu obsahu uhlíku v půdě.

4.3.2.3. Evropská komise ve svém sdělení považuje problém **křížové kontaminace** za argument pro omezení používání kompostovatelných plastů. Křížová kontaminace se však netýká pouze kompostovatelných plastů, ale i jiných materiálů (např. přítomnost kovů v tocích plastů a nekompostovatelných plastů v biologickém odpadu). Ke křížové kontaminaci dochází i v rámci toků plastů, neboť různé polymery by měly být před vstupem do většiny recyklačních procesů odděleny, aby se zabránilo downcyklaci. V praxi není křížová kontaminace toků plastů bioplasty prokázána: Italské údaje ukazují, že přítomnost kompostovatelných plastů v tocích plastů je nižší než 1 %. Důvodem je skutečnost, že některé výrobky lze vyrábět pouze z kompostovatelných plastů (jednorázové plastové tašky, příbory, talíře) a že existuje jasný systém označování kompostovatelných i tradičních plastů, který spotřebitelům umožňuje rozlišovat mezi nimi a vyhazovat je do příslušného recyklačního systému (kompostovatelné plasty do biologického odpadu a nekompostovatelné plasty do plastového odpadu). V zemích, které zavedly vhodné systémy nakládání s odpady pro kompostovatelné plasty, tedy nedochází ke křížové kontaminaci ani k matení spotřebitelů⁽¹⁹⁾. Tyto země a jejich legislativní rámce, systémy nakládání s odpady a systémy označování by mohly být příkladem osvědčených postupů pro bioplasty.

Je možné aktualizovat normu EN 13432, ale sdělení Evropské komise nebere na vědomí, že kompostárny, které dodržují nejlepší dostupné postupy a technologie pro procesy, zejména správnou dobu kompostování, jsou schopny plně zpracovat a biologicky rozložit kompostovatelné plasty a potravinový odpad, jak vyplývá z rozhovorů, které v kompostárnách provedlo konsorcium Biorepack⁽²⁰⁾. Bioplasty ani norma EN 13432 nenesou odpovědnost za to, že některé kompostárny, zejména v členských státech EU s méně účinnými systémy nakládání s potravinovým odpadem, nedodržují správné postupy a doby kompostování. Tyto kompostárny je jednoduše třeba modernizovat.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁹⁾ Viz programy rozšířené odpovědnosti výrobce Biorepack EPR pro kompostovatelné plasty v Itálii, <https://eng.biorepack.org/>.

⁽²⁰⁾ <https://eng.biorepack.org/communication/news/composting-plants-talk.kl>.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zvláštních pravidlech týkajících se humánních léčivých přípravků určených k uvedení na trh Severního Irsku

(COM(2023) 122 final – 2023/0064 (COD))

(2023/C 228/20)

Hlavní zpravodaj: **Jack O'CONNOR**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada, 9. 3. 2023 Evropský parlament, 13. 3. 2023
Právní základ	články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	154/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) souhlasí s tím, že nařízení je vhodným nástrojem k uskutečnění společně dohodnutých řešení, a oceňuje, jak rychle Komise tento návrh předložila.

1.2 EHSV má taktéž za to, že:

- ustanovení navrhovaného nařízení se patřičně omezují jen na danou oblast politiky a že není nutné posuzovat soulad s ostatními politikami Unie,
- právním základem návrhu jsou ustanovení článku 114 Smlouvy o fungování Evropské unie,
- zamýšlená opatření jsou přiměřená cílům, jichž má být dosaženo,
- návrh zahrnuje i odpovídající mechanismy na ochranu jednotného trhu EU,
- z důvodu naléhavosti a citlivosti situace nemá být u navrhovaného nařízení provedeno posouzení dopadů.

1.3 EHSV se vyslovuje pro to, aby bylo navrhované nařízení přijato a urychleně provedeno, což by zaručilo kontinuitu dodávek humánních léčivých přípravků do Severního Irsku, zlepšilo vyhlídky na provedení Protokolu o Irsku/Severním Irsku a pomohlo ochránit Belfastskou (tzv. Velkopáteční) dohodu.

1.4 V souladu s články 9 a 10 navrhovaného nařízení může Komise uplatňování zvláštních pravidel pozastavit v případě, že Spojené království nebude plnit své povinnosti. EHSV souhlasí s tím, že toto opatření má zásadní význam. Zdůrazňuje však, že je důležité, aby ještě před jeho přijetím proběhly konzultace se Spojeným královstvím podle čl. 9 odst. 3 a s odborníky jmenovanými jednotlivými členskými státy podle čl. 10 odst. 4.

1.5 EHSV vybízí k tomu, aby byly dále vedeny konzultace s hlavními zúčastněnými stranami v zájmu rychlého provedení navrhovaného nařízení a aby byla monitorována veškerá rizika, která by mohla v budoucnu ohrozit realizaci jeho cílů. V této souvislosti je také třeba zajistit, aby byly evropské orgány až do ledna 2025 pravidelně informovány o pokroku v provádění.

2. Obecné připomínky

2.1 Návrh nařízení byl předložen v souvislosti s řešeními, na nichž se EU a Spojené království dohodly ve Windsorském rámci.

2.2 Návrh nařízení byl předložen v souvislosti s komplexním souborem společných řešení, na nichž se EU a Spojené království dohodly, s cílem vyřešit potíže, o nichž se hovoří v důvodové zprávě návrhu. Jeho účelem je stanovit zvláštní pravidla týkající se humánních léčivých přípravků určených k uvedení na trh v Severním Irsku v souladu s článkem 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ⁽¹⁾. Jde o zvláštní pravidla upravující ustanovení přílohy 2 Protokolu o Irsku/Severním Irsku, která se vztahují na odvětví léčivých přípravků.

2.3 Potíže, které má navrhované nařízení vyřešit, vyvstaly prakticky ihned poté, co tento protokol dne 1. ledna 2021 vstoupil v platnost. Přetrvaly pak i po skončení přechodného období vymezeného v dohodě o vystoupení Spojeného království z EU, zejména co se týče dostupnosti léčivých přípravků vyrobených ve Velké Británii v Severním Irsku, a to z důvodu složitosti nového regulačního prostředí. Aby byly zaručeny nepřetržité dodávky léčivých přípravků z Velké Británie do Severního Irsku, přijala EU dne 12. dubna 2022 směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/642 ⁽²⁾, jíž byly zavedeny odchylky od některých povinností týkajících se určitých humánních léčivých přípravků dodávaných na trh ve Spojeném království s ohledem na Severní Irsko.

2.4 V první řadě to výrobcům ze Spojeného království umožnilo zachovat zkoušení šarží a regulační funkce v jiných částech Spojeného království než Severním Irsku. Pomohlo to rovněž zajistit dostupnost nových léčivých přípravků – příslušným orgánům Spojeného království tím totiž byla dána možnost povolit na určitou dobu výdej takovýchto přípravků pacientům v Severním Irsku i v případě, že danému přípravku zatím nebyla udělena registrace v EU.

2.5 Následně se však ukázalo, že s uplatňováním těchto řešení jsou spojeny určité praktické problémy. Povinnost zajistit pro Velkou Británii a Severní Irsko samostatná balení a příbalové informace by výrobcům způsobila značnou ekonomickou zátěž, vezmeme-li v potaz, že trh Severního Irsku je malý. Mimoto byly vyjádřeny obavy, že koexistence potenciálně odlišných registrací téhož léčivého přípravku pro Velkou Británii a Severní Irsko by vytvořila právní nejistotu, pokud jde o platná pravidla pro léčivé přípravky. Další potíže souvisely se složitostí právních předpisů týkajících se vývozu a zpětného dovozu léčivých přípravků. Komise se na ně zaměřila ve svém nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2022/315 ⁽³⁾, jímž zavedla tříletou odchylku pro distributory.

2.6 Uvedené problémy mají být udržitelným způsobem odstraněny s pomocí níže uvedených společných řešení, na nichž se EU a Spojené království dohodly. Jde o tato pravidla:

- u nových a inovativních léčivých přípravků, které jsou uváděny na trh v Severním Irsku v souladu s právními předpisy, bude nutná pouze platná registrace udělená Spojeným královstvím,
- na baleních léčivých přípravků v Severním Irsku nebudou figurovat ochranné prvky EU,
- léčivé přípravky uváděné na trh v Severním Irsku nebudou dodávány na trh v žádném členském státě EU,
- na baleních určených pro Spojené království bude uvedeno „Pouze pro Spojené království“ („UK Only“),
- orgány Spojeného království budou činnost na trhu průběžně monitorovat, aby bylo zajištěno dodržování předpisů,
- Komise může uplatňování těchto nových pravidel jednostranně pozastavit, jestliže Spojené království nebude plnit své povinnosti.

2.7 Účelem návrhu je dát tomuto souboru společných řešení normativní účinek.

⁽¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků (Úř. věst. L 311, 28.11.2001, s. 67).

⁽²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/642 ze dne 12. dubna 2022, kterou se mění směrnice 2001/20/ES a 2001/83/ES, pokud jde o odchylky od některých povinností týkajících se určitých humánních léčivých přípravků dodávaných na trh ve Spojeném království s ohledem na Severní Irsko a na Kypru, v Irsku a na Maltě (Úř. věst. L 118, 20.4.2022, s. 4).

⁽³⁾ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2022/315 ze dne 17. prosince 2021, kterým se mění nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2016/161, pokud jde o odchylku od povinnosti distributorů vyřadit jedinečný identifikátor léčivých přípravků vyvážených do Spojeného království (Úř. věst. L 55, 28.2.2022, s. 33).

2.8 EHSV souhlasí s tím, že nařízení je vhodným nástrojem k uskutečnění společně dohodnutých řešení, a oceňuje, jak rychle Komise tento návrh předložila.

2.9 EHSV má taktéž za to, že:

- ustanovení navrhovaného nařízení se patřičně omezují jen na danou oblast politiky a že není nutné posuzovat soulad s ostatními politikami Unie,
- právním základem návrhu jsou ustanovení článku 114 Smlouvy o fungování Evropské unie,
- zamýšlená opatření jsou přiměřená cílům, jichž má být dosaženo,
- návrh zahrnuje i odpovídající mechanismy na ochranu jednotného trhu EU,
- z důvodu naléhavosti a citlivosti situace nemá být u navrhovaného nařízení provedeno posouzení dopadů.

2.10 EHSV sdílí názor, že před přijetím nařízení nemusí být provedena otevřená veřejná konzultace, poněvadž jednáním se Spojeným královstvím, jež proběhla před přijetím prvního souboru řešení v dubnu 2022, předcházely rozsáhlé konzultace se sdruženími působícími v tomto odvětví a dalšími zúčastněnými stranami a tento další soubor společných řešení se týká pouze několika potíží, jež se od té doby dodatečně objevily. EHSV nicméně vybízí k tomu, aby byly dále vedeny konzultace s hlavními zúčastněnými stranami v zájmu včasného provedení navrhovaného nařízení a aby byla monitorována veškerá případná rizika, která by mohla v budoucnu ohrozit realizaci jeho cílů. V této souvislosti je také třeba zajistit, aby byly orgány EU až do ledna 2025 pravidelně informovány o pokroku v provádění.

2.11 EHSV se vyslovuje pro to, aby bylo navrhované nařízení přijato a urychleně provedeno, což by zaručilo kontinuitu dodávek humánních léčivých přípravků do Severního Irsku, zlepšilo vyhlídky na provedení Protokolu o Irsku/Severním Irsku a pomohlo ochránit Belfastskou (tzv. Velkopáteční) dohodu.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro vstup některých zásilek maloobchodního zboží, rostlin k pěstování, sadby brambor, strojů a některých vozidel provozovaných pro zemědělské nebo lesnické účely do Severního Irsku z jiných částí Spojeného království, jakož i pro neobchodní přesuny některých zvířat v zájmovém chovu do Severního Irsku

(COM(2023) 124 final – 2023/0062 (COD))

(2023/C 228/21)

Hlavní zpravodaj: **Klaas Johan OSINGA**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada, 10. 3. 2023 Evropský parlament, 13. 3. 2023
Právní základ	čl. 43 odst. 2, článek 114, čl. 168 odst. 4 písm. b) a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	147/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá Windsorský rámec⁽¹⁾, neboť je dokladem toho, že pokud Spojené království a Evropská unie (EU) spojí síly, aby se v dobré víře společně dohodly na určitých řešeních, pak mohou jejich bilaterální vztahy přinést konkrétní výsledky pro občanskou společnost na obou stranách.

1.2. EHSV podporuje nařízení⁽²⁾, které navrhla Komise a jehož smyslem je stanovit pravidla pro vstup a uvádění některých zemědělských produktů – včetně rostlin k pěstování, strojů a vozidel provozovaných pro zemědělské nebo lesnické účely a sadby brambor – na trh Severního Irsku a pro neobchodní přesuny psů, koček a fretek v zájmovém chovu do Severního Irsku z jiných částí Spojeného království (z Velké Británie).

1.3. EHSV si uvědomuje, že navrhované nařízení i záležitosti, které má prostřednictvím pravidel upravit, mají naléhavý a technický charakter. Je si vědom také toho, že bylo vyvinuto značné úsilí s cílem sladit potřebu zjednodušení postupů, zachování integrity vnitřního trhu EU a ochrany veřejného zdraví a zdraví zvířat a rostlin.

1.4. EHSV poukazuje na to, že pro některé podniky ve Spojeném království – obzvláště ty, které mají z finančního a technického hlediska omezenější možnosti, jako například malé a střední podniky – může být obtížné dodržet stanovenou lhůtu, od níž bude povinné umísťovat na maloobchodní zboží v hotovém balení vstupující do Severního Irsku z Velké Británie příslušné označení.

1.5. Podobné obavy má EHSV i v souvislosti s vytvořením jednotného souboru údajů pro podniky ve Velké Británii, aby mohly při dodávání zboží zákazníkům v Severním Irsku plnit sanitární a fytosanitární a celní požadavky. Upozorňuje, že jakékoli zdržení oproti navrhované lhůtě by mohlo protáhnout kontroly totožnosti, které by tak trvaly déle, než se stanoví v samotném nařízení.

1.6. EHSV naléhavě žádá Komisi, aby poskytla bližší objasnění a navrhla řešení v oblastech, v nichž se sanitární a fytosanitární normy Spojeného království a EU výrazněji liší, zejména pak co se týče používání přípravků na ochranu rostlin v Severním Irsku. Upozorňuje, že pokud by v tomto směru i nadále panovala nejistota, postavilo by to zemědělce v Severním Irsku do znevýhodněné situace.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/fs_23_1272

⁽²⁾ COM(2023) 124 final.

1.7. Stále ještě nebylo vyřešeno několik otázek týkajících se přesunů živých zvířat a živého rostlinného materiálu ze Severního Irska a opačným směrem, ať už z Velké Británie či z EU. EHSV vyzývá Komisi, aby to co nejdříve napravila, jelikož provozovatelé potřebují mít v tomto ohledu jasno.

1.8. Spojené království zveřejnilo návrh modelu předepisujícího postup na hranicích (*Border Target Operating Model*), jenž by měl být zaveden v říjnu 2023. Tento nový systém kontroly dovozu do Velké Británie včetně sanitárních a fytosanitárních kontrol by mohl vést k umocnění stávající nejistoty, čemuž je bezpodmínečně nutné zabránit. Určitá nejistota již vyvstala v souvislosti s prováděním návrhu zákona o zachování právu EU.

2. Obecné připomínky

2.1. Navrhované nařízení stanoví zvláštní pravidla týkající se vstupu do Severního Irska z Velké Británie, a to pro některé zásilky maloobchodního zboží určeného k uvedení na trh v Severním Irsku a pro některé zásilky rostlin k pěstování, strojů a vozidel provozovaných pro zemědělské nebo lesnické účely a sadby brambor určených k uvedení na trh a použití v Severním Irsku.

2.2. Toto nařízení stanoví rovněž zvláštní pravidla týkající se neobchodních přesunů psů, koček a fretek v zájmovém chovu do Severního Irska z jiných částí Spojeného království. Dále pak obsahuje pravidla ohledně pozastavení uplatňování zvláštních pravidel, která jsou v něm stanovena.

2.3. V souladu s dohodou o vystoupení Spojeného království z EU se po skončení přechodného období vymezeného v této dohodě použije na Spojené království a ve Spojeném království v souvislosti se Severním Irskem celá řada legislativních aktů EU, v nichž jsou zakotvena sanitární a fytosanitární opatření.

2.4. Vstup některých zásilek produktů živočišného nebo rostlinného původu včetně krmiv pro zvířata, rostlin k pěstování, rostlin k pěstování, strojů a vozidel provozovaných pro zemědělské nebo lesnické účely a sadby brambor do Severního Irska z Velké Británie spadá do působnosti těchto aktů, a podléhá tudíž úředním kontrolám a požadavkům na certifikaci a může být popřípadě zakázán. Totéž platí i pro neobchodní přesuny některých zvířat v zájmovém chovu.

2.5. Spojené království a některé zúčastněné strany se sídlem ve Spojeném království vyjádřily vážné obavy ohledně toho, že dohoda o vystoupení klade neúměrně vysokou administrativní zátěž na vstup určitého zboží, na které se vztahují sanitární a fytosanitární opatření, do Severního Irska z Velké Británie, pokud je toto zboží určeno pro konečné spotřebitele v Severním Irsku. Mohlo by to oslabit pozici Severního Irska na vnitřním trhu Spojeného království.

2.6. Komise a Spojené království se proto dohodly na komplexním souboru společných řešení, která mají odstranit každodenní problémy všech aktérů v Severním Irsku, přičemž bude zároveň ochráněna integrita vnitřního trhu EU i vnitřního trhu Spojeného království. Jde mj. o tato opatření:

- budou zjednodušeny požadavky a postupy týkající se vstupu určitého maloobchodního zboží, na které se vztahují akty EU v sanitární a fytosanitární oblasti a které je určeno konečným spotřebitelům v Severním Irsku, do Severního Irska z Velké Británie,
- bude zavedeno nové řešení týkající se vstupu důležitých produktů – včetně sadby brambor, rostlin k pěstování a strojů a vozidel provozovaných pro zemědělské nebo lesnické účely – do Severního Irska z Velké Británie,
- na maloobchodní zboží, které je přemísťováno do Severního Irska z Velké Británie a konzumováno v Severním Irsku, se budou vztahovat normy Spojeného království v oblasti veřejného zdraví a ochrany spotřebitele,
- budou zjednodušeny cestovní doklady pro neobchodní přesuny zvířat v zájmovém chovu doprovázejících osoby, které přijíždějí do Severního Irska z Velké Británie.

2.7. Tato řešení by v každém případě zajistila náležitou ochranu veřejného zdraví a zdraví zvířat a rostlin a zachování integrity vnitřního trhu EU.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Pokud jde o označování maloobchodního zboží, v čl. 4 odst. 1 písm. a) navrhovaného nařízení se stanoví, že maloobchodní zboží v hotovém balení, které vstupuje do Severního Irsku z Velké Británie a je určeno ke spotřebě v Severním Irsku, musí nést označení „Not for EU“, jak je popsáno v článku 6.

3.2. V souladu s čl. 6 odst. 1 písm. a) bude toto označování povinné od 1. října 2023. Pro některé podniky ve Velké Británii, které dodávají zboží zákazníkům v Severním Irsku, však může být obtížné stanovenou lhůtu dodržet. Obzvláště malé a střední podniky nemusí mít k dispozici potřebné technické či finanční zdroje, aby buď tuto lhůtu dodržely, nebo aby si vzhledem k objemu své činnosti mohly dovolit nezbytné související investice.

3.3. Tato krátká lhůta může způsobit potíže i v oblasti správy údajů. Údaje, které budou podniky v jiných částech Spojeného království potřebovat ke splnění sanitárních a fytosanitárních a celních požadavků při dodávání zboží zákazníkům v Severním Irsku, jsou podobné. Bylo by užitečné zavést jednotný soubor údajů, a to nejen z hlediska podniků, ale také z hlediska kontroly plnění sanitárních a fytosanitárních a celních požadavků. Může být obtížné sestavit tento soubor údajů do 1. října 2023.

3.4. Nebude-li možné provést ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a) k 1. říjnu 2023, pak by mohlo dojít k tomu, že se bude u zásilek vstupujících do Severního Irsku z Velké Británie dočasně provádět kontrola totožnosti ve větší míře, než se uvádí v čl. 4 odst. 3. Mimoto je nejasné, jak by bylo možné v praxi zajistit, aby bylo balené maloobchodní zboží pocházející z EU opatřováno označením „Not for EU“ v maloobchodních distribučních střediscích, jež zásobují supermarketů v Severním Irsku i v Irsku.

3.5. Další potenciální problém souvisí s používáním přípravků na ochranu rostlin v Severním Irsku, z čehož je patrné, jaký dopad mají rozdíly mezi EU a Spojeným královstvím. V Severním Irsku se tyto přípravky používají převážně na travních porostech a v současnosti jsou dováženy z EU a z Velké Británie. Pro každý přípravek na ochranu rostlin jsou stanoveny zvláštní maximální limity reziduí, které se v některých případech ve Spojeném království a v EU liší. Tato skutečnost staví zemědělce v Severním Irsku do složité situace, a proto by bylo vhodné tento systém přezkoumat.

3.6. Dalším faktorem, který je třeba vzít v potaz, jsou důsledky navrhovaného modelu předepisujícího postup na hranicích (*Border Target Operating Model*), jež Spojené království zveřejnilo dne 5. dubna 2023. Jedná se o nový systém kontroly dovozu do Velké Británie včetně sanitárních a fytosanitárních kontrol, který by měl být zaveden na konci října 2023. Mohla by se tím umocnit nejistota, již provozovatele vystavil návrh zákona o zachování právu EU. Tento zákon by totiž mohl mít za následek, že koncem roku 2023 automaticky přestanou platit tisíce právních předpisů EU.

3.7. EU sice změnila své nařízení v přenesené pravomoci s cílem umožnit přesuny skotu a ovcí z oblasti, na kterou se vztahují právní předpisy EU – tj. i ze Severního Irsku –, a poté do 15 dnů zpět, v praxi se ale chovatelé skotu v Severním Irsku v tomto ohledu nadále potýkají s problémy.

3.8. Trhy zabývající se prodejem dobytka ve Velké Británii musí být vývozními středisky se schválením od Úřadu pro zdraví zvířat a rostlin (*Animal and Plant Health Agency – APHA*) a všechna zvířata procházející těmito středisky musí mít stejný nálezový status. Status *Official Tuberculosis Free* (OTF), který se používá ve Skotsku a úředně potvrzuje absenci nákazy tuberkulózou, zprošťuje tamní střediska povinnosti testovat zvířata na tuberkulózu před prodejem či prezentací ve Velké Británii, zatímco chovatelé v Anglii a Walesu tento test provést musí. Ve Velké Británii je po těchto vývozních střediscích se schválením od úřadu APHA nulová nebo jen malá poptávka, v současnosti tedy tímto schválením disponuje pouze středisko v Carlisle, které je tudíž jediným trhem, na němž může být prodáván skot pocházející ze Severního Irsku a kde lze uplatnit zmíněné nařízení EU v přenesené pravomoci. To znamená, že pokud jsou zvířata ze Severního Irsku nabízena k prodeji na trhu, který nemá schválení od úřadu APHA, a nepodaří se je prodat, pak musí před návratem do Severního Irsku zůstat po šest měsíců ve Velké Británii, což je z finančního hlediska neuskutečnitelné.

3.9. Momentálně je nejasné, jakým způsobem by mělo fungovat nové označování dobytka přesunutého do Severního Irsku z jiných částí Spojeného království. V současnosti musí mít dobytek při vstupu do Severního Irsku z Velké Británie kromě dvou označení, jimiž je opatřován ve Spojeném království, ještě další britské označení pro vývoz. Do 20 dnů od vstupu do Severního Irsku musí být navíc opatřen dvěma severoirskými označeními. Nedojde-li k odstranění některých z těchto označení, pak je tento postup velmi nepraktický a mohl by mít též dopad na dobré životní podmínky zvířat.

3.10. Co se týče rozmnožovacího materiálu rostlin, například sadby brambor, umožňuje rámec přesouvat tento materiál do Severního Irska z jiných částí Spojeného království a také z EU. Díky tomu může pokračovat zejména obchodní výměna mezi Skotskem a Severním Irskem, která byla rozvíjena řadu let před brexitem.

3.11. Je nepravděpodobné, že by podnikům způsobily nějaké problémy doklady a kontroly, které budou dle návrhu zapotřebí v souvislosti s přesunem sadby brambor. Produkce získaná z této severoirské sadby může být prodávána pěstitelům na jednotném trhu a ve Velké Británii. Do Severního Irska lze z jednotného trhu dovážet konzumní brambory, a to za účelem zpracování a následného prodeje do jiných částí Spojeného království.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropské statistice o obyvatelstvu, domech a bytech, kterým se mění nařízení (ES) č. 862/2007 a zrušují nařízení (ES) č. 763/2008 a (EU) č. 1260/2013

(COM(2023) 31 final – 2023/0008 (COD))

(2023/C 228/22)

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 15. 2. 2023
Právní základ	čl. 338 odst. 1 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	142/0/1

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropské statistice o obyvatelstvu, domech a bytech, kterým se mění nařízení (ES) č. 862/2007 a zrušují nařízení (ES) č. 763/2008 a (EU) č. 1260/2013, je uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 578. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 26. a 27. dubna 2023 (jednání dne 27. dubna 2023), 142 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování, zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o pravidla DPH pro digitální věk

(COM(2022) 701 final – 2022/0407 (CNS))

a k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 904/2010, pokud jde o ujednání o správní spolupráci v oblasti DPH potřebná pro digitální věk

(COM(2022) 703 final – 2022/0409 (CNS))

(2023/C 228/23)

Zpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Spoluzpravodaj: **Krister ANDERSSON**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 10. 2. 2023 a 13. 2. 2023
Právní základ	Článek 113 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	18. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	145/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá iniciativu Komise zaměřenou na aktualizaci pravidel v oblasti daně z přidané hodnoty (DPH), jež byla vytvořena před 30 lety, s cílem zlepšit fungování jednotného trhu, zajistit jeho menší roztržitenost a přizpůsobit jej digitálnímu věku.

1.2 EHSV se domnívá, že hlavním cílem návrhu by měl být systém DPH, který bude lépe přizpůsoben současnému vývoji digitální ekonomiky a zlepší fungování jednotného trhu. Kromě toho by měl návrh zajistit, aby byl výběr daní účinný a včasný, a snížit tak podvody v oblasti DPH a v důsledku toho i výpadek příjmů z DPH.

1.3 Aby mohly podniky plně využívat výhod jednotného trhu, potřebují jednotné uplatňování pravidel DPH v celé EU. To lze zajistit pouze opatřeními na úrovni EU, která zabrání byrokracii, nesrovnalostem a mezerám v platných pravidlech DPH. EHSV vybízí Komisi, aby pokračovala v práci na provádění, a zdůrazňuje význam informativních dokumentů a podobných pokynů k zajištění jednotnosti.

1.4 EHSV vítá, že navrhovaná pravidla pro digitální platformy a jejich úloha při pomoci s výběrem DPH jsou v souladu s předchozími iniciativami Komise v oblasti digitální ekonomiky.

1.5 EHSV oceňuje, že se domácí mechanismus přenesení daňové povinnosti bude vztahovat jak na dodání zboží, tak na poskytování služeb. EHSV poukazuje na to, že stávající systém zachází se zbožím a službami v rámci obchodu uvnitř Společenství rozdílně. EHSV lituje, že komplexní návrh Komise nevyužívá příležitosti ke sladění zacházení se zbožím a službami z hlediska DPH. Tím by se snížila administrativní zátěž podniků, zejména malých a středních.

1.6 Podle názoru EHSV je navrhovaná lhůta pro vykazování dodání zboží a poskytnutí služeb uvnitř Společenství do dvou dnů bezdůvodně krátká. EHSV je znepokojen tím, že dvoudenní lhůta pro elektronické faktury a vykazování by představovala překážku obchodu uvnitř Společenství, zejména proto, že mnoho malých a středních podniků již čelí problémům s mnohem delší lhůtou ve stávajícím regulačním rámci.

1.7 Komise navrhuje zrušit možnost vystavovat souhrnné faktury. EHSV se domnívá, že souhrnné faktury by neměly být zrušeny, neboť by to způsobilo problémy v mnoha odvětvích. Použití souhrnných faktur by mělo být vždy možné pro domácí plnění. Pokud jde o plnění uvnitř Společenství, považuje EHSV za možné použití souhrnných faktur omezit, např. na sedm dní.

1.8 EHSV vybízí Komisi, aby pokračovala v práci na co nejrychlejší začlenění odpočtů DPH do jednoho správního místa a na včasné vrácení DPH.

1.9 EHSV je znepokojen tím, že poměrně vysoké náklady na provádění opatření stanovených v komplexním balíčku týkajícím se DPH by mohly vést k vyšším cenám pro spotřebitele.

1.10 EHSV sdílí názor Komise, že vnitrounitní rozměr podvodů v oblasti DPH vyžaduje zásah na úrovni EU v souladu s řádným uplatňováním zásady subsidiarity.

1.11 EHSV poukazuje na to, že údaje shromažďované a vyměňované mezi daňovými orgány by mohly zahrnovat osobní údaje i citlivé obchodní údaje. Tyto údaje musí být chráněny a musí s nimi být nakládáno s maximální opatrností, aby byla zachována integrita spotřebitelů i podniků.

2. Úvod a souvislosti

2.1 Dne 8. prosince 2022 zveřejnila Komise balíček opatření⁽¹⁾ zaměřených na modernizaci daně z přidané hodnoty (DPH) v EU, který má dvojí účel, a to aktualizovat systém DPH tak, aby byl přizpůsoben digitálnímu věku, a zvýšit jeho odolnost vůči podvodům, čímž se sníží současný výpadek příjmů z DPH (odhadem přibližně 93 miliard EUR)⁽²⁾.

2.2 Konkrétně se balíček skládá ze tří legislativních opatření: i) návrhu směrnice, kterou se mění směrnice Rady 2006/112/ES, pokud jde o pravidla DPH pro digitální věk⁽³⁾; ii) návrhu nařízení, kterým se mění nařízení Rady (EU) č. 904/2010⁽⁴⁾ o ujednáních ohledně správní spolupráce v oblasti DPH; iii) návrhu prováděcího nařízení, kterým se mění nařízení (EU) č. 282/2011, pokud jde o požadavky na informace u některých režimů DPH⁽⁵⁾.

2.3 Legislativní balíček sleduje tři hlavní cíle, kterými jsou: i) modernizace povinností v oblasti vykazování DPH zavedením požadavku na digitální výkaznictví; ii) řešení problémů v oblasti DPH spojených s tzv. „ekonomikou platform“ upřesněním platných pravidel s cílem zajistit rovné zacházení s jednotlivými subjekty a posílením úlohy platform při výběru DPH; iii) zamezení nutnosti vícenásobné registrace k DPH v celé EU zavedením jednotné registrace k DPH.

2.4 Bude zaveden povinný systém vykazování jednotlivých plnění pro plnění uvnitř Společenství, aby byly členským státům poskytovány okamžité informace. Členským státům bude poskytnuta flexibilita při rozhodování o tom, zda takový systém vykazování zavedou i pro domácí plnění. V novém systému vykazování bude hrát klíčovou úlohu elektronická fakturace, která se stane standardním systémem pro vystavování faktur a základem pro vykazování.

2.5 Všechny osoby povinné k dani budou moci vykazovat údaje z elektronických faktur, které jsou v souladu s evropskou normou. Členské státy budou moci stanovit předávání údajů z elektronických faktur vystavených i v jiném formátu, pokud zároveň umožní používání evropské normy. Datové formáty povolené členskými státy budou muset zaručit interoperabilitu s evropskou normou pro plnění uvnitř Společenství.

2.6 V odvětvích krátkodobého pronájmu ubytování a přepravy cestujících v rámci ekonomiky platform bude zaveden režim „domnělého poskytovatele“ (kdy platformy účtují DPH u základního poskytnutí služby, pokud poskytovatel DPH neúčtuje).

2.7 Zavedení jednoho správního místa (OSS) a jednoho správního místa pro dovoz (IOSS) se osvědčilo a snížilo složitost. Na některá dodání zboží a poskytnutí služeb se však zjednodušený režim jednoho správního místa nevztahuje. Bude rozšířena oblast působnosti současného režimu jednoho správního místa s cílem zajistit další snížení nutnosti vícenásobné registrace k DPH v celé EU. Kromě toho bude jedno správní místo pro dovoz povinné pro platformy, aby se dále zjednodušil proces dovozu zboží v rámci elektronického obchodu a zajistila jeho větší odolnost vůči podvodům.

⁽¹⁾ Legislativní balíček týkající se DPH v digitálním věku, 8.12.2022.

⁽²⁾ Nutno však podotknout, že výpadek příjmů z DPH v jednotlivých členských státech se výrazně liší.

⁽³⁾ COM(2022) 701 final.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 268, 12.10.2010, s. 1.

⁽⁵⁾ COM(2022) 704 final.

2.8 Z posouzení dopadů⁽⁶⁾ vyplývá, že tři předložené návrhy nastolují nejlepší rovnováhu mezi všemi dostupnými možnostmi regulace, pokud jde o účinnost, proporcionalitu a subsidiaritu. Analýza dopadů odhaduje, že v letech 2023 až 2032 by provedená opatření měla přinést čistý přínos ve výši 172 až 214 miliard EUR, z toho 51 miliard EUR v podobě úspor (41,4 miliardy EUR díky vykazování DPH, 0,5 miliardy EUR v důsledku zefektivnění a objasnění postupů souvisejících s ekonomikou platforem a 8,7 miliardy EUR díky zrušení povinné registrace k DPH).

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV vítá iniciativu Komise zaměřenou na aktualizaci pravidel v oblasti DPH, jež byla vytvořena před 30 lety, s cílem zlepšit fungování jednotného trhu, zajistit jeho menší roztržitost a přizpůsobit jej digitálnímu věku. Jedná se o dlouho očekávaný krok v rámci akčního plánu v oblasti DPH, který Komise provedla v posledních letech. EHSV tento návrh rovněž považuje za důležitý krok směrem k podpoře jednotného trhu prostřednictvím posílené spolupráce a jednotnosti mezi daňovými orgány.

3.2 EHSV se domnívá, že hlavním cílem návrhu by měl být systém DPH, který bude lépe přizpůsoben současnému vývoji digitální ekonomiky a zlepší fungování jednotného trhu. Kromě toho by měl návrh zajistit, aby byl výběr daní účinný a včasný, a snížit tak podvody v oblasti DPH a zajistit rovné podmínky.

3.3 EHSV sdílí názor Komise, že vnitrounitní rozměr podvodů v oblasti DPH vyžaduje zásah na úrovni EU v souladu s řádným uplatňováním zásady subsidiarity. Současný výpadek příjmů z DPH ukazuje, že vnitrostátní nástroje k boji proti přeshraničním podvodům nestačí.

3.4 Harmonizovaná pravidla pro vykazování DPH přispějí k lepšímu fungování a větší konsolidaci jednotného trhu. Roztržitost a odlišné režimy výkaznictví v jednotlivých členských státech vytvářejí administrativní zátěž pro podniky a mohou představovat překážku pro přeshraniční prodej na jednotném trhu. EHSV si je vědom toho, že členské státy aktivně tvoří vlastní režimy výkaznictví a že existence různých typů režimů snižuje účinnost fungování jednotného trhu. V zájmu snížení této roztržitosti je společný přístup vítán. EHSV považuje za důležité, aby nová vykazovací povinnost vedla ke zrušení souhrnných hlášení.

3.5 Aby podniky mohly plně využívat výhod jednotného trhu, vyžadují a potřebují jednotné uplatňování pravidel DPH v celé EU namísto toho, aby musely dodržovat odlišná provádění společných pravidel na vnitrostátní úrovni. To lze zajistit pouze opatřeními na úrovni EU, která zabrání byrokracii, nesrovnalostem a mezerám v platných pravidlech DPH. EHSV vybízí Komisi, aby pokračovala v práci na jednotném provádění, a zdůrazňuje význam informativních dokumentů a podobných pokynů k zajištění jednotnosti.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV připomíná, že podniky, zejména pak malé a střední, ponesou značné náklady spojené s dodatečnou administrativní zátěží vyplývající ze zavedení požadavku na digitální výkaznictví. I když jsou tyto náklady nezbytné pro účinnou modernizaci stávajícího systému, náklady podniků na dodržování předpisů by měly být co nejmenší a během procesu provádění by měly být průběžně monitorovány, aby bylo možné posoudit zátěž spojenou s dodržováním předpisů.

4.2 EHSV rovněž konstatuje, že odhadované náklady na provádění budou pro podniky v celé EU velmi výrazné⁽⁷⁾. EHSV varuje, že dodatečné náklady, zejména pro podniky, by mohly vést k tomu, že spotřebitelé budou platit vyšší ceny, jak dokládá studie, která dokazuje korelaci (nadměrně) regulace s cenami v řadě odvětví⁽⁸⁾.

4.3 EHSV poukazuje na to, že i když se vykazovací povinnosti pro transakce uvnitř Společenství týkají pouze plnění mezi podniky, údaje shromažďované daňovými orgány a vyměňované mezi nimi mohou zahrnovat osobní údaje a že tyto údaje budou uchovávány po dobu nejméně pěti let. Shromažďované údaje budou pravděpodobně zahrnovat také citlivé obchodní údaje, které je rovněž třeba chránit. V tomto ohledu EHSV zdůrazňuje zásadu minimalizace údajů a potřebu plné ochrany těchto údajů. To by mělo být zajištěno a monitorováno v dlouhodobém měřítku.

⁽⁶⁾ SWD(2022) 393 final.

⁽⁷⁾ Náklady na provádění pro podniky se odhadují na 11,3 miliardy EUR, zatímco náklady na provádění pro daňové orgány se odhadují na 2,2 miliardy EUR.

⁽⁸⁾ Regulations could be increasing consumer prices (Regulace může zvýšit ceny pro spotřebitele).

4.4 EHSV vítá, že navrhovaná pravidla pro digitální platformy a jejich úloha při pomoci s výběrem DPH jsou v souladu s předchozími iniciativami Komise v oblasti digitální ekonomiky, včetně návrhu směrnice o zlepšení podmínek osob pracujících prostřednictvím digitálních pracovních platform. EHSV dále konstatuje, že povinné zavedení jednoho správního místa pro dovoz bude přínosem pro spotřebitele, neboť nákup zboží na platformách pro ně bude snazší a zároveň selepší výběr DPH z těchto nákupů.

4.5 EHSV poukazuje na to, že stávající systém zachází se zbožím a službami v rámci obchodu uvnitř Společenství rozdílně, přičemž mechanismu přenesení daňové povinnosti podléhají pouze služby. EHSV lituje, že komplexní návrh Komise nevyužívá příležitosti ke sladění zacházení se zbožím a službami z hlediska DPH. Taková aktualizace pravidel by je sladila se současnou ekonomickou realitou, kdy zákazníci obvykle nakupují spíše balíčky řešení než jen zboží nebo služby. Změna by snížila administrativní zátěž podniků, zejména malých a středních, které v současné době musí rozlišovat mezi různými složkami komplexních plnění pouze z důvodu pravidel DPH.

4.6 EHSV podporuje obecný cíl Komise, aby platformy hrály větší úlohu v regulačním rámci DPH. Návrhy lze považovat za účinný přístup k řešení narušení hospodářské soutěže. Obavy, které jsou základem návrhů týkajících se daně z digitálních služeb, byly tedy náležitě a dostatečně vyřešeny.

4.7 EHSV vítá rozšíření využívání jednoho správního místa. To povede k menšímu počtu zahraničních registrací k DPH pro společnosti, což sníží zátěž a náklady na dodržování předpisů, zejména pro malé a střední podniky.

4.8 Navrhované vykazování v reálném čase je založeno na elektronické fakturaci. EHSV sice vítá využívání digitalizace v oblasti daní, rád by však poukázal na to, že úroveň elektronické fakturace se v jednotlivých členských státech značně liší. Proto by bylo užitečné, aby Komise vzala na vědomí případnou nutnost technické podpory v různých členských státech a přezkoumala, zda by takovou podporu podnikům mohly poskytovat Komise a členské státy. EHSV se dále domnívá, že by se Komise měla vyslovit jasněji, pokud jde o evropskou normu pro elektronickou fakturaci a skutečnost, že se bude v průběhu času vyvíjet. EHSV doporučuje, aby Komise evropskou normu zveřejnila co nejdříve, aby se podniky mohly na změny začít připravovat.

4.9 EHSV poukazuje na to, že návrh rozšiřuje požadavky na informace ve fakturách, jako je mezinárodní číslo bankovního účtu (IBAN) nebo jeho ekvivalent či datum splatnosti. Rozšíření požadavků na fakturaci může vést k nejasnostem a vyšším administrativním nákladům pro podniky. EHSV dále konstatuje, že podniky běžně mívají na fakturě několik čísel IBAN, a proto je třeba blíže objasnit, co je třeba vykazovat. EHSV doporučuje, aby Komise přezkoumala, zda správci daně mohou tyto informace využít k zajištění výběru DPH. Pokud tyto informace nelze použít při výběru a kontrolách DPH, představují pouze dodatečnou zátěž pro podniky.

4.10 EHSV se domnívá, že navrhovaný harmonogram pro vykazování dodání zboží a poskytnutí služeb uvnitř Společenství do dvou dnů se jeví jako bezdůvodně krátký. EHSV také vyjadřuje určité znepokojení, že dvoudenní lhůta by mohla představovat překážku vstupu na jednotný trh, zejména proto, že mnoho malých a středních podniků již čelí problémům s mnohem delší lhůtou ve stávajícím regulačním rámci.

4.11 EHSV poukazuje na to, že dvoudenní lhůta může představovat nadměrnou zátěž pro kupujícího. Lhůta by proto měla být výrazně prodloužena rovněž s přihlédnutím k velikosti příslušného podniku a za úvahu stojí též případné specifické osvobození pro nejmenší podniky. EHSV dále konstatuje, že kratší lhůty často vedou k větším chybám a retroaktivním opravám, které jsou v členských státech opět postihovány různě. EHSV proto vybízí Komisi, aby členským státům poskytovala poradenství ohledně omezení sankcí a úrokových sazeb, zejména v prvních letech od zavedení.

4.12 Komise navrhuje zrušit možnost vystavovat souhrnné faktury. EHSV se domnívá, že to může být pro fungování některých odvětví velmi obtížné, a vybízí Komisi a Radu, aby se podrobněji zabývaly přínosy plynoucími ze zrušení této možnosti a porovnávaly je s náklady a problémy, které různým odvětvím s tímto odstraněním vzniknou. Použití souhrnných faktur by mělo být vždy možné pro domácí plnění. Pokud jde o plnění uvnitř Společenství, považuje EHSV za další možnost použití souhrnných faktur omezit, např. na sedm dní.

4.13 Odpočty DPH na vstupu jsou klíčovým prvkem dobře fungujícího systému DPH a odlišují DPH od daně ze zboží a služeb nebo jiných nepřímých daní. Ačkoli EHSV chápe, že realita v členských státech neumožnila Komisi navrhnout, aby systém jednoho správního místa zahrnoval odpočty DPH na vstupu, vybízí Komisi, aby pokračovala v práci na tomto tématu. I kdyby odpočty DPH nemohly být do systému jednoho správního místa začleněny okamžitě, EHSV vybízí Komisi, aby prozkoumala možnost rychlejšího vracení DPH společností, které dodržují předpisy, prostřednictvím systému jednoho správního místa. Rychlejší vracení DPH by zlepšilo fungování jednotného trhu. EHSV dále vyzývá Komisi, aby v rámci dlouhodobého cíle i nadále usilovala o to, aby byly do budoucna odpočty DPH součástí systému jednoho správního místa.

4.14 EHSV je znepokojen tím, že vysoké náklady na provádění opatření stanovených v komplexním balíčku týkajícím se DPH by mohly vést k vyšším cenám pro spotřebitele. Je proto velmi důležité co nejvíce snížit složitost a administrativní náklady pro podniky zajištěním jednotného systému vykazování a jednotného provádění pravidel ve všech členských státech.

4.15 EHSV je rovněž znepokojen lhůtami navrženými Komisí. I když u hlavních změn se navrhuje, aby vstoupily v platnost v roce 2028, u některých oblastí návrhu je navržen vstup v platnost již v roce 2024. EHSV připomíná Komisi, že k zajištění řádného provedení je zapotřebí dostatek času. EHSV proto vybízí Komisi, aby daný harmonogram prodloužila tak, že na provádění bude vyhrazen nejméně jeden rok poté, co Rada dosáhne dohody o návrhu.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice (EU) 2015/413 o usnadnění přeshraniční výměny informací o dopravních deliktech v oblasti bezpečnosti silničního provozu

(COM (2023)126 final)

(2023/C 228/24)

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 16. 3. 2023 Rada Evropské unie, 23. 3. 2023
Právní základ	čl. 91 odst. 1 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	133/0/0

Výbor s obsahem návrhu souhlasí a nemá k němu žádné připomínky, a proto se rozhodl zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k pracovnímu dokumentu útvarů Komise – Hodnocení pravidel pro státní dotace na zdravotní a sociální služby obecného hospodářského zájmu a nařízení o podpoře *de minimis* na poskytování služeb obecného hospodářského zájmu

(SWD(2022) 388 final)

(2023/C 228/25)

Zpravodaj: **Giuseppe GUERINI**

Spoluzpravodaj: **Paulo BARROS VALE**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 8. 3. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	4. 4. 2023
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2023
Plenární zasedání č.	578
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	138/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) konstatuje, že vzhledem k postupnému stárnutí obyvatelstva a rostoucímu počtu osob se zdravotním postižením nebo jiným znevýhodněním a potřebou náležité péče je nutno posílit zdravotní a sociální služby v celé EU. Za těchto okolností je třeba rozšířit dlouhodobou péči a podporu systematickými veřejnými investicemi a zapojením podniků i občanské společnosti. Smyslem je zajistit sociální inovace a prosazovat náležitou reakci na tyto výzvy dnešní doby.

1.2. EHSV se domnívá, že zajištění náležité úrovně sociálních a zdravotních služeb bude vyžadovat odpovídající finanční prostředky, které budou použity na vhodné veřejné investice, a další nezbytnou součástí bude státní podpora směřující do těchto odvětví. V zájmu spravedlivé hospodářské soutěže a plnění cílů obecného zájmu bude proto nutné upravit stávající pravidla státní podpory schválená v roce 2012. EHSV tudíž konstatuje, že balíčkem pravidel státní podpory pro služby obecného hospodářského zájmu schváleným v roce 2012 se úspěšně podařilo zjednodušit předchozí právní rámec z roku 2005 a učinit jej předvídatelnějším.

1.3. Jak EHSV konstatoval v jednom ze svých dřívějších stanovisek ⁽¹⁾, aktuální strop podpory *de minimis* pro odvětví služeb obecného hospodářského zájmu stanovený nařízením Komise (EU) č. 360/2012 ⁽²⁾ ve výši 500 000 EUR za období tří účetních let by měl být určitě navýšen. Platí to zvláště v případě sociálních a zdravotních služeb, uvažíme-li dosavadní i budoucí dopady inflace a také specifický přínos těchto služeb pro nejslabší skupiny obyvatel a sociální soudržnost.

1.4. EHSV proto doporučuje podstatně navýšit strop podpory *de minimis* určené na zdravotní a sociální služby ještě více než v nedávno navržené změně stropu horizontální podpory *de minimis* zakotveného v nařízení Komise (EU) č. 1407/2013 ⁽³⁾, pokud náležitě zvážíme rostoucí strategický význam sociálních a zdravotních služeb v celé EU.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 131.

⁽²⁾ Nařízení Komise (EU) č. 360/2012 ze dne 25. dubna 2012 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na podporu *de minimis* udílenou podnikům poskytujícím služby obecného hospodářského zájmu (Úř. věst. L 114, 26.4.2012, s. 8).

⁽³⁾ Nařízení Komise (EU) č. 1407/2013 ze dne 18. prosince 2013 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na podporu *de minimis* Text s (Úř. věst. L 352, 24.12.2013, s. 1).

1.5. Vedle úpravy maximálních prahových hodnot podpory *de minimis* EHSV též doporučuje následující upřesnění: i) rozšíření definice „sociálního bydlení“, ii) lepší definice pojmu „přiměřené ziskové rozpětí“ vzhledem k tomu, že ekonomické marže podniků sociální ekonomiky souvisí se sociálními účely, a iii) upřesnění pojmu „selhání trhu“.

1.6. Pokud jde o pojem „přiměřeného ziskového rozpětí“, konstatuje EHSV, že by bylo užitečné, kdyby Komise určila kritéria a ukazatele, pomocí nichž by bylo možno provázat u hospodářských subjektů přípustné ziskové rozpětí s jejich schopností naplňovat účely obecného zájmu a tím vytvářet pozitivní sociální dopady.

2. Obecné připomínky

2.1. V pracovním dokumentu útvarů Komise *Hodnocení pravidel pro státní dotace na zdravotní a sociální služby obecného hospodářského zájmu a nařízení o podpoře de minimis na poskytování služeb obecného hospodářského zájmu* Komise shrnuje výsledky posouzení tzv. balíčku Almunia, který platí od roku 2012.

2.2. Hlavními cíli balíčku z roku 2012 v oblasti zdravotních a sociálních služeb bylo: i) zjednodušit kritéria slučitelnost a ii) snížit administrativní zátěž pro členské státy, které jsou ochotny odškodnit podniky pověřené poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu zranitelné části obyvatelstva za spravedlivých a cenově dostupných podmínek.

2.3. Podstatou posouzení provedeného Komisí je proto zjistit, do jaké míry se pomocí pravidel pro zdravotní a sociální služby podařilo dosáhnout jejich cílů a zda taková pravidla zůstávají vhodným řešením v dnešních sociálních a hospodářských podmínkách.

2.4. Konkrétně Komise posuzuje efektivnost, účinnost, soudržnost a přidanou hodnotu pravidel pro zdravotní a sociální služby obecného hospodářského zájmu pro EU za posledních 10 let, a snaží se při tom porozumět konkrétním problémům, na něž členské státy při uplatňování uvedených pravidel doposud narazily. Posouzení má také zjistit, jak bylo uplatňováno nařízení o podpoře *de minimis* na poskytování služeb obecného hospodářského zájmu.

2.5. Z analýzy Komise vyplývá, že balíček pro služby obecného hospodářského zájmu z roku 2012 je poměrně efektivní z hlediska vyjasnění a zjednodušení, neboť zjednodušil balíček z roku 2005 například zavedením nařízení o podpoře *de minimis* specificky na služby obecného hospodářského zájmu. Dále vyjasnil a upřesnil některé základní pojmy potřebné k uplatňování pravidel pro služby obecného hospodářského zájmu.

2.6. V posouzení se nicméně též uvádí, že stále je co zlepšovat, zvláště pokud jde o upřesnění některých klíčových pojmů týkajících se oblasti působnosti jak článku 107 SFEU, tak právního rámce specifického pro služby obecného hospodářského zájmu, jako jsou: i) hospodářská/nehospodářská činnost, ii) vliv na obchod, iii) přiměřený zisk, iv) selhání trhu a v) sociální bydlení. Posouzení dále připomíná možnost navýšení aktuálně platného stropu pro podporu *de minimis* na služby obecného hospodářského zájmu a obecný konsensus zúčastněných stran v této věci.

2.7. Co se týče účinnosti, konstatuje se v posouzení, že nařízení o podpoře *de minimis* na služby obecného hospodářského zájmu a změna rozhodnutí o službách obecného hospodářského zájmu provedené v roce 2012 zajistily snížení administrativní zátěže veřejných orgánů, i když tuto zátěž lze ještě dále snižovat. Z dalších shromážděných podkladů plyne, že by mohly být sníženy náklady spojené s plněním požadavků stanovených pravidly pro služby obecného hospodářského zájmu.

2.8. Na téma soudržnosti posouzení konstatuje, že pravidla státní podpory zakotvená v balíčku pro služby obecného hospodářského zájmu z roku 2012 jsou vnitřně koherentní a umožňují lepší rozdělení úkolů mezi členské státy a Komisi, čímž vytvářejí přidanou hodnotu EU, jak obecně uznávají zúčastněné strany z veřejného i soukromého sektoru.

2.9. Panuje všeobecný souhlas, že balíček pro služby obecného hospodářského zájmu z roku 2012 členskými státy úspěšně zajistil stabilní právní prostředí a vyhovuje potřebám v EU. Nebylo však dosud možno plně posoudit dopad a nejistotu způsobené krizí COVID-19 a ruskou invazí na Ukrajinu a do budoucna lze ještě usilovat o určitá zlepšení.

2.10. Systémy sociálního zabezpečení a ochrany zdraví v EU by se měly v první řadě opírat o záruky a podporu v podobě odpovídajících veřejných investic a rostoucí úlohy soukromých hospodářských subjektů a subjektů sociální ekonomiky. Všichni aktéři z veřejného i soukromého sektoru zapojení do poskytování sociálních a zdravotních služeb by měli splňovat odpovídající normy a kritéria, díky nimž bude možné sladit hospodářskou soutěž s cíli obecného zájmu.

3. Konkrétní připomínky

3.1. EHSV oceňuje Komisi za důkladnou konzultaci a následné posouzení dopadu a aktuálních účinků pravidel státní podpory z roku 2012 určené na služby obecného hospodářského zájmu se zvláštním zřetelem ke službám zdravotním a sociálním.

3.2. EHSV vítá, že Komise přihlédla k jeho stanovisku z vlastní iniciativy *Uplatňování pravidel státní podpory v oblasti zdravotních a sociálních služeb obecného hospodářského zájmu v období po pandemii – připomínky a návrhy k hodnocení provedení Komisi za účelem pozměnění legislativního balíčku z roku 2012* ⁽⁴⁾, i k příspěvku Výboru regionů k témuž tématu.

3.3. EHSV oceňuje veřejnou konzultaci, kterou Komise uspořádala v období od 31. července do 4. prosince 2019, a odbornou studii vypracovanou v době od června 2020 do května 2021. Díky těmto konzultacím byl proces posouzení transparentnější a demokratičtější, jakkoli jde o téma vysoce odborné povahy.

3.4. EHSV by opět rád zdůraznil, že balíček z roku 2012, který stanovil pravidla státní podpory pro služby obecného hospodářského zájmu, byl rozhodně užitečnou aktualizací a zjednodušením pravidel předchozích, která pocházela z roku 2005. Přístup k regulaci použitý v tomto balíčku by proto měl být zachován i do budoucna a úpravy by se měly jednoduše zaměřit na aktualizaci určitých aspektů a další zjednodušení, zpřesnění a posílení právní jistoty.

3.5. EHSV se domnívá, že rozšíření prahové hodnoty pro výjimku z oznamovací povinnosti pro určité sociální služby, které bylo zavedeno rozhodnutím Komise 2012/21/EU ⁽⁵⁾ – které Komise rovněž posuzuje v pracovním dokumentu – usnadnilo poskytování zdravotních a sociálních služeb obecného hospodářského zájmu na vnitrostátní úrovni. Snížilo též pochopitelně administrativní zátěž veřejných orgánů a zvýšilo předvídatelnost a pružnost z pohledu podniků. Takové rozšíření prakticky dokládá, že v širším rámci služeb obecného hospodářského zájmu považuje Komise zdravotní a sociální služby za podskupinu, která se vyznačuje specifickými rysy.

3.6. EHSV se domnívá, že by bylo prospěšné poněkud rozšířit definici „sociálního bydlení“. Stávající definice zní: „podniky pověřené poskytováním sociálních služeb, včetně poskytování sociálního bydlení pro znevýhodněné občany nebo příslušníky sociálně méně zvýhodněných skupin, kteří nejsou z důvodů omezené solventnosti schopni získat bydlení za tržních podmínek, [by] měly být rovněž osvobozeny od oznamovací povinnosti stanovené tímto rozhodnutím“. Do definice by proto bylo zapotřebí začlenit též další vážné, náležitě ověřitelné situace občanů, kteří nejsou přísně vzato „znevýhodnění“ nebo „méně zvýhodnění“ ani technicky „insolventní“ nebo nemají „omezenou solventnost“, jako jsou zranitelné osoby včetně žen trpících domácím násilím nebo seniorů. Nutným předpokladem sociálního začleňování je navíc přístup k bydlení. Vzhledem k situaci mladých lidí v Evropě se jako oprávněný požadavek jeví veřejné investice do bydlení určeného pro tuto společenskou skupinu.

3.7. EHSV opětovně žádá, aby byl upřesněn pojem „přiměřeného ziskového rozpětí“, který je přípustný pro poskytovatele služeb obecného hospodářského zájmu nad rámec kompenzace nákladů vynaložených při poskytování příslušné služby. Zde EHSV sdílí vyjádření Výboru regionů, že „místní a regionální orgány nejsou dostatečně vybaveny k určení referenčních hodnot přiměřeného zisku“. Kromě upřesnění pojmu „přiměřeného ziskového rozpětí“ by k němu Komise mohla připravit též bližší pokyny jako podpůrný materiál pro veřejné orgány. EHSV zdůrazňuje, že místní orgány musí mít možnost jasně a snadno se seznámit a pracovat s příslušnými pravidly. Součástí určení, co lze považovat za přiměřené ziskové rozpětí, by mělo být posouzení konkrétního přínosu spočívajícího v dosažení cíle obecného zájmu podniky, které poskytují sociální a zdravotní služby.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 8.

⁽⁵⁾ Rozhodnutí Komise 2012/21/EU ze dne 20. prosince 2011 o použití čl. 106 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie na státní podporu ve formě vyrovnávací platby za závazek veřejné služby udělené určitým podnikům pověřeným poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu (Úř. věst. L 7, 11.1.2012, s. 3).

3.8. Jak Komise podotýká v uvedeném posouzení, situaci ještě zhoršuje zjištění, že některé členské státy „neumožňují poskytovatelům služeb obecného hospodářského zájmu přiměřený zisk jako součást kompenzace, neboť se jedná o příliš složitou problematiku“.

3.9. Podle názoru EHSV by definice „přiměřeného ziskového rozpětí“ měla umožňovat vyčlenění podniků sociální ekonomiky, které jsou povinny reinvestovat vzniklé ekonomické marže do vlastní činnosti, čímž vytvářejí pozitivní hospodářský účinek, který je třeba prosazovat a podporovat.

3.10. EHSV považuje za nutné přihlédnout k čerstvému rozsudku Evropského soudního dvora k pojmu „hospodářská činnost“ pro účely budoucí úpravy balíčku pravidel pro služby obecného hospodářského zájmu z roku 2012 v tom smyslu, že konkrétní činnosti související se zdravotními a sociálními službami nemusí být hospodářské povahy. Pokud určitý subjekt souběžně vykonává hospodářskou i nehospodářskou činnost, je velmi užitečným nástrojem k zajištění transparentnosti a prevenci křížového subvencování přehledné oddělené účtování.

3.11. EHSV by rovněž rád zopakoval, že v jednotlivých členských státech provozují zdravotní a téměř všechny sociální služby regiony, okresy nebo dokonce města. Znamená to, že je velmi omezena mobilita uživatelů mezi regiony nebo okresy v dané zemi, a tím spíše je omezen věrohodný dopad na obchod mezi členskými státy.

3.12. Útvary Komise v posouzení konstatují, že je a priori obtížné vyloučit jakýkoli dopad na obchod u všech zdravotních a sociálních služeb a že ani relativně nízká státní podpora nebo relativně malá velikost příjímajícího podniku a priori neznamená, že nemůže dojít k ovlivnění obchodu mezi členskými státy. I když je postoj Komise pochopitelný a je v souladu s judikaturou Evropského soudního dvora, EHSV podotýká, že hospodářská soutěž a mezistátní investice lze zajistit povolením stabilního financování zdravotních a sociálních služeb na místní úrovni, souběžně s nímž zůstanou veřejné pobídky nediskriminačně přístupné též pro subjekty z jiných členských států, které se ucházejí o vstup na daný trh.

3.13. Značný počet zúčastněných stran se vyjádřil, že upřesnění pojmu „selhání trhu“ v balíčku z roku 2012 přinejmenším částečně usnadnilo dodržování pravidel pro zdravotní a sociální služby obecného hospodářského zájmu. Zde by EHSV rád poznamenal, že za selhání trhu lze označit, nejen není-li určitá služba trhem poskytována, ale také a zejména když trh není schopen zajistit odpovídající kvalitu této služby a spravedlivý a cenově dostupný přístup všech k této službě, což má nepříznivé dopady na sociální soudržnost a rovné příležitosti.

3.14. EHSV podporuje názor většiny zúčastněných stran, které se zapojily do konzultace Komise, že aktuální strop 500 000 EUR zakotvený v nařízení (EU) č. 360/2012 nestačí k pokrytí dnešních potřeb financování provozu služby obecného hospodářského zájmu, neboť průměrná výše státní podpory proti roku 2012 výrazně narostla a v řadě případů snadno dosahuje až k uvedenému stropu podpory *de minimis*. Tato prahová hodnota by měla být posunuta ještě výše pro subjekty, které jsou v souladu se svými stanovami a se zákonem nuceny reinvestovat výnosy vzniklé v souvislosti s plněním jejich sociálního cíle, jako tomu je u sociálních podniků ⁽⁶⁾.

3.15. K tomuto tématu EHSV nadto upozorňuje, že zdravotní a sociální služby měla vážný dopad pandemie COVID-19 a totéž platí pro inflaci, která v posledních třech letech prudce roste. Z uvedeného plyne, že vzhledem ke strategické úloze zdravotních a sociálních služeb pro celou EU existují důvody k posunutí stropu pro podporu *de minimis* ještě výše, než je nyní navrženo, a ke změně nařízení (EU) č. 1407/2013. Tento argument by měl být projednán se vši vážností, i když běžný strop podle nařízení (EU) č. 1407/2013 byl v platnosti delší dobu.

3.16. EHSV konstatuje, že navýšení prahové hodnoty pro podporu *de minimis*, která je dnes stanovena na 500 000 EUR za období tří účetních let, by poskytla právní jistotu provozovatelům i místním správám a orgánům, které chtějí podporovat sociální a zdravotní infrastrukturu. V řadě členských států budí nynější stav přístupu k péči znepokojení a Komise musí podpořit snahy členských států, které chtějí do těchto oblastí investovat.

3.17. Jak zaznělo ve stanovisku k *Akčnímu plánu pro sociální ekonomiku* ⁽⁷⁾, EHSV zdůrazňuje význam sociální ekonomiky pro zdravotní a sociální služby, jejichž provoz by měl být podpořen vyjasněním požadavků spojených s přístupem do odvětví služeb obecného hospodářského zájmu a vyjasněním výše státní podpory, jaká je k dispozici pro podniky sociální ekonomiky.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 131.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 38.

3.18. EHSV podotýká, že v pracovním dokumentu Komise nebyly plně analyzovány dopady pandemie COVID-19 a ruské agrese proti Ukrajině na balíček předpisů pro služby obecného hospodářského zájmu z roku 2012, v relevantních ohledech se v něm však s těmito vlivy pracuje. Zde stojí za zmínku, že pandemie COVID-19 i invaze na Ukrajinu proti minulosti ještě zesílily význam zdravotních a sociálních služeb ⁽⁸⁾ a nepříznivě zasáhly činnost a fungování subjektů zapojených do jejich poskytování. Naléhavěji než kdykoli dříve jen tak zapotřebí právní rámec, který bude schopen zajistit stabilní, efektivní a zjednodušené veřejné financování sociálních a zdravotních služeb.

3.19. Závěrem EHSV konstatuje, že Evropská komise před časem začala připravovat pružnější a efektivnější právní rámec financování ekologické transformace, aby bylo možné náležitě přizpůsobit politiky EU zákonu o snížení inflace (Inflation Reduction Act) přijatému ve Spojených státech amerických. Mezinárodní konkurenceschopnost EU je jistě dobrým důvodem k úpravě aktuálního právního rámce pro státní podporu. Analogicky by právě tak důvodné bylo odpovídající přizpůsobení a zjednodušení stávajících pravidel pro zdravotní a sociální služby a jistě by přineslo lepší služby pro občany, mimo jiné též vzhledem k rostoucí potřebě asistence, popsané v dokumentech k Evropské strategii v oblasti péče pro poskytovatele a příjemce péče ⁽⁹⁾.

3.20. Závěrem EHSV opětovně poukazuje na zvláštní význam pečlivého monitorování použití státní podpory na poli zdravotních a sociálních služeb, a to s cílem zabránit nesrovnalostem nebo zneužívání hospodářskými subjekty vykonávajícími činnost v tak kriticky důležitých odvětvích.

V Bruselu dne 27. dubna 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁸⁾ Jak plyne z nárůstu výdajů členských států za zdravotní a sociální služby v posledních letech, na něž v posouzení poukazuje Komise.
⁽⁹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10382#navItem-relatedDocuments>

